

İLHAM
ƏLİYEV

**İNKİŞAF –
MƏQSƏDİMİZDİR**

İLHAM ƏLİYEV

YÜZ ON İKİNCİ KİTAB

MAY 2021 - İYUN 2021

**AZƏRNƏŞR
BAKI - 2021**

İLHAM ƏLİYEV

ÇIXIŞLAR * NİTQLƏR

BƏYANATLAR * MÜSAHİBƏLƏR

MƏKTUBLAR * MƏRUZƏLƏR

MÜRACİƏTLƏR

AZƏRNƏŞR
BAKI - 2021

BBK 32
Ə 56

Buraxılışına məsul
akademik

RAMİZ MEHDİYEV

ƏLİYEV İLHAM

Ə 56 **İnkişaf – məqsədimizdir.** B., Azərneşr, 2021, 392 səh.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin oxuculara təqdim olunan «İnkişaf – məqsədimizdir» çoxcildliyinin bu cildində Müzəffər Azərbaycan Ordusunun Ali Baş Komandanının işğaldan azad olunan Şuşada – Cıdır düzündə keçirilmiş möhtəşəm «Xarıbülbül» musiqi festivalında geniş-məzmunlu tarixi çıxışı, Ağdam rayonuna səfəri zamanı ictimaiyyət nümayəndələri ilə görüşlərinə dair materiallar öz əksini tapmışdır.

Kitabda, həmçinin Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın Şuşa şəhərinə səfərinə aid materiallar, səfər çərçivəsində Şuşa Bəyannaməsinin imzalanması mərasimi, ölkə başçılarının tarixi bəyanatları da toplanmışdır.

ISBN 978-9952-8100-7-3

Ə $\frac{0801000000}{M - 651(07) - 2021}$

BBK - 32

© Azərneşr, 2021

GÜRCÜSTANIN BAŞ NAZİRİ İRAKLI QARİBAŞVİLİ İLƏ GÖRÜŞ

5 may 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 5-də Gürcüstanın Baş Naziri İrakli Qarıbaşvilini qəbul etmişdir.

İ l h a m Ə l i y e v: Cənab Baş Nazir, Azərbaycana xoş gəlmisiniz! Sizi görməyə çox şadam. Əminəm ki, səfər çox uğurlu olacaq və bizim qardaşlıq münasibətlərimizi gücləndirəcək. Xalqlarımız arasında münasibətlər uzun tarixə, əsrlərboyu davam edən yaxşı qonşuluq və dostluq tarixinə əsaslanır. Hesab edirəm ki, bu, böyük dinamikanı nümayiş etdirən və faktiki olaraq, bir çox sahələri əhatə edən cari münasibətlərimizin inkişafı üçün çox yaxşı zəmindir. Çox şadam ki, bizi ziyarət edirsiniz. Sizə möhkəm cansağlığı arzulayıram. Bilirəm ki, bu yaxınlarda koronavirusa yoluxmuşdunuz. Çox şadam ki, tamamilə sağalmısınız. Bu sizin Azərbaycana səfərinizin bir az təxirə salınmasının səbəbi idi.

Bizim enerji və nəqliyyat layihələri kimi birgə layihələrin icrası üzrə yaxşı tariximiz vardır. Bu layihələr regionun siyasi, iqtisadi, nəqliyyat və energetika xəritəsini dəyişibdir. Ölkələrimiz arasında güclü tərəfdaşlıq olmasaydı, bu layihələrin icrası mümkün olmazdı. Ötən ilin sonuncu günü «Cənub Qaz Dəhlizi»

layihəsinin icrasının sonuncu günü idi. Bu layihə təkcə Cənubi Qafqaz regionunda deyil, daha geniş Avrasiya regionunda ümumi inkişaf, sabitlik, proqnozlaşdırılma, əməkdaşlıq üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bir daha qeyd edirəm, bizim əməkdaşlığımız olmasaydı, bu, mümkün olmazdı. Bu vacib layihənin icrasına davamlı dəstək göstərdiyinə görə Gürcüstan hökumətinə dərinədən minnətdaram. Bizim birlikdə start verdiyimiz bütün digər təşəbbüslərin də yaxşı uğur hekayəsi vardır. Əminəm ki, gələcəkdə də belə olacaqdır.

Mən indicə bəzi məlumatlara baxdım və gördüm ki, Azərbaycan Gürcüstan iqtisadiyyatında ən böyük investorlardan biri olmağa davam edir. Bu da həmçinin çox müsbət və əlverişli investisiya mühitinin yaradılmasında sizin hökumətinizin həyata keçirdiyi islahatların yaxşı göstəricisidir. Bilirəm ki, daha da çox Azərbaycan şirkəti sizin ölkənizdə çalışmaq istəyir və əminəm ki, bu, baş verəcək. Bu gün biz, əlbəttə ki, nail olduqlarımızı nəzərdən keçirəcəyik və gələcək addımlarımızı planlaşdıracağıq. Sizə ən xoş arzularımı çatdırıram. Bir daha xoş gəlmisiniz!

İrakli Qaribaşvili: Cənab Prezident, məni qəbul etdiyinizə görə təşəkkür edirəm. Sizinlə yenidən Bakıda görüşmək böyük məmnuniyyət və şərəfdir. Qeyd etdiyiniz kimi, biz səfərimizi mənim koronavirusa yoluxmağım səbəbindən təxirə salmaq məcburiyyətində olduq. Lakin şadam ki, bu gün Bakıdayıq. Siz qeyd etdiniz ki, bizim mükəmməl münasibətlərimiz var və münasibətlərimiz əsrlərboyu davam edir. Mən Sizin atanızın vaxtilə Tbilisidə dediyi sözləri təkrar etmək istəyirəm – «Tale belə müəyyən-

ləşdirib və bəxtimiz gətirib ki, biz qonşuyuq, gürcü və Azərbaycan xalqları qonşudurlar. Bu bizim taleyimizdir. Biz bir-birimizə çox bağlıyıq və qarşılıqlı əlaqədəyik». Qeyd etdiyiniz kimi, birlikdə bəzi ən mühüm əhəmiyyət kəsb edən tarixi layihələri icra etmişik. Ona görə də biz münasibətlərimizi və qardaşlığımızı gücləndirəcək daha çox layihələrin birgə icrasını davam etdirməkdə tamamilə qətiyyətli və həvəsliyik. Bir daha mənim başçılıq etdiyim nümayəndə heyətini burada, Bakıda qəbul etdiyiniz üçün Sizə minnət-darlığımı bildirmək istəyirəm. Mən fürsətdən istifadə edərək, Sizin üçün münasib vaxtda Sizi Tbilisiyə səfərə dəvət edirəm. Çox sağ olun.

Sonra Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Gürcüstanın Baş Naziri İrakli Qaribaşvili işçi nahar etdilər.

**AVRO–2020-nin KUBOK TURU
ÇƏRÇİVƏSİNDƏ AVROPA ÇEMPİYONATI
KUBOKUNUN TƏQDİMETMƏ MƏRASİMİ**

7 may 2021-ci il

Bu il iyunun 11-dən iyulun 11-dək keçiriləcək AVRO–2020-nin Kubok turu çərçivəsində Avropa çempionatının kuboku Bakıya gətirilib.

Mayın 7-dən 9-dək Bakıda nümayiş olunacaq Avropa çempionatının kuboku Prezident İlham Əliyevə təqdim edilib.

UEFA-nın ilk baş katibi olmuş, Avropa çempionatının keçirilməsi təklifini irəli sürmüş şəxsin şərəfinə adlandırılan «Anri Delone kuboku» da turnirin final oyununda qalib gələn komandaya təqdim olunacaq. Kubok Bakıdan sonra Danimarkanın paytaxtı Kopenhagenə aparılacaq.

Xatırladaq ki, Avropa çempionatınının 60 illik yubileyi münasibətilə AVRO–2020-nin oyunları müxtəlif ölkələrdə təşkil olunacaq. A qrupunun 3 oyunu və 1/4 final mərhələsinin bir qarşılaşması Bakı Olimpiya stadionunda keçiriləcək.

**FAŞİZM ÜZƏRİNDƏ TARİXİ QƏLƏBƏ
MÜNASİBƏTİLƏ SOVET İTTİFAQI
QƏHRƏMANI HƏZİ ASLANOVUN
MƏZARINI ZİYARƏT**

9 may 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva mayın 9-da faşizm üzərində Qələbənin 76-cı ildönümü münasibətilə iki dəfə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı Həzi Aslanovun məzarını ziyarət edərək, abidəsi önünə gül dəstələri qoymuş, müharibədə həlak olan bütün Azərbaycan övladlarının xatirəsini ehtiramla anmışlar.

Azərbaycan xalqı faşizm üzərində tarixi Qələbəyə sanballı töhfələr verib. Bu qələbənin qazanılmasında çox böyük payı olan xalqımız 600 min oğul və qızını cəbhəyə yola salıb. Onların 300 mindən çoxu döyüşlərdə qəhrəmanlıqla həlak olub. Müharibə zamanı göstərdikləri igidliyə görə Azərbaycanın 130-dan çox nümayəndəsi Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adına layiq görülüb, 170 mindən artıq əsgər və zabitimiz müxtəlif orden və medallarla təltif ediləblər.

Azərbaycan diviziyaları Qafqazdan Berlinədək şanlı döyüş yolu keçib, yüzlərlə həmyerlimiz isə partizan dəstələrinin tərkibində vuruşub. Bu qələbədə Azərbaycan nefti həlledici rol oynayıb. Azərbaycan sovet ordusu üçün yanacaq-sürtkü materiallarının əsas tədarükçüsü

olub. Mühərrik yağlarının 90 faizi, benzinin 80 faizi, neftin isə 70 faizi Azərbaycan tərəfindən təchiz olunub.

Bu müharibədə şərəfli döyüş yolu keçmiş Azərbaycan övladlarının tarixi şücaətləri hər zaman hörmətlə anılıb. Xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyev hakimiyyətdə olduğu bütün dövrlərdə müharibə veteranlarına xüsusi diqqət və qayğı göstərib, onları xalqımızın «qızıl fondu» adlandırıb. Prezident İlham Əliyev də müharibə veteranlarının sosial problemlərinin həllini daim diqqət mərkəzində saxlayır, 9 May – Qələbə bayramı ərəfəsində onlara maddi yardımlar göstərilir.

Bu il Azərbaycan xalqı ilk dəfədir ki, 1941–1945-ci illər faşizm üzərində Qələbəni 44 günlük Vətən müharibəsi nəticəsində əldə olunmuş böyük Zəfərin sevinci ilə birgə ikiqat qürurla qeyd edir. Xalqımızın 30 il uğrunda mübarizə apardığı ədalət, nəhayət, Zəfər çaldı və Azərbaycan beynəlxalq səviyyədə tanınmış sərhədləri çərçivəsində ərazi bütövlüyünü bərpa etdi.

Azərbaycanın suverenliyi və ərazi bütövlüyü uğrunda mübarizədə və 1941–1945-ci illər müharibəsində canlarından keçmiş bütün oğul və qızlarımızın əziz xatirəsi xalqımızın qəlbində əbədi yaşayacaqdır.

ULU ÖNDƏRİN MƏZARINI ZİYARƏT

10 may 2021-ci il

Mayın 10-da xalqımızın xilaskar oğlu, ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasından 98 il ötür.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva Fəxri xiyabanda ulu öndərin məzarını ziyarət etmişlər.

«Mənim həyat amalım bütün varlığım qədər sevdiyim Azərbaycan xalqına, dövlətçiliyimizə, ölkəmizin iqtisadi, siyasi, mədəni inkişafına xidmət olub» – deyən Heydər Əliyev bütün mənalı ömrü boyu qüdrətli Azərbaycan yaratmaq uğrunda çalışıb. Dahi liderin xidmətləri sayəsində dövlətçilik, azərbaycançılıq, dünyəvilik, müasirlik kimi ideyalar cəmiyyətin dünyagörüşü sisteminin ayrılmaz hissəsinə çevrilib, müasir Azərbaycanın mövcudluğunun və inkişafının ideya əsasını təşkil edibdir. Ümummilli lider Heydər Əliyev öz fəaliyyəti ilə vətənpərvər cəmiyyət formalaşdırmaq kimi tarixi missiyanın öhdəsindən uğurla gəlib. Ulu öndərin yaratdığı və inkişaf etdirdiyi Azərbaycan Ordusu Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə torpaqlarımızı düşmən tapdağından azad edib, xalqımız tarixi hədəflərinə qovuşub, Vətənimiz bütövləşibdir. Bununla da «Şuşasız Qarabağ, Qarabağsız Azərbaycan yoxdur!» – deyən ulu öndərin ən böyük arzularından biri də həyata keçib, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü təmin

olunubdur. Xalqımız böyük dövlət xadimi, müasir müstəqil Azərbaycanın banisi Heydər Əliyevin anadan olmasının 98-ci ildönümünü 44 günlük Vətən müharibəsində qazanılmış şanlı Qələbənin doğurduğu sevinc hissi ilə qeyd edir.

Prezident İlham Əliyev ümummilli lider Heydər Əliyevin məzarı önünə əklil, Mehriban xanım Əliyeva gül dəstəsi qoydular, ulu öndərin xatirəsini ehtiramla andılar.

Azərbaycan Respublikasının Dövlət himni səsləndirildi.

Sonra dövlət başçısı və xanımı ulu öndərin ömür-gün yoldaşı, görkəmli oftalmoloq-alim, akademik Zərifə xanım Əliyevanın xatirəsini ehtiramla anaraq, məzarı üzərinə gül dəstələri qoydular.

Prezident İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva görkəmli dövlət xadimi Əziz Əliyevin və tanınmış həkim-alim Tamerlan Əliyevin məzarları üzərinə də gül dəstələri düzdülər.

Azərbaycan tarixinin bütöv bir dövrü ulu öndər Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Ümummilli liderin mənalı ömrünün əsas qayəsi Vətənə, xalqa məhəbbətdir. Məhz bu keyfiyyətlərinə görə Heydər Əliyev xalqımızın qəlbində əbədi məskən salıb. Onun qurduğu dövlət indi qalib dövlətdir və bu dövlətin dəmir yumruğu yeni reallıqlar yaradıbdir.

NAXÇIVAN MUXTAR RESPUBLİKASINA SƏFƏR

10 may 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 10-da Naxçıvan Muxtar Respublikasına səfərə gəlmişdir.

Naxçıvan Beynəlxalq Hava Limanında dövlət başçısını Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri Vasif Talıbov qarşıladı.

Naxçıvan Beynəlxalq Hava Limanının yeni uçuş-ənmə zolağının təqdimat mərasimi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 10-da Naxçıvan Beynəlxalq Hava Limanının yeni uçuş-ənmə zolağının təqdimat mərasimində iştirak etmişdir.

Dövlət başçısına yeni uçuş-ənmə zolağı ilə bağlı görülmüş işlər barədə məlumat verildi.

Zolağın ümumi uzunluğu 3300, eni 60 metrdir. Yük-götürmə qabiliyyəti 400 ton olan zolağın salınması zamanı yerli iqlim şəraiti və beynəlxalq tələblər nəzərə alınıb. Uçuş-ənmə zolağının naviqasiya və işıqlandırma sistemləri müasir səviyyədə qurulub. Ərazidə peyk siqnallarını tənzimləyən yerüstü naviqasiya sistemləri, çətin hava şəraitində təyyarələrin təhlükəsiz qəbulu və

uçuşu üçün avtomatlaşdırılmış meteoroloji radiolokator quraşdırılıb, radiorabitə vasitələri tamamilə yenilənibdir. Bu da yerli və beynəlxalq dəhlizlər üzrə hava şəraiti haqqında məlumatların operativ və dəqiq ötürülməsinə imkan verəcəkdir.

Əlahiddə Ümumqoşun Ordunun hərbi aerodromunun açılışı mərasimi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyev mayın 10-da Naxçıvan Muxtar Respublikasında Əlahiddə Ümumqoşun Ordunun hərbi aerodromunun açılışında iştirak etmişdir.

Əlahiddə Ümumqoşun Ordu komandanı, general-polkovnik Kərəm Mustafayev dövlət başçısına raport verdi.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri Vasif Talıbov Prezident İlham Əliyevə görülmüş işlər barədə məlumat verdi.

Ərazidə Start Komanda, Təhlükəsizlik Baxış, Texniki Nəzarət məntəqələri, aviasiya texnikasının saxlanması üçün anqarlar yaradılıb. Buradakı şərait bir daha təsdiqləyir ki, Silahlı Qüvvələrin idarə edilməsi sistemi kompleks şəkildə davam etdirilir və bu məsələdə Naxçıvan Muxtar Respublikasının müdafiəsi diqqət mərkəzində saxlanılır. Dövlətin muxtar respublikaya göstərdiyi güclü dəstək faktı Naxçıvanı özünü xarici təhdidlərdən tam müdafiə etmək iqtidarında olan bölgəyə çevirib. Təsədüfi deyil ki, 1992-ci ildə erməni silahlı birləşmələrinin işğal etdiyi Şərur rayonunun Günnüt

kəndi 26 ildən sonra – 2018-ci ildə ordumuzun nəzarəti altına keçib. Əlahiddə Ümumqoşun Ordunun əks-həmləsi nəticəsində Xunut dağı və Ağbulaq yüksəkliyi, Qızılqaya dağı və Mehridağ işğaldan azad edilib, ümumilikdə 11 min hektara yaxın ərazi nəzarət altına alınıb. Bütün bunlar isə mətin ordumuzun qəhrəmanlığı sayəsində mümkün olubdur.

Vətən müharibəsi şəhidlərinin məzarlarını ziyarət

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 10-da Naxçıvan şəhər qəbiristanlığında Vətən müharibəsi şəhidlərinin məzarlarını ziyarət etmişdir.

Dövlət başçısı məzarların üzərinə gül dəstəsi qoydu.

Vətən müharibəsi başlayan kimi Naxçıvanın qəhrəman övladları torpaqlarımızın işğaldan azad olunması üçün müqəddəs savaşa atılıb, şəhidlər veriblər. Naxçıvanda ki Əlahiddə Ümumqoşun Ordunun xüsusi təyinatlıları Zəfər yolunu Şuşada tamamlayaraq, «də-mir yumruğu»un parlaq qələbəsinin təmin edilməsində müstəsna qəhrəmanlıq göstəriblər. Bu, Vətəni sevmək nümunəsi idi, məhz bu sevgi bütün maneələri qəhrəmanlıqla dəf etdi. Ordumuzun igidliyi sayəsində Vətən müharibəsi Azərbaycan tarixinin ən parlaq Qələbəsinə çevrildi və bu savaşda biz bir xalq olaraq birləşdik, bizim igid övladlarımız vahid milli ideya uğrunda canlarından keçdi. Xalqımız şəhidlər versə də ruhdan düşmədi, böyük Qələbənin timsalında həmrəyliyimiz, Vətən eşqimiz qalib gəldi.

Sonra Prezident İlham Əliyev babası Əlirza Əliyevin məzarının üzərinə də gül dəstəsi qoyaraq, xatirəsini ehtiramla andı.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin abidəsini ziyarət

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 10-da xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin Naxçıvan şəhərinin mərkəzində ucaldılmış abidəsini ziyarət etmişdir.

Dövlət başçısı abidənin önünə gül dəstəsi qoydu, ulu öndərin xatirəsini ehtiramla yad etdi.

«ASAN xidmət» Mərkəzinin binasının tikintisi ilə tanışlıq

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 10-da Naxçıvan şəhərində «ASAN xidmət» Mərkəzinin binasının tikintisi ilə tanış olmuşdur.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri Vasif Talıbov dövlət başçısına görülmüş işlər barədə məlumat verdi.

Bildirildi ki, inşasına ötən il başlanılmış Mərkəzin tikintisi sürətlə davam edir. Dövlət başçısının 2012-ci ilin iyulunda imzaladığı fərmanla Prezident yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyi və onun tabeliyində olan «ASAN xidmət» mərkəzlərinin yaradılması müstəqillik tariximizdə informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının ən son nailiyyətlərinin istifadə olunduğu əsl yenilikdir. «ASAN

xidmət»in əhəmiyyətini artıran həm də bu brendin ideya mərkəzində Azərbaycan vətəndaşlarınının dayanmasıdır.

Hazırda ölkədə 20 «ASAN xidmət» Mərkəzi fəaliyyət göstərir. Onlardan 5-i Bakıda, digərləri isə regionlardadır. «ASAN xidmət» mərkəzlərində müxtəlif dövlət orqanları, həmçinin özəl şirkət və müəssisələr tərəfindən ümumilikdə 320-dən çox, «ASAN kommunal» mərkəzlərində isə 55 növ xidmət göstərilir. İndiyədək «ASAN xidmət» mərkəzlərinə 7 milyondan çox vətəndaşın 43 milyondan artıq müraciəti daxil olub. Keçirilmiş rəy sorğularına əsasən, vətəndaşların xidmətlərdən məmnunluq əmsalı 99,5 faiz təşkil edir.

«Azərbaycan» ASC-nin Naxçıvan filialının açılış mərasimi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 10-da «Azərbaycan» Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin Naxçıvan filialının açılış mərasimində iştirak etmişdir.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri Vasif Talıbov dövlət başçısına görülmüş işlər barədə məlumat verdi.

Prezident İlham Əliyev filialda yaradılmış şəraitlə tanış oldu.

Azərbaycan xalçaçılıq sənəti tarixində Naxçıvan xalçaçılıq məktəbinin də özünəməxsus yeri və rolu vardır. Zəngin koloriti, təkrarsız naxışları və orijinal kompozisiyaları ilə seçilən Naxçıvan xalçaları Azərbaycan xalça sənətini ənənəvi naxış və elementləri, özünəməxsus rəng çalarları ilə zənginləşdirib. Tarixən Naxçıvanda

*xalqımızın qədim mədəniyyətini, məşğuliyyətini və həyat tərzi*ni özündə əks etdirən dəyərli xalça nümunələri yaradılıb, bu sənət nəsil-dən-nəslə ötürülərək yaşadılıb. Bu gün də muxtar respublikada xalçaçılıq sənətinin inkişafına xüsusi diqqət yetirilir, xalq yaradıcılığı növlərindən biri kimi yaşadılır və təbliğ olunur. Xalçaçılığı inkişaf etdirmək məqsədilə yeni istehsal müəssisələri yaradılır. Dövlət başçısının 2018-ci ilin fevralında imzaladığı «Naxçıvan şəhərində xalça istehsalı emalatxanasının tikintisi, təchizatı və infrastrukturunun yaradılması ilə bağlı tədbirlər haqqında» Sərəncamına əsasən, Naxçıvan Xalça İstehsalı Emalatxanası, Naxçıvan Regional Yun və Təbii Boyaq Bitkilərinin Tədarükü Məntəqəsi fəaliyyətə başlayıb. 2019-cu ildə burada 27 ton, ötən il 55 ton olmaqla, ümumilikdə 82 ton yun tədarük edilib. «Azərxalça» ASC-nin Naxçıvan filialında 60-dan çox insan işlə təmin olunubdur.

Naxçıvan Qarnizonu Mərkəzi Hospitalının açılışı mərasimi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyev mayın 10-da Naxçıvan Qarnizonu Mərkəzi Hospitalının açılışı mərasimində iştirak etmişdir.

Əlahiddə Ümumqoşun Ordu komandanı, general-polkovnik Kərəm Mustafayev dövlət başçısına raport verdi.

Dövlət başçısı hospitalda yaradılmış şəraitlə tanış oldu.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri Vasif Talıbov Prezident İlham Əliyevə hospital barədə məlumat verdi.

Bildirildi ki, 2013-cü ildən Əlahiddə Ümumqoşun Ordunun tabeçiliyinə verilmiş Naxçıvan Qarnizonu Mərkəzi Hospitalı üçün tikilmiş yeni bina 5 mərtəbəlidir. Müasir tibbi avadanlıqlarla təchiz edilmiş 290 çarpayılıq hospital 1 stasionar şöbəni, 11 stasionar və 13 yardımçı bölməni əhatə edir. Bina mərkəzləşdirilmiş istilik, tibbi tullantıların yandırılması üçün qurğu, əməliyyatxanalarda bakterioloji süzgəcli havalandırma, soyutma, elektrik və su sistemləri ilə təchiz olunubdur.

Süni Mayalanma Mərkəzinin açılışı mərasimi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 10-da Naxçıvanda Süni Mayalanma Mərkəzinin açılışı mərasimində iştirak etmişdir.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri Vasif Talıbov dövlət başçısına mərkəzdə görülmüş işlər barədə məlumat verdi.

Prezident İlham Əliyev mərkəzdə yaradılmış şəraitlə tanış oldu.

Naxçıvan Muxtar Respublikasında yaradılmış yeni müəssisələrdən biri də Süni Mayalanma Mərkəzidir. Dövlət başçısının 2018-ci ilin fevralında imzaladığı «Naxçıvan Muxtar Respublikasında heyvandarlığın inkişafı ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında» və 2019-cu ilin noyabrında imzaladığı «Naxçıvan Muxtar Respublikasında Süni Mayalanma Mərkəzinin yaradılması ilə bağlı tədbirlər haqqında» sərəncamlarına əsasən, ya-

radılmış mərkəzin tikintisi 2 hektar ərazidə aparılıb. Burada inzibati bina, karantin binası, baytarlıq klinika-sı, laboratoriya otağı, toxumalma sahəsi, tövlə, yem anbarı, açıq havada yemsaxlama sahəsi yaradılıb. Mər-kəzin fəaliyyətə başlaması yeni iş yerlərinin yaradılma-sına da geniş imkanlar açıb. Bu da Naxçıvan Muxtar Respublikasında iqtisadiyyatın bütün sahələri kimi, kənd təsərrüfatının da inkişafının daim diqqət mərkəzində saxlanılmasının nəticəsidir. Muxtar respubli-kada aqrar sahənin inkişafı istiqamətində aparılan isla-hatlar kənd təsərrüfatının bitkiçilik və heyvandarlıq, eləcə də emal sənayesinin inkişafına səbəb olubdur. Bu-rada ərzaq təhlükəsizliyinin təmin olunması sahəsində görülən tədbirlər sırasında heyvandarlığın inkişafı mü-hüm yer tutur. Damazlıq işinin düzgün qurulması və cins tərkibinin yaxşılaşdırılması diqqətdə saxlanılır, səmərəli metod kimi, süni mayalanma tədbirlərinə geniş yer ve-rilir.

Culfa–Ordubad magistral avtomobil yolunun açılışı mərasimi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 10-da Culfa–Ordubad magistral avto-mobil yolunun açılışı mərasimində iştirak etmişdir.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Səd-ri Vasif Talıbov dövlət başçısına yolun texniki göstə-riləri barədə məlumat verdi.

Bildirildi ki, uzunluğu 50 kilometr olan Culfa–Or-dubad magistral avtomobil yolunun 39 kilometri 2 zo-laqlı, 11 kilometri isə 4 zolaqlıdır. Magistral yolda

4 yeni körpü tikilib, 6 körpü isə yenidən qurulubdur. Yolun üzərində 101 su keçidi quraşdırılıb, suaparıcı kanallar çəkilibdir.

Müasir yol infrastrukturunun yaradılması Naxçıvan Muxtar Respublikasında həyata keçirilən sosial-iqtisadi islahatların tərkib hissəsidir. Çünki rahat və abad yol dayanıqlı iqtisadi inkişafı təmin edən əsas amildir. Son illərdə muxtar respublikada müasir standartlara uyğun avtomobil yolları salınıb, mövcud yol-nəqliyyat kompleksi təkmilləşdirilib, yeni körpülər tikilibdir.

Culfa–Ordubad magistral yolunun inşası Prezident İlham Əliyevin «Naxçıvan Muxtar Respublikasında Culfa–Ordubad magistral avtomobil yolunun tikintisi ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında» və «Culfa–Ordubad avtomobil yolunun yenidən qurulması ilə bağlı tədbirlər haqqında» sərəncamlarına əsasən inşa olunubdur.

Ordubad Su-Elektrik Stansiyasının tikintisi ilə tanışlıq

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 10-da Ordubad Su-Elektrik Stansiyasının tikintisi ilə tanış olmuşdur.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri Vasif Talıbov dövlət başçısına layihə ilə bağlı görülmüş işlər barədə məlumat verdi.

Bildirildi ki, son illərdə yeni elektrik stansiyalarının tikilib istifadəyə verilməsi Naxçıvanın etibarlı enerji təminatına imkan yaradıb. Bunun nəticəsidir ki, muxtar respublikada enerji təhlükəsizliyi tam təmin edilib,

bir zamanlar yalnız idxal hesabına elektrik enerjisinə olan tələbatını ödəyən Naxçıvanda daxili istehsal hesabına ixrac potensialı yaranıb, bütün yaşayış məntəqələri fasiləsiz və dayanıqlı elektrik enerjisi ilə təchiz edilə bilər. Araz çayı üzərində tikilən Ordubad Su-Elektrik Stansiyasının gücü 36 meqavatdır. Stansiya üçün tutumu 1,5 milyon kubmetr olan su anbarı inşa olunub. Hidroqovşağın əsas qurğularının tərkibinə elektrik stansiyası, tənzimləyici bənd, suqəbuledici qurğu, çökdürmə və yükləmə hovuzları, derivasiya kanalı daxildir. Bəndin uzunluğu 235, hündürlüyü 12 metrdir. Derivasiya kanalının bir hissəsində işlər artıq tamamlanıb. Tənzimləyici bənddə isə ümumi işlərin 80 faizi yekunlaşıb. Su-elektrik stansiyasında ortaillik elektrik enerjisi istehsalı 190 milyon kilovat-saat nəzərdə tutulur.

«Ordubad rayon mərkəzi və ətraf kəndlərinin içməli su təchizatı və kanalizasiya sistemlərinin yenidən qurulması» layihəsinin açılış mərasimi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 10-da «Ordubad rayon mərkəzi və ətraf kəndlərinin içməli su təchizatı və kanalizasiya sistemlərinin yenidən qurulması» layihəsinin açılış mərasimində iştirak etmişdir.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri Vasif Talıbov dövlət başçısına layihə barədə məlumat verdi.

Bildirildi ki, layihə üzrə içməli su mənbəyi kimi, 5 subartezian quyusu qazılıb, Sutəmizləyici Qurğular Kompleksi inşa olunub, subartezian quyularından kompleksə

təzyiqli boru xətti çəkilibdir. Kompleksə sutəmizləyici qurğu, nasos stansiyası, xam və təmiz su anbarları daxildir. Sutəmizləyici qurğu gün ərzində 11 min kubmetr sutəmizləmə gücünə malikdir. İş prosesi tam avtomatlaşdırılıb. Su anbarlarının səviyyəsinə, suyun sərfinə, təzyiqinə, elektrik keçiriciliyinə və bulanıqlığına idarəetmə otağında quraşdırılmış kompüterlə nəzarət olunur. Subartezian quyularından kompleksə daxil olan su ozon qurğusu vasitəsilə dezinfeksiya olunaraq, xam su anbarlarına ötürülür, mexaniki süzgəclərdə təmizlənilib anbarlara yığılır, sonra paylayıcı su anbarına vurulur, şəbəkənin bir hissəsinə isə öz axını ilə verilir. Beləliklə, layihənin icrası sayəsində Ordubad şəhərində və Şəhriyar qəsəbəsində ümumilikdə 13500 sakin beynəlxalq standartlara cavab verən təmiz içməli su ilə təmin olunacaq.

Prezident İlham Əliyev Ordubad şəhərinə içməli suyun verilməsini bildirən düyməni basdı.

Dövlət başçısı daha sonra ictimaiyyət nümayəndələri ilə görüşdə çıxış etdi.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin çıxışı

Sizi təbrik edirəm, Ordubad şəhərinin içməli su ilə təmin edilməsi istiqamətində önəmli addımlar atıldı. Artıq Ordubad şəhərinə də təmiz içməli su verilir. Bir müddətdir ki, şəhərin və Şəhriyar qəsəbəsinin sakinləri bu sudan istifadə edirlər. Çox əlamətdar hadisədir. Bütün ölkəmizdə olduğu kimi, Naxçıvan Muxtar Respublikasında da içməli su ilə təminat həmişə problemlili olub. Son illər görülmüş işlər nəticə-

sində, demək olar ki, ölkə üzrə bütün əksər şəhərlərdə bu layihələr icra edilib. Bir neçə şəhər qalıb ki, orada da yaxın gələcəkdə içməli su və kanalizasiya layihələri icra ediləcəkdir.

Şadam ki, Naxçıvan Muxtar Respublikasında artıq bir neçə şəhər içməli su və kanalizasiya şəbəkəsi ilə təmin edilib – Naxçıvan şəhəri, Şərur, Şahbuz, Culfa, indi də Ordubad şəhəri. Növbəti mərhələdə daha üç şəhərdə – Kəngərli, Babək və Sədərəkdə də içməli su layihələri icra ediləcək. Beləliklə, içməli su ilə təminat 100 faiz təşkil ediləcək. Necə ki, vaxtilə təbii qazla və elektrik enerjisi ilə təminat 100 faizə çatdı, bir neçə ildən sonra Naxçıvan Muxtar Respublikasında içməli su layihələri də 100 faiz həll olunacaqdır. Yollar da infrastruktur layihələri arasında xüsusi yer tutan layihələrdir. Bu gün artıq yeni çəkilmiş Culfa–Ordubad yolu ilə Ordubad şəhərinə gəldim. Yol şəbəkəsinin qurulması istiqamətində də, demək olar, bütün şəhərlərarası layihələr başa çatıb. Bu gözəl hadisə münasibətilə sizi təbrik edirəm.

Bu gün ölkəmizin həyatında xüsusi bir gündür – ulu öndərin doğum günüdür. Bu gün Naxçıvanda olmağımın, əlbəttə ki, səbəbi var. Tarixi Zəfərdən sonra ulu öndərin birinci doğum günüdür və bu gün mən mütləq ulu öndərin Vətəninə olmalı idim. Burada, Naxçıvan Muxtar Respublikasında bir çox önəmli tədbirlərdə, açılışlarda iştirak etdim. Respublika inkişaf edir, çiçəklənir, bütün məsələlər öz həllini tapır – təhlükəsizlik, sosial-iqtisadi inkişaf, sənaye, kənd təsərrüfatı, infrastruktur. Biz bundan sonra da bu yolla gedəcəyik ki, ölkəmizin hər bir yerində, bizim tarixi

diyarımız olan Naxçıvan Muxtar Respublikasında işlər həmişə yüksək səviyyədə görülsün, insanlar daha da yaxşı yaşasınlar və ölkəmiz daha da güclənsin. Sizi bir daha təbrik edirəm.

S a k i n l ər: Sağ olun.

Sonra ictimaiyyətin adından Cəbi Quliyev çıxış edərək, Naxçıvanda davamlı inkişafın təmin edildiyini vurğuladı və buna görə Naxçıvan ictimaiyyəti adından Prezident İlham Əliyevə dərin təşəkkürünü bildirdi. O, 44 günlük Vətən müharibəsində torpaqlarımızın işğaldan azad edilməsinin dövlət-xalq birliyinin əyani ifadəsi olduğunu dedi. Vurğuladı ki, bu Qələbə nəqliyyat dəhlizinin açılması hesabına Naxçıvan Muxtar Respublikasının 30 illik blokadasına son qoyacaqdır. Bildirildi ki, ölkəmizdə həyata keçirilən inkişaf strategiyası muxtar respublikanı da əhatə edib, Naxçıvan özünün ərzaq, enerji, müdafiə və informasiya təhlükəsizliyinə nail olub. Belə ki, muxtar respublikada ordu quruculuğuna xüsusi diqqət yetirilir. Yeni hərbi obyektlər istifadəyə verilib, ordu hissə və birləşmələrinin maddi-texniki bazası möhkəmləndirilib, şəxsi həyatın döyüş qabiliyyəti artırılıbdır. Prezident İlham Əliyevin bu səfəri zamanı istifadəyə verilən obyektlər də ölkəmizdə insan amilinə verilən yüksək dəyərin ifadəsidir və Naxçıvanın daha da inkişafında mühüm rol oynayacaqdır.

Uzun illərdir mənfur qonşularımızın fitnəkarlığı ucbatından blokada şəraitində yaşamasına baxmayaraq, Naxçıvan Muxtar Respublikasında sosial layihələrin icrası bir an belə, səngiməyib. «Ordubad rayon mərkəzi və ətraf kəndlərinin içməli su təchizatı və ka-

nalizasiya sistemlərinin yenidən qurulması» layihəsi də bu qəbildəndir.

Daha sonra dövlət başçısı ulu öndər Heydər Əliyevin Ordubad şəhərindəki büstü önünə gül dəstəsi qoydu.

Ordubad dəmir yolu stansiyasında aparılan yenidən qurulma işləri ilə tanışlıq

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 10-da Ordubad dəmir yolu stansiyasında aparılan yenidən qurulma işləri ilə tanış olmuşdur.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri Vasif Talıbov dövlət başçısına stansiya barədə məlumat verdi.

Bildirildi ki, Naxçıvan Muxtar Respublikasında aparılan quruculuq işləri dəmir yolu sistemini də əhatə edib, sərnişin vağzal binaları, inzibati və texniki binalar yenidən qurulub, müasir dəmir yolu infrastrukturu, hərtərəfli iş və xidmət şəraiti yaradılıb. İnfrastrukturun daim yenilənməsi, xidmətin səviyyəsinin yüksəldilməsi dəmir yolu nəqliyyatından istifadə edənlərin sayını artırıb. Dəmir yolu təsərrüfatında aparılan quruculuq işlərinin davamı olaraq, Ordubad sərnişin vağzal və yol sahəsi üçün yeni inzibati binalar tikilib, stansiyanın İdarəetmə Mərkəzi, yük anbarı və yarımstansiya binası əsaslı şəkildə yenidən qurulub. Stansiyanın 2-ci qəbul-göndərmə yolu, sərnişin platformaları da yenilənibdir.

Səfər başa çatdı

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Naxçıvan Muxtar Respublikasına səfəri mayın 10-da başa çatdı.

Dövlət başçısını Naxçıvan Beynəlxalq Hava Limanında Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri Vasif Talıbov yola saldı.

RUSİYA FEDERASIYASININ PREZİDENTİ VLADİMİR PUTİN İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ

10 may 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə mayın 10-da Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putin telefonla zəng etmişdir.

Telefon söhbəti zamanı dövlət başçıları İkinci dünya müharibəsində Qələbənin 76-cı ildönümü münasibətilə bir-birini səmimi təbrik edərək vurğuladılar ki, hər iki ölkədə xilaskar döyüşçülərin şücaəti haqqında xatirə müqəddəs tutulur, misilsiz qəhrəmanlıq və fədakarlıq göstərmiş veteranlara dərin minnətdarlıq bildirilir.

Hər iki tərəfin Rusiya–Azərbaycan hərtərəfli qarşılıqlı fəaliyyətinin daha da genişləndirilməsi əzmində olduğu təsdiqləndi.

Söhbət zamanı dövlət başçıları müxtəlif səviyyəli təmasların bundan sonra da davam etdiriləcəyini vurğuladılar.

**RUSIYA FEDERASIYASININ XARİCİ
İŞLƏR NAZİRİ SERGEY LAVROVUN
BAŞÇILIQ ETDİYİ NÜMAYƏNDƏ
HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ**

10 may 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 10-da Rusiya Federasiyasının Xarici İşlər naziri Sergey Lavrovun başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.

İlham Əliyev: Hörmətli Sergey Viktoroviç, sizi Bakıda yenidən salamlamağa şadam. Sizin bu səfəriniz ərəfəsində mən bundan əvvəlki görüşümüzü xatırladım. Şadam ki, sizin Bakıya sonuncu səfərinizdən yarım il sonra biz münasibətlərimizdə müsbət dinamikanın davam etməsini məmnuniyyətlə qeyd edə bilərik. Elə bu gün mənim Vladimir Vladimiroviç Putin ilə telefon söhbətim olub. Biz bir-birimizi ümumi qələbəmiz münasibətilə, faşizm üzərində Qələbə münasibətilə şəxsən təbrik etdik və faşistlərin, faşist əlaltılarının qəhrəmanlaşdırılması cəhdləri ilə əlaqədar yanaşmalarımızın vahid olduğunu bir daha bildirdik, dünyanı faşizmdən xilas etməyə imkan vermiş, Avropanın və dünyanın bir çox xalqlarını azad etmiş bu böyük Qələbəyə əcdadlarımızın töhfəsini qeyd etdik.

Bildiyiniz kimi, Vladimir Vladimiroviç ilə biz daim dialoq aparır, müntəzəm əlaqə saxlayırıq. Biz həm ikitərəfli gündəlik çərçivəsində, həm də bizim regionda münəqişədən sonrakı inkişafıla bağlı vəziyyət çərçivəsində çox fəal qarşılıqlı əlaqə saxlayırıq. Deməliyəm ki, əlbəttə, indiki vəziyyət, yəni münəqişədən sonrakı vəziyyət bütün səviyyələrdə daha sıx əlaqə saxlamağın zəruri olduğunu diktə edir. Bilirəm ki, siz azərbaycanlı həmkarınızla çox sıx əlaqə saxlayırsınız. Bütün bunlar ona gətirib çıxarır ki, biz müsbət inkişafı, təhlükəsizliyin, sabitliyin möhkəmlənməsini, hərbi əməliyyatların yenidən başlanması risklərinin minimallaşdırılmasını və tariximizin bu qara səhifəsini çevirmək istəyini müşahidə edirik. Hər halda, Azərbaycan buna hazırdır. Yüksək səviyyədə dəfələrlə səsləndirilmiş bəyanatlar kommunikasiya layihələrinin inkişafı məsələsində bizim mövqemizə dəlalət edir. Bu barədə noyabrda müharibənin yekunları üzrə bəyanatda da deyilib və bu istiqamətdə çox fəal iş aparılır.

Bildiyiniz kimi, bu yaxınlarda – iki həftə bundan əvvəl Moskvada geniş ikitərəfli gündəlik üzrə Rusiya–Azərbaycan hökumətlərarası birgə Komissiyasının iclası, habelə üç ölkənin Baş Nazir müavinlərinin üçtərəfli görüşü keçirilib. Mənim fikrimcə, həmin görüşdə Birgə Bəyanatın mühüm bəndinin – nəqliyyat dəhlizlərinin açılması bəndinin reallaşması üzrə önəmli addımlar atılıb. Biz öz tərəfimizdən dəmir yolu infrastrukturunun və avtomobil yolları infrastrukturunun bərpası üzrə fəal iş aparırıq. Konkret müdaxilələr nəzərdə tutmuşuq və bu layihənin ən yaxın vaxt-

larda reallaşması üçün həmin müddətlərə riayət etməyə çalışacağıq.

Azərbaycan humanitar problemlərlə bağlı məsələlərdə xoş məram nümayiş etdirir. Deməliyəm ki, hərbi əməliyyatlar başa çatdıqdan sonra biz müharibənin yekunlarına əsasən, bizdə olan bütün hərbi əsirləri vermişik. Hərbi əməliyyatlar başa çatandan sonrakı 6 ay ərzində biz sülhməramlılarla və erməni tərəfin nümayəndələri ilə birlikdə işğaldan azad edilmiş ərazilərdə həlak olmuş 1600-ə yaxın erməni hərbi qulluqçunun cəsədini erməni tərəfinə təhvil vermişik. Müqayisə üçün deyim ki, Birinci Qarabağ müharibəsindən sonra bütün işğal illəri ərzində erməni tərəfi itkin düşmüş azərbaycanlı hərbi qulluqçularından heç birinin cəsədini bizə verməyib, bizdə belə hərbi qulluqçuların sayı 4000-ə yaxın olub. Bildiyiniz kimi, biz hadisələrin gələcək inkişafının humanitar aspektini nəzərə alaraq, Ermənistan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərdə avtomobil yolu boyunca yerləşən yaşayış məntəqələri arasında maneəsiz kommunikasiyanı təmin edirik, bu gün həmin avtomobil yolunun 20 kilometrədən çox hissəsi erməni vətəndaşların istifadəsindədir və bu məsələdə heç bir maneə və ya çətinlik yoxdur. Bu da Azərbaycan tərəfinin xoş məramının təzahürüdür. Rusiya tərəfinin təklifinə və Azərbaycanın razılığına əsasən, uzun müddət, fikrimcə, bir ay ərzində Rusiya ərazisində təmir işləri ilə əlaqədar Rusiyadan Ermənistana qaz Azərbaycan ərazisindən nəql edilib. Bu da münaqişədən sonrakı vəziyyətin normallaşmasına yönəlmiş xoş məram jesti idi. Belə nümunələr çoxdur. Bunları sadalamaqla vax-

tınızı çox almaq istəmirəm. Sadəcə, demək istərdim ki, biz öz tərəfimizdən həm sözdə, həm də əməli işdə hər şeyi edirik ki, münaqişədən sonrakı vəziyyət sakit şəraitdə, əsəbilik doğurmadan və Cənubi Qafqaz regionunda gələcək münasibətləri sabitlik və müəyyənlik əsasında qurmağın zəruri olması nəzərə alınmaqla cərəyan etsin.

Bununla bərabər, Ermənistanda baş verən hadisələrlə, məhz artmaqda olan azərbaycanofobiya meyilləri ilə əlaqədar öz mövqemi bildirmək istərdim. Fikrimcə, bu meyillər Ermənistanda hakimiyyəti və müxalifəti birləşdirən yeganə amildir.

Anti-Azərbaycan isteriyası artıq bütün hədləri keçir, özü də tamamilə əsassız olaraq. Mənim misal gətirdiyim, regionda baş vermiş bəzi faktlar bizim niyyətimizə, səhifəni çevirmək niyyətimizə dəlalət edir, hərçənd sırf emosional və psixoloji baxımdan bunu etmək asan deyil. İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə praktiki olaraq, hər şey dağıdılıb. Beynəlxalq ekspertlər və jurnalistlər Ağdamı «Qafqazın Xirosıması» adlandırırlar. Füzuli şəhərində bircə salamat bina belə, yoxdur. Azad edilmiş ərazilərdə olarkən oraların tamamilə dağıdıldığını görmək olar. İşğal dövründə evlər, ictimai binalar, dini abidələr, 60-dan çox məscid, qəbiristanlıqlar və sair dağıdılıb. Amma işğalın bizim hətta güman edə bilməyəcəyimiz – çünki biz həmin ərazilərə gedə bilmirdik – dağıdıcı nəticələrinə baxmayaraq, Azərbaycan sağlam düşüncə və gələcək barədə fikirləşməyin zəruri olduğunu nümayiş etdirir. Ermənistanda isə baş verən proseslər, o cümlədən Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə tanınmış ərazi-

sinin bir hissəsinin yenidən işğal etməyin mümkünlüyü barədə müxtəlif siyasi qüvvələrin revanşizm qoxusu verən bəyanatları çox təhlükəlidir və ilk növbədə, Ermənistan üçün təhlükəlidir. Ona görə ki, bu nifrət və azərbaycanofobiya siyasətinin nəyə gətirib çıxarmasını İkinci Qarabağ müharibəsi əyani şəkildə nümayiş etdirdi.

Buna görə biz Rusiya ilə – bizim strateji tərəfdaşımızla bundan sonra da qarşılıqlı əlaqəli şəkildə regionda vəziyyətin normallaşdırılması üçün fəal iş aparmağa ümid edirik. Hərbi baxımdan vəziyyəti artıq normallaşmış hesab edə bilərik, lakin siyasi, iqtisadi, nəqliyyat və gələcək qarşılıqlı fəaliyyətin başqa aspektləri baxımından hələ çox iş görülməlidir. Təbii ki, biz ümid edirik, Rusiya bizim dostumuz, strateji tərəfdaşımız, qonşumuz kimi, sülhməramlıları bu gün Azərbaycan ərazisində olan ölkə kimi, bundan sonra da gərginliyin azaldılmasına və erməni tərəfinin daha ayıq yanaşmasının üstünlüyünə şərait yaradacaqdır.

Bizim ikitərəfli münasibətlərimizə gəldikdə isə, bir daha deyirəm, mən əminəm ki, Cənubi Qafqazda yaranmış yeni vəziyyət bu gün bizim münasibətlərimizə yeni xüsusiyyətlər verir. Biz yaxın qonşular, mehriban dostlar kimi, aktiv fəaliyyət göstəririk və bu sıx əlaqələrimiz, sizin bugünkü səfəriniz buna daha bir sübutdur.

Sizi görməyə çox şadam. Bir daha xoş gəlmisiniz!

Sergey Lavrov: Çox sağ olun, hörmətli İlham Heydər oğlu. Məni növbəti dəfə qəbul etdiyinizə görə təşəkkür edirəm. Bu mənim Azərbaycana səfərlərim zamanı xoş ənənəyə çevrilib. Siz qeyd etdiyiniz

kimi, bu səfərlər müntəzəm xarakter alır. Öz növbəmdə, mən də azərbaycanlı həmkarım və dostumu qəbul etməyə hər zaman şadam.

Həqiqətən də, nəinki Qarabağda yaranmış vəziyyət, prinsipcə ümumi regiondakı vəziyyət, bizim ikitərəfli əlaqələrimizdə Sizin Vladimir Vladimiroviç Putinlə birgə qarşımıza qoyduğunuz məqsədlər bütün səviyyələrdə daha müntəzəm təmaslar tələb edir. Sizin Vladimir Vladimiroviçlə müntəzəm təmaslarınız olur. Bu gün növbəti telefon danışığınız baş tutub. Əlbəttə, mən bir daha tarixi yaddaşın qorunmasına verdiyimiz əhəmiyyəti qeyd etmək istəyirəm. Belə gətirib ki, mənim Bakıya səfərim Sizin atanız, Azərbaycanın dahi rəhbəri, bütün sovet insanların xatirəsində əbədi yaşayan Heydər Əlirza oğlu Əliyevin anadan olmasının 98-ci ildönümünə təsadüf edir. Faşizm üzərində Qələbədən danışsaq, o, nəticə etibarılı ilə «qəhvəyi vəba» üzərində qələbəmizə imkan verən bizim özəmənkü ümumi vətənimizin potensialının yaradılmasına böyük töhfə vermişdir.

Biz hər zaman Heydər Əlirza oğlunun bu problemlərin həllində və bütövlükdə Sovet İttifaqının sənaye bazasının yaradılmasındakı xidmətlərini xatırlayırıq.

Bu günə gəldikdə isə, prezidentlərin müntəzəm təmaslarından əlavə, hökumət başçıları səviyyəsində də işlər aparılır. Biz bu ay Azərbaycanın hökumət başçısının Rusiya Federasiyasına səfərini gözləyirik. Tez bir zamanda ortaq dil tapan və mənim zənnimcə, koronavirus infeksiyası dövründə bir qədər aşağı düşən əmtəə dövriyyəsinin bərpa olunması üçün gə-

ləcək addımları çox səmərəli razılaşıdıran Baş Nazir müavinlərinin rəhbərliyi ilə dövlətlərarası birgə Komissiya fəaliyyət göstərir. Lakin əmtəə dövriyyəsinin 3 milyard dollar olması sanballı nəticədir.

Bizim hədəfimiz, həmçinin humanitar, təhsil, mədəni layihələri inkişaf etdirməkdir. Şəxsən Sizin Azərbaycanda rus dilinə olan daimi diqqətinizi, Rusiya ali məktəblərinin filiallarının fəaliyyətini, universitetlərimiz arasında, o cümlədən bizim ümumi alma-mater olan MDBMİ-nin iştirakı ilə həyata keçirilən birgə proqramları yüksək qiymətləndiririk. Bu həqiqətən də çox vacibdir.

Bir daha vurğulamaq istəyirəm ki, biz koronavirus infeksiyasına qarşı mübarizədə daha səmərəli qarşılıqlı fəaliyyətin təmin olunmasını səmimi-qəlbədən arzu edirik. Bu günlərdə Azərbaycana «Sputnik V» vaksininin birinci partiyası gətirilib. Bu ay daha böyük partiyalar gözlənilir. Bizim müvafiq idarələrimiz Azərbaycanda texnoloji bazanın mövcud olmasını nəzərə alaraq, bu vaksinin burada istehsalının nizamlanması barədə konkret söhbət aparırlar.

Sizin kimi biz də Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin üç ölkənin liderlərinin 9 noyabr tarixli Birgə Bəyana-tına və yanvarın 11-də Moskvada Sizin əyani görüşünüzün nəticələrinə müvafiq olaraq nizamlanması barədə razılaşmaların yerinə yetirilməsinə tərəfdarıq. Bizim sülhməramlı kontingentimiz Sizin Rusiya və Ermənistan rəhbərliyi ilə əlaqələrinizin gedişində razılaşırdığınız vəzifələri yerinə yetirir. Bizim sülhməramlıların rolunu yüksək qiymətləndirdiyinizə görə Sizə minnətdarıq. Sizin vurğuladığınız kimi, biz hər

şeyi edəcəyik ki, hamı münaqişənin hərbi aspektlərinin başa çatmasını əsas götürsün. İndi torpaqda detallarla məşğul olmaq lazımdır. Orada delimitasiya, demarkasiya ilə bağlı məsələlər vardır. Bu məsələlər asan deyil, lakin hamısı həll edilə biləndir. Biz əminik ki, hərbi ekspertlər diplomatların iştirakı ilə qarşılıqlı məqbul qərarlar barədə razılığa gələ biləcəklər.

Humanitar Müşahidə Mərkəzi bizim Fövqəladə Hallar Nazirliyi ilə birlikdə işləyir. Onlar Azərbaycandan olan həmkarları ilə birlikdə humanitar məsələlərin həllinə, yaşayış yerlərinin, nəqliyyat infrastrukturunun bərpasına kömək edirlər. İnsanlar hiss etməlidir ki, bu proses artıq gedir, torpaqda real yaxşılaşma baş verir. Üç ölkənin – Rusiya, Azərbaycan və Ermənistanın Baş nazirlərinin müavinləri həmin ölkələrin liderləri tərəfindən yaradılmış İşçi qrupu çərçivəsində müntəzəm olaraq görüşür, Cənubi Qafqazda bütün iqtisadi və nəqliyyat kommunikasiyalarının bərpası barədə liderlərin razılışmaları ilə əlaqədar praktiki aspektləri nəzərdən keçirir. Əlbəttə, bu, müxtəlif marşrutların çox müfəssəl müqayisəsi ilə bağlıdır. Lakin biz şübhə etmirik ki, bütün Cənubi Qafqaz dövlətləri və onların qonşularının maraqlarının balansına nail olmaq zərurəti nəzərə alınsa – bu işə potensial baxımından çox ciddi nəqliyyat habıdır, onun əhəmiyyəti regional çərçivələri aşır – onda biz müasir, global iqtisadiyyatda və logistik zəncirdə öz ortaq mövqelərimizi əhəmiyyətli dərəcədə möhkəmləndirə bilərik.

Əlbəttə, bir məqamı xüsusi vurğulamaq istəyirəm ki, biz Azərbaycan ilə Ermənistan arasında münasibətlərin normallaşmasına səmimi-qəlbdən marağ göstəririk. Hesab edirik ki, vaxtilə uzadılmış münacişədən çıxmağın iqtisadi aspektləri üzərində diqqətin cəmləşdirilməsi üçün birgə işlər bundan ötrü optimal çərçivələr yaradır. Əlbəttə, bu sözlər müharibənin humanitar nəticələrinin aradan qaldırılması ilə bağlı məsələlərə də aiddir. Siz hərbi əsirləri, tarixi irs ilə, dini irs ilə bağlı hər hansı sui-istifadə hallarına yol verilməməsini xatırlatdınız. Biz bütün bu məsələlərin maksimum konstruktiv şəkildə həllinə kömək etməyi çox istəyirik. Beynəlxalq mədəni irsin qorunub saxlanılmasına cavabdeh olan təşkilat kimi, UNESCO da bu səylərdə iştirak etməkdə maraqlıdır. Biz bunu mümkün edəcək şəraitin yaradılmasına kömək etməyə hazırıq. Kömək etməyə hazır olan başqa beynəlxalq təşkilatlar da vardır. Təbii ki, biz bununla əlaqədar razılaşmalarda maraqlı tərəflərin mövqeyini nəzərə almalıyıq. Münasibətlərin ümumi kontekstini əsas götürsək, Sizinlə tamamilə razıyam ki, indi bu mərhələdə, yəqin hər hansı başqa münacişəli şəraitdə, münacişədən sonrakı vəziyyətdə olduğu kimi, baş verən bütün hadisələrin daxili siyasi prosesə proyeksiyası ilə bağlı aspektlər vardır. Lakin, hörmətli İlham Heydər oğlu, Sizinlə yüz faiz həmrəyəm ki, belə qeyri-konstruktiv, xoşagəlməz xarakter daşıyan ritorika işə kömək etmir. Biz də öz töhfəmizi verməyə çalışacağıq ki, haqqında söhbət gedən, iki ölkənin prezidentləri və Ermənistanın baş naziri arasında əldə edil-

miş razılaşmalar konstruktiv nəticələrə imkan verən şəraitdə yerinə yetirilsin.

Ümidvaram ki, bu gün və sabah Xarici İşlər Nazirliyində aparılacaq danışıqlarda biz Rusiya Federasiyasının Prezidenti ilə Sizin razılaşmalarınızın maksimum vicdanlı və dəqiq şəkildə yerinə yetirilməsi üçün ikitərəfli münasibətlərimiz çərçivəsində yaranan bütün məsələləri ətraflı müzakirə edə biləcəyik, Dağlıq Qarabağda və onun ətrafında münaqişədən sonrakı vəziyyətin nizamlanması prosesləri barədə fikir mübadiləsi aparacağıq. Yeri gəlmişkən, bərpa işlərində, planlaşdırılmış proqramlarda bizim şirkətlərin iştirakını hərtərəfli təşviq etməyə hazır olacağıq. Əlbəttə, daha geniş regional məsələlər, Xəzərin hüquqi statusu barədə Konvensiyanı imzalamağa imkan vermiş qərarlar əsasında Xəzər problemləri barədə fikir mübadiləsi aparacağıq. Bundan əlavə, bizim BMT-də, ATƏT-də, Avropa Şurasında, Qara Dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatında birgə fəaliyyətimiz çox genişdir. Qorxuram nəyisə unudum, amma Sizə, hazırda «Qoşulmama Hərəkatı»nda sədrlik edən dövlətin başçısı kimi, bizim bu qurumda müşahidəçi statusu almaq barədə sifarişimizi dəstəklədiyinizə görə ayrıca minnətdarlığımı bildirmək istərdim.

İ l h a m Ə l i y e v: Çox sağ olun, Sergey Viktoroviç. Yalnız bunu əlavə etmək istərdim ki, Azərbaycana «Sputnik V» vaksininin tədarük edilməsi məsələsinin Vladimir Vladimiroviç ilə danışdığımız kimi, operativ həllinə görə təşəkkürümü bildirmək istərdim, bütün müddətlərə əməl edilib, sözünüzün üstündə durmusunuz. Bu yaxında həmin vaksinin qarşılan-

ması mərasimi keçirilib, cənab səfir iştirak edib. Bu gün dünyada populyarlığı get-gedə artan belə gözəl vaksinə görə sizi bir daha təbrik etmək istərdim. Onun bizim üçün əlçatan olması, əlbəttə, şərait yaradacaq ki, biz bu bəlanın öhdəsindən tezliklə gələcək. «Qoşulma Hərəkatı»nda Rusiyanın müşahidəçi statusu mövzusunda da toxunmaq istərdim. Fikrimcə, tamamilə təbii olardı ki, Rusiya bu statusu bizim sədrliyimiz dövründə alsın. Biz də öz tərəfimizdən nə mümkündürsə edəcəyik ki, məhz belə olsun.

RAMAZAN BAYRAMI MÜNASİBƏTİLƏ AZƏRBAYCAN XALQINA TƏBRİK

Hörmətli həmvətənlər!

Mübarək Ramazan bayramı münasibətilə sizi ürəkdən təbrik edir, hamınıza səmimi arzu və diləklərimi yetirirəm.

Ən ülvi hissləri və nəcib niyyətləri özündə təcəssüm etdirən, yardımsevərlik və paylaşmaq kimi yüksək əxlaqi dəyərlər aşılayan Ramazan ayı artıq başa çatır. Müqəddəs kitabımız Qurani-Kərimin nazil olduğu bu mübarək ayda hər bir müsəlman Allah qarşısında vicdani borc və vəzifələrini ləyaqətlə yerinə yetirmək fürsəti qazanaraq, xeyirxah əməllərin, şəfqət və mərhəmət duyğularının sevincini yaşayır.

Müsəlman dünyasının tarixi-mədəni mərkəzlərindən olan Azərbaycan yüz illərdir ki, ayrı-ayrı din və etiqad mənsublarının əmin-amanlıq şəraitində yaşadığı, dinlərarası həmrəyliyin və əməkdaşlığın mövcud olduğu nadir məkanlardandır. Etnik və mədəni müxtəlifliyi ilə seçilən cəmiyyətimizdə qarşılıqlı hörmət və etimada əsaslanan dözümlülük mühitinin, demokratik birgəyaşayışın, vəhdət və harmoniyanın bərqərar olmasında bəşəriyyəti daim sülhə, humanizmə, qardaşlıq və bərabərliyə dəvət edən islam dini müstəsna rol oynamışdır. Hazırda ölkəmizdə vicdan və etiqad azadlığının, dövlət-din münasibətlərinin mütərəqqi tarixi ənənəyə və beynəlxalq hüquq normalarına uyğun

təmin edilməsi, milli-mənəvi dəyərlərimizin təbliği və təşviqi dövlət siyasətimizin əsas prioritetlərindəndir.

Əziz bacı və qardaşlarım!

Xalqımızın birliyini daha da gücləndirən, mənəvi-əxlaqi zənginliyin təntənəsinə çevrilən mübarək Ramazan günlərində ölkəmizin firavanlığı və tərəqqisi naminə etdiyiniz dualara qatılır, Azərbaycanın müstəqilliyi və ərazi bütövlüyü uğrunda canından keçmiş qəhrəman Vətən övladlarının ölməz xatirəsini ehtiramla yad edirəm. Əminəm ki, qədərbilən xalqımız onların müqəddəs adını həmişə uca tutacaq, şəhid ailələrinə, qazilərimize diqqət və qayğısını heç vaxt əsirgəməyəcəkdir.

Bir daha sizə və dünyanın müxtəlif guşələrində yaşayan bütün soydaşlarımıza bayram təbriklərimi yetirir, ailələrinizə xoşbəxtlik, süfrələrinizə bol ruzi və xeyir-bərəkət arzulayıram.

Allah tutduğunuz orucu, dua və niyyətlərinizi qəbul etsin.

Ramazan bayramınız mübarək olsun!

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 11 may 2021-ci il

**TATARISTAN RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ
CƏNAB RÜSTƏM MİNNİXANOVA**

Hörmətli Rüstəm Nurqaliyeviç!

Kazan şəhərindəki 175 saylı məktəbdə atışma nəticəsində uşaqların və yaşlıların həlak olması haqqında xəbəri dərin hüznə qəbul etdik.

Bu əvəzedilməz itkiyə görə dərdinizə şərik olaraq Sizə, həlak olanların doğmalarına və yaxınlarına səmimi-qəlbdən başsağlığı verir, zərər çəkənlərin hamısının tezliklə sağalmasını arzu edirəm.

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 11 may 2021-ci il

ŞUŞA ŞƏHƏRİNƏ SƏFƏR

12 may 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, xanımı Mehriban Əliyeva, qızları Leyla Əliyeva və Arzu Əliyeva mayın 12-də Şuşaya səfərə gəlmişlər.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, xanımı Mehriban Əliyeva və qızları əvvəlcə 110/35/10 kilovoltluq «Şuşa» yarımstansiyasının açılışında iştirak etdilər.

Şuşa şəhərinin Azərbaycanın ümumi enerji sisteminə qoşulması, şəhərin etibarlı, dayanıqlı və fasiləsiz elektrik enerjisi ilə təchiz edilməsi məqsədilə ötən ilin dekabrında «Şuşa» yarımstansiyasının və Füzuli rayonunun «Şükürbəyli» yarımstansiyasından başlayaraq, 75 kilometr məsafədə 110 kilovoltluq «Şükürbəyli-Şuşa» hava elektrik verilişi xəttinin tikintisinə başlanılıb. Yarımstansiya məsafədən idarə olunan SCADA Dispetçer İdarəetmə sisteminə qoşulmaqla tam rəqəmsallaşılıb. Burada perspektiv inkişaf da nəzərə alınıb. Yarımstansiya və elektrik verilişi xəttinin tikintisinin çətin coğrafi şəraitdə aparılmasına baxmayaraq, ən qısa zaman ərzində yekunlaşılıb. Füzulidəki «Şükürbəyli» yarımstansiyasından Şuşaya 110 kilovoltluq ikidövrəli elektrik verilişi xətti çəkilişi fasiləsiz, növbəlilik prinsipi ilə 73 günə icra olunub ki, bu da nəinki

Azərbaycan energetikası, regionun energetika tarixində rekorddur.

Ümumilikdə işğaldan azad olunmuş ərazilərin fasiləsiz və keyfiyyətli elektrik enerjisi ilə təchiz edilməsi istiqamətində işlər uğurla davam edir. Hazırda Kəlbəcər, Füzuli, Cəbrayıl, Zəngilan, Qubadlı və Ağdamda ümumilikdə 9 yarımstansiya və onları əlaqələndirən 110 kilovoltluq ötürmə xətlərinin tikintisi gedir. Prezident İlham Əliyevin işğaldan azad olunmuş ərazilərin «Yaşıl enerji» zonasına çevrilməsi ilə bağlı qarşıya qoyduğu tələblərə uyğun olaraq, Suqovuşandakı 2 kiçik su-elektrik stansiyasında yenidən qurulma, təmir və bərpa işləri yekunlaşıb. Yaxın vaxtlarda isə Kəlbəcərdə 2 kiçik su-elektrik stansiyasının tikintisi və bərpasına başlanılacaqdır.

«Xarıbülbul» hotelinin yenidən qurulmadan sonra açılış mərasimi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, xanımı Mehriban Əliyeva, qızları Leyla Əliyeva və Arzu Əliyeva mayın 12-də Şuşada «Xarıbülbul» hotelinin yenidən qurulmadan sonra açılış mərasimində iştirak etmişlər.

Dövlət başçısı hoteldə yaradılmış şəraitlə tanış oldu.

Anar Ələkbərov: Hotelin əməkdaşları əslən Şuşadandırlar.

İlham Əliyev: Çox yaxşı, mən demişdim ki, buraya Şuşadan olan insanlar cəlb edilsinlər. Sən Şuşada yaşamamısan, eləmi?

Hotel əməkdaşı: Xeyr.

İlham Əliyev: İndi yaşayacaqsan.

Məlumat verildi ki, hoteldə ümumilikdə 49 otaq vardır. Onların hamısı qonaqların qalması və rahat istirahət etməsi üçün bütün zəruri infrastrukturla təchiz olunub. Belə obyektlərin istifadəyə verilməsi Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı olan Şuşanın turizm potensialının möhkəmləndirilməsində çox mühüm rol oynamaqla yanaşı, işğaldan azad edilmiş ərazilərimizdə, o cümlədən tarixi Şuşa şəhərində icra olunan sosial layihələrin ardıcıl və sürətlə davam etdiyini göstərir.

«Xarıbülbül» hotelinin nəzdindəki 48 mənzilli korpusda və kotteclərdə yaradılmış şəraitlə tanışlıq

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, xanımı Mehriban Əliyeva, qızları Leyla Əliyeva və Arzu Əliyeva mayın 12-də Şuşada «Xarıbülbül» hotelinin nəzdindəki 48 mənzilli korpusda və kotteclərdə yaradılmış şəraitlə tanış olmuşlar.

Dövlət başçısına və xanımına korpusda və kotteclərdə görülmüş işlər barədə məlumat verildi. Qeyd olundu ki, bu obyektlər də müasir səviyyədə yenidən qurulub.

Şuşada yeni məscidin təməlqoyma mərasimi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, xanımı Mehriban Əliyeva, qızları Leyla Əliyeva və Arzu Əliyeva mayın 12-də Şuşada yeni məscidin təməlqoyma mərasimində iştirak etmişlər.

Qədim Şuşada təməli qoyulan məscid dini ocaq və modern memarlıq nümunəsi kimi göz oxşayacaq. İki

minarəli, mozaika ilə bəzədiləcək günbəzi olan məscidin layihələndirilməsi azərbaycanlı və italyan memarlarla birgə həyata keçirilib. Məscidin xarici səthi Şuşanın qədim məscidinin minarələrində istifadə edilən həndəsi naxışlarla bəzədiləcək. Bu memarlıq elementi Şuşanın firavan və uğurlu gələcəyinə əminliyi, keçmişlə bu gün arasındakı əlaqəni təcəssüm etdirəcək.

İlham Əliyev: Bu gün Şuşa şəhərində yeni məscidin təməlini qoyduq. Şuşada yeni məscid tikiləcəkdir. Məscidin tikintisi ilə bağlı qərarı mən çoxdan vermişdim. Şuşa şəhəri işğalçılardan azad olundandan sonra artıq bu məscidin memarlığı barədə düşünməyə başlamışdım. Nəzərə alaq ki, Şuşa şəhərində vaxtilə 17 məscid olub və mənfur düşmənlərin hamısını dağıdıb. Üç məscid yarıda qaldırılmış vəziyyətdə idi – Yuxarı və Aşağı Gövhərağa və Saatlı məscidləri. Onların da təmiri ilə bağlı göstəriş verilibdir.

Yuxarı Gövhərağa məscidi artıq təmirdən çıxıb. Nəzərə alaq ki, Şuşa memarlığının öz xüsusiyyətləri vardır və Şuşada vaxtilə inşa edilmiş məscidlər bir üslubda tikilmişdir. Ona görə fikirləşirdim ki, yeni tikiləcək məscidin memarlığı necə olmalıdır. Demək olar ki, bir neçə ay bu haqda fikirləşirdim. Nəhayət, belə bir fikir ağıma gəldi ki, bu məscid, bunun memarlığı rəmzi xarakter daşmalıdır. Ona görə təklif etdim ki, məscidin forması 8 rəqəmini əks etdirməlidir. Çünki noyabrın 8-də biz Şuşanı işğalçılardan azad etdik və 8 noyabr Azərbaycanda artıq rəsmi olaraq Zəfər Günüdür. Məscidin iki minarəsi 11 rəqəmini əks etdirməlidir. Onbirinci ayda Şuşa və Qarabağ tam işğaldan azad edildi. Bu fikirlər əsasında

memarlar işləməyə başlamışlar və burada göstərilən təqdimatda məscidin görkəmi öz əksini tapır. Bu, ilkin versiyadır, bunun üzərində hələ iş aparılacaq, müəyyən dəyişikliklər ola bilər.

Əlbəttə, məscidin daxili dizaynı ilə bağlı təkliflər hələ tam hazır deyil. Ancaq konseptual olaraq, məscidin memarlığı 8 noyabr gününü əks etdirəcək. Həm yuxarıdan baxanda 8 rəqəmini görmək mümkün olacaqdır, həm də aşağıdan baxanda. Məscidin yeri də təsadüfən seçilməyib. Bu, Şuşa şəhərinin yuxarı hissəsidir və burada ucaldılacaq məscid şəhərə bir dominant kimi hakim olacaqdır. Belə də olmalıdır. Çünki Şuşa bizim qədim şəhərimizdir, Azərbaycan şəhəridir, azərbaycanlılar tərəfindən salınıb. Azərbaycanlılar həmişə burada yaşayıb. Sadəcə olaraq, işğal dövründə Azərbaycan əhalisi zorla buradan çıxarılmışdı.

Biz Şuşaya qayıtmışıq, əbədi qayıtmışıq! Şəhərə hakim olan bina məscid binası olmalıdır və bu bina şəhərin yuxarı hissəsində yerləşməlidir. Məscidin təməlqoyma günü də təsadüfən seçilməyib. Sabah bütün müsəlman aləmi müqəddəs Ramazan bayramını qeyd edəcək. Fürsətdən istifadə edərək, bütün Azərbaycan xalqını bu mübarək Ramazan bayramı münasibətilə təbrik etmək istəyirəm. Məhz bayram ərəfəsində qədim Şuşa şəhərində yeni məscidin təməlqoyma mərasiminin keçirilməsi böyük tarixi və rəmzi xarakter daşıyır. Bundan sonra artıq memarlar məscidin bütün layihəsi ilə ciddi məşğul olacaqlar və inşaat işləri başlanacaq.

Şuşada Xüsusi Nümayəndəliyin yerləşəcəyi inzibati binada görülən bərpa işləri ilə tanışlıq

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, xanımı Mehriban Əliyeva, qızları Leyla Əliyeva və Arzu Əliyeva mayın 12-də Şuşada Xüsusi Nümayəndəliyin yerləşəcəyi inzibati binada olmuşlar.

Dövlət başçısına və xanımına görülən bərpa işləri ilə bağlı məlumat verildi.

Burada səmərəli fəaliyyət üçün hərtərəfli şərait yaradılacaq və inzibati bina ən müasir səviyyədə yenidən qurulacaq.

Dövlət başçısı görülməli işlərlə bağlı tapşırıq və göstərişlərini verdi.

Xan qızı Natəvanın sarayının qarşısındakı əraziyə baxış

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, xanımı Mehriban Əliyeva, qızları Leyla Əliyeva və Arzu Əliyeva mayın 12-də Şuşada Xan qızı Natəvanın sarayının qarşısındakı əraziyə baxış keçirmişlər.

Şuşa şəhərində Xan qızı Natəvanın evi də işğal dövründə dağıdılıb. Azərbaycanda yaradılan ilk uşaq musiqi məktəbi olan Şuşa Musiqi məktəbi Xan qızı Natəvanın evində fəaliyyətə başlamışdı. XVIII əsrə aid tarix-memarlıq abidəsi erməni vəhşiliyinin, vandalizminin qurbanı olubdur.

Dövlət başçısına məlumat verildi ki, işğal zamanı binaya dəyən ziyanın qiymətləndirilməsinə artıq baş-

lanılıb. Bu prosesdən sonra burada bərpa işlərinə start veriləcək.

«Xan qızı» bulağını ziyarət

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, xanımı Mehriban Əliyeva, qızları Leyla Əliyeva və Arzu Əliyeva mayın 12-də Şuşada «Xan qızı» bulağında olmuşlar.

Dövlət başçısı və ailə üzvləri bulağın suyundan içdilər.

İ l h a m Ə l i y e v: Natəvan bulağından yenə su gəlir. Natəvan bulağını bərpa etmişik. Keçən dəfə yanvar ayında Şuşada olarkən demişdim ki, Natəvan bulağını bərpa edəcəyik. Yenə də bulaq Şuşa sakinlərinin, qonaqların sərəncamına veriləcəkdir. Mənfur düşmən bu bulağı qurutmuşdu, bütün bulaqları qurutmuşdu. Bu da onu göstərir ki, Şuşa həmişə ermənilər üçün yad şəhər olub. İndi isə Şuşa dirçəlir və Şuşanın rəmzlərindən biri olan «Xan qızı» bulağı bərpa edilib. Bu gün bu bulaqdan su içmişəm.

Yaradıcılıq Mərkəzinin yerləşəcəyi bina ilə tanışlıq

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, xanımı Mehriban Əliyeva, qızları Leyla Əliyeva və Arzu Əliyeva mayın 12-də Şuşa Yaradıcılıq Mərkəzinin yerləşəcəyi bina ilə tanış olmuşlar.

Dövlət başçısı İlham Əliyevə və xanımı Mehriban Əliyevaya mərkəzdə görülməli işlər barədə məlumat verildi.

Bildirildi ki, bu binada Ağa Qəhrəman Mirsiyab oğlunun Karvansarayı yerləşib. Ölkə əhəmiyyətli məmurluq abidəsi XVIII əsrə aiddir. Dövlət başçısı görüləcək işlərlə bağlı tapşırıqlarını verdi.

Şuşa Rəsm Qalereyasında görülmüş işlərlə tanışlıq

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, xanımı Mehriban Əliyeva, qızları Leyla Əliyeva və Arzu Əliyeva mayın 12-də Şuşa Rəsm Qalereyasında görülmüş işlərlə tanış olmuşlar.

Prezident İlham Əliyevə və xanımı Mehriban Əliyevaya qalereyada aparılmış işlər barədə məlumat verildi.

Bildirildi ki, burada qaytarılmış Qarabağ xalçalarının sərgisi, «Qarabağ işğaldan əvvəl və sonra», «Azərbaycan rəssamlarının motivlərində Qarabağ» adlı sərgilərin keçirilməsi nəzərdə tutulur.

Şuşa 1 saylı tam orta məktəbin təməlqoyma mərasimi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, xanımı Mehriban Əliyeva, qızları Leyla Əliyeva və Arzu Əliyeva mayın 12-də Şuşa 1 saylı tam orta məktəbin təməlqoyma mərasimində iştirak etmişlər.

Dövlət başçısı məktəbin təməlini qoydu.

Prezident İlham Əliyevə məlumat verildi ki, 1830-cu ildə Azərbaycanda və Cənubi Qafqazda ilk dünyəvi məktəbin bünövrəsi məhz burada qoyulub. 1980-ci ildə

ulu öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə bu məktəbin 150 illik yubileyi qeyd olunub. İşğala qədər 1 saylı məktəb kimi fəaliyyət göstərmiş bu təhsil ocağını da erməni vandalları tamamilə dağıdıblar.

Yeni 960 şagird-yerlik tam orta məktəbin layihələndirilməsi və tikintisi məqsədilə Prezidentin ehtiyat fondundan Təhsil Nazirliyinə ilkin olaraq 3 milyon manat vəsait ayrılıbdır.

ŞUŞADA «XARIBÜLBÜL» MUSİQİ FESTİVALININ AÇILIŞI MƏRASİMİ

12 may 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, xanımı Mehriban Əliyeva, qızları Leyla Əliyeva və Arzu Əliyeva mayın 12-də Şuşada Cıdır düzündə təşkil olunmuş «Xaribülbül» musiqi festivalına gəlmişlər.

Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı Şuşa «Xaribülbül» musiqi festivalına ev sahibliyi edir. Qədim mədəniyyət beşiyi olan Şuşa 29 ildən sonra yenə doğmalarını, qonaqlarını qarşılayır.

Dövlət başçısı festivalın açılış mərasimində çıxış etdi.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin çıxışı

Əziz dostlar, bu gün ölkəmizin tarixində əlamətdar bir gündür. Uzun fasilədən sonra Cıdır düzündə – hər birimiz üçün müqəddəs olan Şuşada «Xaribülbül» festivalı keçirilir. Bu münasibətlə sizi və bütün Azərbaycan xalqını ürəkdən təbrik edirəm.

Biz bu günü 30 il səbirsizliklə gözləmişik, 30 il Vətən həsrəti ilə yaşamışıq. 30 il ədalətsizliklə barışmalı olurduq, amma barışmırdıq və hər dəfə deyirdik ki, bu vəziyyətlə biz heç vaxt barışmayacağıq, nəyin bahasına olursa olsun öz doğma torpaqlarımızı işğalçı-

lardan azad edəcəyik və bunu etdik. Uzun fasilədən sonra bu il birinci dəfə keçirilən «Xarıbülbül» musiqi festivalı şəhidlərimizin əziz xatirəsinə həsr olunub. Biz bu günü bizim qəhrəman hərbiçilərimizə borclu-yuq, Azərbaycan xalqına borclu-yuq. Xalq birləşdi, xalq həmrəylik göstərdi, bir yumruq kimi birləşdi və bu Qələbəni Azərbaycan xalqı qazandı. Bu bizim hamımızın qələbəsidir. Mən xahiş edirəm Vətən müharibəsində həlak olmuş qəhrəman şəhidlərimizin əziz xatirəsini bir dəqiqəlik sükutla yad edək.

Allah bütün şəhidlərimizə rəhmət eləsin.

Biz bu gözəl ənənəni bərpa etdik və bundan sonra «Xarıbülbül» festivalı Şuşada hər il keçiriləcək. Builki festival Azərbaycanda yaşayan xalqların nümayəndələrini əhatə edir. Bugünkü festivalda ölkəmizdə yaşayan müxtəlif xalqların nümayəndələri çıxış edəcəklər. Bu tövsiyəni festivalın təşkilatçısı olan Heydər Əliyev Fonduna mən vermişdim, çünki Vətən müharibəsində Azərbaycanda yaşayan bütün xalqların böyük payı vardır. Vətən müharibəsi bir daha onu göstərdi ki, Azərbaycanda bütün xalqlar dostluq, qardaşlıq, həmrəylik şəraitində yaşayır və bu 44 günlük müharibə bir daha göstərdi ki, ölkəmizdə milli birlik, milli həmrəylik vardır. Təsadüfi deyil ki, birinci festivalda Azərbaycanda yaşayan xalqların nümayəndələri çıxış edəcəklər və bir daha biz bütün dünyaya buradan – Şuşadan, qədim torpağımızdan mesaj veririk. Ölkələr belə inkişaf etməlidir, ancaq çoxkonfessiyalı, çoxmillətli ölkələrdə, cəmiyyətlərdə inkişaf olur, birlik olur, milli həmrəylik olur, sülh olur. Biz dünyanın müxtəlif yerlərində baş verən hadisələri izləyirik, görürük və

deyə bilərəm ki, bir neçə il bundan əvvəl bu gün mövcud olan vəziyyəti görürdük. Ona görə həm ölkə daxilində, həm beynəlxalq müstəvidə, o cümlədən ölkəmizdə keçirilmiş çoxsaylı tədbirlərdə multikulturalizmi təbliğ edirdik, müxtəlif xalqların birgəyaşayışını təbliğ edirdik və deyirdik ki, bu mümkündür. Azərbaycanın timsalında deyirdik ki, bu mümkündür və göstərirdik, öz təcrübəmizi bölüşürdük, öz fikirlərimizi bölüşürdük və hesab edirəm ki, bizim bu söylərimiz nəticə verdi. Çünki bu gün dünyada bu məsələ ilə bağlı daha dəqiq təsəvvür vardır.

44 günlük müharibə Azərbaycanın tam Qələbəsi ilə nəticələndi. Azərbaycan tam Qələbə qazandı, işğalçıları qədim Azərbaycan torpaqlarından qovdu və azad edilmiş bütün torpaqlarda Azərbaycan bayrağını ucaltdı. 44 günlük müharibə bizim şanlı tariximizdir. 44 günün hər bir günü qəhrəmanlıq dastanı idi, hər bir gündə biz şəhidlər verirdik, qan tökürdük və irəliyə gedirdik. Hər gün biz irəliyə gedirdik. 44 gün ərzində bir gün də olmayıb ki, biz geriyyə addım ataq. Ancaq irəli gedirdik, şəhidlər verərək, qan tökərək, birləşərək, bu Qələbəni şərtləndirdik. 300-dən çox şəhər və kənd döyüş meydanında işğalçılardan azad edildi və Şuşanın – alınmaz qalanın alınması ayrıca bir qəhrəmanlıq dastanıdır. Şuşada olan hər bir insan və artıq Şuşaya gələn Azərbaycan vətəndaşları görürlər ki, Şuşanı götürmək, işğaldan azad etmək böyük qəhrəmanlıq, şücaət, fədakarlıq tələb edirdi. Bizim qəhrəman hərbiçilərimiz bu sıldırım qayalara dırmaşaraq, əlbəyaxa döyüşdə Şuşanı işğalçılardan azad etdilər. Baxmayaraq ki, işğalçılar bizə qarşı tanklardan, top-

lardan atəş açırdılar. Biz Şuşa uğrunda gedən döyüşlərdə şəhidlər verdik. Ancaq bizi irəliyə aparan milli ruh bu Qələbəni təmin etdi. Şuşanın azad edilməsi faktiki olaraq, Ermənistan ordusunun və Ermənistan dövlətinin çökməsi demək idi. Çünki ondan bir gün sonra Ermənistan məcbur olub bizim şərtlərimizə əsasən formalaşmış kapitulyasiya aktına imza atdı və biz bir güllə atmadan Laçın, Kəlbəcər və Ağdam rayonlarını geri qaytardıq. Təsadüfi deyil ki, Şuşanın azad edilməsi günü – 8 noyabr günü Azərbaycanda rəsmi dövlət bayramı elan edildi, Zəfər Günü elan edildi və biz bu bayramı hər il qeyd edəcəyik.

Şuşa Azərbaycan xalqının milli sərvətidir. Bu yaxınlarda Şuşanın Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı elan edilməsi bunu bir daha göstərir. Şuşa qədim Azərbaycan şəhəridir. Gələn il biz Şuşanın 270 illiyini qeyd edəcəyik. Pənahəli xan 1752-ci ildə Şuşanın təməlini qoyub və o vaxtdan işğal dövrünə qədər bu şəhərdə həmişə azərbaycanlılar yaşayıblar. Ermənilər nə qədər çalışsalar da Şuşadan Azərbaycan ruhunu silə bilmədilər. Bəli, mənfur düşmən tərəfindən binalar dağıdıldı, məscidlərimiz dağıdıldı, tarixi abidələrimiz dağıdıldı. Ancaq Şuşa Azərbaycan ruhunu qoruya bildi. Şuşa 28 il yarım əsarətdə idi, ancaq əyilmədi, sınımadı, öz ləyaqətini qorudu, milli ruhunu qorudu, Azərbaycan ruhunu qorudu.

Əminəm ki, əziz dostlar, sizin bir çoxunuz buraya işğaldan sonra birinci dəfədir ki, gəliirsiniz, bunu görürsünüz, bunu hiss edirsiniz. Mən artıq 3-cü dəfədir Şuşadayam və demişəm ki, hər dəfə bura gələndə

burada qalmaq istəyirəm, buradan ayrılmaq istəmirəm. Şuşanın özünəməxsus aurası var. Mən dünyada Şuşaya bənzər şəhər görməmişəm, bəlkə də yoxdur. Bu gün biz uzun fasilədən sonra azad Şuşada yığışmışıq. Bu gün Cıdır düzündə Azərbaycan muğamı səslənəcək. Uzun fasilədən sonra biz Şuşada bu gözəl musiqi bayramını qeyd edəcəyik. Bu gün, sözün əsl mənasında, musiqi bayramıdır. Bəli, biz 8 noyabrda Şuşaya döyüşərək, vuruşaraq, qan tökərək qayıtmışdıq. Ancaq bu gün Azərbaycan mədəniyyəti, Azərbaycan mədəniyyətinin görkəmli nümayəndələri Şuşaya qayıdıblar və bu qayıdış reallıqdır, bu realılıqla hər kəs hesablaşmalıdır.

Bundan sonra biz Şuşada əbədi yaşayacağıq və Şuşanın bərpa edilməsi artıq başlanmışdır. Verilən göstərişlər yerinə yetirilir. Artıq Yuxarı Gövhərağa məscidi təmir edilib və sabah orada bayram namazı qılınacaq.

Festivalın məhz Ramazan bayramı ərəfəsində təşkil edilməsi də təsadüfi deyil. Biz öz dini, milli-mənəvi köklərimizə bağlı olan xalqıq. Əks təqdirdə, biz heç vaxt işğala son qoya bilməzdik. Biz bütün bu illər ərzində bir amalla yaşamışıq – torpaqları azad edək, ədaləti bərpa edək, milli ləyaqətimizi qoruyaq və buna nail olduq. Bugünkü tədbir bir daha göstərir ki, biz Şuşaya qayıtmışdıq və bundan sonra burada əbədi yaşayacağıq. Şəhərdə bərpa işləri başlanıb, mən qeyd etdim ki, Yuxarı Gövhərağa məscidi artıq təmir olunubdur. Beş il bundan əvvəl Cocuq Mərcanlı işğaldan azad olunandan sonra orada mən Şuşa məscidinin bənzəri olan məscid tikdirdim. O vaxt məscidin açır

lışında demişdim ki, gün gələcək biz Şuşada məscidləri bərpa edəcəyik və yeni məscidlər tikiləcəkdir. Bu gün Ramazan bayramı ərəfəsində Şuşada yeni möhtəşəm məscidin təməli qoyuldu. Ermənilər tərəfindən qurudulmuş «Xan qızı Natəvan» bulağından bu gün su gəldi. Bütün bunlar böyük rəmzi mənə daşıyır. Bax, bizim qayıdışımız budur. Biz Şuşanı quracağıq, bərpa edəcəyik, mənfur düşmən isə Şuşanı dağıdırdı. İndi siz – burada olan vətəndaşlar, dostlar gəzəcəksiniz, görəcəksiniz ki, Şuşa hansı dağıntılara məruz qalıb. Amma yenə də deyirəm, biz Şuşamızı, Ağdamımızı, Cəbrayılımızı, Füzulimizi, Zəngilanımızı, Qubadlımızı, Laçınımızı, Kəlbəcərimizi qəlbimizdə yaşatmışdıq. Dağıdılmış məscidləri biz bərpa edəcəyik, amma o məscidlər işğal dövründə bizim qəlbimizdə ucaldılmışdı. İndi isə biz burada, Cıdır düzündə – hər bir azərbaycanlı üçün müqəddəs olan yerdə yığışmışıq və bu musiqi bayramını, bu birlik bayramını, bu qayıdış bayramını, bu ləyaqət bayramını qeyd edirik.

Yaşasın Şuşa!

Yaşasın Qarabağ!

Yaşasın Azərbaycan!

* * *

Sonra «Xarıbülbul» festivalı başlandı.

Prezident İlham Əliyev, xanımı Mehriban Əliyeva, qızları Leyla Əliyeva və Arzu Əliyeva festival ifaçılarının çıxışlarını dinlədilər.

* * *

Dövlət başçısı konsertdən sonra jurnalistlərlə görüşdü.

İ l h a m Ə l i y e v: Sağ olun, siz ki, burada olmusunuz ağır günlərdə. Salam, Mirşahin.

M i r ş a h i n: Eşq olsun Sizə, cənab Prezident. Mən Sizi təbrik edirəm.

İ l h a m Ə l i y e v: Çox sağ olun, mən də sizin hamınızı təbrik edirəm.

Dövlət başçısı jurnalistlərlə xatirə şəkli çəkirdi.

İ l h a m Ə l i y e v: Anar mənim yadıma saldı, siz mətbuat konfransında demişdiniz ki, gəlmək istəyirsiniz. Biz də xahişinizi yerinə yetirdik. Mən istəyirdim ki, birinci bizim jurnalistlər gəlsin, bu festivalı keçirək. Siz harada qalırsınız?

J u r n a l i s t: Birbaşa buraya gəldik.

İ l h a m Ə l i y e v: Hə, birbaşa.

A n a r Ə l ə k b ə r o v: Bu gün qalacaqlar.

İ l h a m Ə l i y e v: İndi burada qalmaq üçün imkan vardır. Xarici jurnalistləri də dəvət edək, gəlsinlər və görsünlər.

J u r n a l i s t: Cənab Prezident, diqqətinizə görə təşəkkür edirik. Həmişə dəstəyinizi hiss edirik, çox sağ olun.

İ l h a m Ə l i y e v: Bəli, sizi həmişə dəstəkləmişəm. Sizə təşəkkür edirəm ki, belə çox aktual mövzuları qabardırsınız. Bir çox hallarda ölkədə gedən prosesləri mən sizdən eşidirəm, sizdən görürəm. Bu özlüyündə artıq icra orqanlarını daha da məsuliyyətli olmağa sövq edir.

Jurnal ist: Müharibədən sonra Sizinlə birinci görüşümüzdür.

İlham Əliyev: Elədir.

Jurnal ist: Mən də icazənilə, istəyirdim deyim ki, 40 ildir dünya müharibələrini görmüşəm. Bu, birinci müharibə idi ki, bir nəfər həm hərbi istiqamətdə, həm siyasi, həm də informasiya işini aparırdı.

İlham Əliyev: Çünki əgər siz bu müharibə ilə bağlı həqiqətləri dünya ictimaiyyətinin diqqətinə çatdırmasaydınız, ümumiyyətlə, məsələ ilə bağlı fikir elə təhrif edilmiş kimi qalacaqdı. Siz yaxşı xatırlayırsınız, o vaxt dünya mediasına bizim çıxışımız yox idi. Tək siz gəlmişdiniz, siz də foto çəkirdiniz. Amma ermənilər bütün imkanlardan istifadə edib bütün ölkələrdə olmazın yalanlar yayırdılar. İndi isə artıq müharibə ilə bağlı həqiqətləri siz çatdırmısınız, mən çatdırmışam. Qəhrəman hərbcilərimiz də, bax, o qayalara dırmaşaraq, düşməni buradan qovub. Mirşahin, sən olmusan burada. Bəziləri heç olmayıb, yəqin ki, ilk dəfədir.

Mirşahin: İşğala qədər də olmuşam.

İlham Əliyev: İndi bura ilk dəfə gələn görür ki, Şuşanı azad etmək, ümumiyyətlə, mümkünsüz hesab olunurdu. Özü də hələ piyada qalxmaq çətinidir, o ki qaldı əlində avtomat, yuxarıda düşmən, özü də düşmənin tankı, topu, mövqeyi. Doğrudan da misli görülməmiş qəhrəmanlıq dastanıdır.

Jurnal ist: Əfqanıstan dağlarında da müharibələri görmüşəm. Buna inanmırdım. Azad ediləndən sonra gəldim, gedib baxdım, izlədim. Özüm də 1992-ci ildə

buradan ayaqla çıxmışdım, bura bağlı idi, maşın gələ bilmirdi.

İlham Əliyev: Siz hansı yolla çıxdınız?

Jurnalists: Elə buradan, Daşaltıdan gəldim. Buraya kimi 4 saat piyada yol gəldim, 3 dəfə də snayperlər atdılar, amma vura bilmədilər.

İlham Əliyev: Bu yaxınlarda o şəkli siz paylaşdınız, mən gördüm. O vaxt Azərbaycan əsgəri necə vəziyyətdə idi? Nə forması var idi, nə silahı var idi, nə də bir idarəetmə imkanları. İndi aslan kimi əsgərlərdir, aslan kimi. Onlar möcüzə yaradıblar.

Jurnalists: Burada, demək olar ki, yaşayış yox idi.

İlham Əliyev: Yox idi.

Jurnalists: Ancaq şəhərin girəcəyində, o da çox az.

Mirşahin: Amma mən Zəngəzurda evlərin birində oldum.

İlham Əliyev: Bəli, bəli, Şurnuxu kəndində.

Mirşahin: O kişi də yaxşı təkziblər verirdi, Ermənistan hakimiyyəti barədə. Yaxşı oldu, çox yaxşı oldu. Beş punkt üzrə öz ölkəsini təkzib etdi. Pensiya-sının azlığından da danışdı. Dedi ki, Qarabağ Azərbaycanındır.

İlham Əliyev: Özü də dedi ki, azərbaycanlının evinə girib.

Mirşahin: Bəli, çox vacib bəyanatlar verdi.

Jurnalists: Cənab Prezident, Şuşa qələbəsinə görə Sizə xüsusi təşəkkür edirik. Doğrudan da bu çox möcüzəvi, çox böyük bir qələbədir. Siz Azərbaycan xalqına sanki bir həyat qaytardınız. Siz bizə nə-

fəs verdiniz. İnanın ki, bir il bundan əvvəl yatsaq yuxumuza girməzdi ki, biz Cıdır düzündə ola bilərik, burada konsertdə iştirak edə bilərik. Çox böyük bir möcüzədir, cənab Prezident. Allah Sizi qorusun, ordumuzu qorusun.

İlham Əliyev: Sağ olun.

Jurnalist: Cənab Prezident, səmimi-qəlbdən deyirəm, dünyada belə ölkə başçısı yoxdur.

İlham Əliyev: Sağ olun, çox sağ olun. Bir il bundan əvvəl burada başqa musiqi səslənirdi, başqa hərəkətlər edilirdi. O hərəkətlərə görə, bütün cinayətlərə görə düşmən öz layiqli payını aldı. Bundan sonra burada ancaq Azərbaycan musiqisi, Azərbaycanda yaşayan xalqların musiqisi səslənəcək. Doğrudan da böyük tarixi nailiyyətdir. Hər dəfə buraya gələndə xüsusi hisslər keçirirəm. Əminəm ki, siz də bu hissləri keçirirsiniz. Çünki Şuşanı yenidən görmək bizə nəsbib oldu. Bu, böyük xoşbəxtlikdir. Əlbəttə, bir daha görürük ki, Şuşa əsl Azərbaycan şəhəridir. Çünki burada Azərbaycan ruhu hiss olunur. Memarlıq abidələri, bulaqlar – baxmayaraq ki, ermənilər o bulaqların naxışlarını dəyişmişdilər, yazıları da silmişdilər – amma yenə də burada hər tərəf, necə deyərlər, Azərbaycan mədəniyyəti ilə qaynayır. Biz əbədi qayıtmışıq, burada əbədi yaşayacağıq. Demişəm ki, Şuşa dünyanın ən gözəl şəhərinə çevriləcək. Təkcə Şuşa yox, azad edilmiş bütün başqa şəhərlər də.

Jurnalist: Mən 6 aydır Qarabağı gəzirəm, özüm də mühəndis-memaram. Doğrudan deyirəm, mən dünyada belə gözəl yer görməmişəm. Doğrudan da Şuşanın, Kəlbəcərin gözəlliyi dünyada təkdir.

İlham Əliyev: Burada az da olsa, yaşayıblar. Bizdə olan məlumata görə – sonra bu məlumatı biz dəqiqləşdirdik – burada 1600-ə yaxın erməni yaşayıb, onların da çoxu hərbcilər və onların ailə üzvləri olub. Yəni burada erməni əhalisi heç vaxt olmayıb. İndi görürsünüz, işğal dövründə nə gündə idi. İndi biz əl gəzdirmişik, 6 aydır ki təmizləyirik, necə deyərlər, səliqə-sahman yaradırıq. Bütün binalar dağıdılmış idi, yarımçıq tikili idi. Yeni bina yoxdur, bir neçə villa tikdirmişdilər özləri üçün, onları da yəqin ki, görmüsünüz. Tarixi binalar sökülüb, şəhər infrastrukturu yoxdur. Baxın, o dirəklər yox idi, hamısı belə köhnədən qalan idi. Deyirdilər ki, erməni şəhəridir, erməni şəhəridirsə, niyə bu günə qoymusunuz onu? Niyə yəşəməmişiniz, niyə qurmamısınız, niyə dağıtmısınız?

Jurnalist: Heç kəs öz evini yandırmaz gedəndə.

İlham Əliyev: Əlbəttə.

Jurnalist: Onlar yandırdılar, çünki öz evləri deyildi.

İlham Əliyev: Azad edilmiş digər yerlərimizdə siz də olmuşunuz, orada təbiət toxunulmaz kimidir, o ağacların rəngi, səmanın rəngi. Belə bir rənglər mən görməmişəm.

Jurnalist: Ağdam, ümumiyyətlə, viran qoyulub. Bu mənzərəni görəndə düşünürsən ki, söhbət ancaq yaddaşı silməkdən gedə bilər. Axı qəbirlə insanın nə işi ola bilər? Onlar məhz tarixi silmək, yaddaşı silmək istəyiblər. Məncə məqsədləri yalnız bu olub.

İlham Əliyev: Əlbəttə, elədir, tarixi silmək istəyiblər ki, biz heç vaxt qayıtmayaq. Hesab edirdilər ki, Azərbaycan heç vaxt ayağa qalxmayacaq. İnan-

mırdılar ki, biz ayağa dura bilərik. İnanmırdılar ki, bizdə həm güc, həm də iradə ola bilər. Ona görə deyirdilər ki, hər şeyi dağıdaq, daha heç vaxt bunlar qayıtməsın, tarixi də silək, abidələri, qəbirləri də dağıdaq. Sabah deyək ki, bura erməni torpağı olub və elə də deyirdilər. Şahbulağı yalandan «Tiqranakert» adlandırmışdılar. Belə saxtakarlıq olmaz. Deyirdilər ki, Şuşa erməni şəhəridir. Axı bu şəhərin təməlini Pənahəli xan qoyub, hamımız yaxşı bilirik, adını da verib – Pənahabad. Necə erməni şəhəri olub, əgər 275 il bundan əvvəl Pənahəli xan Ağdamdan buraya gəlib.

J u r n a l i s t: Özü də təzə daşlar atıb ora, cənab Prezident, mən getdim özüm baxdım.

İ l h a m Ə l i y e v: Bəli.

J u r n a l i s t: Guya «Tiqranakert» olub.

İ l h a m Ə l i y e v: Hə, orada?

J u r n a l i s t: Bəli, Şahbulağın düz yanında. Mən Kəlbəcərdə neçə kilsə gördüm, çox qədim kilsələr imiş, amma ermənilər onlara təzə daşlar qoyublar. Elə qoyublar ki, dərhal bilinir. Mən özüm görəndə tez dedim ki, bunlar hamısı saxta daşlardır, adamlardan soruşdum, bildirdilər ki, bu daşları buraya 10–15 ildir gətiriblər.

H ə r b ç i: Cənab Ali Baş Komandan, icazə verəydiniz, xüsusi təyinatlılar Sizinlə xatirə şəkli çəkdi-rərdilər.

İ l h a m Ə l i y e v: Bəli, mütləq.

Xüsusi təyinatlılarla xatirə şəkli çəkdirildi.

Hamı birlikdə «Qarabağ Azərbaycanı!» – dedi.

Yuxarı Gövhərağa məscidini ziyarət

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, xanımı Mehriban Əliyeva, qızları Leyla Əliyeva və Arzu Əliyeva mayın 13-də Şuşada Yuxarı Gövhərağa məscidində olmuşlar.

Dövlət başçısına və xanımına məsciddə aparılan bərpa işləri ilə bağlı məlumat verildi.

Bildirildi ki, burada bərpa işləri Heydər Əliyev Fondu tərəfindən həyata keçirilir. 1768–1769-cu illərdə inşa edilmiş bu məscid də işğal dövründə erməni vandalizminin qurbanı olubdur.

**QAZAXISTAN RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ KASIM-JOMART
TOKAYEV İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ**

13 may 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə mayın 13-də Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev telefonla zəng etmişdir.

Qazaxıstan Prezidenti Ramazan bayramı münasibətilə dövlət başçımızı və Azərbaycan xalqını təbrik edərək, əmin-amanlıq arzularını çatdırdı.

Azərbaycan Prezidenti göstərilən diqqətə və təbrikə görə minnətdarlığını bildirdi, öz növbəsində, Kasım-Jomart Tokayevi və Qazaxıstan xalqını Ramazan bayramı münasibətilə təbrik edərək, firavanlıq arzuladı.

Dövlət başçıları Azərbaycan ilə Qazaxıstan arasında uğurla inkişaf edən dostluq münasibətlərinin bundan sonra da möhkəmlənəcəyinə əmin olduqlarını bildirərək, əlaqələrin perspektivləri ətrafında fikir mübadiləsi apardılar.

Söhbət zamanı Türk Şurası çərçivəsində də ölkələrimizin uğurlu əməkdaşlıq həyata keçirdikləri vurğulandı.

ŞUŞANIN CİDIR DÜZÜNDƏ KEÇİRİLMİŞ «XARİBÜLBÜL» MUSİQİ FESTİVALININ QALA-KONSERTİ

13 may 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin təşəbbüsü və Heydər Əliyev Fondunun təşkilatçılığı ilə ölkəmizin mədəniyyət paytaxtı Şuşanın Cıdır düzündə keçirilmiş «Xarıbülbül» musiqi festivalı mayın 13-də qala-konsertlə başa çatmışdır.

Prezident İlham Əliyev, xanımı Mehriban Əliyeva, qızları Leyla Əliyeva və Arzu Əliyeva festival ifaçılarının çıxışlarını dinlədilər.

Qala-konsertdə Xalq artistləri Rauf Abdullayev, Yalçın Adıgözəlov, Əməkdar artist Fuad İbrahimov və Murtuza Bülbülün dirijorluğu ilə Üzeyir Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət Simfonik Orkestri, Xalq artisti Gülbacı İmanovanın bədii rəhbərliyi ilə Azərbaycan Dövlət Xor Kapellası çıxış etdilər. Konsertdə Üzeyir Hacıbəylinin, Fikrət Əmirovun, Qara Qarayevin, Ələkbər Tağıyevin, Müslüm Maqomayevin, Niyazinin, Tofiq Quliyevin, Vasif Adıgözəlovun və digər bəstəkarların əsərləri təqdim olundu.

Festival çərçivəsində Xalq artistləri Alim Qasimov, Azərin, Dinarə Əliyeva, Elçin Əzizov, Əlixan Səmədov, Fərhad Bədəlbəyli, Mənsüm İbrahimov, Murad Adıgözəlzadə, Natiq Şirinov, Polad Bülbüloğlu, Samir

Cafarov, Teyyub Aslanov, Yusif Eyvazov, Əməkdar artistlər Fərqanə Qasımova, Mirələm Mirələmov, Sahib Paşazadə, Şəhriyar İmanov, Şirzad Fətəliyev və digər ifaçıların çıxışları da alqışlarla qarşılandı.

Konsertdə Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin vaxtı ilə işğal altında olan ərazilərimiz haqqında söylədiyi – «Arzu edirəm ki, sizinlə birlikdə gedək Şuşaya. Gedəcəyik, inanın ki, gedəcəyik. Şuşa Azərbaycanın gözüdür, hər bir azərbaycanlı üçün bu, iftixar mənbəyidir. Şuşa bizim mədəniyyətimizin, tariximizin rəmzidir. Şuşa hamı üçün əzizdir. Amma tək Şuşa yox, Laçın dağları da belə əzizdir. Heç vaxt biz Laçınsız yaşaya bilmərik. Ağdam kimi gözəl bir şəhər, Füzuli, Cəbrayıl, Zəngilan, Qubadlı, Kəlbəcərin o bulaqları, Kəlbəcərin o İstisuyu. Biz onlarsız yaşaya bilmərik» fikirlərini və Silahlı Qüvvələrin Müzəffər Ali Baş Komandanı, Prezident İlham Əliyevin Şuşa şəhərinin 2020-ci il noyabrın 8-də işğaldan azad edildiyi gün xalqımıza müraciətində dediyi – «Xoşbəxt adamam ki, ata vəsiyyətini yerinə yetirdim. Şuşanı azad etdik! Bu, böyük Qələbədir! Şəhidlərimizin, ulu öndərin ruhu şaddır bu gün! Gözün aydın olsun, Azərbaycan! Gözünüz aydın olsun, dünya azərbaycanlıları! Əziz Şuşa, sən azadsan! Əziz Şuşa, biz qayıtmışıq! Əziz Şuşa, biz səni dirçəldəcəyik! Şuşa bizimdir! Qarabağ bizimdir! Qarabağ Azərbaycandır!» sözlərini əks etdirən videoçarx təqdim edildi.

Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan Ordusunun torpaqlarımızı işğaldan azad etməsindən sonra ilk dəfə keçirilən «Xarı

bülbül» musiqi festivalı incəsənət xadimlərinin «Azərbaycan» mahnısının birgə ifası ilə yekunlaşdı.

Konsert bitəndən sonra Prezident İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva festivalda iştirak edən incəsənət xadimləri ilə görüşdülər. Cıdır düzündə hamu birlikdə «Qarabağ Azərbaycandır!» – söylədi.

* * *

Mayın 12-də – «Xarıbülbül» musiqi festivalının ilk günündə ölkəmizdə yaşayan müxtəlif xalqların musiqi yaradıcılığı «Azərbaycan musiqisində multikulturalizm» mövzusunda təqdim edildi. Ölkəmizin müxtəlif bölgələrində yaşayan ayrı-ayrı xalqların musiqi qrupları və ifaçıları öz çıxışları ilə Azərbaycanın millətindən, dinindən asılı olmayaraq hər bir kəsin vahid Vətəni olduğu mesajını bütün dünyaya çatdırdı. Festivalın açılışındakı çıxışında bu mesajın əhəmiyyətini xüsusi vurğulayan Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev dedi: – Azərbaycanda bütün xalqlar dostluq, qardaşlıq, həmrəylik şəraitində yaşayır və bu 44 günlük müharibə bir daha göstərdi ki, ölkəmizdə milli birlik, milli həmrəylik vardır. Təsadüfi deyil ki, birinci festivalda Azərbaycanda yaşayan xalqların nümayəndələri çıxış edəcəklər və bir daha biz bütün dünyaya buradan – Şuşadan, qədim torpağımızdan mesaj veririk.

Xatırladaq ki, 44 günlük Vətən müharibəsində Prezident, Silahlı Qüvvələrin Müzəffər Ali Baş Komandanı İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə qəhrəman Azərbaycan Ordusu Ermənistanın işğalı altında olan torpaqlarımızı azad etməyə və ərazi bütövlüyümüzü bər-

pa etməyə müvəffəq oldu. Hazırda işğaldan azad olunmuş ərazilərdə böyük quruculuq layihələri həyata keçirilməkdədir. Bu layihələr azad olunmuş ərazilərin, inzibati, tarixi və mədəni abidələrin bərpası ilə yanaşı, həm də tarixi torpaqlarımızda illərdir keçirilməyən mədəni tədbirlərimizin, ənənələrimizin bərpasını əhatə edir. Beləliklə, işğaldan azad olunmuş torpaqlarımız hazırda mənən də dirçəlir. Mayın 12–13-də Cıdır düzündə keçirilmiş «Xarıbülbul» musiqi festivalı bunun əyani təsdiqidir.

ƏFQANİSTAN İSLAM RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ MƏHƏMMƏD ƏŞRƏF QANI İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ

14 may 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə mayın 14-də Əfqanıstan İslam Respublikasının Prezidenti Məhəmməd Əşrəf Qani telefonla zəng etmişdir.

Əfqanıstan Prezidenti dövlət başçımızı və Azərbaycan xalqını Ramazan bayramı münasibətilə təbrik edərək, firavanlıq arzularını çatdırdı.

Prezident İlham Əliyev göstərilən diqqətə və təbri-kə görə Əfqanıstan Prezidentinə minnətdarlığını bildirdi və öz növbəsində, Məhəmməd Əşrəf Qanini və Əfqanıstan xalqını Ramazan bayramı münasibətilə təbrik edərək, sülh və əmin-amanlıq arzuladı.

Əfqanıstan Prezidenti Azərbaycanın ölkəsinə verdi-yi dəstəyə görə bir daha dövlət başçımıza təşəkkür etdi. Azərbaycan Prezidenti Ermənistan–Azərbaycan müharibəsi dövründə Əfqanıstanın Azərbaycana gös-tərdiyi dəstəyə görə Məhəmməd Əşrəf Qaniyə bir daha minnətdarlığını bildirdi.

Söhbət zamanı Azərbaycanla Əfqanıstan arasında dostluq münasibətlərinin inkişafından məmnunluq ifadə edildi, əlaqələrimizin daha da möhkəmlənəcəyinə əminlik bildirildi.

QƏBƏLƏ RAYONUNA SƏFƏR

15 may 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, xanımı Mehriban Əliyeva və qızı Leyla Əliyeva mayın 15-də Qəbələ rayonuna səfərə gəlmişlər.

Dövlət başçısı İlham Əliyev, xanımı Mehriban Əliyeva və qızı Leyla Əliyeva xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin Qəbələ şəhərində ucaldılmış abidəsini ziyarət edərək, önünə gül dəstəsi qoydular.

Bir neçə avtomobil yolu və Bum çayı üzərində salınmış yeni körpünün açılış mərasimi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, xanımı Mehriban Əliyeva və qızı Leyla Əliyeva mayın 15-də Qəbələ rayonunda 20 min nəfər əhəlinin yaşadığı 11 yaşayış məntəqəsini rayon mərkəzindən və digər yaşayış məntəqələrindən ayıran, Bum–Tikanlı–Abrıx avtomobil yolunun 2-ci kilometrliyində Bum çayı üzərində yeni körpünün və Bum qəsəbəsinə gedən 2 kilometrlik avtomobil yolunun bərpadan sonra istifadəyə verilməsi mərasimində iştirak etmişlər.

Dövlət başçısına yeni körpünün və yolun texniki göstəriciləri barədə məlumat verildi.

Bum çayı üzərində yeni körpü və yol Qəbələ rayonunun yol-nəqliyyat infrastrukturunun yaxşılaşdırıl-

masına dair əlavə tədbirlər haqqında Prezident İlham Əliyevin sərəncamına uyğun olaraq inşa edilib. Uzunluğu 310, eni 9 metr olan körpü sürücülərin və vətəndaşların rahat və təhlükəsiz hərəkətinin təmin edilməsində mühüm rol oynayır.

Səbuhi Abdullayev (*Qəbələ Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı*): Cənab Prezident, icazə verin, bu körpünün tikilməsi ilə bağlı o tərəfdəki 11 kənddə yaşayan 20 min əhali adından Sizə minnətdarlığımı bildirim.

İlham Əliyev: Onların şəhərlə əlaqəsi necə idi?

Səbuhi Abdullayev: Bu 20 min əhalinin əlaqəsi, ümumiyyətlə, kəsilmişdi.

İlham Əliyev: Necə gəlirdilər, çayın üstündən keçirdilər?

Səbuhi Abdullayev: Bu çayın yatağının eni 703 metrdir. Bu bizim ən təhlükəli dağ çaylarından biridir və sululuq burada həddindən çox olur.

İlham Əliyev: Nə vaxt, payız və qış aylarında?

Səbuhi Abdullayev: Bəli. Biz bu suyu borulara yönləndirirdik, insanlar gedirdilər. Güclü yağış yağanda yuyub aparırdı. İnsanlar rayon mərkəzinə gəlməkdən ötrü 30–35 kilometr məsafə qət edirdilər.

Bu layihənin icrası əhalinin məşğulluğunun təmin edilməsində və rayon mərkəzi ilə əlaqəsində mühüm rol oynayır.

Cənab Prezident, Siz 2011-ci ildə Olimpiya Kompleksinin açılışında göstəriş verdiniz ki, biz şəhəri bu tərəfə istiqamətləndirək.

İlham Əliyev: Bəli, şəhərsalma ilə bağlı.

Səbuhi Abdullayev: Ondan sonra biz bu tərəfdə Peşə Təhsili Mərkəzi, 1 saylı uşaq bağçası, yan-

ğinsöndürmə məntəqəsi inşa etdik. İndi isə Sizin müvafiq sərəncamınızla 5 hektar ərazidə 160 çarpayılıq xəstəxana tikilir.

İlham Əliyev: Tikilən xəstəxanadır?

Səbuhi Abdullayev: Bəli, xəstəxana kompleksi tikilir. Artıq bu insanlar işlə təmin olunurlar.

İlham Əliyev: Şəhər bu tərəfə genişlənir. Artıq gediş-gəliş var, işə cəlb olunurlar.

Səbuhi Abdullayev: 6-8 dəqiqəyə rayonun mərkəzindədirlər. Amma əvvəl 35 kilometr yol qət edirdilər. Qış aylarında buradan gediş-gəliş yox idi. Ona görə bu əhali Sizə həmişə minnətdardır.

Müqəddəs Məryəm Ana alban kilsəsini ziyarət

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, xanımı Mehriban Əliyeva və qızı Leyla Əliyeva mayın 15-də Qəbələnin Nic qəsəbəsində yerləşən Müqəddəs Məryəm Ana alban kilsəsində olmuşlar.

Dövlət başçısına və xanımına kilsədə görülmüş işlər barədə məlumat verildi. Bildirildi ki, müqəddəs Məryəm Ana kilsəsi 2019-cu ildə Heydər Əliyev Fondu tərəfindən bərpa olunmağa başlanmış və 2020-ci ilin noyabr ayında 44 günlük müharibə zamanı bərpa işləri başa çatdırılmışdır.

İlham Əliyev: Bu vəziyyətdə idi?

Mütəxəssis: Bəli.

İlham Əliyev: Günbəzi də yox idi, uçmuşdu.

Mütəxəssis: Bəli, uçmuşdu. Yenidən qurulma zamanı tikilinin 50 faizə yaxın kərpicləri, daşları bərpa olunubdur.

Nic kənd sakini: Bizim əziz Prezidentimiz, xoş gəlmisiniz! Məryəm Ana kilsəsinə xoş gəlmisiniz! Allah Sizi qorusun, Allah Azərbaycanı qorusun.

İlham Əliyev: Çox sağ olun.

Nic kənd sakini: Həmçininin həyətəyanı sahə abadlaşdırılıb, sahəsi hasarlanıb, bulaq və üç gölməçə yaradılıbdır.

İlham Əliyev: Bulaq haradadır? Buradadır?

Nic kənd sakini: Bəli.

Mütəxəssis: Kilsənin tavanı, döşəməsi dəyişdirilib. Kilsənin aşağı hissəsi XII əsrdə tikilmişdir, Siz onların dağıntılarını da görə bilərsiniz. Biz onların bəzilərini bərpa etmişik. İkinci hissənin tikintisi isə 1898-ci ildə davam etdirilmişdir və bərpa olunmuşdur.

İlham Əliyev: Uçmuş vəziyyətdə idi.

Mütəxəssis: Çox pis vəziyyətdə idi. Bərpa zamanı işlər Afina memarlığına uyğun olaraq aparılmışdır. Həm daxili, həm xarici tərtibata heç bir xələl gətirilməmişdir. Biz çalışmışıq ki, o vaxt tikinti zamanı istifadə olunan inşaat materiallarından istifadə edək.

İlham Əliyev: Yəni o vaxt bu kərpiclərlə inşa edilmişdi?

Mütəxəssis: Bəli, 1898-ci ildə tikilmişdir. Biz bu kərpiclərin təqribən 50 faizini dəyişdirmişik, ancaq köhnə kərpiclərdən də istifadə etmişik.

İlham Əliyev: Mənə Leyla danışmışdı ki, burada olarkən söhbət əsnasında bu kilsə ilə bağlı məsələ qaldırıldı. O da Bakıya gələn kimi dərhal bu məsələni qaldırdı və ondan sonra bərpa işlərinə start

verildi. Bildiyiniz kimi, İkinci Qarabağ müharibəsi dövründə bu kilsənin açılışı olmuşdur.

Mütəxəssis: Bəli, ayın 7-də açılışı oldu.

İlham Əliyev: Bəli, yenidən açılışı olmuşdur.

Nic kənd sakini: Bizim müdrik Prezidentimiz, Leyla xanım tək Sizin qızınız deyil, o bizim də qızımızdır, udi qızıdır. Bəli, bir xahişimizlə bu kilsəni bizə hədiyyə etdi. Pandemiyaya, 44 günlük müharibəyə baxmayaraq, burada bərpa işləri bir gün də dayanmadı. Burada doqquz xalqın nümayəndələri çalışıblar. Çox sağ olun. Təşəkkürümüzü bildiririk.

İlham Əliyev: Udi xalqının çox böyük tarixi mirası vardır. İndi həm Qəbələ rayonu ərazisində və eyni zamanda, azad edilmiş torpaqlarda siz gedib ibadət edirsiniz – həm Xudavəngdə, həm Ağoğlanda. Orada udi xalqına məxsus olan digər məbədlər də vardır. Onların böyük hissəsi dağılmış, ya da ki, yarıdağılmış vəziyyətdədir, onları da bərpa edəcəyik. Siz o kilsələrə də gedəcəksiniz. Siz Xudavəngdə bir neçə dəfə olmusunuz.

Nic kəndinin din xadimi: Olmuşuq. Biz Laçıdan, Ağoğlan kilsəsindən ayın 11-də gəlmişik. Cənab Prezident, yeddi dəfə səfərimiz olub.

İlham Əliyev: Çox yaxşı, bundan sonra da olacaq. Çünki bu, böyük bir tarixi irsdir, bizim mirasımızdır. Bu günlərdə Şuşada «Xarıbülbul» festivalında udi xalqının nümayəndələri çıxış etdilər və orada sizdən olan nümayəndə də var idi. Bu da bir daha onu göstərir ki, Azərbaycanda bütün xalqlar bir ailə kimi yaşayır. Uzun fasilədən sonra Şuşada təşkil edilmiş «Xarıbülbul» festivalının ilk günündə

Azərbaycanda yaşayan xalqların nümayəndələri səhnəyə çıxıb öz mədəniyyətlərini nümayiş etdirdilər. Eyni zamanda, biz hamımız birliyimizi nümayiş etdiririk və bu kilsənin bərpa edilməsi də bizim birliyimizi təcəssüm etdirir.

Nic kəndinin din xadimi: Bəli, sağ olsun Heydər Əliyev Fondunun işçiləri. Sizə öz təşəkkürümüzü bildiririk. Çox gözəl bərpa işləri görüblər. Biz bayramınızı təbrik edirik.

İlham Əliyev: Sağ olun. Gedək baxaq.

Mütəxəssis: Cənab Prezident, burada bəzi daşlar XII əsrdən qaldığına görə....

İlham Əliyev: Qədim daşlardır.

Mütəxəssis: Bəli, qədim daşlardır. Biz Türyançaydan daşları tapdıq, onları kəsdik. Həmçinin kərpicləri də. Çilçıraqlar, işıqlandırılma – hamısı qədim konsepsiyaya uyğun yaradılıb.

İlham Əliyev: Bəli, o stildə yenidən işlənilib.

Mütəxəssis: Cənab Prezident, Müqəddəs Məryəm Ana kilsəsi Azərbaycanda ən böyük kafedral kilsədir. Alban kilsələrinin tərtibatı çox zaman geniş olmayıb.

İlham Əliyev: Bəli, sadə olub.

Mütəxəssis: Sadə olub. İkonalar olmayıb, çox sadə olub.

İlham Əliyev: Sovet vaxtında necə istifadə olunub?

Mütəxəssis: Bura kolxoz dövründə fındıq anbarı idi.

İlham Əliyev: Sonra müstəqillik dövründə bir kilsə bərpa edilmişdi.

Mütəxəssis: Bəli, Tur Heyerdal gələndə Mədəniyyət Nazirliyi və Norveç humanitar təşkilatı tərəfindən bir kilsə bərpa olundu. O kilsə ümummilli liderin vaxtında bərpa olundu. Bu kilsə isə bizim Leyla xanımın dəstəyi ilə Heydər Əliyev Fondu tərəfindən bərpa edildi.

İlham Əliyev: Kiş kəndindəki kilsə deyəsən bundan kiçikdir.

Mütəxəssis: Çox kiçikdir, o, birinci kilsədir, balacadır. Ən birinci, qədim kilsədir. Cənab Prezident, biz kilsəni alban ortodoks konsepsiyasına uyğun olaraq bərpa etdik. Ermənilər özünü küləşdirmişdilər. Adətən, ermənilərdə Qriqoryan kilsəsində altar hissə daha hündür olur. Albanlarda isə 3 pilləkəndən ibarətdir. Bu, memarlıqda əsas elementdir. Biz onun üstünü açanda gördük ki, ermənilər bunun üstünü bağlayıblar. Biz bunları, alban xaçını təmizlədik.

İlham Əliyev: Bu, alban xaçıdır?

Mütəxəssis: Bəli, altarı da sementlə bağlamışdılar. Çöl tərəfdən naxışların hamısını bağlamışdılar. Ümumiyyətlə, alban kilsəsi erməni kilsəsindən fərqlidir. Simvollar da fərqlidir.

İlham Əliyev: Bilirəm, XIX əsrdə bütün alban tarixi mirasını özünü küləşdirmək istəmişdilər.

Mütəxəssis: Çalışıblar.

İlham Əliyev: Sizin əlinizdən almışdılar.

Mütəxəssis: Bəli, biz sadəcə, imtina edib saxladıq. Bizi erməniləşdirmək istəyirdilər, etnos kimi erməniləşdirmək istəyirdilər.

İlham Əliyev: Bilirəm, onların məqsədi o idi.

Mütəxəssis: Bəli, çalışırdılar ki, biz əriyək.

İlhəm Əliyev: Bəli, elədir, bilirəm.

Mütəxəssis: Cənab Prezident, çox maraqlı bir fraqmenti də Sizə göstərim, burada tapılan əlyazmalardır, dünyanın ən məşhur linqvistləri tərcümə edib, alban əlifbasıdır.

İlhəm Əliyev: Hansı, budur?

Mütəxəssis: Bəli, görürsünüz, çox maraqlıdır, özü də udi dili əsasında 9 dilə tərcümə ediblər. Bu onu göstərir ki, albanların öz əlifbası erməni kilsəsindən qabaq olub. Bu, məşhur Avropa alimləri tərəfindən təsdiq olunubdur. Hər bir vərəqi orijinaldır. Mən özüm Sinayda olmuşam, görmüşəm. Məşhur linqvistlər adlar çəkir, görürsünüz, bunlar orijinaldır.

İlhəm Əliyev: Bu əlifbanı təbliğ etmək, öyrənmək lazımdır.

Mütəxəssis: Alimlər bu kitabı orijinaldan 9 dilə tərcümə ediblər.

İlhəm Əliyev: Siz indi gərək Mədəniyyət Nazirliyi ilə birlikdə bu əlifbada kitablar da dərc edəsiniz, uşaqlar da bu əlifbanı bilsinlər ki, bu, bərpa olunsun. Çünki bu əlifba, demək olar ki, istifadə olunmur. Ona görə gərək bərpa edək. Elmlər Akademiyası, Mədəniyyət Nazirliyi, Heydər Əliyev Fondu ilə birlikdə.

Mütəxəssis: Surətini vermişik.

İlhəm Əliyev: Məşğul olun, bu əlifbada kitablar da dərc olunsun və uşaqlar da bu əlifbanı bilsinlər ki, əlifba bərpa edilsin.

Mütəxəssis: Cənab Prezident, bizim müqəddəs kitabımız birinci dəfə latın əlifbası ilə alban dilinə tərcümə olunub, onu Sizə hədiyyə edirik. Birinci dəfə-

dir, hələ heç təqdimatını etməmişik. Müqəddəs kitabdır.

İlham Əliyev: Alban dilində?

Mütəxəssis: Bəli, özümüz tərcümə etmişik. Rafik müəllim tərcüməçidir. Biz burada 49 hərfdən istifadə etmişik.

İlham Əliyev: 49 hərf var?

Mütəxəssis: Qədim 52-dir, biz bunu 49 etdik ki, kompüterdə işləmək üçün yüngül olsun. Burada bizim məktəblərdə latın əlifbası əsasında 4-cü sinfə kimi ana dili dərsi keçirilir.

İlham Əliyev: Çox yaxşı, alban dili də yaşasın, bütün udilər bilməlidirlər.

Mütəxəssis: Udilər hamısı bilirlər, xüsusən Azərbaycan dilini çox gözəl bilirlər.

İlham Əliyev: O öz yerində, Azərbaycan dili dövlət dilidir. Amma alban dili təkcə məişətdə yox, burada udilər arasında geniş istifadə olunmalıdır.

Mütəxəssis: Müqəddəs kitablar buraxırıq, təqvimlər buraxırıq. Yavaş-yavaş bərpa edirik.

İlham Əliyev: Çox yaxşı.

Mütəxəssis: Cənab Prezident, Siz noyabrın 24-də Ağdam məscidində olandan dörd gün sonra mən də orada idim, Robert müəllim də orada idi. Siz bütün dünyaya bəyan etdiniz ki, işğaldan azad olunmuş torpaqlarda biz kilsələri, məscidləri, monastırları bərpa edəcəyik, udi qardaşlar buraya gələcəklər. Siz bizi yaşıtdınız. Biz oraya getdik, cənab Prezident. Biz Xocavəndə, Tuğa da getdik. Necə dediniz ki, qardaşlar buraya gələcəklər, biz də gəldik.

İlham Əliyev: Elədir, tarixi ədalət bərpa edildi.

Nic icma nümayəndəsi: Sizə cansağlığı, uzun ömür arzulayırıq, Allah Sizi və ailənizi qorusun. Biz bu kilsədə də, bizim Yelisey adına kilsədə də, Qarabağda da daim dua edirik.

İlham Əliyev: Sağ olun, bütün udi qardaşlarımıza, bütün icma nümayəndələrinə salamlarımızı çatdırın. Siz bilirsiniz, mən birinci dəfə deyil buradayam, üçüncü dəfədir. İkinci dəfə gələndə məktəbin açılışı oldu.

Nic icma nümayəndəsi: Bəli, çox gözəl yadırmızdır. Məktəbdə olduq.

İlham Əliyev: İndi mənə dedilər ki, bir məktəbin də təmirinə ehtiyac vardır. 1968-ci ildə tikilmiş məktəb yararsız vəziyyətdədir. O göstərişi də verəcəyəm. Sərəncam da imzalanacaq ki, o məktəbi də bərpa edək. Lazım olan bütün başqa işlər də görülcək. Mən hər zaman sizin yanınızdayam.

Nic icma nümayəndəsi: Çox sağ olun. İki məktəbimiz var, hansı ki, yaşı 150 ildən çoxdur.

İlham Əliyev: İki məktəb?

Nic icma nümayəndəsi: Bəli. Çox gözəl etnoqrafik muzeyimiz var.

İlham Əliyev: Təmirə ehtiyacı olan iki məktəbdir, yoxsa bir? Mənə 4 nömrəli məktəb dedilər.

Nic icma nümayəndəsi: İki.

İlham Əliyev: Biri hansıdır?

Nic icma nümayəndəsi: 1 saylı məktəb.

İlham Əliyev: 1 və 4.

Nic icma nümayəndəsi: Bəli. Həmin məktəbin həyatində kilsə də var. Amma 1 saylının yaşı 150-dən çoxdur.

İlham Əliyev: O biri məktəblərin vəziyyəti necədir?

Nic icma nümayəndəsi: O da pisdir.

Mehriban Əliyeva: Mən tapşırıram Heydər Əliyev Fondunun xətti ilə təmir olunsun.

Nic icma nümayəndəsi: Bir məktəb 1972-ci ildə tikilib. Cənab Prezident, bizim gənclər üçün gələcəkdə bir idman kompleksinə böyük ehtiyac var.

İlham Əliyev: Təşkil edərik. Kənddə yer var?

Nic icma nümayəndəsi: Həmin məktəbin həyatında yer var.

İlham Əliyev: O, 1 saylı məktəbdir?

Nic icma nümayəndəsi: Bəli.

İlham Əliyev: 1 saylı məktəbin təmiri, idman kompleksi ilə bağlı işləri yəqin ki, Heydər Əliyev Fondu görəcək. 4 saylı məktəbdə isə təmir işləri dövlət xətti ilə həyata keçiriləcək.

Nic icma nümayəndəsi: Həmin kilsənin həyatında.

İlham Əliyev: Mən olduğum kilsənin həyatında?

Nic icma nümayəndəsi: Bəli.

İlham Əliyev: Gedək, oraya baxaq.

Nicdə 1 saylı orta məktəbin vəziyyəti ilə tanışlıq və Müqəddəs Yelisey adına Cotari kilsəsini ziyarət

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, xanımı Mehriban Əliyeva və qızı Leyla Əliyeva mayın 15-də Qəbələnin Nic qəsəbəsində 1 saylı orta məktəbdə və Müqəddəs Yelisey adına Cotari kilsəsində olmuşlar.

Dövlət başçısı İlham Əliyev, xanımı Mehriban Əliyeva və qızı Leyla Əliyeva əvvəlcə Nic qəsəbəsindəki 1 saylı orta məktəbə gəldilər.

Məlumat verildi ki, 1857-ci ildə inşa edilmiş bu məktəbdə hazırda 135 şagird təhsil alır.

Sonra Prezident İlham Əliyev, xanımı Mehriban Əliyeva və qızı Leyla Əliyeva Müqəddəs Yelisey adına Cotari kilsəsində oldular, burada şam yandırdılar.

Bildirildi ki, Nic qəsəbəsindəki bu kilsə də Heydər Əliyev Fondu tərəfindən 2006-cı ildə əsaslı bərpa olunaraq, alban-udi xristian dini icmasının istifadəsinə verilib. Müqəddəs Yelisey kilsəsi 1823-cü ildə tikilib.

Toleranlığın kiçik modeli olan Nic qəsəbəsində hazırda 3 kilsə, 2 məscid vardır. Dünyadakı 10000-ə yaxın udinin təqribən 4000-i Qəbələnin Nic qəsəbəsində yaşayır.

Nic icma nümayəndəsi: Bu bizim kilsənin, alban kilsələrinin simvoludur.

İlham Əliyev: O, xaçın təsviridir?

Nic icma nümayəndəsi: Bəli, cənab Prezident, səkkizlik. Bizdə müqəddəs olan səkkiz dənə xaçdır, on iki dənə apostol səkkizlik. Biz bunu Tuğda da gördük.

Burada xatirə şəkilləri çəkdirildi.

Nic icma nümayəndəsi: Çox sağ olun, Allah Sizi qorusun. Sizin dəstəyinizi hər yerdə görürük, bu bizim üçün çox xoşdur.

İlham Əliyev: Çox sağ olun, həmişə sizinlə birlikdə olacağam.

Nic icma nümayəndəsi: Tez-tez gedəcəyik Qarabağ bölgəsinə. Biz də Allahın köməyi ilə bu mühiti saxlayacağıq.

Qəbələ Dəmir Yolu Vağzalının və Ləki stansiyası– Qəbələ birxətli dəmir yolunun açılışı mərasimi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva mayın 15-də Qəbələ Dəmir Yolu Vağzalının və Ləki stansiyası–Qəbələ birxətli dəmir yolunun açılışı mərasimində iştirak etmişlər.

Dəmir yollarının müasirləşdirilməsi ölkəmizin iqtisadi potensialını nümayiş etdirməklə yanaşı, həm də sosial sahənin inkişafına yüksək diqqətin real göstəricisidir.

Dövlət başçısına və xanımına məlumat verildi ki, hazır vəziyyətə gətirilmiş Ləki stansiyası–Qəbələ birxətli dəmir yolunun tikinti işlərinə 2018-ci ildə başlanılıb. Dəmir yolu xətti ox üzrə 42,3, yan yollarla birlikdə isə 44,5 kilometrdir.

Diqqətə çatdırıldı ki, ümumilikdə layihə üzrə 122 süni mühəndis qurğusunun, Ağdaş dəmir yolu dayanacağıının, Qəbələ Dəmir Yolu Vağzalının və stansiyasının, Qəbələ dartı yarımstansiyasının tikintisi, həmçinin Hacıalı yarımstansiyasının təmiri işləri yerinə yetirilib.

Ən müasir yol-nəqliyyat infrastrukturunu ilk növbədə, vətəndaşların rahatlığına xidmət edəcək. Bu layihənin reallaşması Qəbələdən paytaxta və digər yerlərə gədən sakinlərin rahat və təhlükəsiz şəkildə mənzil başına çatmasına hərtərəfli imkan yaradır.

QAZAXISTAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ KASIM-JOMART TOKAYEV İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ

17 may 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 17-də Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti Kasım-Jomart Tokayevə telefonla zəng etmişdir.

Azərbaycan Prezidenti Qazaxıstan dövlətinin başçısını ad günü münasibətilə təbrik edərək, ona ölkənin tərəqqisi naminə Prezidentlik fəaliyyətində uğurlar və möhkəm cansağlığı arzuladı.

Qazaxıstan Prezidenti göstərilən diqqətə və təbrikə görə dövlət başçımıza minnətdarlığını bildirdi.

Dövlət başçıları ölkələrimiz arasında dostluq münasibətlərinin bundan sonra da uğurla inkişaf edəcəyinə bir daha əmin olduqlarını bildirdilər.

Prezident İlham Əliyev son günlər Azərbaycan–Ermənistan sərhədində baş verən hadisələr barədə Qazaxıstan Prezidentini məlumatlandırdı. Bununla əlaqədar Azərbaycan Prezidenti bildirdi ki, hazırda sərhədin dağıqlaşdırılması prosesi gedir və Ermənistan tərəfi bu prosesə qeyri-adekvat reaksiya nümayiş etdirir. Ermənistanın bununla bağlı Kollektiv Təhlükəsizlik Müqaviləsi Təşkilatına müraciət etməsi isə məsələnin beynəlmilləşdirilməsi cəhdindən başqa bir şey deyil və bu

tamamilə əsassızdır, sərhəddə hər hansı bir toqquşma baş verməyib, vəziyyət sabitdir, danışıqlar davam etdirilir.

Qazaxıstan Prezidenti bu məlumata görə Prezident İlham Əliyevə təşəkkür etdi.

ABŞ PREZİDENTİNİN MİLLİ TƏHLÜKƏSİZLİK MƏSƏLƏLƏRİ ÜZRƏ MÜŞAVİRİ CEYK SALLIVAN İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ

17 may 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə mayın 17-də ABŞ Prezidentinin Milli Təhlükəsizlik məsələləri üzrə müşaviri Ceyk Sallivan telefonla zəng etmişdir.

Tərəflər arasındakı telefon danışığında ikitərəfli münasibətlər barədə məmnunluq ifadə edildi. Bu münasibətlərin hər iki dövlət və bölgə üçün sülh və təhlükəsizliyin təmin edilməsi baxımından əhəmiyyəti qeyd olundu.

Ceyk Sallivan Azərbaycan və Ermənistan sərhədində yaşanan son gərginlik ilə bağlı narahatlığını bildirdi və bu kimi fikir ayrılıqlarının sülh yolu ilə həll olunmasının vacibliyini vurğuladı. O həmçinin beynəlxalq sərhədin demarkasiyası üçün tərəflərin konstruktiv müzakirələrinə ehtiyac duyulduğunu vurğuladı. Ceyk Sallivan ABŞ-in bölgədə barışığın əldə olunmasına sadıqlığını ifadə etdi.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev bölgədə sülh və sabitliyin təmin olunmasına sadıq qaldığını bildirdi. Azərbaycan Prezidenti bölgədə münaqişə sonrası vəziyyəti müsbət qiymətləndirdi, münaqişənin

bitməindən 6 ay sonra bölgədə, o cümlədən Azərbaycan–Ermənistan sərhədində vəziyyətin sabit olduğunu qeyd etdi.

Prezident İlham Əliyev ABŞ Prezidentinin Milli Təhlükəsizlik məsələləri üzrə müşavirinin Azərbaycan və Ermənistan arasında beynəlxalq sərhədin delimitasiyası üzrə danışıqların başlanılmasına ehtiyac duyulduğu fikri ilə razı olduğunu ifadə etdi və bu prosesin 10 noyabr 2020-ci il üçtərəfli Bəyanatına uyğun olaraq həyata keçirilməsinin əhəmiyyətini bildirdi.

Prezident İlham Əliyev Ermənistanın sərhəd gərginliyi ilə bağlı qeyri-adekvat reaksiyasının və bu məsələni beynəlmilləşdirmək cəhdlərinin bölgədə gərginliyin artmasına gətirib çıxara biləcəyini qeyd edərək, bütün mübahisələrin sülh yolu ilə və danışıqlar prosesi çərçivəsində həllinin vacibliyini vurğuladı.

BELARUS RESPUBLİKASININ MÜDAFİƏ NAZİRİ VİKTOR XRENİN İLƏ GÖRÜŞ

18 may 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 18-də Belarus Respublikasının Müdafiə naziri Viktor Xrenini qəbul etmişdir.

İ l h a m Ə l i y e v: Xoş gəlmisiniz! Sizi görməyimə şadam. Əminəm ki, səfəriniz uğurlu olacaq. Hərbi sahədə əməkdaşlığımızla bağlı məsələləri həmkarınızla ətraflı müzakirə edəcəksiniz. Bizdə bütün istiqamətlər üzrə işlər yaxşı gedir. Prezident Aleksandr Qriqoryeviç Lukaşenkonun Azərbaycana bu yaxınlardakı səfəri bunu bir daha təsdiq etdi. Biz onunla çox ətraflı söhbət etdik, ikitərəfli münasibətlərin geniş gündəliyinə dair danışıqlar apardıq, o cümlədən ölkələrimiz arasında artıq çoxillik tarixə malik olan hərbi-texniki əməkdaşlıq məsələlərini müzakirə etdik. Bu istiqamətdə, həmçinin bütün başqa istiqamətlərdə əməkdaşlığı davam etdirmək əzmindəyik. Ona görə ki, bu gün Belarus və Azərbaycan qarşılıqlı fəaliyyətin, əməkdaşlığın yüksək səviyyəsini nümayiş etdirir.

Mən Belarus şirkətlərini Azərbaycanın işğaldan azad olunmuş ərazilərinin bərpasında iştiraka dəvət etmişəm. Bir qədər sonra mən sizə həmin ərazilərdən çəkilmiş fotosəkilləri göstərəm. Onlar 30 ilə yaxın

işğala məruz qalmış torpağımızda törədilmiş vandallizmin və dağıntıların səviyyəsini əyani şəkildə göstərir. Mənim bildiyimə görə, artıq bu məsələlərdə iş-tirak etməyə maraq var. Yaxın vaxtlarda, Prezidentin səfəri zamanı əldə edilmiş razılaşmalar çərçivəsində Azərbaycanın Kənd Təsərrüfatı nazirinin rəhbərliyi ilə nümayəndə heyəti Belarusa səfər edəcək. Lakin bütün başqa istiqamətlər üzrə də bundan sonra fəal əməkdaşlıq edəcəyik və bir-birimizi dəstəkləyəcəyik.

Dediyim kimi, ölkələrimiz arasında hərbi, hərbi-texniki sahədə əməkdaşlıq qədim tarixə malikdir və çox yaxşı nəticələr verir. Əminəm ki, sizin həmkarlarınızla diskussiyalarınız, fikir mübadiləsi bu sahədə qarşılıqlı fəaliyyətin daha da inkişaf etdirilməsi işində faydalı olacaq. Bir daha xoş gəlmisiniz!

Viktor Xrenin: Sağ olun, cənab Prezident. İlk növbədə, Sizinlə görüşmək, Belarus Respublikasının Prezidenti Aleksandr Qriqoryeviç Lukaşenkonun adından Sizi və Azərbaycan xalqını salamlamaq, sülh və firavanlıq arzularını çatdırmaq imkanına görə Sizə minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm. Yüksək səviyyədə səfərlər mübadiləsi həmişə onu göstərir ki, bizim qarşılıqlı fəaliyyətimiz və əməkdaşlığımız çox yaxşıdır. Bizim dövlətimizin başçısı demişkən, Azərbaycan Belarusun şəxsində Mərkəzi Avropada özünə etibarlı dayaq, Belarus isə Azərbaycanın şəxsində Qafqazda etibarlı dost tapıb. Prezidentin dediyi kimi, bizim parlaq əməkdaşlığımız vardır. Deyə bilərəm ki, o buna görə çox fəxr edir. Azərbaycan bizim ənənəvi dostumuz və müttəfiqimizdir, həm regional, həm də bey-

nəlxalq siyasi aləmdə həmişə mühüm rol oynayıb. Dünya miqyasında bizi dəstəklədiyinizə, bizə siyasi dəstək verdiyinizə görə Sizə şəxsən öz adımdan, Belarus Respublikası adından təşəkkürümü bildirmək istərdim.

Cənab Prezident, Dağlıq Qarabağ zonasında hərbi əməliyyatların dayandırılması üçün Sizin əldə etdiyiniz razılaşmaları da alqışlayırıq. Biz sadəcə, əminik ki, Sizin müdrik rəhbərliyinizlə bu həmin regionun daha da inkişaf etməsi və Sizin diyarda sülhün möhkəmləndirilməsi üçün yaxşı təməl olacaqdır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Belarus Respublikasının Prezidenti Aleksandr Lukaşenkonun salamlarına görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını Belarusun dövlət başçısına çatdırmağı xahiş etdi.

RUSIYA FEDERASIYASININ PREZİDENTİ VLADİMİR PUTİN İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ

19 may 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev ilə Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putinin mayın 19-da telefon söhbəti olmuşdur.

Söhbət zamanı 2020-ci il 10 noyabr və 2021-ci il 11 yanvar tarixli üçtərəfli bəyanatların hərfi və ruhuna tam uyğun olaraq təhlükəsizliyin və sabitliyin təmin edilməsi üzrə praktiki vəzifələrin həlli vurğulanmaqla, regionda münaqişədən sonrakı vəziyyətlə bağlı məsələlər müzakirə edildi.

Bu kontekstdə Azərbaycan–Ermənistan sərhədində bu yaxınlarda baş vermiş hadisələrə diqqət yetirildi. Azərbaycan və Rusiya prezidentlərinin ümumi fikrinə görə nizamlama yalnız siyasi-diplomatik metodlarla aparılmalıdır. Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putin qeyd etdi ki, Rusiya tərəfi vasitəçilik səylərini və Azərbaycan ilə Ermənistan arasında dövlət sərhədinin delimitasiyası və demarkasiyası prosesinin başlanılması barədə razılıq əldə edilməsinə yönəlmiş konsultativ köməklik göstərməyi davam etdirəcəkdir.

İkitərəfli gündəliyin mühüm aspektlərinə dair fikir mübadiləsi də aparıldı. Prezident İlham Əliyev Rusiya vaksinlərinin göndərilməsinə görə səmimi minnətdar-

lığını ifadə etdi. Bütün istiqamətlərdə qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığın dərinləşdirilməsində hər iki tərəfin maraqlı olduğu bildirildi. Hökumətlər, müvafiq nazirliklər və idarələr xətti ilə intensiv təmaslar buna yönəldiləcəkdir.

**NİZAMİ GƏNCƏVİ BEYNƏLXALQ
MƏRKƏZİNİN «CƏNUBİ QAFQAZ:
REGIONAL İNKİŞAF VƏ ƏMƏKDAŞLIQ
PERSPEKTİVLƏRİ» ADLI VİDEO-
FORMATDA MÜZAKİRƏLƏRDƏ İŞTİRAK**

20 may 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 20-də Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin «Cənubi Qafqaz: Regional inkişaf və əməkdaşlıq perspektivləri» adlı videoformatda keçirilmiş müzakirələrdə iştirak etmişdir.

İsmail Serageldin (Dünya Bankının sabiq vitse-prezidenti, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin həmsədri): Cənab Prezident, zati-aliləri, xanımlar və cənablar! Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin üzvləri və dostları!

Bu, mərkəz üçün böyük bir gündür. Biz çox şadıq ki, Prezident İlham Əliyev bizim dialoqa qoşulur və Azərbaycan, eləcə də regionla bağlı öz planları və istəklərini bizimlə bölüşür. Cənab Prezident, 8 il öncə, Siz dahi Azərbaycan şairi Nizami Gəncəvinin irsini tanıtmmaq üçün Beynəlxalq Mərkəzin yaradılmasına dair tapşırıq verdiniz. Bu quruma beynəlxalq üzvlər qoşuldu, onun İdarə Heyəti yaradıldı. Daha sonra mərkəzin işini və proqramını müəyyən etmək üçün həmsədrilər seçildi və baş katib təyin olundu.

Cənab Prezident, Siz bizə etimad göstərdiniz və ümid edirik, biz Sizin etimadınızı doğrulda bildik. Səkkizillik dövrdə çox işlər görüüb, Siz də onlara böyük dəstək vermişiniz. Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi beynəlxalq səviyyədə get-gedə daha çox tanınır. Bakı Qlobal Forumu regionda 1-ci dərəcəli tədbirə çevrilib və beynəlxalq təqvimdə xüsusi yer tutmağa nail olubdur. Dünyanın bir çox tanınmış şəxsləri tədbirlərdə iştirak edib. Forumdan başqa, mərkəz bir çox digər tədbirləri də təşkil edib, Balkanları, Cənubi Qafqazı və Avropanı müzakirəyə çıxardı. Daha sonra, təşkilatımız beynəlxalq fəaliyyətini genişləndirərək, ABŞ və BMT ilə əlaqələr qurmaq strategiyasını qəbul etdi və daha da inkişaf edən Çinə diqqət yetirməyə başladı.

Cənab Prezident, bütün sahələrdə biz Nizaminin irsini və Azərbaycanın zəngin mədəniyyətə malik ölkə kimi mövqeyini təşviq etmişik. Biz bəşəriyyətin üzləşdiyi çağırışların müzakirə edildiyi platformaya çevrilmişik. Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi tədris, dözümlülük, dialoq və anlaşma ünvanı kimi tanınmağa başladı. Lakin bundan sonra pandemiya baş verdi. Biz 2020-ci ildə keçiriləcək Bakı Qlobal Forumunu təxirə salmaq məcburiyyətində qaldıq. Bununla belə, yaqın Siz məmnunluqla qəbul edərsiniz ki, 2021-ci ilin sonrakı aylarında Bakı Qlobal Forumunun çox uğurla keçirilməsində israrlıyıq. Biz İdarə Heyətinin təlimatları ilə və baş katib Rövşən Muradovun rəhbərlik etdiyi katibliklə birgə «Bakı Qlobal Forumu–2021»in məzmunu və təşkili sahəsində Hik-

mət Hacıyev və Sizin Protokol xidmətinizlə sıx işləyirik ki, tədbirimiz təqvimə və istəklərimizə uyğun keçsin.

COVID-19 pandemiyasına, məhdudiyətlərə və səfərlərin təxirə salınmasına baxmayaraq, mərkəzimiz çox fəal işləyir. Biz yeni texnologiyalardan tam yararlanmaqla öz söylərimizi göstəririk. Biz 28 konfransa, 90 sessiyaya ev sahibliyi etmişik. Tədbirlərimizdə 370 məruzəçi çıxış edib, 60 ölkədən iştirakçılar bizə qoşulub. İstənilən mövzuları əhatə etmişik: pandemiya qarşısında qlobal həmrəylikdən tutmuş, formalaşan dünya nizamı və multilateralizmin gücləndirilməsi yollarına qədər. Ərzaq təhlükəsizliyi, təhsil məsələləri, sülhün əldə olunmasında qadınların rolu da müzakirəyə çıxarılıb. Bütün bu işləri görəkən biz mötəbər təşkilatlarla, tanınmış laureatlarla və şəxslərlə tərəfdaşlıq qurmuşuq. Dostlarımız və tərəfdaşlarımızın sayını iki dəfə artırmışıq. Biz Çindən olan nümayəndəyə – elmlər doktoru Şana bizim beynəlxalq dostlar şuramıza həmsədrlik etdiyinə görə minnətdarıq.

Bütün bu tədbirlərlə yanaşı, biz pandemiya və onun fəsadlarına qarşı mübarizədə göstərilən səylərdə və həmrəylik təşəbbüslərində çox fəalıq. İnanırıq ki, zati-aliləriniz bu işlə əlaqədar çox yerlərdən müsbət rəy alıb. Biz həmçinin bir çox materialları çap edib yaymışıq. Bu işə bir çox yerli tanınmış şəxsləri cəlb etmişik. Fəaliyyətimiz media tərəfindən də dəyərləndirilib. Bir ildə 12 təşəkkür məktubu almışıq. Onların əksər hissəsi «Ehtiyacı olan insanlara yardım» təşəbbüslərinə görə təqdim edilib. Hazırda İngiltərənin sabiq Baş Naziri Qordon Braun bizim adımızdan 7-lər və 20-lər Qrupu-

na təqdim ediləcək məktubun yekun variantı üzərində çalışır.

Ötən ilə nəzər saldıqda deyə bilərik ki, bu dövr mərkəzin artan beynəlxalq nüfuzu ilə yadda qalan, çox intensiv iş ilə seçilən, mühüm beynəlxalq təşkilatlarla və dünyanın elmlər akademiyaları, elmi təsisatları ilə əməkdaşlığın genişləndiyi il olub. Dünya mətbuatında da mövqemizi gücləndirdik. Ümid edirik ki, sonuncu görüşdə zati-alinizə haqqında danışdığımız işləri gələn həftələr ərzində başa çatdıracağıq.

Cənab Prezident, mən nitqimi çox davam etdirə bilərdim. Lakin bilirəm ki, hamı məhz Sizi dinləməyi çox arzulayır. Söz verirəm ki, yaxın vaxtlarda işimiz barədə hesabatı yekunlaşdırıb diqqətinizə təqdim edəcəyik və onu bu il Qlobal Forumda paylayacağıq. Ümid edirik ki, zati-aliniz mərkəzin həm pandemiya əvvəlki, həm də sonrakı fəaliyyətindən tam razı qalacaq.

İndi isə icazənizlə, sözü hörmətli xanım həmsədr Vayra Vike-Freyberqaya verirəm. Sağ olun.

Vayra Vike-Freyberqa (*Latviya Respublikasının sabiq Prezidenti, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin həmsədri*): Zati-aliləri cənab Prezident! Xanımlar və cənablar!

Biz bu gün Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi ilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti zati-aliləri cənab İlham Əliyev arasında dialoqda iştirak etməkdən böyük iftixar hissi duyuruq. Bu görüşə Prezidentin nitqi ilə başlayacağıq. Sonra isə sual-cavablara keçəcəyik. Biz dəvətimizi qəbul etdiyinə görə cənab Prezidentə minnətdarıq.

Cənab Prezident, dünyanın bu çətin durumunda Azərbaycanın mövqeyi, ölkənin gələcəyinə dair planlarınızla və onların dünya gündəliyinə necə uyğunlaşması ilə əlaqədar Sizin mülahizələrinizi səbirsizliklə gözləyirik. Cənab Prezident, şərhlərinizi eşitməyi səmimiyyətlə arzulayırıq.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev tədbirdə çıxış etdi.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin çıxışı

Çox sağ olun. Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin hörmətli həmsədrləri, xanım Vike-Freyberqa və cənab Serageldin!

İlk öncə, mən bu gün keçirilən müzakirələrin bütün iştirakçılarını salamlamaq istərdim. Fürsətdən istifadə edərək, Nizami Mərkəzinin həmsədrlərinə və üzvlərinə bu müzakirələri başlatdıqlarına görə təşəkkürümü bildirmək istərdim. Çünki hesab edirəm ki, bu çox yerinə düşən tədbirdir. Təklif etdiyiniz mövzuya gəldikdə isə, «Cənubi Qafqaz: Regional inkişaf və əməkdaşlıq perspektivləri», fikrimcə, qlobal gündəlikdə duran mühüm məsələlərdəndir, çünki bu yaxınlarda Cənubi Qafqaz regionunda kəskin dəyişikliklər olub. Əlbəttə ki, yeni vəziyyət yeni yanaşmalar tələb edir.

Əvvəlcə, mən pandemiya dövründə çox yaxşı fəaliyyətinə görə Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzini təbrik etmək istəyirəm. Bu mərkəz yeni şəraitə özünü çox müdrik formada uyğunlaşdırdı. Pandemiya ilə bağlı vəziyyətdən asılı olmayaraq, öz fəaliyyətini yeni formada davam etdirdi. Eyni zamanda, bu fəal işin

aparıldığı 8 il ərzində mərkəz dünyada aparıcı beynəlxalq təsisatlardan birinə çevrilibdir. Onun geniş fəaliyyəti əslində dünyada sülh, əməkdaşlıq, təhlükəsizlik və sabitlik işinə xidmət edir. Mərkəzin üzvləri ölkələrinə, yaxud beynəlxalq təşkilatlara uzun illər rəhbərlik etmiş məşhur dünya siyasətçiləridir. Sizin təcrübəniz həqiqətən, unikaldir. Bir sözlə, belə təcrübənin bir araya toplanması, hesab edirəm ki, bugünkü dünyada nadir hadisədir.

Nəyin baş verdiyi və nəyin baş verəcəyi ilə bağlı Azərbaycanın mövqeyinə gəldikdə, əlbəttə ki, əvvəlcə demək istərdim ki, regionda son hadisələr, İkinci Qarabağ müharibəsi vəziyyəti tam dəyişdi. Bu səbəbdən, Cənubi Qafqaz üçün yeni yanaşmaya, yeni gündəliyə ehtiyac duyulur.

«Cənubi Qafqaz: Regional inkişaf və əməkdaşlıq perspektivləri» mövzusunda müzakirəni yüksək dəyərləndirirəm, çünki bizim məhz buna ehtiyacımız vardır. Demək olar ki, 30 il çəkən işğal faktı səbəbindən Azərbaycan öz mövqeyini birmənalı şəkildə bəyan etdi ki, biz ərazilər azad olunmayana qədər Ermənistanla əməkdaşlıq etməyəcəyik. Hesab edirəm, Ermənistanın özü də başa düşür ki, onlar çox böyük səhvə yol veriblər. Onlar vaxt itirdilər. Əgər bugünkü Ermənistandakı vəziyyətə nəzər salsaq görürük ki, Ermənistan müstəqilliyi qazanan zaman ilə müqayisədə vəziyyət daha ağırdır. Çünki bu gün Ermənistanın ordusu belə, yoxdur. O tamamilə məhv edilib. Ölkə 6 aydan çoxdur ki, daimi siyasi böhran içindədir. Cəmiyyətdə yüksək dərəcədə inamsızlıq yaranıb, qarşılıqlı ittiham irəli

sürülür. Bəzi siyasi liderlərin ritorikası hər hansı bir qəbul edilən çərçivədən tam uzaqdır.

Bir sözlə, onlar vaxt itirdilər. Onlar Azərbaycanın enerji və daşımaların inkişafı təşəbbüslərindən məhrum oldular. Nəhayət, onlar işğal etdikləri əraziləri itirdilər. O ərazilər ki, onlara nə tarixi nöqtəyi-nəzərdən, nə də ki, beynəlxalq hüquq baxımından məxsus deyildi. İndi isə, münaqişə başa çatdıqdan sonra Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilk növbədə, Azərbaycan tərəfindən, sonra isə ötən ilin 10 noyabr tarixli Birgə Bəyanatı ilə artıq həll olunubdur.

Biz indi gələcəyə baxmalıyıq. 30 illik işğala, azad olunmuş ərazilərdə genişmiqyaslı dağıntılara baxmayaraq, Azərbaycan gələcəyə nəzər salmağa, vahid inteqrasiya edilmiş Cənubi Qafqaz regionunun bir hissəsi olaraq, öz gələcəyini planlaşdırmağa hazırdır. Ümid edirik ki, vaxt gələcək və biz, sözün əsl mənasında, Cənubi Qafqazda fəal əməkdaşlıqdan və inteqrasiyadan danışacağıq. Biz artıq çox mühüm təkliflərlə və təşəbbüslərlə çıxış etmişik və yeri gəlmişkən, onlar 10 noyabr 2020-ci il tarixli Birgə Bəyanatda da əks olunub. Bu xüsusən də, kommunikasiyaların və yeni daşımalar dəhlizlərinin açılması ilə bağlıdır. Sizə deyə bilərəm ki, bu layihənin həyata keçirilməsi ilə bağlı iş artıq başlanıb. Azərbaycan bu məqsədlə artıq texniki və maliyyə imkanlarını ayırıb. Zəngəzur dəhlizi açıldıqdan sonra bütün region ölkələri üçün yeni imkanlar yaranacaq. Bu səbəbdən, bildirmək istəyirəm ki, Azərbaycan əməkdaşlığa və ümumi gələcəyimizin planlaşdırılmasına açıqdır, çünki biz istəsək də, istəməsək də qonşuyuq və yanaşı yaşamalıyıq və bir daha bu birgə yaşamı

öyrənməliyik. Bu, asan deyil. Burada emosiyalar var. Xüsusən də, Azərbaycan xalqı azad edilmiş torpaqlara səfərlər etdiyi zaman və tam yerlə yeksan olunmuş yerləri görəndə, siz yaxın ki, təsəvvür edə bilərsiniz, hansı hissləri keçirir. Lakin siyasətçilərin rolu öz gündəliklərini müdafiə etməkdən və yalnız qarşılıqlı fəaliyyət sayəsində regionda dayanıqlı inkişafın, sülhün və təhlükəsizliyin olacağını izah etməkdən ibarətdir.

Bəlkə də yaxşı olar ki, mən burada çıxışımı dayandırım. Çünki bir neçə Bakı Qlobal Forumu zamanı mən bütün tədbirlərdə Dağlıq Qarabağ haqqında danışmışam. Ona görə siz dəqiq bilərsiniz nə baş verib, necə baş verib, nəticələr nədir. Hesab edirəm ki, bunu təkrar etməyə ehtiyac yoxdur. Daha yaxşı olardı ki, dialoqumuza çox vaxt ayıraq.

Çox sağ olun, istədiyiniz suala cavab verməyə hazırım.

Vayra Vike-Freyberqa: Təşəkkür edirəm, cənab Prezident. Aydın giriş nitqiniz, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin üzvləri və dostları ilə dialoq qurmaq fikrini dəstəklədiyiniz üçün Sizə təşəkkürümüzü bildiririk. Bu çox əlamətdar bir tədbirdir, ona böyük maraq vardır. Auditoriyamızın şəxsən Sizə sual ünvanlamaq imkanına malik olması onları çox sevindirir. Nəticə etibarilə biz bu dialoqda iştirak etmək üçün bugünkü tədbirə qatılmış çoxlu sayda iştirakçıdan müraciət almışıq. Bu tədbirin moderatorluğunu üzərimə götürməklə mənim auditoriyadan və bütün iştirakçılardan birinci xahişim bundan ibarətdir: sualınızı mümkün qədər yığcam ifadə etməyə çalışın ki, sizdən sonra gələnlərin də

zati-aliləri cənab Prezident tərəfindən səxavətlə ayrılmış vaxt cədvəlinə uyğun olaraq sual vermək imkanı olsun.

Mən sual verən şəxsləri maraq göstərdikləri mövzulara uyğun olaraq iki və ya daha çox şəxsdən ibarət qrupa daxil etmişəm. Hər bir ümumi mövzu üçün mən birinci natiqi təqdim edəcəm və ondan suallarını verməyi xahiş edəcəm. Sonra ikinci natiqi təqdim edəcəm və ona da sual vermək imkanı yaradacağam. Yalnız bundan sonra zati-aliləri cənab Prezident sualları cavablandıracaq. Bu bizə dialoqumuzu sürətləndirməyə və mövcud vaxt çərçivəsində mümkün olduğu qədər çox sualın verilməsinə imkan yaradacaq. Gəlin sual-cavab sessiyasını açıq elan edək. İlk sual önəmli regional tərəf olaraq, Azərbaycanın əhəmiyyətli geostrateji ölkə kimi rolu haqqındadır. Birinci sual üçün sözü Ağ Evdə 2005–2007-ci illərdə ABŞ-ın Milli Təhlükəsizlik Şurasında Cənubi və Mərkəzi Asiya Məsələləri üzrə direktor, ABŞ Dövlət katibinin Avropa və Avrasiya məsələləri üzrə sabiq köməkçisi və Nazarbayev Universitetinin İdarə Heyətinin üzvü cənab Deyvid Merkelə vermək istəyirəm. Cənab Merkel, söz sizindir.

D e y v i d M e r k e l: Çox sağ olun. Cənab Prezident, Sizi görmək çox xoşdur. Sizinlə tezliklə Bakıda şəxsən görüşməyi səbirsizliklə gözləyirdim. Sizin və Azərbaycanın böyük heyranı olan mərhum Zbignev Bjezinski Azərbaycanı böyük şahmat lövhəsində mühüm strateji mərkəz adlandırmışdı və müstəqil Azərbaycanın Xəzər dənizinin enerji resurslarını Qərbə gətirəcəyini demişdi. Bunun əksinə, Azərbaycanın müstəqil siyasət yürüdə bilməyəcəyi təqdirdə Mərkəzi Asiya

regionunda Rusiyanın dominantlığına gətirib çıxaracağını da söyləmişdi. O vaxtdan bəri çox şeylər baş verib və böyük şahmat lövhəsinə yenidən nəzər salmaq vaxtı yetişib. Dağlıq Qarabağ müharibəsinin həllini, Çinin «Bir kəmərlər – bir yol» təşəbbüsünü nəzərə alaraq, Azərbaycanın enerji resurslarının Avropaya çatdırılmasındakı rolu, Asiyaın logistik nöqtəyi-nəzərdən geostrateji cəhətdən mühüm ərazi sayılan Avropaya birləşməsinin mümkünlüyü və Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə çoxtərəfli inkişaf banklarının oynaya biləcəyi rolu haqqında danışa bilərsinizmi? Təşəkkür edirəm.

İ l h a m Ə l i y e v: Çox sağ olun. Əslində cənab Merkel tərəfindən üç sual verilib və mən onları cavablandırmağa çalışacağam. Enerjinin Avropaya çatdırılması məsələsinə gəlinə, tarixi layihə olan «Cənub Qaz Dəhlizi»nin tamamlanması nöqtəyi-nəzərdən ötən ilin sonuncu günü əlamətdar bir gün olmuşdur. Sərbəst inteqrasiya olunmuş 3500 kilometr uzunluğunda qaz boru xətləri birləşdirilmiş və bir layihə kimi, birbirinə bağlanmışdır. İlk dəfə Azərbaycan qazı Avropaya çatdırılmışdır. Bu həqiqətən də tarixi hadisə idi. Çünki layihə bütün nöqtəyi-nəzərdən – maliyyə, siyasi və texniki baxımdan böyük bir çağırış idi. Biz bir neçə ölkəni təmsil edən bir komanda olaraq çalışırıydıq. Bu ölkələrin bəziləri Avropa İttifaqının üzvüdür. Biz Avropanın enerji təhlükəsizliyinə həqiqətən, mühüm töhfə verdik. Azərbaycanda yeni yataqların kəşf edilməsini və təbii qaz hasilatının yeni səviyyəsini nəzərə alaraq, bu, gələcək onilliklər ərzində davam edəcək layihədir. Azərbaycan qazı Avropa qitəsi üçün yenidir, hazırda Avropaya qazın yeganə yeni mənbəyidir və

cəlb olunmuş ölkələr arasında ikitərəfli və çoxtərəfli əlaqələri gücləndirib. Beləliklə, bu məsələ tamamlanmış kimi hesab olunur.

Asiyanı Avropa ilə birləşdirmək üçün logistik dəstəkdən və Çinin «Bir kəmərlər – bir yol» təşəbbüsündən danışanda deməliyik ki, bunlar da beynəlxalq gündəliyin mühüm hissəsidir. Azərbaycan öz ərazisində bütün zəruri nəqliyyat layihələrini tamamlayıb və «Bir kəmərlər – bir yol» təşəbbüsü çərçivəsində bizim Asiya və Avropadakı tərəfdaşlarla mühüm bağlantımız vardır. Bu önəmli layihənin bir hissəsi olmaq üçün biz öz infrastrukturumuzu, o cümlədən dəniz limanını, Xəzər hövzəsində ən böyük gəmi parkını və dəmir yolu imkanlarını təmin edirik. Beləliklə, biz bu layihəyə maliyyə və siyasi cəhətdən investisiya yatırmışıq. Ümid edirəm ki, bu iki mühüm sahə – enerji təhlükəsizliyi və nəqliyyat təhlükəsizliyi nəinki təkcə Azərbaycanın gələcək iqtisadi inkişafı üçün önəmli rol oynayacaq – çünki bu, əlavə gəlirlərin yaranmasına səbəb olacaq – həm də regional sabitliyə ciddi şəkildə töhfə verəcək. Çünki ölkələr bir-birindən asılı olur, ölkələr bir gəmidə olduğu üçün bir komandanın üzvü olur və əlbəttə ki, qarşılıqlı dəstəyin səviyyəsi artacaq.

Cənab Merkelin beynəlxalq banklarla bağlı sonuncu sualına gəldikdə, Sizə deyə bilərəm ki, biz «Cənub Qaz Dəhlizi» layihəsini həyata keçirərkən bütün əsas beynəlxalq maliyyə institutları bizim tərəfdaşlarımız idi – Dünya Bankı, Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankı, Asiya İnkişaf Bankı, Avropa Investisiya Bankı və Çin tərəfindən təsis olunmuş İnfrastruktur və İn-

vestisiya Bankı. Bütün aparıcı beynəlxalq maliyyə institutları layihədə iştirak edirdi və bu, layihəyə dəstək olmaq üçün kommersiya banklarına ünvanlanmış açıq-aydın bir mesaj idi. İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə layihələrə gəldikdə, biz bilki yenidən qurulma işlərinə büdcəmizdən 1,3 milyard ABŞ dolları ayırmışıq və səmimi söyləsəm, biz banklardan kredit almaq istəmirik. Bizim dəyərləndirdiyimiz investisiya yatırmaq imkanlarıdır. Çünki işğaldan azad edilmiş ərazilərdə investisiya yatırmaq üçün çoxlu imkanlar vardır. Bizim böyük yenidənqurma planlarımız vardır. Buna görə bankların Azərbaycana əslində lazım olmayan birbaşa maliyyə dəstəyi verməsi əvəzinə, əcnəbi və yerli investorlara işğaldan azad edilmiş ərazilərdə layihələri həyata keçirməyə kömək göstərməsi bizi sevindirmiş olardı. Təşəkkür edirəm.

V a y r a V i k e - F r e y b e r q a: İkinci iştirakçımızdan, 2010–2012-ci illərdə Gürcüstanın Baş Nazir müavini, 2008-ci ildə Gürcüstanın Xarici İşlər naziri olmuş xanım Eka Tkeşelaşvilidən sual verməsini xahiş etmək istərdim. Buyurun.

E k a T k e ş e l a ş v i l i: Hərvaxtınız xeyir, cənab Prezident. Zati-aliləri, Azərbaycan regionda transformasiya xarakterli layihələrdə mərkəz rolunu oynamışdır. Bu, Qafqazın Avropanın ümumi enerji təhlükəsizliyi üzrə önəmli büro ölkəsinə çevrilməsinə, global miqyasda beynəlxalq ticarətin və bağlılığın inkişafına imkan verir. İndiyədək bu istiqamətdə cərəyan edən hadisələri necə qiymətləndirərdiniz? Sizcə, tərəqqinin miqyasını artırmaq anı yetişibmi? Lakin həm də tərə-

fimizdən nəzərə alınmalı bəzi çatışmayan bəndlər və çağırışlar da vardır.

İ l h a m Ə l i y e v: Azərbaycanın oynadığı rola verdiyiniz qiymət üçün sizə təşəkkür edirəm. Deyə bilərəm ki, təkcə biz özümüz bu vacib layihələri tamamlaya bilməzdik və buna görə də bütün bu layihələrin icrası zamanı bizim Gürcüstanla əməkdaşlığımız strateji əhəmiyyətə malik idi. Bildiyiniz kimi, müstəqillik illərində Azərbaycandan çəkilmiş ilk boru xətti Gürcüstana gedən Bakı–Supsa boru xətti idi. Bu kəmərlər ötən əsrin 90-cı illərinin axırında istismara verilmiş və Azərbaycan neftinin beynəlxalq bazarlara ixracına başlamağa imkan yaratmışdır. Bakı–Tbilisi–Ceyhan kəməri 6-7 il sonra çəkilmişdir. Bu həqiqətən də inkişafın bir mərhələsi idi. Bu, Cənubi Qafqaz regionunda tamamilə yeni bir vəziyyəti yaratmaq üçün bizim birgə iradəmizin təcəssümü idi.

Tam aydındır ki, enerji və nəqliyyat layihələri Cənubi Qafqazı transformasiyaya uğradıb, regionun iki ölkəsinə – Gürcüstan və Azərbaycana əlavə maliyyə ehtiyatları əldə etmək imkanı verib, ölkələrimizin beynəlxalq tərəfdaşlar qarşısında əhəmiyyətini artırmağa imkan yaradıb. Sonradan bizə nəqliyyat layihələrinə, elektrik enerjisi istehsalı sistemlərinin birləşdirilməsi layihələrinə investisiya yatırmaq üçün güclü tərəfdaşlıq yaratmağa imkan verib. Bu gün Cənubi Qafqazda əlimizdə olanların təməli bizim birgə söylərimiz sayəsində qoyulub. Çatışmayan bəndlərə gəlcincə, hesab edirəm ki, «Cənub Qaz Dəhlizi» layihəsinin sonuncu hissəsi olan Trans-Adriatik boru xəttinin tamamlanmasından sonra bütün bəndlər bir-

birinə bağlanıb. Eyni zamanda, bir neçə il bundan əvvəl Bakı–Tbilisi–Qars dəmir yolunun tamamlanması Xəzər regionu, Qafqaz və Türkiyə regionunda bütün bəndləri bir-birinə bağlayıb. Buna görə də biz yeni bəndlərin yaradılması baxımından gələcək planlar haqqında düşünə bilərik. Məsələn, hazırda üzərində işlədiyimiz layihələrdən biri Qərbi Balkan ölkələrinin infrastrukturuna qoşulmaqla, Avropanın enerji bazarında iştirakımızın genişləndirilməsindən ibarətdir. Biz hazırda həmin ölkələrə qazın çatdırılması üçün sabiq Yuqoslaviyanın bir neçə ölkəsi ilə fəal danışıqlar mərhələsindəyik. Bilirsiniz, bir mühüm layihəni bitirdikdən, missiyanı yerinə yetirdiyinizi düşündükdən sonra bəzi yeni ideyalar yaranır və tərəqqi özünü belə nümayiş etdirir. Əminəm ki, biz faydalı əməkdaşlığın başqa sahələrini də tapacağıq, ölkələr komandasını və dostluğumuzu genişləndirəcəyik.

Vayra Vike-Freyberqa: Təşəkkür edirəm, cənab Prezident. Növbəti iki sualda Azərbaycanın konkret ölkələrlə əlaqələrindən bəhs olunacaq. Birinci sual üçün xanım Tzipi Livniyə söz vermək istəyirəm. Xanım Livni 2002–2010-cu illərdə İsrailin Xarici İşlər naziri olub.

Tzipi Livni: Təşəkkür edirəm. İlk növbədə, mən İsraildə Turizm və Ticarətin İnkişafı üzrə Nümayəndəliyin açılmasına görə təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Bunun üçün minnətdaram. Mənim sualım ABŞ, ABŞ-ın yeni administrasiyası və Rusiya ilə bağlıdır. Sizin bu ölkələrin regionla və regionun üzləşdiyi çağırışlarla əlaqəli siyasəti ilə bağlı gözləntiniz nədir?

Vayra Vike-Freyberqa: Cənab Prezident, indi isə gəlin sualını vermək üçün sözü 2005–2010-cu illərdə Ukraynanın Prezidenti olmuş Viktor Yuşşenkoya verək.

Viktor Yuşşenko: Hörmətli cənab Prezident İlham Heydər oğlu. İlk növbədə, mən Sizi Azərbaycanın ərazi bütövlüyü ilə bağlı ən mühüm məsələlərdən biri olan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli münasibətilə təbrik etmək istəyirəm. Bu, həyata keçirilməsi 30 il çəkən bir arzu idi. Bildiyiniz kimi, 2006-cı ildə biz dörd ölkədən ibarət olan beynəlxalq GUAM təşkilatını yaratdıq. Bu təşkilat təhlükəsizlik, iqtisadiyyat, əməkdaşlıq, humanitar əməkdaşlıq və infrastruktur məsələləri ilə məşğul olmalı idi. Bu təşkilatın gələcək fəaliyyəti üçün «Yol Xəritəsi»ni nədə görürsünüz?

Vayra Vike-Freyberqa: Cənab Prezident, Sizin cavabınızı səbirsizliklə gözləyirik.

İlham Əliyev: Təşəkkür edirəm. Birinci sual ABŞ və Rusiyanın regiondakı siyasətindən gözləntilərimizlə bağlıdır. Rusiya və ABŞ Minsk qrupunun həmsədrləri kimi, demək olar ki, 30 il ərzində Azərbaycanla Ermənistan arasında fəal danışıqlar prosesinin bir hissəsi olublar. Əfsuslar olsun ki, bu danışıqlar heç bir nəticə vermədi. Lakin indi ABŞ-la Rusiya arasında əlaqələrin çox aşağı səviyyədə olduğu bir vaxtda xüsusilə aydın görünür ki, münaqişənin həlli məsələsi bəlkə də Rusiya və ABŞ-ın çox fəal və çox açıq şəkildə əməkdaşlıq etdiyi yeganə məsələ idi. Beləliklə, müəyyən mənada Azərbaycan öz münaqişəsi ilə ən azı bu iki supergücün səmimi şəkildə əməkdaşlıq edə biləcəyi bir sahəyə malik olmaqla mühüm rol oynayır. Eyni za-

manda, demək istərdim ki, pandemiya əvvəl Rusiya və ABŞ-ın ən yüksəkrütbəli hərbi rəsmiləri, hər iki ölkənin ordularının Baş Qərargah rəisləri Bakıda mütəmadi görüşlər keçirirdilər. Rusiya ordusunun Baş Qərargah rəisi və NATO-nun hərbi komandiri də bir neçə dəfə Bakıda silsilə danışıqlar aparıblar. Onlar hər hansı başqa bir məkan seçə bilərdilər. Lakin Bakının seçilməsi ilk növbədə, Azərbaycanın müstəqil xarici siyasətinin həqiqətən də yaxşı göstəricisi, həmçinin ölkəmizə yüksək səviyyəli hörmətin və etimadın təzahürüdür. Biz bunları Azərbaycanın məkan kimi seçilməsində əsas amil hesab edirik.

Bizim ABŞ-la əlaqələrimiz Rusiya ilə əlaqələrimizdən daha az çoxşaxəlidir. Bu da aydın məsələdir, çünki bizim Rusiya ilə uzun tarixə malik əlaqələrimiz var və biz qonşuyuq. Ona görə də bizim Rusiya ilə münasibətlərimiz çoxşaxəlidir, demək olar ki, hər bir sahəni əhatə edir. ABŞ-la əməkdaşlığımızın əsas sahələri terrorizmlə mübarizə, istər İraqda, istərsə də Əfqanıstanda sülhməramlı əməliyyatlar, hazırda enerji təhlükəsizliyi və bəzi başqa sahələrdir. Hər iki ölkənin Azərbaycanla bağlı siyasəti, eləcə də bizim bu ölkələrlə bağlı siyasətimiz hər zaman sabit və proqnozlaşdırılan olub. Hər iki ölkə ilə bizim strateji əhəmiyyət kəsb edən münasibətlərimiz vardır. Sözsüz ki, gündəlik fərqlidir, lakin çox açıq, çox aydındır və gözlənilməz heç bir hal baş vermir. Çünki biz hər zaman nəzərdə tutduğumuzu deyirik və hər zaman dediyimiz sözün arxasında dayanırıq. Düşünürəm ki, bir çox ölkələrlə yaxşı əlaqələr qurmağa nail olmağımızın səbəblərindən biri məhz budur və onların arasında bir-biri ilə

yaxşı əlaqələri olmayan yeganə ölkələr Rusiya və ABŞ deyil. Zənnimcə, ABŞ və Rusiyanın Azərbaycanla bağlı siyasəti sabit olmağa davam edəcək və mənim yüksəkrütbəli rəsmilər – Rusiya Prezidenti, ABŞ-ın milli təhlükəsizlik üzrə müşaviri, eyni zamanda, Rusiyanın Xarici İşlər naziri ilə son təmaslarım onu göstərir ki, biz həqiqətən də əməkdaşlığımızı genişləndirmək istəyirik və hər iki tərəf bu əlaqələri strateji əhəmiyyət kəsb edən münasibətlər hesab edir.

Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həllindən sonra düşünürəm ki, gələcəyi planlaşdırmaq daha asan olacaq. Çünki bu münaqişə bizim çox fəal əməkdaşlıq formatına sahib ola biləcəyimiz, lakin bu və ya digər səbəbdən sahib ola bilmədiyimiz bəzi əməkdaşlıq sahələri üçün müəyyən mənada əngəl törədirdi. Beləliklə, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli tamamilə yeni mühit yaradır və ümid edirik ki, Rusiya və ABŞ ölkəmizə böyük əhəmiyyət verməyə davam edəcək.

Mən həmçinin hörmətli Prezident Yuşşenkonun GUAM-la bağlı sualına cavab vermək istərdim. O bu təşkilatın dəyişildiyi və ona yeni ad – Demokratiya və İqtisadi İnkişaf Naminə Təşkilat adı verilən vaxtları xatırlatdı. Viktor Andreyeviçin doğru qeyd etdiyi kimi, GUAM-ın gündəliyi çox geniş idi və o çox yaxşı xatırlayır ki, onun Ukraynada Prezidentlik dövrü bəlkə də GUAM-ın ən fəal dövrü idi. Biz hər il mütəmadi olaraq, müxtəlif paytaxtlarda sammitlər keçirirdik, qeyri-rəsmi müzakirələrimiz olurdu. Biz həqiqətən də bu təşkilatın çox fəal inkişaf dövrünü yaşayırdıq. Bir çox hallarda bəzi başqa ölkələrin prezidentləri də bizə qoşulurdu, bu isə təşkilatın cəlbedici olduğunu göstə-

rirdi. Lakin əziz dostum Viktor da çox yaxşı bilir ki, GUAM-da aparıcı rolu məhz Ukrayna oynayıb. Ona görə də o, hakimiyyətdən gedəndən sonra siyasi gündəlikdə baş verən dəyişikliklər faktiki olaraq, təşkilatın vəziyyətinin bir qədər pisləşməsinə gətirib çıxardı. O, Ukraynanın xarici siyasətinin prioritetlərindən biri olmağı dayandırdı. Bu səbəbdən də biz yavaş-yavaş GUAM-ın əvvəlki dinamikasını itirdiyini görməyə başladıq. Daha az görüş keçirilir, təmaslar və birgə layihələr daha azdır. Buna baxmayaraq, bizim həmin vaxt müzakirə etdiyimiz məsələlər, xüsusilə Azərbaycan neftinin Ukraynaya nəqli baş tutdu və təkcə bu deyil.

Bu gün Azərbaycan Ukraynada çox geniş paylayıcı şəbəkəyə malikdir. Bizim cənab Prezident Yuşşenko ilə fəal şəkildə işlədiyimiz məsələ – Azərbaycandan Ukraynaya neft təchizatı indi reallıqdır. GUAM-ın hələ də onların xarici siyasətinin prioriteti olub-olmaması yenə də, əsasən Ukrayna hökumətinin gündəliyindən asılı olacaq. Əlbəttə, bu, təşkilatın özünü fəallaşdırması və ya bir növ gözləmə mövqeyində qalmasında əsas amil olacaq. Sözsüz ki, üzv ölkələrdə bir sıra daxili məsələlər də müəyyən mənada bəzi çətinliklər yaratdı. Çünki bəzi ölkələrdə hökumət dəyişikliyi elə sürətlə baş verdi ki, onların hətta öz xarici siyasət gündəliklərini formalaşdırmağa vaxtı olmadı. Lakin Azərbaycan bu mənada hər zaman sabit ölkə olub və əgər bütün üzv ölkələrdən belə bir tələb olsa, biz doğru düşündüyümüzü edəcəyik.

Eyni zamanda, Ukrayna ilə, Gürcüstanla ticarət əlaqələri inkişaf edir, enerji sahəsində əməkdaşlıq inkişaf edir. Hazırda isə nəqliyyat... Ukrayna bəzən

Mərkəzi Asiyaya mallar göndərmək üçün Azərbaycanın logistik və nəqliyyat şəbəkəsindən istifadə edirdi. Beləliklə, bütün bunlar mümkündür. Bizim sadəcə olaraq, praqmatizmə, GUAM ölkələrinin bir-birinə qarşı hər zaman nümayiş etdirdiyi qarşılıqlı dəstəyə əsaslanaraq, gələcək addımları planlaşdırmağa ehtiyacımız vardır. Demək istəyirəm, təşkilatın ən mühüm elementlərindən biri odur ki, biz ölkələrimizin ərazi bütövlüyü məsələsində hər zaman BMT-də bir-birimizi dəstəkləmişik və bu vahid mövqə ölkələrimizin ağırlı məsələlərini beynəlxalq ictimaiyyətin diqqətinə çatdırmaqda həqiqətən də mühüm əhəmiyyət kəsb edib.

Vayra Vike-Freyberqa: Təşəkkür edirəm, cənab Prezident. Siz bir qədər əvvəl söylədiniz ki, Dağlıq Qarabağdakı vəziyyətlə bağlı fikirlərinizi dəfələrlə dinləmək şərəfinə nail olacağıq. Lakin bugünkü mövzu Sizin qonşunuz Ermənistanla əlaqələrinizin gələcəyi ilə bağlıdır. Bizə bu ümumi məsələ ilə bağlı 4 sual ünvanlanıb. Biz onları iki-iki cavablandıra bilirikmi? Sual üçün söz ABŞ-ın Azərbaycan Respublikasındakı sabiq səfiri Robert Sekutaya verilir. Cənab səfir, buyurun.

Robert Sekuta: Hərvaxtınız xeyir, cənab Prezident. Burada olmaqdan və Sizi virtual da olsa, görməkdən çox məmnunam. Mən Xəzər Siyasət Mərkəzinin İdarə Heyətini təmsil edən nümayəndə heyəti ilə birlikdə Bakıdayam. Buraya Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin baş ofisindən gəlirəm. Sizə deməliyəm, mən və bir sıra sabiq ABŞ səfirləri Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi ilə işləyirik ki, dünya liderlərini «Ça-

tam Hauz» qaydalarına uyğun olaraq, Qarabağla bağlı müzakirələrə cəlb edə bilək. Deyə bilərəm ki, xüsusilə Sizin administrasiyanız, Hikmət Hacıyev Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi ilə iş baxımından bizə çox yardımçı olub, biz buna görə həqiqətən də minnətdarıq. Cənab Prezident, söylədiklərinizin davamı olaraq bildirmək istərdim ki, Azərbaycanla Ermənistan arasında əlaqələrin qurulmasına kömək etmək üçün ABŞ-ın hansı rolu oynamasını, hansı addımları atmasını istəyər-diniz? Təşəkkür edirəm.

Vayra Vike-Freyberqa: Cənab Prezident, Siz bu suala cavab verməzdən əvvəl biz 2002–2004-cü illərdə, həmçinin 2008–2011-ci illərdə İtaliyanın Xarici İşlər naziri, 2004–2008-ci illərdə isə Avropa İttifaqının komissarı olmuş cənab Franko Frattininin də sualını eşidə bilərikmi? Cənab Frattini, biz sizin sualınızı dinləməyə hazırıq.

Franko Frattini: Təşəkkür edirəm, cənab Prezident. İlk növbədə, virtual da olsa, Sizi görməkdən məmnunam. Mən əvvəlcə, bir daha demək istərdim ki, Sizin bir qədər öncə qeyd etdiyiniz kimi, biz birlikdə bir sıra maneələri dəf edəndən sonra İtaliya Trans-Adriatik boru kəmərinin mükəmməl fəaliyyətindən tam məmnundur.

Mənim Ermənistanla bağlı sualım var. Siz o ölkəni qeyd ediniz. Məndə belə bir təəssürat var ki, Ermənistanda yaşayan sadə insanların daxili siyasi təbliğat səbəbindən təcrid olunmalarından, Qafqazın qalan hissəsi və onun hüdudlarından kənarında yaxşı əlaqələrin onların maraqlarına tam uyğun olmasından bəlkə də xəbərləri yoxdur. Sizcə, Ermənistanda bəlkə də

siyasətçilərin başa düşmədiyini erməni xalqının anlaması üçün dost əlini uzatmaq məqsədilə ən konkret təklif nə olardı?

İ l h a m Ə l i y e v: Təşəkkür edirəm. Azərbaycanla Ermənistan arasında əlaqələrin normallaşması üçün ABŞ-in hansı addımlar ata biləcəyinə gəlincə, düşünürəm ki, ABŞ çox iş görə bilər. O, ilk növbədə, dünyada aparıcı ölkədir, ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədr ölkələrindən biridir. Yeri gəlmişkən, mən başa düşdüyüm və hiss etdiyim qədər, indi ATƏT bir növ yeni fəaliyyət formatı axtarışındadır. Çünki bir qədər əvvəl dediyim kimi, münaqişə həll olunub. Ona görə də Minsk qrupu üçün yeni gündəlik olmalıdır və üç ölkə ilk növbədə, öz aralarında razılığa gəlməlidir. Mən Minsk qrupu səfirləri ilə sonuncu dəfə görüşəndə və biz gələcək barədə müzakirələr aparanda dedim ki, onlardan təkliflər gözləyirəm. Çünki həll yolunu tapmaq üçün həmişə təklifləri verən, hər iki ölkəni yaxınlaşdırmağa çalışan onlar olub. Bu səbəbdən də bu gün başa düşdüyüm qədər, Minsk qrupu müəyyən mənada yeni kimlik olmasa da, ən azı yeni fəaliyyət sahəsi axtarışındadır. ABŞ həmsədrərdən biri kimi, sözsüz ki, çox mühüm rol oynayır. Eyni zamanda, biz bilirik ki, ABŞ dünyanın hər bir regionunda mühüm rol oynayır. Ona görə də düşünürəm ki, münasibətləri normallaşdırmağa kömək etmək və icmalara bizim yanaşı yaşamağı olduğumuzu başa salmaq istiqamətində söylər yüksək qiymətləndiriləcək.

Ermənistan cəmiyyətinin daha yaxşı başa düşməsi üçün hansı təklif verə biləcəyimizlə bağlı cənab Frat-tininin sualına cavab olaraq, mən hər iki suala cavab

verməyi üstün tutardım, çünki onlar bir-biri ilə əlaqəlidir. Uzun illər ərzində Ermənistanın siyasi isteblişmənti Azərbaycanı iblisləşdirirdi, onlar ictimai rəyi çaşdırırdı, Azərbaycanla və bizim nə istədiyimizlə bağlı tamamilə qeyri-real mənzərə yaradırdı. Biz sadəcə, ərazi bütövlüyümüzü bərpa etmək istəyirdik, tarixə və beynəlxalq hüquqa əsasən, bizə məxsus olmuş ərazilərimizi geri qaytarmaq istəyirdik. Biz 1 milyondan çox azərbaycanlının öz evlərinə geri qayıtmasını istəyirdik və bizim tələbimiz legitim idi. Beynəlxalq hüququ pozan və bizim ərazilərimizi işğal edən ölkə Ermənistan idi. Lakin Ermənistan cəmiyyətində Azərbaycana qarşı olan nifrətin səviyyəsi, azərbaycanofobiya, Azərbaycanın iblisləşdirilməsi o qədər yüksək idi ki, erməni cəmiyyətinin bir hissəsi haqlı olduqlarına inanmağa başladı. Ona görə də indi baş verənlər, mən deyirdim ki, Ermənistan cəmiyyətində çox ciddi psixoloji dramdır. Onlar başa düşürlər ki, 30 ildir bu ölkəni idarə edən liderlər xalqa yalan danışdıqlar. Onlar hətta 44 günlük İkinci Qarabağ müharibəsi zamanı da yalan danışdıqlar. Deyirdilər ki, döyüşü udurlar, deyirdilər ki, yeni əraziləri nəzarətə götürürlər, amma defakto hamı bilirdi ki, döyüş meydanında bunun tam əksi baş verirdi. Beləliklə, birincisi, onlar reallığı çox aydın şəkildə başa düşməlidirlər. Regionda yeni reallıq yaranıb, daha dəqiq desəm, Azərbaycan tərəfindən yaradılıb və Ermənistan, onun cəmiyyəti bu reallığa uyğunlaşmalıdır. Onlar öz liderlərindən başqa heç kimi günahlandırmamalıdırlar. Müstəqilliklərinin əvvəldən bütün liderlər ölkələrini fəlakətə sürükləyibdir.

Müharibə vaxtı baş verənlər ədalətin qələbəsi, beynəlxalq hüququn qələbəsi və BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrinin yerinə yetirilməsi idi. Ona görə də onlar ilk növbədə, nə etməlidirlər? Onlar Azərbaycanı iblisləşdirməyə son qoymalıdırlar. İkincisi, onlar qisas almaq üçün hətta sözdə olsa belə, hər hansı cəhddən tamamilə çəkinməlidirlər. Əfsuslar olsun ki, Ermənistanın siyasi dairələrində bu revanşist hisslər geniş yayılıb. Hazırda onlar parlament seçkiləri ərəfəsindədirlər. Biz gərginliyin yüksəldiyini görürük və bir-birini aradan qaldırmağa hazır olan bütün siyasi qüvvələri birləşdirən yeganə amil azərbaycanofobiyaadır. Onlar tamamilə əks təsir göstərən, Ermənistanın həqiqətən də müstəqil olmasına imkan verməyən bu siyasəti davam etdirirlər.

Ermənistan siyasi cəhətdən, iqtisadi cəhətdən, hərbi cəhətdən tamamilə asılı ölkədir və buna səbəb işğaldır. Əgər işğal olmasaydı, Ermənistanın müstəqil və ya yarım-müstəqil xarici siyasət qurmaq üçün daha çox təsir vasitələri, daha çox imkanları olardı. Lakin nə baş verməsindən asılı olmayaraq, biz bir daha gələcəyə baxmalıyıq. Mən dəfələrlə açıq şəkildə demişəm ki, biz səhifəni bağlamalıyıq, gələcəyə baxmalıyıq. Biz artıq təklif vermişik, lakin əfsuslar olsun ki, Ermənistan rəhbərliyi cavab verməyib. Mən dəfələrlə demişəm ki, biz Ermənistanla sülh razılaşması üzərində işə başlamağa hazırıq. Müharibəyə son qoymaq, istənilən potensial hərbi qarşıdurma riskini minimuma endirmək və ya aradan qaldırmaq üçün bizim Ermənistanla sülh razılaşmasına, sərhədlərin delimitasiyasına ehtiyacımız vardır. Bütün bunlar üçün birgə söylərə ehtiyac var, biz

bunu birtərəfli qaydada edə bilmərik. Eyni zamanda, müharibə dayanandan – noyabrın 10-dan sonra hazır olduğumuzu, mühüm məsələlər üzərində birlikdə işləməyə hazır olduğumuzu nümayiş etdirmək üçün bir neçə dəfə mühüm jest etdik. Onlardan biri humanitar məsələ idi. Biz müharibə zamanı saxlanılanların hamısını, o cümlədən Ermənistan qoşunları qaçıb gedərkən tərk edilən mülki şəxsləri dərhal azad etdik. Biz çox sayda yaşlı erməninin qayğısına qaldıq, onları xəstəxanaya yerləşdirdik və Qırmızı Xaça təhvil verdik, onlar sağ-salamat geri qayıtdılar.

Onlar keçən əsrin 90-cı illərinin əvvəllərində bizim torpaqları işğal edəndə bunun eynisini etməmişdilər. Biz meşələrdə, dağlarda cəsədləri axtarırdıq. Biz təxminən 1600 əsgərin cəsədini Ermənistana qayıtdıq. Müqayisə üçün deyim ki, Birinci Qarabağ müharibəsindən sonra, demək olar, 4000 Azərbaycan hərbiçisi hələ də itkindir, onların əksəriyyəti qətlə yetirilib və onlar bizə heç bir cəsəd qayıtarmayıb. Fərq budur. Bundan əlavə, müharibə dayanandan sonra bizdə 100-dən çox adam minaya düşərək həlak olub və ya ağır yaralanıb. Ermənistan bizə minaların xəritəsini verməkdən imtina edir. Biz dəqiq bilirik ki, onlarda bəlkə də azı 1 milyon minanın basdırıldığını göstərən xəritə vardır. Onlar bunu bizə verməkdən imtina edir. Bilirsiniz ki, minaların təmizlənməsi çox çətin, çox bahalı prosedir və çox vaxt aparır. Biz əraziləri bərpa etməliyik, minalar təmizlənmədən bu mümkün deyil.

Hazırda biz Ermənistan vətəndaşlarına bizim işğaldan azad etdiyimiz ərazilərdən keçərək, Ermənistan şəhərlərini birləşdirən magistral yolun 21 kilometrini

dən istifadə etməyə icazə veririk. Bu, xoş məramın daha bir göstəricisidir. Biz Rusiyanın «Qazprom» şirkətinə Azərbaycan ərazisindən Ermənistanı təbii qaz nəql etməyə icazə verdik, çünki Rusiya tərəfdə təmir işləri gedirdi. Bir aydan çox müddətdə erməni istehlakçılar qazı Azərbaycandan əldə edirdilər. Bəs Ermənistan hökuməti öz xalqını bu barədə məlumatlandırdımı? Xeyr. Hətta bu yaxınlarda bizim könüllü şəkildə azad etdiyimiz həmin saxlanılan 14 hərbiyə görə onlar təşəkkür belə etmədilər. Onlar hər kəsə təşəkkür etdilər – Rusiyalı sülhməramlılara təşəkkür etdilər. ABŞ administrasiyasına təşəkkür etdilər. Amma bizə, həmin şəxsləri azad edənlərə təşəkkür etmədilər. Bu onu göstərir ki, onlar normal davranışa hələ hazır deyillər. Onlar Azərbaycanı iblisləşdirməyə son qoymağa hazır deyillər. Bu gün «azərbaycanlı» sözü erməni siyasi lüğətində ən pis təhqirdir. Onlar birbirini təhqir etmək istəyəndə azərbaycanlı adlandırırlar. Bu, ölkəni idarə etmək istəyən şəxslər üçün qəbul edilməzdir. Lakin yenə də biz nə təklif etmişik – biz nəqliyyat məsələlərində, xüsusilə Azərbaycanı Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə birləşdirəcək Zəngəzur dəhlizinin açılması məsələləri ilə bağlı əməkdaşlıq təklif etmişik. Eyni zamanda, Ermənistanın iki yaxın dostu ilə – Rusiya və İranla dəmir yolu əlaqəsi olacaq. Bu dəmir yolu əlaqəsi mövcud deyil. Beləliklə, biz bunu təklif etdik və sizə deyə bilərəm ki, proses gedir. Proses başlayıb, bu, asan deyil, lakin başlayıb.

Cənab səfir Sekutanın sualına qayıdaraq deyim ki, bizim dəstəyə ehtiyacımız var. Bizim Minsk qrupunun, həmsədr ölkələrin, o cümlədən ABŞ-ın dəstəyi-

nə ehtiyacımız var, region ölkələrinin, həmçinin hər zaman regionda müsbət inkişafı dəstəkləyən Türkiyənin dəstəyinə ehtiyacımız var və əlbəttə ki, bizim Avropa İttifaqının dəstəyinə ehtiyacımız var. Çünki düşünürəm ki, bu, nadir əməkdaşlıq formatı olacaq və Ermənistan bu şansı əldən versə pəşman olacaq. Bu, son şansıdır. Otuz il keçib, qeyd etdiyim kimi, onların hazırkı vəziyyəti 1991-ci ildə olduğundan daha pisdır. Beləliklə, bu, son şansıdır, onlar bunu əldən versələr, bəlkə də daha çətin olacaq.

Vayra Vike-Freyberqa: İcazə verin, sözü 2012–2017-ci illərdə Bolqarıstanın Prezidenti olmuş cənab Rosen Plevneliyevə verim.

Rosen Plevneliyev: Cənab Prezident, hər kəsin adından bildirmək istəyirəm ki, biz Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin üzvü olmağımızdan böyük fərəh hissi keçiririk. Sizin rəhbərliyinizlə və mərkəzin katibliyinin gənc əməkdaşlarının səyləri nəticəsində Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi global əhəmiyyətli, güclü və səmərəli bir təsisat olaraq fəaliyyət göstərir. Biz bir çox qurumların üzvüyük, ancaq Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi digərlərindən həqiqətən də fərqlənir. Bundan əlavə, Sizin rəhbərliyinizlə İkinci Qarabağ müharibəsindəki Qələbəniz bizi çox məmnun etdi. Siz qanunun aliliyini təmin etdiniz, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü bərpa etdiniz və xalqa ədalət bəxş etdiniz. Mənim sualım Dağlıq Qarabağ bölgəsinin iqtisadiyyatı ilə bağlıdır. Bütün bu illər davam edən işğal nəticəsində həmin bölgədə vəziyyət nə dərəcədə çətindir və iqtisadiyyata hansı ziyan dəyib? Biz – Sizin dostlarımız və beynəlxalq ictimaiyyət Dağlıq Qarabağ bölgəsinin

iqtisadiyyatının bərpasına yardım etmək üçün nə edə bilərik?

Vayra Vike-Freyberqa: Sözü 1987–2015-ci illərdə Anti-Diffamasiya Liqasının direktoru olmuş cənab Abraham Foksmana verirəm.

Abraham Foksmən: Cənab Prezident, Sizi virtual olsa da, görmək imkanına görə təşəkkür edirəm və tezliklə şəxsən görüşməyə ümid edirəm. Cənab Prezident, Azərbaycanın İsrail Dövləti ilə münasibətləri haqqında nə deyə bilərsiniz, xüsusilə də hazırda yaşanan böhran fonunda?

İlham Əliyev: Əvvəlcə, cənab Plevneliyevin sualına cavab vermək istəyirəm. Cənab Prezident, Azərbaycanın Qələbəsi və qanunun aliliyinin bərqərar olması ilə bağlı xoş sözlərinizə və dəstəyə görə sizə dərin minnətdarlığımı bildirirəm. Biz mənim sizin gözəl ölkənizə səfərlərim və sizin Azərbaycanda olduğunuz vaxtlarda Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həllini dəfələrlə müzakirə etmişik. Mən hər zaman sizin ədalət və beynəlxalq hüquqa əsaslanan açıq mövqenizi yüksək qiymətləndirmişəm. Səmimi təbriklərinizə görə dərin minnətdarlığımı bildirirəm.

Artıq qeyd etdiyim kimi, işğaldan azad olunmuş ərazilər tamamilə dağılmış vəziyyətdədir. Mənim azad olunmuş ərazilərə çoxsaylı səfərlərim olub və avtomobillə hərəkət edərkən 400–450 kilometr yolboyu yalnız dağıdılmış şəhər və kəndlər görünür. Son 6 ay ərzində mənin azad olunmuş ərazilərə bir çox səfərlərim olub, şəhər və kəndlərin 90 faizi tamamilə dağıdılmış vəziyyətdədir. Həmin dağıntılar Birinci Qarabağ müharibəsi zamanı baş verməyib. Bu şəhərləri bombard-

man etməklə bu hala salmaq mümkün olmazdı. Bunlar sonrakı dövəndə baş verib. Əvvəlcə onlar bizim inşa etdiyimiz evlərin və məktəblərin tikinti materiallarını, dam örtüklərini və pəncərələrini oğurlayırdılar. Daha sonra isə onlar işğal olunmuş torpaqlarda Azərbaycanın mədəni irsini silməyə çalışırdılar – işğal altındakı torpaqlarda 60-dan artıq məscid dağıdılıb.

Erməni işğalçılarının şəhər və kəndlərimizi dağıtmaqda digər məqsədi ondan ibarət idi ki, azərbaycanlılar heç vaxt oraya geri dönmə bilməsinlər və əslində bu gün geri dönmək üçün heç bir şərait yoxdur. Təsəvvür edin ki, sovet dövründə Azərbaycanın ən inkişaf etmiş şəhərlərindən biri olan, yalnız şəhər əhalisi 40 min nəfərdən ibarət Ağdam tamamilə dağıdılıb. Müharibədən əvvəl 25–30 min sakini olmuş Füzuli şəhəri darmadağın edilib. Füzulini oktyabr ayında azad edəndən sonra mən hərbiçilərimizə göstəriş verdim ki, binaların birinin üzərində Azərbaycan bayrağını dalğalandırsınlar. Onlar isə bunun üçün bir dənə olsun belə, salamat bina tapa bilmədilər və bayrağı açıq ərazidə yüksəlttik. Digər şəhərlərdə də vəziyyət eynidir, bütün infrastruktur dağıdılıb və beləliklə, görüləcək işlər çoxdur. Lakin biz artıq işlərə başlamışıq. Bu ilin sonunadək azad olunmuş ərazilər 100 faiz elektrik enerjisi ilə təmin ediləcək. Biz magistral yolların inşasına başlamışıq. 10 noyabr Bəyanatının imzalanmasından sonra orada yaşayan ermənilərə əraziləri tərk etmək üçün 20 gün vaxt verildi. Söhbət üç rayondan gedir ki, biz onları 10 noyabr Bəyanatının imzalanması nəticəsində azad etdik. Əslində isə bu, Ermənistanın kapitulyasiyası sənədi idi. Həmin 20 gün

ərzində onlar özlərinin yaşadıkları, lakin oralardan qovulan azərbaycanlıların tikdiyi evləri yandırdılar. Onlar ağacları kəsir və yandırır, evlərə od vurub və vandalizm aktları törədirdilər. Yəni bütün işlər sıfırdan görülməlidir. Biz artıq işlərə start vermişik. Bizim inkişafıla bağlı baş planımız artıq hazırdır. Biz dəymiş zərərin hesablanması üçün beynəlxalq şirkətləri dəvət etmişik və işğalçıları beynəlxalq məhkəmələrə verəcəyik. Onlar qanunsuz olaraq bizim sərvətlərimizi talayıb, xüsusilə də qızıl yataqlarımızı. Artıq bu işlə məşğul olan həmin şirkətlərlə bağlı hüquqi prosedurlara başlanılıb. İnfrastruktur layihələrinə artıq start verilib. Mən azad olunmuş əraziləri «yaşıl enerji» zonası elan etmişəm və orada əsasən bərpa olunan enerji mənbələrindən – su, Günəş və külək enerjisindən istifadə ediləcək. Daha dolğun təsəvvür yaratmaq üçün qeyd etmək istəyirəm ki, azad olunmuş ərazilər sahəsinə görə Livanın ərazisinə bərabərdir.

Biz 1 milyondan çox insan üçün yaşayış evləri tikməli və infrastruktur yaratmalıyıq. Livan boyda ərazilərdə işlər görülməlidir, bunların böyük hissəsi də dağlıq ərazilərdir ki, bu da işləri bir qədər çətinləşdirir. Biz bu işə sadıq və bunu edəcəyik. İlk növbədə, biz əraziləri minalardan təmizləməliyik, çünki onlar çox təhlükəlidir.

İsrailə əlaqələrimizə dair suala cavab olaraq, bildirmək istəyirəm ki, münasibətlərimiz kifayət qədər çoxşaxəlidir. Biz fəal ticarət tərəfdaşlarıyıq və ticarətin həcmi artmaqdadır. Əməkdaşlığımızın vacib sahələrindən biri turizmdir. Pandemiyadan əvvəl Azərbay-

can ilə İsrail arasında müntəzəm gündəlik uçuşlar həyata keçirilirdi, qarşılıqlı səfərlər mövcud idi. Çünki İsraildə böyük yəhudi-azərbaycanlı icması var, Azərbaycanda isə regionda ən çoxsaylı fəal yəhudi icması mövcuddur. Azərbaycanın yəhudi icması Azərbaycan–İsrail ikitərəfli münasibətlərində çox önəmli rol oynayır. Azərbaycanın fəal yəhudi vətəndaşları iki ölkə arasında daha sıx münasibətlərin olması üçün böyük işlər görürlər.

Əməkdaşlığımızın vacib sahələrindən biri müdafiə sənayesidir. Bu əməkdaşlıq uzun illərdir davam edir. Sırr deyil ki, Azərbaycan İsrailin müdafiə xarakterli məhsullarına tam çıxışa malikdir. Biz artıq həmin sahədə yeni irəliləyiş mərhələsindəyik. Perspektivli sahələrdən biri kənd təsərrüfatıdır. Bilirsiniz ki, olduqca çətin iqlim şəraitində İsrail dünyada ən müasir kənd təsərrüfatı sahəsi yaratmağa müvəffəq olub. Bu bizim üçün çox yaxşı nümunədir və biz həm azad olunmuş ərazilərdə, həm də, ümumiyyətlə, ölkəmizdə bu texnologiyadan istifadə edə bilərik. Beləliklə, texnologiya bizim əməkdaşlığımızın mühüm amilidir. Bu sizin sualınıza olan cavabımdır.

V a y r a V i k e - F r e y b e r q a: Sözü CNN telekanalında «Farid Zakariya GPS» verilişinin aparıcısı, məşhur amerikalı jurnalist Farid Zakariyaya vermək istəyirəm. O, Bakı Forumuna dəvət olunub və Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi tərəfindən təşkil edilən müxtəlif tədbirlərin iştirakçısıdır.

F a r i d Z a k a r i y a: Çox təşəkkür edirəm. Bu tədbirdə iştirak etməkdən məmnunam. Son 20 il ərzində böyük inkişafın şahidi olan Bakı kimi möhtəşəm şəhər

üçün darıxıram və təəssüf edirəm ki, zati-aliləri, Sizinlə şəxsən görüşə bilmədim. Cənab Prezident, ABŞ-ın yeni, Bayden administrasiyası ilə bağlı fikriniz nədir? Bu administrasiyanın region və Azərbaycanla bağlı siyasətindən gözləntiləriniz nədən ibarətdir?

İ l h a m Ə l i y e v: Təşəkkür edirəm, cənab Zakariya. Mən də sizi görməyə şadam və ümid edirəm ki, bu il Bakıda təşkil olunacaq Qlobal Forumda siz də iştirak edəcəksiniz. Sizinlə Bakıdakı görüşümüzü və uzun müzakirəmizi xatırlayıram, Azərbaycanın müstəqillik illərində keçdiyi inkişaf yolunun belə aydın təhlilinə görə də sağ olun. ABŞ-ın yeni administrasiyası bizim üçün o qədər də yeni deyil. Biz Obama–Bayden administrasiyası ilə yaxından əməkdaşlıq etmişik. Mən 2016-cı ildə Vaşinqtonda o zaman vitse-prezident vəzifəsində çalışan cənab Baydenlə görüşümüzü, ikitərəfli gündəliyimizə daxil olan mövzuların geniş dairəsini, beynəlxalq məsələlər ilə bağlı çox yaxşı və səmərəli müzakirəmizi xatırlayıram. Yadımdadır ki, Prezident Baydenin o zaman regionun problematikasına dair dolğun məlumatı var idi və o, ABŞ ilə Azərbaycan arasında münasibətlərə böyük dəyər verirdi. Bizim artıq təmaslarımız olub. Bu yaxınlarda mənim ABŞ Prezidentinin milli təhlükəsizlik məsələləri üzrə müşaviri cənab Sallivanla telefon danışığım olub. Biz regionda münaqişədən sonrakı vəziyyət və ikitərəfli münasibətlərlə bağlı məsələləri müzakirə etdik. Biz terrorçuluqla mübarizə və Əfqanıstanda sülhməramlı əməliyyatlar sahəsində əməkdaşlıq edirik. Biz ilk günlərdən Əfqanıstanda əməliyyatlarda iştirak edirik və hazırda orada mövcudluğumuzu davam etdiririk. Bi-

zim hərbcilər oradadır və bu yaxınlarda biz hətta onların sayını artırmışıq.

Əməkdaşlığımızın daha bir vacib sahəsi enerji təhlükəsizliyidir. ABŞ hər zaman iri enerji layihələrinin icrasında yardımçı olub, neft-qaz kəmərləri və ya Amerika şirkətlərinin sərmayə qoyuluşu məsələlərində hər zaman Azərbaycanı dəstəkləyib. Qeyd etdiyim sahələr üzrə bizim çoxşaxəli münasibətlərimiz var, lakin biz bu əlaqələri daha da şaxələndirmək istəyirik. Xüsusilə buraya müasir texnologiyalar və ticarət daxildir, çünki ticarət dövriyyəsinin səviyyəsi çox aşağıdır. Digər mövzular da var və əlbəttə ki, biz ABŞ hərbi avadanlığına çıxış əldə etmək istəyirik. Bu günədək təəssüf ki, bizim belə bir imkanımız yoxdur. Bu yəqin ki, Ermənistanla münaqişə ilə bağlı idi. Ancaq artıq münaqişə öz həllini tapıb və beləliklə, ABŞ-la müdafiə sənayesi sahəsində əməkdaşlıq etməmək üçün səbəb görmürəm.

Yeni administrasiya ilə bağlı gözləntilərə gəldikdə, bu, yeni administrasiyanın bizim regionla bağlı gündəliyindən asılı olacaq. Bizim ilkin təmaslarımız olduqca müsbətdir. Bu bizə nəticələrlə bağlı müəyyən təhlil aparmağa imkan verir. Ancaq zənnimcə, bir az zaman tələb olunacaq ki, administrasiya tam gücü ilə işə başlasın. Hər şey Cənubi Qafqazın prioritetlər siyahısında harada yer almasından asılı olacaq. Bu bizim münasibətlərimizin aparıcı qüvvəsi olacaq. Siz anlayırsınız ki, Azərbaycan ilə ABŞ arasında əlaqələrə gəldikdə aparıcı rol ABŞ-a məxsusdur və hər şey qarşı tərəfin gündəliyindən asılı olacaq. Ancaq biz strateji tərəfdaş olaraq, yaxından çalışmağa və əməkdaşlığımızı genişləndirməyə hazırıq. Hesab edirəm ki, ABŞ re-

gionda münaqişədən sonrakı inkişaf sahəsində mühüm rol oynaya bilər. Bilirik ki, ABŞ-da çox fəal erməni diasporası var və əfsuslar olsun ki, onlar Ermənistan dövlətinə qarşı dağıdıcı rol oynadılar. İşğalın bu qədər uzun sürməsi onların radikal mövqeyi ilə bağlı idi. Onlar bunun əbədi davam edəcəyini düşünürdülər, lakin yanlışdılar. Hazırda onlar bütün səylərini səfərbər edərək, Azərbaycanı təcavüzkar kimi qələmə verməyə çalışırlar. Halbuki biz yalnız öz ərazilərimizi azad etmişik. Bu bizim hüququmuz idi və biz bunu etmək üçün təqribən 30 il gözləməli olduq. Təsəvvür edin ki, 1992-ci ildən 2020-ci ilədək biz danışıqlar mərhələsində olmuşuq. BMT Təhlükəsizlik Şurası 1993-cü ildə Ermənistan qoşunlarının çıxarılmasını tələb edən qətnamələr qəbul etdi, lakin onlar kağız üzərində qaldı. Beləliklə, əminəm ki, ABŞ administrasiyası ilə təmaslarda növbəti irəliləyişin şahidi olacağıq.

Münaqişədən sonrakı inkişaf sahəsi vacibdir. Bununla yanaşı, hesab edirəm ki, ümumilikdə Cənubi Qafqazda təmasların sınaqdan keçirilə bilməsi vacib sahə ola bilər. Bu günə qədər Azərbaycanın Gürcüstanla əlaqələri vardır, Ermənistanın da Gürcüstan ilə münasibətləri vardır, lakin Azərbaycan ilə Ermənistan arasında hər hansı bir təmas və ya əməkdaşlıq yox idi. Bəlkə də artıq üçtərəfli əməkdaşlığın mümkün olub-olmamasına baxmağın vaxtı çatıb. Biz buna hazırıq. Bir az əvvəl qeyd etdiyim kimi, biz Ermənistanla sülh sazişi üzərində işləməyə hazırıq. ABŞ öz potensialından istifadə edərək, Ermənistanı inandıra bilər ki, bu, irəli getməyin yeganə yoludur və revans məsələsinin hətta ağıllarına belə gətirilməsi onlar üçün olduqca təhlükəli

olacaq. Yəni çoxlu imkanlar və gözləntilər var, ancaq biz ABŞ administrasiyasının tam olaraq işə başlamasını gözləyir və mesaj almaq istəyirik ki, onlar bizimlə münasibətləri necə qurmaq istəyirlər.

Vayra Vike-Freyberqa: İstərdim bu toplantıya qatılmış çox vacib və dəyərli qonağı təqdim edim. Bu qonaqla Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi səmərəli əlaqələr və əməkdaşlıq qurub. Qonağımız bu gün dünyada çox mühüm rol oynayan ölkəni təmsil edir. Cənab Vanq Çao 2013–2019-cu illərdə Çinin Xarici İşlər nazirinin müavini olub, hazırda isə Çin Xalq Xarici Əlaqələr İnstitutunun prezidentidir. Cənab Çao, söz sizindir.

V a n q Ç a o: Çox sağ olun. Zati-aliləri cənab Prezident, Çin Xalq Xarici Əlaqələr İnstitutunun prezidenti olaraq, bugünkü videokonfransda iştirakımdan, zati-alinizin giriş nitqi və suallara cavablarını dinləməkdən şərəf duyuram. Çin ilə Azərbaycan arasında dostluğun uzun tarixi var və zati-aliniz Çinlə dostluq münasibətlərinə hər zaman böyük əhəmiyyət verir. Azərbaycan «Bir kəmərlər – bir yol» təşəbbüsünə qoşulan ilk ölkələrdən olub. Bu gün dünya dərin dəyişikliklərə məruz qalır və COVID-19 pandemiyası ilə üz-üzə qalıb. Hesab edirik ki, dünyanın heç bir ölkəsi bu çağırışlarla bağlı sığortalı deyil və həmin çağırışların öhdəsindən təkbaşına gələ bilməz. İkitərəfli və çoxtərəfli əməkdaşlığın əhəmiyyəti daha da artıb və heç vaxt olmadığı qədər həlledici rol oynayır. Bu kontekstdə zati-alinizdən soruşmaq istərdim ki, ölkələrimiz mövcud olan yaxşı ikitərəfli münasibətləri və əməkdaşlığı birlikdə hansı sahələrdə və necə daha da yüksək səviyə

yəyə qaldıra bilər? Bundan əlavə, bir neçə il öncə zati-aliniz tərəfindən böyük İpək yolunun bərpaı ilə bağlı inkişaf strategiyası təqdim edilib ki, bu, infrastruktur, nəqliyyat, energetika və xalqlar arasında mübadilə kimi sahələrdə inkişafı təşviq edəcək. Çinin «Bir kəmə – bir yol» təşəbbüsü də həmin sahələri əhatə edir. Zati-aliniz fikrini bilmək istədim ki, bizim ölkələr xalqlarımızın rifahı naminə Azərbaycanın strategiyası və Çinin «Bir kəmə – bir yol» təşəbbüsünü necə bir araya gətirə bilər? Təşəkkür edirəm.

İ l h a m Ə l i y e v: Biz Çinlə ikitərəfli münasibətlərimizə böyük önəm veririk. Qeyd etmək istəyirəm ki, ötən il bu münasibətlər çox uğurla inkişaf edib. Sizin də düzgün qeyd etdiyiniz kimi, Azərbaycan Si Cinqinin «Bir kəmə – bir yol» təşəbbüsünü ictimai şəkildə dəstəkləyən birinci ölkələrdən olub və biz artıq həmin təşəbbüsün fəal iştirakçısına çevrilmişik. Bu da öz növbəsində, münasibətlərimizdə yeni bir istiqamət yaradır. Mən bir neçə dəfə Çində səfərdə olmuşam və Prezident Si Cinqinlə bir sıra görüşlər keçirmək imkanım olub. Hesab edirəm ki, aramızda konstruktiv dostluq münasibətləri vardır. Çinə son səfərim zamanı Pekində Prezidentlə görüşümdə o məni ictimai şəkildə Çinin dostu adlandırdı. Düşünürəm ki, bu bizim münasibətlərimizin bariz göstəricisidir və biz də Prezident Si Cinqini Azərbaycanın dostu hesab edirik.

Azərbaycan ilə Çin arasında siyasət, ticarət, sərmayə qoyuluşu sahələrində çoxsaylı sənədlər imzalanıb. Bu fürsətdən istifadə edərək, Prezident Si Cinqinə Azərbaycanın «Sinovak» peyvəndi ilə təmin olunmasında nəzakətli dəstəyinə görə təşəkkürümü ifadə

etmək istəyirəm. Bizim istəyimiz dərhal yerinə yetirildi və məhz buna görə bu gün Azərbaycan pandemiya ilə mübarizədə öndə gedən ölkələrdəndir. Bunun sayəsində bu gün biz 1,9 milyon insanı peyvənd etməyə müvəffəq olmuşuq. Bu bizim ümumi əhalimizin təqribən 20 faizini təşkil edir və istifadə olunan peyvəndlər 99,99 faiz Çin istehsalıdır. Biz milyonlarla vaksin sifariş etmişik, o cümlədən digər istehsalçılardan. Lakin bu gün həmin o dostluq jesti olmasaydı, biz çox çətin vəziyyətdə qala bilərdik. Biz bunu dostluq jesti, yaxın və səmimi münasibətlərin göstəricisi olaraq, çox yüksək qiymətləndiririk.

İpək yolu məsələsinə gəldikdə, biz Azərbaycanda ev tapşırığımızı yerinə yetirirdik. Türkiyə və Gürcüstandakı tərəfdaşlarımızla birlikdə dəmir yolu şəbəkələrimizi birləşdirdik və əlaqələrimizi gücləndirmək üçün Xəzər dənizində müasir liman inşa etdik. Yükaşıma qabiliyyəti artırıldıqda bu liman 25 milyon ton yük qəbul edə bilər. Ölkəmiz «Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi» şirkətinə sərmayə yatırır və bu gün Xəzər dənizində ən böyük donanmaya malikdir. Bununla yanaşı, ümid edirik ki, hazırlıq işləri yekunlaşacaq və dəniz limanı ilə qonşuluqda Beynəlxalq Azad Ticarət Zonasının təməli qoyulacaq. Ümid edirik ki, Çin və digər dost ölkələrdən olan şirkətlər oraya sərmayə qoyuluşu imkanını nəzərdən keçirəcək.

Bundan başqa, azad olunmuş ərazilərdə yenidən qurulma işlərinə cəlb edilmiş beş ölkədən olan şirkətlər sırasında Çin şirkəti də vardır. Bu yaxınlarda başladığımız «ağıllı kənd» layihəsi çərçivəsində Çinin «Huawei» şirkəti öz texnologiyasını təqdim edəcək. Biz

azad olunmuş ərazilərdə yenidən qurulma işlərində Çin şirkətlərinin daha geniş şəkildə iştirakını arzularırıq.

Nəhəng potensialın olduğu sahələr haqqında danışarkən, sizin də düzgün qeyd etdiyiniz kimi, nəqliyyat sahəsinin birinci yerdə durduğunu düşünürəm. Bu gün biz bir çox Çin şirkətlərinə tranzit imkanlarımızı təqdim edirik. Həmin şirkətlər orta dəhlizdən istifadə edərək, Xəzər dənizi vasitəsilə Azərbaycan dan keçərək, Avropaya yüklərini nəql edir. Yəni bu marşrutun böyük potensialı vardır.

Çin şirkətləri bizim enerji sektoruna sərmayə yatırarlardandır. Hesab edirik ki, enerji sektorumuzda Çin şirkətləri daha da geniş təmsil oluna bilər. Azad edilmiş ərazilərdə infrastruktur layihələri bir nömrəli prioritetdir və ümidvaram ki, bir çox Çin şirkəti bizimlə çalışmaq arzusunda olacaqdır.

Sizin qeyd etdiyiniz kimi, xalqlar arasında təmaslar da əhəmiyyətlidir. Yəqin bilirsiniz, Çin vətəndaşlarına Azərbaycana səyahət etmək üçün vizaya ehtiyac yoxdur və pandemiyadan əvvəl biz Çindən olan qonaqların sayında sürətli artım müşahidə etdik. Əlavə edim ki, Çinlə ticarət dövriyyəsinin artımı ilə bağlı da gözləntilərimiz var. Biz şadıq ki, belə imkanlar yaranmaqdadır. Biz artıq Çinin bir neçə şəhərində ticarət nümayəndəlikləri və Azərbaycan evləri açmışıq. Bizim dünyanın 3-4 ölkəsində ticarət nümayəndəliyimiz var ki, bunlardan biri də Çindir. Beləliklə, mən deyərdim ki, münasibətlərimiz əladır və potensialımız daha da böyükdür. Sizin instituta və şəxsən sizə Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi ilə

əməkdaşlığa görə təşəkkür edirəm. Mən bunu yüksək qiymətləndirirəm və bunun hamımız – mərkəzin fəaliyyəti, tərəfdaşlığımız və əməkdaşlığımız üçün vacib olduğunu düşünürəm.

Vayra Vike-Freyberqa: Sağ olun, cənab Prezident. Biz coğrafi baxımdan indi böyük addım atmalıyıq və yenidən Qərbbə qayıdaq. Biz Cənub-Şərqi Avropa bölgəsinə keçirik. Birinci sual 2015–2020-ci illərdə Xorvatiyanın Prezidenti olmuş xanım Kolinda Qrabar-Kitaroviçdəndir. Kolinda xanım, buyurun.

Kolinda Qrabar-Kitaroviç: Çox sağ olun. Gü-nortanız xeyir, cənab Prezident. Virtual olsa da, Sizi görməkdən çox məmnunam. Avropa İttifaqı, əgər belə demək olarsa, Qərbi Balkanlardan ibarət bizim qonşuluğumuzda müstəsna əhəmiyyətli rol oynayıb və oynamaqda davam edir. Bir növ «avropalaşdırma» prosesi hamımıza demokratik təsisatların qurulmasında və bazar iqtisadiyyatının inkişafında yardımçı oldu. Bundan əlavə, sabitləşmə və assosiasiya prosesi açıq qalan regional məsələlərin həllinə böyük töhfə verdi. İnanıram ki, Avropa İttifaqına qonşu ölkələrimizin gələcək üzvlüyü bütöv regionda sülh, sabitlik və təhlükəsizlik üçün əsas ilkin şərtidir. Cənab Prezident, Avropa İttifaqının rolunu öz regionunuzda necə görürsünüz? Avropa İttifaqı sülh prosesinə necə dəstək verə bilər və Sizcə, Avropa İttifaqı sülh söylərinizdə Azərbaycanı dəstəkləmək üçün nə etməlidir? Avropa İttifaqı ilə münasibətlərinizin inkişafını necə görürsünüz və Avropa İttifaqının cəlb edilməsi nə səbəbə görə bu qədər əhəmiyyətlidir? Sağ olun.

Vayra Vike-Freyberqə: Cənab Zlatko Laqumdjiya, İdarə Heyətinin üzvü. O, 2001–2002-ci illərdə Bosniya və Herseqovinanın Baş Naziri və 2012–2015-ci illərdə Xarici İşlər naziri olub.

Z l a t k o L a q u m d j i y a: Əvvəlcə, cənab Prezident, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün və suverenliyinin təmin edilməsində öz legitim hüququndan çıxış edərək, eləcə də beynəlxalq hüquqa və BMT-nin Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrinə tam uyğun şəkildə Dağlıq Qarabağın qaytarılmasında rəhbərlik keyfiyyətlərinizə görə Sizi təbrik etmək istəyirəm. Mən həmçinin COVID-19 böhranı zamanı Bosniya və Herseqovinaya verdiyiniz şəxsi və konkret dəstəyə, o cümlədən Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin Qərbi Balkanlarda olması və apardığı fəaliyyətə rəhbərliyiniz və sadıqlıyınıza görə Sizə təşəkkürümü və minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm. Əminəm ki, bu o faktla da bağlıdır ki, Srebrenitsa və Xocalı kimi dəhşətli hadisələri görmüş insanlar və əsl liderlər hər zaman birgə cəmiyyətlərdə ortaq gələcək kimi dəyərlərə və öhdəliklərə eyni tərzdə önəm verir, belə cəmiyyətlərdə fərqli özünəməxsusluq zənginliyimiz kimi götürülür. Bu baxımdan, mən istərdim ki, Siz Avroatlantik məkanın bir hissəsi kimi, Qərbi Balkanlara aid düşüncələrinizi bölüşəsiniz, Qərbi Balkanların liderlərinə və regionumuzda əsas qlobal iştirakçılara öz məsləhətlərinizi verəsiniz. Bu halda, verəcəyiniz istiqamətlərin bir hissəsi bizə əvvəllər verildiyindən və bizim onları gözəçarpan dərəcədə həyata keçirdiyimizi nəzərə alaraq, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzindən gözləntilərinizi bildirmək bizim üçün maraqlı olardı. Yekun olaraq, mərkəz

adından etdiyimiz müxtəlif səfərlərə verdiyiniz şəxsi dəstəyinizə görə təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Katibliyimizdə çalışan gənclər də müdrik həmsədrlərimizin göstərişi ilə böyük iş görüblər. Ümid edirik, çətin anlar artıq geridə qalıb və dahi Nizaminin ünsiyyət prinsipi öz təzahürünü tapır. Pandemiya şəraitində biz bir daha onun şahidi olduq ki, mərkəz bizi gələcəkdə istiqamətləndirməyə davam edəcək. Çox sağ olun, cənab Prezident və Sizi təbrik edirəm. Bizimlə olduğunuza, mərkəzə dəstək verdiyinizə görə minnətdaram. Biz yenidən təlimatlarımızı gözləyirik. Sağ olun.

İ l h a m Ə l i y e v: Əvvəla, mən xanım Prezidenti salamlamaq istərdim. Xorvatiyaya səfərim zamanı mənə və nümayəndə heyətimə göstərilmiş qonaqpərvərliyə görə bir daha təşəkkürümü bildirirəm. Eyni zamanda, biz sizin, xanım Prezident, Azərbaycana səfərinizi xatırlayırıq. Sizi yenidən bu ilin ikinci yarısında Bakıda Qlobal Forumda görməyimə, çox məhsuldar və mehriban müzakirələri davam etdirməyə ümid edirəm.

Avropa İttifaqının regionda roluna gəldikdə, biz bu rolu yüksək dəyərləndiririk. Avropa İttifaqı hər zaman Azərbaycanın yaxşı tərəfdaşı olub. Avropa İttifaqı bizim əsas ticarət tərəfdaşımızdır. Əsas ixracımız Avropa İttifaqının üzv ölkələri ilə bağlıdır və üzv dövlətlərin üçdəbir hissəsi ilə Azərbaycan «Strateji Tərəfdaşlıq» adlanan sənəd və bəyannamələri imzalayıb və ya qəbul edibdir. Hesab edirəm ki, Azərbaycan lap əvvəlcədən qoşulduğu «Şərqi Tərəfdaşlığı»na üzv ölkələr arasında bu mövqedə olan yeganə ölkədir. Avropa İttifaqının 9 üzv ölkəsi ilə Strateji Tərəfdaşlıq

sənədlərinin imzalanması göstərir ki, biz həqiqətən, yaxşı və strateji tərəfdaş. Bir neçə il əvvəl biz Azərbaycanla Avropa İttifaqı arasında «Tərəfdaşlıq prioritetləri» haqqında razılaşmanı parafıladıq. Bu isə mühüm mərhələdir. Hazırda biz Azərbaycanla Avropa İttifaqı arasında yeni saziş üzərində çalışırıq. Pandemiya və İkinci Qarabağ müharibəsi səbəbindən bu işlər bir az təxirə salındı. Daha sonra, əlbəttə ki, Avropa Komissiyasının tərkibində dəyişiklik baş verdi. Bu da müəyyən vaxt aldı. Lakin ümid edirəm ki, yaxın vaxtlarda biz danışıqların yekun mərhələsinin fəal fazasını bərpa edəcəyik. Bildirmək istəyirəm ki, sazişin 90 faizdən çoxu artıq razılaşdırılıb. Qarşımızda həllini gözləyən bir neçə məsələ qalır. Ümid edirik ki, qısa müddətdə biz onlarla bağlı razılığa gələcəyik.

Bildiyiniz kimi, Avropa İttifaqı və Azərbaycan enerji təhlükəsizliyi məsələlərində çox yaxın tərəfdaşlardır. Xorvatiya hər il fevral ayında Avropa İttifaqı ilə Azərbaycanın Bakıda təşkil etdiyi «Cənub Qaz Dəhlizi» Məşvərət Şurasının toplantılarında hər zaman yüksək səviyyədə fəal iştirak edir. Əlbəttə, «Cənub Qaz Dəhlizi»nin başa çatdırılması Avropa İttifaqı ilə əməkdaşlığımız üçün yeni imkanlar açır. Çünki Azərbaycan Avropa İttifaqının enerji təhlükəsizliyi məsələlərində artıq mühüm rol oynamağa başlayıb. Əvvəl söylədiyim kimi, növbəti gündəliyimizdə və planlarımızda biz «Cənub Qaz Dəhlizi»nin sizin regiona doğru genişləndirilməsini nəzərdə tuturuq. Söhbət xüsusən İon–Adriatik boru kəmərinəndən gedir. Bildiyim qədər, bu, artıq Avropa İttifaqının enerji portfelinin bir hissəsinə çevrilməkdədir. Bu, olduqca vacib-

dir, çünki bu layihənin icrası Azərbaycana Avropa İttifaqının və bəzi qeyri-üzvlərin, yəni bəzi qonşularınızın, Bosniya və Herseqovina və Monteneqronun qaz bazarında öz iştirakını genişləndirmək imkanı verəcək. Bu, Azərbaycandan gələn qaz təchizatında alternativ mənbə olacaqdır.

Eyni zamanda, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin hələlindən sonra hesab edirəm ki, daşımalar məsələsində daha çox imkanlar açılacaq. Bəli, Azərbaycan–Gürcüstan–Türkiyə dəmir yolu layihəsinin icrasından sonra bizim Avropa ilə artıq birbaşa dəmir yolu bağlantımız vardır. Ümid edirik ki, əgər Ermənistan süni maneələr yaratmasa, bizim Ermənistan ərazisindən keçən digər dəmir yolu xəttimiz də ola bilər. Beləliklə, Ermənistan da regional inkişaf proqramının bir hissəsi ola bilər və əlavə təhlükəsizlik imkanları yaranacaqdır.

Avropa İttifaqının regionda dinc inkişafa verəcəyi dəstək çox vacibdir. Hesab edirəm ki, Avropa İttifaqı regionda münaqişədən sonrakı inkişafda çox mühüm rol oynaya bilər, çünki Cənubi Qafqazın üç ölkəsi ilə Avropa İttifaqının çox geniş əməkdaşlıq gündəliyi vardır. Fikrimcə, ən səmərəli proqramlardan biri «Tvinning» layihəsidir. Bu çox səmərəli proqramdır və biz bunu yüksək qiymətləndiririk. Eyni zamanda, əlbəttə, Birləşmiş Ştatlar, Rusiya, Çin və Türkiyə ilə yanaşı, Avropa İttifaqı dünyada aparıcı beynəlxalq iştirakçılardan biridir. Fikrimcə, Avropa İttifaqı dünyanın müxtəlif hissələrində təsir potensialına malik beş aparıcı beynəlxalq iştirakçılar, ölkələr və təsisatlar sırasındadır. Bu səbəbdən, əlbəttə ki, biz Avropa İttifaqı ilə Azərbaycan arasında daha fəal əməkdaşlıq

görmək istərdik. Avropanın bizim ərazidə olmasının artıq uzun tarixi vardır. Bir halda ki, dünyada ilk neft hasilatı XIX əsrin ortalarında məhz Bakıda başlanıb, həmin vaxtdan etibarən Avropa biznesi Azərbaycanda çalışıb və ölkəmiz müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra yenidən buraya qayıdıbdır. Bir sözlə, mənim əməkdaşlıqdan çox vədedici gözləntilərim vardır.

Cənab Laqumdjiyanın sualına gəldikdə, mən İkinci Qarabağ müharibəsində Qələbə münasibətilə təbriklərinizə və COVID-19-la bağlı verdiyimiz dəstəyi yüksək dəyərləndirdiyinizə görə təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Biz dünyanın 30-dan artıq ölkəsinə maliyyə və humanitar dəstək göstərdik. Təbii ki, Bosniya və Herseqovina dost olaraq, həmin ölkələr sırasında idi. Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin Qərbi Balkanlarda daha fəal işləməsi, fikrimcə, tamamilə təbiidir. Çünki hesab edirəm ki, bu gün Qərbi Balkanlar Avropanın və dünyanın işlərində əvvəlkindən daha mühüm rol oynayır. Balkanlarla Qafqaz arasında böyük oxşarlıq vardır. Bu oxşarlıq tarixdə, ölkədə müstəqilliyin qazanılmasında görünür. Demək olar ki, eyni vaxta təsadüf edir. Hazırda bizim ərazi bütövlüyümüzün müdafiəsində və bərpasında Xorvatiya ilə böyük oxşarlığımız vardır. Xalqlar arasında və ya ənənələrə baxsanız, bir çox digər oxşarlıqlar mövcuddur. Dünyanın həmin hissəsində olduğum vaxt mən özümü hər zaman evimdəki kimi hiss etmişəm. Bu belədir və böyük zənginlikdir. Qərbi Balkan ölkələrinin hazırkı rəhbərlərinin, demək olar ki, hamısını tanıyıram. 2004-cü ildən bəri bütün əvvəlki liderləri tanıyıram. Bilirəm ki, onlar çox bacarıqlı və məsuliyyətli şəxsiyyətlərdir. Buna görə

mən hər hansı təlimatları vermək arzusunda deyiləm. Onlar ölkələrini necə idarə etməyi və xalqları üçün ən yaxşı nəyin olduğunu özləri bilirlər. Lakin Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinə Qərbi Balkanlar üzrə verəcəyim təlimatlara dair təklifinizə gəldikdə, mən bir daha sadəcə, mərkəzi təbrik edə bilərəm ki, o bu məsələləri diqqət mərkəzində saxlayır. Çünki dünyanın gündəliyində Qərbi Balkanlarda istər təhlükəsizlik, istər multikulturalizm və ya hər hansı potensial risklər, radikallaşma ilə bağlı məsələlərin hamısı, fikrimcə, çox vacibdir və onlar hər zaman gündəlikdə olmalıdır. Ümid edirəm ki, Qərbi Balkan ölkələrinin xalqları sülh və rifah şəraitində yaşayacaqlar. Azərbaycanın onların hamısı ilə dost münasibətləri vardır. Mən əlimdən gələni edəcəyəm ki, gələcəkdə bu münasibətlər daha da güclənsin.

Vayra Vike-Freyberqa: Cənab Prezident, yaxın qonşularınızla bağlı iki sual var. Birinci sualı 2004–2012-ci illərdə Serbiyanın Prezidenti olmuş Boris Tadiç, ikinci sualı isə 1999–2001-ci illərdə İsrailin Baş Naziri olmuş Ehud Barak verəcək. Cənab Boris Tadiç, söz sizindir.

Boris Tadiç: Sağ olun. Cənab Prezident, əvvəlcə, Sizinlə belə mühüm regional və qlobal məsələlər haqqında danışmaq fürsətinə görə təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Eyni zamanda, mən Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin Katibliyinə və həmsədrlərə təşəkkürümü bildirmək istəyirəm ki, onlar Sizinlə söhbət etmək imkanı yaratdılar. Cənab Prezident, bu baxımdan, mən Sizdən vacib hesab etdiyim məsələni soruşmaq istərdim. Qərbi Balkanlarda münaqişəyə və münaqişədən sonrakı hallarda bizim təcrübəmizi nəzərə alaraq, bəzən barışığ

prosesi daha ağır gedir və həssas olur. Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin nümayəndələrinin Ermənistanla regionda barışıq prosesində hər hansı rolunu görürsünüzmü? Fikrimcə, Azərbaycanın mədəni irsi ilə məşğul olan «beyin mərkəzi» kimi, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi tərəfindən maraqlı addımlar atıla və tədbirlər görülməlidir. Lakin bu qurumun praktiki təyinatı da ola bilər. İkincisi, Cənubi Qafqaz Rusiyanın, ABŞ-ın və Çinin geostrateji marağı olan çox həssas məkandır. Lakin buraya həm Türkiyəni, həm də İrani əlavə etmək lazımdır. Türkiyə və İranın həmin böyük güclərlə olan problemlə məsələlərinin Cənubi Qafqaz regionuna mənfi təsiri ola bilərmi? Bu fürsətə görə bir daha təşəkkürümü bildirirəm.

E h u d B a r a k: Cənab Prezident, ilk növbədə, Dağlıq Qarabağda Qələbə münasibətilə Sizi təbrik edirəm. Sualım isə İranla bağlıdır. Nəzərə alsaq ki, nüvə razılaşması yenidən qüvvəyə minəcək və kimin Prezident seçilməsindən asılı olmayaraq, Ayətulla gələn illərdə qərarlar səlahiyyətində qalacaq, İranla qonşuları arasında münasibətlər və bütövlükdə onun regiondakı rolu haqqında nə düşünürsünüz?

İ l h a m Ə l i y e v: Çox sağ olun. Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin barışıqda rolu ilə bağlı məsələyə gəldikdə, hesab edirəm ki, bu rol yüksək dəyərləndirilə bilər. Çünki bu mərkəzin qlobal siyasi məsələlərdə, multikulturalizmdə, münaqişə məsələlərində böyük təcrübəsi vardır. Qlobal Bakı forumları zamanı və bu illər ərzində mərkəzin apardığı fəaliyyətdə qlobal gündəlikdə duran ən mühüm məsələlərdə mərkəz hər zaman öz üzvlərinin və həmsədrələrinin müdrik-

liyini nümayiş etdirib. Barışıq vaxt tələb edəcək, çünki yaralar hələ ki, sağalmayıb. Xüsusən də təcavüzdən, ədalətsizlikdən əziyyət çəkmiş Azərbaycan xalqı üçün bu belədir. İşğal zamanı biz təsəvvür edə bilərdik ki, vəziyyət həmin vaxt işğal altında olmuş ərazilərdə necədir, çünki jurnalistlər və qonaqlar vaxtaşırı həmin ərazilərdə olurdular. Bizdə müəyyən dərəcədə məlumat var idi, lakin biz təsəvvür edə bilmirdik ki, dağın-tıların miqyası və ədavət nə qədər böyükdür. Birinci Qarabağ müharibəsində Ermənistan bizə hücum edirdi. Ermənistan Xocalı soyqırımını törədib. Ermənistan azərbaycanlılara qarşı etnik təmizləmə həyata keçirib və onlar 1 milyondan çox azərbaycanlıni didərgin salıblar. Biz belə addım atmamışıq. Buna görə mənim üçün başa düşmək çox çətin idi ki, onlar bunu nəyə görə ediblər? Heç bir zərər vurmamış insanlara qarşı onların nəyə görə bu qədər böyük nifrəti var? Əksinə, onlar bizim regiona XIX əsrin ortalarında Anadolu və İrandan gətirildikdə, həmin insanlar onları açıq ürəklə qəbul etmişdilər. Buna görə barışıq vaxt tələb edəcək. Yaralar hələ sağalmayıb. Lakin hesab edirəm ki, bu haqda danışmaq, inkişafın düzgün paradiqmasını seçmək vacibdir. Hər şey ondan asılı olacaq. Gündəlik nədən ibarət olacaq? Bu vaxta qədər biz Ermənistanın siyasi spektrində nə müxalifətdən, nə hökumətdən hər hansı müsbət şərh görmürük. Azərbaycan xalqının hissələrini təhqir etmək, bizə düşmən libasını geyindirmək adi hal alıb. İyun seçkilərindən sonra nə olacağını bilmirik. Hansı məfkurə üstün gələcək? Lakin bu vaxta qədər azərbaycanofobiya məfkurəsi, nifrət, ekspansionizm onların cəmiyyətini məhv olmağa sürükləyən

meyarlara çevrilib. İndi onların düşdüyü vəziyyətə görə özlərindən və liderlərindən başqa heç kəs günahkar ola bilməz. Lakin hesab edirəm ki, mərkəz erməni tərəfinə düzgün yolun seçilməsində kömək etməkdə mühüm rol oynaya bilər. Onlar düzgün seçim etsələr, bu, müəyyən irəliləyişi əldə etmək üçün vaxt tələb edəcək. Lakin biz hazırıq. Otuz il ərzində əziyyət çəkmiş tərəf olmağımıza baxmayaraq, biz hazırıq. Mən dəfələrlə demişəm ki, səhifə çevrilsin və yeni fəsil başlasın, gələcək haqqında danışilsin, keçmiş haqqında danışılmasın.

Ermənistan hökumətinin ən böyük səhvi və problemi ondan ibarətdir ki, onlar yalnız keçmiş haqqında danışirlər. Bir çox hallarda bu keçmişlə onlar oyun oynayır, siyasi məqsədlər üçün istifadə edir, siyasi dividend qazanmaq üçün özlərini təcavüz qurbanı kimi göstərməyə çalışırlar. Əslində onlar əksər hallarda sıfırdan yaratdıqları tarixdən sui-istifadə edirlər. Onlar gələcək haqqında düşünmürlər. Biz gələcək haqqında düşünürük. Bəli, biz işğala məruz qalmışıq. Bir milyondan çox insan evsiz qalıb. İqtisadiyyatımız tamamilə dağıdılıb. Amma gələcək, doğma torpaqlarımıza, Qarabağ torpağına qayıdacağımız haqqında düşünürdük. Bunun üçün hər şey etdik. Müharibədə məhz belə qalıb gəldik. Əsas amil bu idi. İndi onlar gələcək haqqında düşünməlidirlər. Keçmiş haqqında fikirləşməli, bu məsələlərdən sui-istifadə etməli deyillər. Lakin hesab edirəm ki, gələcək toplantılarımızın birində, ola bilsin növbəti forumun mövzularından biri postmünaqişə vəziyyəti ola bilər. Çünki bu çox çətinidir. Biz bu vəziyyətdə olmamışıq. Bu, yeni vəziyyətdir. Bu, Ermənistan üçün yenidir. Bu, dünya üçün yenidir.

Yeni tarixdə baş verənlərə oxşar halı tapmaq da çox çətinidir. Uzun illərdən sonra 44 gün ərzində ərazi bütövlüyünü bərpa etmək, Şuşa qalasında bayrağı ucaltmaq, elə bir şəhərdə ki, onu götürməyi, əlbəyaxa döyüslə şəhəri götürməyi təsəvvür etmək belə, çətin idi. Bir sözlə, yekun olaraq, Ermənistan nümayəndələrinin də bəzi tədbirlərdə necə iştirak edəcəyi və öz mövqeyini müdafiə etmək üçün fikir söyləyəcəyi barədə düşünməliyik və mən bu düşüncələri dəyərləndirirdim. Hesab edirəm ki, bu çox faydalı olardı.

Prezident Tadiçin Rusiya, ABŞ və Çinlə, qonşular Türkiyə və İranla bağlı digər sualına gəldikdə, belə başa düşdüm ki, hansısa çətinliklər münaqişələri və ya ziddiyyətləri yaradacaqmı? Mən belə düşünmürəm, çünki həmin ölkələrlə münasibətlərimiz uzun illərdir yaxşı qurulub. Onların hər biri ilə bizim öz gündəliyimiz var və bu, müsbət gündəlikdir. Prezident Tadiçin qeyd etdiyi bütün ölkələrlə bizim əla ikitərəfli münasibətlərimiz var. Bəzi hallarda bizim üçtərəfli formatımız var: Türkiyə–İran–Azərbaycan. Bizim üçtərəfli əməkdaşlıq formatımız var. Xarici İşlər nazirləri mütəmadi olaraq görüşürlər. Lap əvvəldən siyasətimiz hər zaman belə olub və biz aydın şəkildə anlamışıq ki, Azərbaycanın böyük təbii sərvətləri, mühüm yerləşməsi var. Ölkəmiz Avropa ilə Asiyanın arasında yerləşir. Xüsusən də inkişafın son illərində ölkə iqtisadi sahədə özünü tam təmin etməyə başlayıb. İqtisadi müstəqillik əldə olunub. Biz tam anladıq ki, maraqlar ola bilər və onlar bir-biri ilə toqquşa bilər. Lakin bizim siyasətimiz ondan ibarətdir ki, Azərbaycan toqquşma məkanı deyil, əməkdaşlıq yeri

olmalıdır. Bu əslində belə də baş verir. Buna görə mən Azərbaycanla qonşular və ya böyük güclər arasında gələcəkdə hər hansı çətinliklər görmürəm.

Baş Nazir Barakın sualına gəldikdə, cənab Baş Nazir, ilk növbədə, Qələbə münasibətilə təbrikinizə görə çox minnətdaram. Mən söylədiyiniz sözləri yüksək dəyərləndirirəm. Qeyd etdiyiniz kimi, İranda növbəti ayda Prezident seçkiləri olacaq. Biz hazırkı İran hökuməti ilə çox məhsuldar ikitərəfli əməkdaşlıq, çox fəal dialoq qurmuşuq, çoxsaylı sənədlər imzalanıb. Hazırda ərazilərin azad olunmasından sonra biz İranla dövlət sərhədimizin 132 kilometrini bərpa etmişik. Həmin ərazi Ermənistanın işğalı altında olub. Əslində hərbi əməliyyatlarımızın istiqamətlərindən biri Araz çayı boyunca İranla sərhəd yaxınlığında olub. İranla sərhədin 132 kilometri bərpa olunub və əlbəttə, bu, yeni imkanlar açır. Ümid edirik ki, seçkidən sonra yeni hökumət də Azərbaycanla sıx əlaqələr siyasətini davam etdirəcək, çünki iqtisadi əməkdaşlığımız artır. Nəqliyyat layihələri də yeni fürsətlər yaradır. Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həllindən sonra fikrimcə, bütün region ölkələri özləri üçün yeni imkanları, iqtisadi imtiyazları tapa bilər. Biz sadəcə, birgə addılarımızı düzgün planlaşdırmalıyıq. Bu addımlar sabitliyə, təhlükəsizliyə və iqtisadi inkişafa aparmalıdır.

Vayra Vike-Freyberqa: Cənab Prezident, biz indi beynəlxalq qurumların suallarına keçirik. Gəlin Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin köhnə dostu və İdarə Heyətinin üzvü cənab Amr Musadan başlayaq. O, 2001–2011-ci illərdə Ərəb Liqasının baş

katibi və 1991–2001-ci illərdə Misirin Xarici İşlər naziri olub. Cənab Musa, söz sizindir.

A m r M u s a: Cənab Prezident, bu görüşdə söylədiyiniz nitqə görə çox sağ olun. Eyni zamanda, icazə verin, Sizi ötən həftə qeyd edilən Ramazan bayramı münasibətilə təbrik edim. Birbaşa suala keçirəm. Birinci sual beynəlxalq vəziyyətlə və iki supergüc – ABŞ ilə Çin arasında artan gərginliklə və bu gərginliyin qarşısının alınmasında digər ölkələrin oynayacağı rolla bağlıdır. Hesab edirəm ki, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzində bizim üçün vaxt artıq yetişib ki, nə etməli və necə töhfə verməli olduğumuzu düşünək. Həmçinin inanıram, XXI əsr üçün «Qoşulmama Hərəkatı»na oxşar yeni model tapılmalıdır ki, biz hamımız bir araya gələk və hər hansı digər gərginliyin aradan qaldırılması üçün səylə çalışaq – çoxtərəfli sistemin yeniləşməsində səylərin ön cərgələrində olaq, pandemiya və iqlim dəyişməsinə qarşı mübarizə aparaq. «Qoşulmama Hərəkatı» ilə bağlı fikirlər vacibdir. Avropaya gəldikdə, bu, ötən əsrdə olduğu kimi deyil. Yeni tərkib lazımdır, çünki şimaldan cənuba, zəngindən yoxsula qədər hamımızın toqquşma ilə nəticələnə biləcək beynəlxalq münasibətlərdə gərginliyin olmamasında marağımız var. Bu haqda nə düşünürsünüz, cənab Prezident?

İkinci sualım Qüdsə bağlıdır. Yaxın Şərqdə və bir çox yerlərdə insanlar hesab edirlər ki, Qüdsdə yaranmış vəziyyətə gəldikdə, beynəlxalq ictimaiyyət gərginliyin azaldılması və Qüdsün iki dövlətin bir paytaxt şəhəri olması üçün çalışmalıdır. Bu həll variantı irəli sürülməli, yəhudilər və fələstinlilər bundan yararlanmalıdırlar – bir

şəhər iki dövlətin paytaxtı olsun. Bu barədə nə düşünürsünüz, cənab Prezident?

Vayra Vike-Freyberqa: Cənab Prezident, cənab Musa tərəfindən Sizə bir neçə sual ünvanlandı, lakin biz BMT-nin 73-cü Baş Assambleyasının prezidenti, 2017–2018-ci illərdə Ekvadorun Xarici İşlər naziri, 2012–2014-cü illərdə isə Ekvadorun Milli Müdafiə naziri olmuş xanım Mariya Fernanda Espinozanın da sualını dinləyə bilərikmi? O, başqa qitədəndir və sualı da çox qısadır. Xanım Espinoza, buyurun.

Mariya Fernanda Espinoza: Təşəkkür edirəm, xanım həmsədr, təşəkkür edirəm, cənab Prezident. Çox qısa bir sualım var. Birincisi, mən Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi, bizim həmsədrələr və baş katibimiz tərəfindən görülmüş mükəmməl işi diqqətdən kənar qoya bilmərəm. Mən Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin üzvü olmaqdan qürur duyuram. Çox qısa bir qeydim var. Cənab Prezident, Sizi dinləyərkən mən 50 illik müharibədən, sərhəd müharibəsindən sonra bizim Peru ilə sülh prosesimizi xatırladım. Etimadın yaradılması və barışıqın olması baxımından dialoq və diplomatiya irəliləmək üçün yeganə yoldur. Xüsusilə Siz ərazilərin minalardan təmizlənməsi ilə bağlı böyük çağırışdan danışarkən sülh prosesindən sonra mən Müdafiə naziri olaraq, minaların təmizlənməsinə görə şəxsən məsuliyyət daşıyırdım. Mənim sualım post-münaqişə dövründə etimadın yaradılmasında BMT-nin rolunu necə gördüyünüzə bağlıdır. İqtisadi dirçəliş prosesində də qarşıda duran çağırışlarda bu təşkilatın rolunu nədə görürsünüz? Siz iqtisadi çağırışların nədən ibarət olduğunu cavablandırdınız, lakin bu prosesə

dəstək olmaq üçün BMT-nin rolunu necə görürsünüz? BMT-nin sülhün yaradılmasında böyük təcrübəsi var və hesab edirəm ki, bununla bağlı qeydlərinizi bildirsəydiniz yaxşı olardı. Dialoq aparmaq fürsəti yaratdığınız üçün Sizə təşəkkür edirəm, Prezident Əliyev. Ümid edirəm ki, Sizi tezliklə Bakıda şəxsən görə biləcəyəm. Təşəkkür edirəm.

İ l h a m Ə l i y e v: Sizi bu il, bir az sonra Bakıda görmək çox xoş olardı. Birincisi, cənab Musanın supergüclər arasında qlobal gərginliklər və «Qoşulmama Hərəkəti»nin burada hansı rolu oynaya biləcəyi ilə bağlı sualından başlamaq istəyirəm. Əlbəttə, «Qoşulmama Hərəkəti» hərəkətdir, bu hətta təşkilat belə deyil. Azərbaycan Bakıda keçirilən sammitdə – bizdə sammit keçirilmişdir – Hərəkətə sədrliyi qəbul edəndə mən dedim ki, biz ədaləti və beynəlxalq hüququ müdafiə edəcəyik. Biz buna sadıq, biz beynəlxalq hüququn əsas prinsiplərini əks etdirən Bandunq Prinsiplərinə sadıq. O vaxtdan bəri Azərbaycan sözüne əməl edir. Çünki biz «Qoşulmama Hərəkəti»ndə daha çox konsolidasiyanı görmək istəyirik. 120 ölkə var və onların heç də hamısı bir-biri ilə yaxşı münasibətdə deyil. Lakin qeyd etmək istəyirəm ki, onların hamısı Azərbaycanın sədr olması üçün səs verib. Bu onu göstərir ki, bizim səmimi, açıq və mehriban siyasətimiz həqiqətən də geniş beynəlxalq birlik tərəfindən qiymətləndirilir. Çünki bu, üzv ölkələrin sayına görə BMT-dən sonra ikinci beynəlxalq təşkilatdır. «Qoşulmama Hərəkəti» böyük supergüclər arasında gərginliklərin azaldılması məsələlərinə heç vaxt cəlb olunmayıb. Hesab edirəm ki, sədr olaraq, bizim bu prosesə

müdaxilə etməyimiz düzgün olmazdı. Biz, əlbəttə ki, gərginliyin azaldılmasını görməyə şad olardıq. Bildiyimiz kimi, ABŞ və Rusiya administrasiyaları arasında Xarici İşlər nazirlikləri səviyyəsində dialoqa başlanılıb. Bizim bu dialoqun gərginliklərin azaldılmasına gətirib çıxaracağı ilə bağlı böyük ümidlərimiz var. Çünki gərginliyin artması beynəlxalq birliyin marağında deyil. Bizə proqnozlaşdırıla bilən, təhlükəsiz dünya lazımdır, təhlükəsizlik və sabitliyin prioritet məsələ olacağı bir dünya lazımdır və əlbəttə ki, biz buna öz töhfəmizi verməyə hazırıq. Lakin hesab edirəm ki, indiki məqamda biz supergüclər arasındakı münasibətlərdə nəyin baş verdiyini nəzərdən keçirməli və müşahidə etməliyik.

Eyni zamanda, «Qoşulmama Hərəkatı»nın sədri olaraq, biz bir neçə təşəbbüsə start vermişik. Birincisi, bizim COVID-19-la bağlı onlayn sammitimiz olub. Sonra biz BMT Baş Assambleyasının COVID-19-la bağlı xüsusi sessiyasının keçirilməsinin təşəbbüskarı olduq. Təşəbbüsümüz 190-dan çox ölkə tərəfindən dəstəkləndi və ötən ilin dekabrında həmin sessiya keçirildi. Bu çox vacib idi, çünki biz peyvəndlərin paylanılmasında çətinliklə bağlı çox aydın mesaj göndərdik və peyvənd millətçiliyi artıq beynəlxalq liderlər, beynəlxalq təşkilatların rəhbərləri tərəfindən istifadə olunan termindir. Biz ehtiyac olduğundan bir neçə dəfə çox peyvənd sifariş etmiş və faktiki olaraq, inkişaf etməkdə olan ölkələri peyvənd vurmaq, öz sağlamlığını və həyatını qorumaq hüququndan məhrum etmiş bəzi ölkələrin hərəkətlərinə qarşı ciddi etirazımızı bildirmişdik. Biz inkişaf etməkdə olan ölkələrə peyvəndlərlə bağlı daha çox dəstəyin göstərilməsini də təşviq edir-

dik. «Qoşulmama Hərəkatı»nın əksər üzvləri inkişaf etməkdə olan ölkələrdir. Peyvəndləri almağa imkanı olmayan ölkələrə beynəlxalq donor təşkilatlarından dəstəyin göstərilməsini təşviq edirdik. Beləliklə, «Qoşulmama Hərəkatı» öz səylərini davam etdirəcək.

Cənab Musanın Yaxın Şərqdə son gərginliklərlə bağlı ikinci sualına gəlincə, bizim mövqemiz həmişə aydın olub. Yenə də biz beynəlxalq ədaləti, beynəlxalq hüququ, BMT Təhlükəsizlik Şurası tərəfindən qəbul edilmiş qətnamələrin icrasını təşviq edirik. Biz Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrinin icrasına münasibətdə bu selektiv yanaşmanın qurbanı olmuşuq. Bəzi hallarda, bildiyiniz kimi, bu qətnamələr bir neçə günə icra olunur. Bizə gəldikdə isə onlar 27 il ərzində, ümumiyyətlə, icra olunmadı. Biz ərazi bütövlüyümüzü bərpa edərək, onları özümüz icra etdik. Əlbəttə ki, biz həmişə mübahisələrin sülh yolu ilə həllini təşviq edirik. Əlbəttə, Yaxın Şərqdə gərginliyin azaldılması, hesab edirəm, beynəlxalq birliyin marağındadır. Qüds şəhəri ilə bağlı bizim mövqemiz çox aydındır. Bizim mövqemiz İsrail–Fələstin münaqişəsinin iki dövlət əsasında olan həlli üzərində qurulub. Bir neçə il bundan əvvəl biz fələstinlilərə dəstək olmaq üçün Bakıda donor konfransını keçirdik. Hesab edirəm ki, bu mövqe beynəlxalq hüquqa tamamilə uyğundur. İki dövlət arasında həll, gərginliyin azaldılması, sülh danışıqları və həlli tapmaq üçün səmimi istək. Həlli tapmaq çətinidir. Bizim vəziyyətdə də həlli tapmaq çətin idi. Lakin hesab edirəm ki, beynəlxalq birliyin və supergüclərin birgə səyləri... Əlbəttə, Azərbaycan böyük ölkələr arasındakı münasibətlərə təsir göstərə bilən ölkə deyil, lakin «Qo-

şulmama Hərəkatı»nin sədri olaraq, biz üzv ölkələrin konsolidasiya olunmuş mövqeyini müdafiə edəcəyik. Baş Assambleyanın sammitində mən «Qoşulmama Hərəkatı»nin sədri olaraq çıxış etdim və mənim nitqim bütün üzv dövlətlərlə razılaşıdırıldı. Odur ki, bu məsələdə yanaşma eyni olacaqdır.

Xanım Espinoza tərəfindən qaldırılmış məsələ – postmünaqişə dövründə BMT-nin rolu. Əvvəla, qeyd etmək istərdim ki, bu, artıq sirr deyil, Birləşmiş Millətlər Təşkilatında islahatlara ehtiyac vardır. Təhlükəsizlik Şurasının qəbul etdiyi qətnamələrin icrası ilə bağlı aydın baxış olmalıdır. Çünki qətnamələrin icrası selektiv olmamalıdır, ikili standartlara əsaslanmamalıdır. Bizim vəziyyətdə Təhlükəsizlik Şurası tərəfindən 1993-cü ildə qəbul edilmiş 4 qətnamə var idi. Minsk qrupunun 3 həmsədr ölkəsi Təhlükəsizlik Şurasının 3 daimi üzvüdür. Onlar özlərinin qəbul etdiyi qətnamələrin icrası üçün əllərindən gələni etməli idilər. Bu qətnamələrdə açıq-aydın deyilirdi ki, erməni qoşunları işğal olunmuş ərazilərdən tam və qeyd-şərtsiz çıxmalıdır. Lakin onlar işləmirdi. Beləliklə, əvvəlcə islahatlar aparılmalıdır, öncə dünyanın bu aparıcı təşkilatına etimadı artıracaq Təhlükəsizlik Şurası tərəfindən qəbul edilmiş qətnamələrin icra mexanizmi qəbul olunmalıdır. Əlbəttə, biz postmünaqişə dövründə mübahisələrin həlli ilə bağlı BMT-nin strukturları ilə yaxından işləyirik. BMT-nin Qaçqınlar üzrə Ali Komissarının Nümayəndəliyi həmişə bizimlə yaxın təmasda olub. Çünki o vaxt 8 milyon əhalidən 1 milyondan çoxu qaçqın və məcburi köçkün idi. İndi də biz bu təşkilatla işləyirik.

Biz BMT-nin digər strukturu olan UNESCO ilə də yaxın təmasdayıq. Biz uzun illər ərzində UNESCO-nu işğal edilmiş ərazilərə səfərə dəvət etməyə çalışmışıq. Bizə verilən cavab isə belə olub ki, UNESCO siyasi mübahisələrlə bağlı olan məsələlərlə məşğul deyil. Beləliklə, bütün bu işğal illəri ərzində UNESCO-dan olan heç bir nümayəndə heyəti işğal altında olmuş ərazilərə səfər etməyib. Lakin İkinci Qarabağ müharibəsi dayanan kimi bizə UNESCO-dan əraziləri ziyarət etməklə bağlı müraciətlər daxil olmağa başladı. Çox şadam ki, bu dəyişiklik baş verib və biz indi UNESCO ilə onların səfərinə dair logistik məsələləri razılaşdırmağın yekun mərhələsindəyik. Ümid edirik ki, onlar növbəti ay missiya ilə təşrif buyuracaqlar. Biz onların ermənilərin mədəni və milli irsimizə nə etdiklərini görmələrini istəyirik.

Etimadın gücləndirilməsi tədbirlərinə gəldikdə, biz Ermənistan ilə Azərbaycan arasında etimadın gücləndirilməsi tədbirlərinə töhfə vermək üçün bizə kömək edəcək istənilən təşkilatın fəaliyyətinə minnətdar olardıq. İstər ATƏT, Avropa İttifaqı, UNESCO olsun, istərsə də milli mövqedən çıxış edən ölkələr. Bu, tərəfimizdən yüksək qiymətləndirilərdi. Çünki bu olmadan, hətta bizim sülh razılaşmamız olsa belə, bu razılaşmanı xalq dəstəkləməyəcək. Xalq da öz iradəsini ifadə etməlidir. Xalqlararası təmaslar olmadan postmünaqişə vəziyyətini həll etmək olmaz. Odur ki, hesab edirəm, BMT iki ölkəyə müharibə yaralarını sağaltmağa kömək etmək üçün zəruri olanı edəcəkdir.

Vayra Vike-Freyberqa: Cənab Prezident, həmkarımız, Latviyanın sabiq Prezidenti Valdis Zatlernin konfransımıza qoşulması bizi məmnun edir.

Valdis Zatlern: Zati-aliləri, Sizi təbrik edirəm. Siz Ermənistan tərəfindən işğal olunmuş ərazilərin geri qaytarılması ilə bağlı söylərinizdən heç vaxt vaz keçmədiniz. Gəlin bir az gələcəyi təsəvvürümüzdə gətirək. Siz bir gün Ermənistan ilə Azərbaycan arasında hərtərəfli sülh sazişinin, ola bilsin regionun bütün ölkələri ilə təhlükəsizlik sazişinin olacağını təsəvvürünüzdə gətirə bilərsinizmi? Nə vaxtsa bütün Qafqaz ölkələri arasında azad ticarət razılaşmasının olacağını təsəvvür edə bilərsinizmi? Bu, mümkün olarsa, Sizin baxışınıza uyğun olaraq, bunun «Yol Xəritəsi» necə olardı?

İlham Əliyev: Cənab Zatlern, təbriklərinizə görə təşəkkür edirəm. Qlobal Bakı forumlarında siz həmişə münaqişənin həlli ilə bağlı beynəlxalq hüququ və ədaləti açıq-aydın dəstəkləyən bəyanatlarla çıxış etmişiniz. Biz bunu bilirik və yüksək qiymətləndiririk. Mən tamamilə əminəm ki, Azərbaycan ilə Ermənistan arasında sülh sazişi mümkündür. Bundan əlavə, sizə deyə bilərəm ki, nisbətən qısa müddətdə buna nail olmaq da mümkündür. İndi çatışmayan məsələ Ermənistan tərəfindən siyasi iradənin olmamasıdır. Çünki mən dəfələrlə açıq şəkildə demişəm ki, Azərbaycan Ermənistanla sülh sazişi üzərində işləməyə hazırdır və əlbəttə, bu saziş imzalanarsa, təhlükəsizliklə, gücün tətbiq edilməməsilə, cari vəziyyətlə əlaqədar reallıqların qəbul olunması ilə bağlı məsələlər bu sülh sənədinin ayrılmaz tərkib hissəsi olacaqdır. Nə etmək lazımdır? Hesab edirəm ki, Ermənisi-

tanda parlament seçkiləri keçirilənədək gözləmək lazımdır və biz bu dövrün Ermənistanda həssas bir dövr olduğunu anlayırıq. Hesab edirəm ki, əgər bu gün kimsə Ermənistanda Azərbaycanla sülh sazişi haqqında danışsa, bu həmin şəxsə populyarlıq qazandırmaz. Lakin yenə də ölkənin rəhbərləri siyasi karyeraları haqqında yox, öz dövlətləri haqqında düşünməlidirlər. Bu baxımdan, biz ümid edirik ki, seçkilərdən sonra bizdə bu məsələ ilə bağlı daha çox aydınlıq olacaq. Sülh sazişi hər iki ölkənin ərazi bütövlüyünün tanınmasını nəzərdə tutur və biz bunu etməyə hazırıq. Biz açıq şəkildə Ermənistanın ərazi bütövlüyünü tanımağa hazırıq və sözsüz ki, Ermənistan da öz növbəsində, Azərbaycanın beynəlxalq sərəhədləri çərçivəsində ərazi bütövlüyünü tanımalıdır. Sizin də bildiyiniz kimi, Dağlıq Qarabağ Azərbaycanın bir hissəsidir və bununla bağlı heç bir şübhə yoxdur. Dağlıq Qarabağ işğal dövründə də, indi də Azərbaycanın bir hissəsidir və bu həmişə belə olacaqdır. Buna görə də onlar Dağlıq Qarabağın statusu haqqında bütün səylərdən vaz keçməlidirlər. Bu, müzakirə predmeti olan məsələ deyil. İndi bizdə olan məlumata görə, rus sülhməramlılarının nəzarəti altındakı ərazidə 30 min insan yaşayır. Orada yaşayan insanlar bizim vətəndaşlarımızdır. Biz onları erməni təbii qanunları ilə bəndə kimi baxırıq. Əgər sülh sazişinə nail olunarsa, onda sizin dediyiniz kimi, ikinci mərhələ olan üç Cənubi Qafqaz ölkəsi arasında azad ticarət aparıla bilər və bu da mümkündür. Beləliklə, biz buna hazırıq. Biz Ermənistan tərəfindən müsbət cavab gözləyəcəyik.

Vayra Vike-Freyberqa: Cənab Prezident, Siz bizimlə çox səbirlisiniz və bizə saatlarla vaxt sərf etməyiniz çox təqdirəlayiq bir addımdır. Hələ də ilkin siyahımızda cavablandırılmalı olan suallar vardır. Bunları cavablandırdığınızdan sonra mən Sizdən başqa və sonuncu sualı cavablandırmağa hazır olduğunuzu soruşacağam. İndi isə gəlin davam edək və 2008–2009–2011-ci illərdə Belçikanın Baş Naziri olmuş İv Letermə keçid alaıq. Cənab Leterm, söz sizindir.

İv Leterm: Çox sağ olun. Ümid edirəm, mənə eşidirsiniz. Cənab Prezident, Sizi Brüsseldən salamlayıram. İcazə verin, onlayn görüşmək fürsətinə görə Sizə təşəkkürümü bildirim. Həmçinin Sizin liderliyinizə və düzgün arqumentlərdən istifadə edərək, bu gün hamımızın müzakirə etdiyi əraziləri geri qaytarmaq üçün tarixi dəyişdiyinizə görə Sizi təqdir edirəm. Vaxtı və gündəliyi nəzərə alaraq, sualım qısa olacaq. Xanım Kitaroviç artıq Avropa İttifaqı ilə əlaqələrin bəzi aspektlərinə – enerji təhlükəsizliyi və bu əməkdaşlığı dərinləşdirmək üçün Azərbaycanın oynadığı mühüm rola diqqət çəkdi. Mən Brüsselin diplomatik səhnəsinə qısaca da olsa, diqqət çəkmək istəyirəm. Mən qısa və ola bilsin, çox açıq və səmimi deyəcəyəm. Məncə, Siz məndən daha yaxşı bilirsiniz ki, beynəlxalq siyasətdə həmişə reallıq, beynəlxalq hüququn Sizin tərəfinizdə olması və davranış arasında fərq var. Xarici siyasətin mənsubiyyəti baxımından davranış əfsuslar olsun ki, bəzən üstün rol oynayır. Söhbətimizin əvvəlində Siz erməni diasporasının dinamik fəal mənfi təsirini qeyd etmişdiniz. Burada dostlar arasında olduğumuzu nəzərə alaraq, bu diasporanın hələ də Avropa İttifaqına üzv olan müxtəlif ölkə-

lərin siyasi rəhbərliyinə təzyiq göstərdiyini və reallığı öz xeyrinə dəyişməyə cəhd etdiyini demək düzgün olardı. Mənim sualım çox qısamdır. Avropa İttifaqına üzv olan ölkələrin dövlət və hökumət başçılarına, həmçinin Brüsseldəki insanlara təzyiq göstərən çox fəal erməni diasporası ilə reallıq və Sizin irəli sürdüyünüz tutarlı arqumentlər arasında daha yaxşı tarazlığı yaratmaq üçün səxavətlə dəstəklədiyiniz Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi olaraq, hansı təşəbbüslərlə çıxış edə bilərik və hansı rolu oynaya bilərik? Hesab edirəm ki, bu tarazlığın həqiqətən, bərpasına kömək etmək istəyən və müəyyən mənada reallığı bərpa etmək istəyən bir çox həmkarlarımdan adından çıxış edə bilərəm. Reallıq isə ondan ibarətdir ki, beynəlxalq hüquq Sizin tərəfinizdədir və işğal olunmuş ərazilərin Azərbaycana qaytarılması ədalət məsələsi idi. Beləliklə, sualım çox qısamdır: Sizin təklifləriniz, təşəbbüsləriniz varmı, Avropa İttifaqının paytaxtı olan Brüsseldə Azərbaycanı təmsil edən şəxslərlə əlaqə yarada bilərikmi? Avropada ictimai rəyə və rəhbər dairələrə təsir göstərməyə cəhd etmək üçün biz nə dərəcədə birlikdə işləyə bilərik? Çox sağ olun.

İ l h a m Ə l i y e v: Sualınız üçün təşəkkür edirəm. Siz çox önəmli məsələyə toxundunuz. Əslində bu məsələ həm bizim, həm də Ermənistan üçün ən böyük problemləri törədir. Çünki siz tamamilə haqlı buyurdunuz – reallıq və davranış arasında fərq işimizi müdafiə etmək və mesajımızı çatdırmaq üçün üzləşdiyimiz və hələ də İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra qarşılaşdığımız ən böyük çağırışlardan biridir. Ermənistan həmişə hesab edib ki, onların diasporası var və bu diaspora onlara kömək edəcək. Lakin İkinci Qarabağ

müharibəsinin nəticəsinə baxsaq görərik ki, onların alçaldıcı məğlubiyyətinə səbəb olan əsas amillərdən biri də onların diasporası idi. Çünki bir santimetr belə, ərazinin geri qaytarılmaması iddiası erməni diasporasının ideoloji mahiyyəti idi. Hamımız yaxşı bilirik ki, onlar əksər hallarda yaşamaq üçün ən yaxşı şəhərləri seçirlər. Bu, istər ABŞ-da Kaliforniya olsun, ya Cənubi Fransa olsun, yaxud Rusiyanın cənubu və ya Latın Amerikasını olsun. Onlar çox rahat mühitdə yaşayırlar. Onların əksəriyyəti özlərinə yaxşı biznes qurub. Onlar çoxsaylı diaspora təşkilatları yaradır və həyatlarından zövq alırlar. Qarabağda yaşayanların həyat standartları onları heç o qədər də maraqlandırmır. Biz əraziləri işğaldan azad etdikdən sonra – bu ərazilərin bəzi hissələrində ermənilər qanunsuz məskunlaşmışdı – erməni əhalisinin yaşadığı yerlərə getdikdə mən şoka düşdüm. Çünki bu ərazilər sanki gecəqondular idi. Bu, XXI əsrin yaşayış standartları ilə bağlı hər hansı normal anlayışdan kənar bir şey idi. Tam yoxsulluq var idi. Tam yoxsulluq və işsizlik. Bu insanlar fransız rivyerasında və ya Kaliforniyada yaşayan diasporanın bəzi iddiaları, emosiyaları və ya məqsədləri xatirinə girov kimi saxlanılmışlar. Buna görə Ermənistanın indi bu vəziyyətdə olmasının səbəblərindən biri diasporadır.

Digər bir müşahidəm də var. Biz düşünürdük və əmin idik, ən azından mən belə düşünürdüm ki, diaspora işğal olunmuş ərazilərə çoxlu pul xərcləyir. Çünki hər il onlar vəsait toplamaq üçün marafonlar təşkil edirdilər. Onlar ildə, ola bilsin, 100 milyondan çox vəsait toplayırdılar. Demək istəyirəm ki, bu, kiçik ərazi üçün, kiçik əhali üçün böyük bir vəsaitdir. Lakin

biz bu vəsaiti görmədik. Ermənilərin işğal etdiyi və onların dediyinə görə, «erməni şəhəri» olan Şuşa tamamilə dağıdılmışdı, tam yoxsulluq içində idi. Onların yaşadığı regionlarda biz bu investisiyanı görmədik. Ya bu vəsait toplanmayıb, ya da başqa yerlərə yönləndirilib. İndi də diaspora çox qeyri-məhsuldar rol oynayır. Çünki müharibənin nəticəsi aydındır. Müharibə noyabrın 9-dan 10-na keçən gecə dayanmasaydı, Ermənistanın vəziyyəti həтта lap çətin olardı. Biz doğru vaxtda müharibəni dayandırdıq və planlaşdırdığımızı nail olduq. İndi isə barışmaq vaxtıdır, indi Qarabağda yaşayan ermənilər üçün öz baxışlarını müdafiə etmək və ya gələcəklərini qurmaq üçün yeganə şansın azərbaycanlılarla yaxşı qonşuluq münasibətlərində yaşamaqdan ibarət olduğunu anlamaq vaxtıdır. Odur ki, hesab edirəm, ilk növbədə, diaspora reallığı başa düşməlidir. Onlar başa düşməli və öz siyasətinə bəzi dəyişikliklər etməlidirlər. Bunu edə bilib-bilməməkdən asılı olmayaraq, onların siyasəti uğursuzluğa düşər oldu. Düşünürəm ki, ola bilsin, ilk mesaj Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi tərəfindən də bildirilə bilər: «Sizin siyasətiniz yanlış idi, uğursuzluğa düşər oldu və bu, Ermənistanda artıq altı aydan çoxdur davam edən böhrana gətirib çıxardı» mesajları göndərməlidir. İkincisi isə, əlbəttə, əks-tarazlıq yaratmaq üçün bizim öz mesajımızı çatdırmaq fürsətimiz olmalıdır. Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi reallıqla bağlı mesajın çatdırılması üçün ən əsas strukturlardan biridir. Ümid edirik ki, bu belə də davam edəcəkdir. Ermənistanın tərəfində diaspora idi, bizim tərəfimizdə isə beynəlxalq hüquq və ədalət var idi.

Hadisələrin inkişafı göstərdi ki, biz tarixin düzgün tərəfini tutmuşduq.

Vayra Vike-Freyberqa: Cənab Prezident, Siz bizimlə çox nəzakətli və səbirlisiniz. Bizim Sizinlə bu məlumatlandırıcı, parlaq və ilhamlandırıcı dialoqa həddən artıq böyük marağımız var, bizdə hələ də Sizinlə danışmaq istəyən insanların böyük bir siyahısı var. Lakin bizim Sizinlə razılığımız var və biz Sizin səbiri olmağınızdan sui-istifadə etmək istəmirik. Mən bunu Sizin öhdənizə buraxıram.

İlham Əliyev: Bəli. Əvvəla, bu razılıq mənimlə yox, mənim administrasiyamdan olan insanlarla olub. İkincisi, mən özüm çox məhsuldar və faydalı olan bu müzakirələrdən zövq alıram. Buna görə də mən davam etməyə hazırım. Buyurun, davam edin.

Vayra Vike-Freyberqa: Möhtəşəm. Rumınıyadan xanım Ana Birçalın sualı var. O, 2016–2019-cu illər arasında Baş Nazir vəzifəsini tutub. Ana Birçal, buyurun.

Ana Birçal: Rumınıyadan axşamınız xeyir, cənab Prezident. Sizinlə bir daha görüşmək mənim üçün həqiqətən də böyük şərəfdir. Biz mümkün olan kimi, Sizinlə şəxsən görüşməyi səbirsizliklə gözləyirik. Bildiyiniz kimi, Rumıniya ilə Azərbaycan arasında güclü strateji tərəfdaşlıq var və biz bununla qürur duyuruq. Biz həmçinin onunla fəxr edirik ki, Avropa İttifaqına üzv olan ölkələr sırasında Rumıniya Azərbaycanın müstəqilliyini tanıyan birinci Avropa dövləti olub. Bundan başqa, Azərbaycanla strateji tərəfdaşlıq haqqında sənədi imzalayan Avropa İttifaqına üzv olan ilk Avropa dövləti olmuşuq. Bunu nəzərə alaraq, Sizcə nəinki təkə möv-

cud strateji tərəfdaşlığımızı gücləndirmək və dərinləşdirmək üçün, həm də bu tərəfdaşlığı yeni bir müstəviyə qaldırmaq, o cümlədən məsələn, strateji nəqliyyat, enerji təhlükəsizliyi və digər məsələlərlə bağlı nə edə bilirik? İcazə verin, sözümlü forumun üzvü olmaqdan qürur duymağım ilə bitirəm və həmişə hamımıza qarşı nəzakətli olan iki həmsədrə təbrik edirəm. 2020-ci ilin çətin vaxtları da daxil olmaqla, həmişə bizimlə təmasda olan baş katibə xüsusi minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm. Bir daha təşəkkür və hamınızı mümkün qədər tez görməyi ümid edirəm.

İ l h a m Ə l i y e v: Mən də sizi Bakıda tezliklə görüşməyə və dialoqumuzu davam etdirməyə ümidvaram. Siz tamamilə haqlısınız, Rumıniya bizi müstəqil dövlət kimi tanıyan ilk dövlətlərdən biri olub və strateji tərəfdaşlıqla bağlı razılaşmanı imzalayan ilk ölkə olub. Bu da bizə digər ölkələrlə eyni sənədi imzalamaq üçün yol açdı. Mən sizinlə görüşlərimizi xatırlayıram və Baş Nazirin müavini vəzifəsində siz iki ölkənin bir araya gəlməsində çox mühüm rol oynamışdınız. Siz xatırlayırsınız, biz dəfələrlə tərəfdaşlığın necə qurulması ilə bağlı birgə planlarımızı müzakirə etmişik. Biz Rumıniyadan gələcək yüksək səviyyəli qonaqların səfərlərini müzakirə edirdik. Siz yüksək səviyyəli qonaq idiniz, lakin sizdən daha da yüksək vəzifə tutan qonaqları nəzərdə tuturduq. Sonra yəqin pandemiya bu işlərə müdaxilə etdi və bizdə əməkdaşlığın bu fəal fazasında sanki bir növ, fasilə yarandı. Biz bu prosesləri bərpa etmək istəyirik. Siz mənim mövqemi bilirsiniz. Mən bu haqda sizə söyləmişəm. Hesab edirəm ki, biz çox faydalı əməkdaşlıq sahələrini müəyyən edə

bilərik. Sizin dediyiniz kimi, enerji təhlükəsizliyi. Çünki bu gün «Cənub Qaz Dəhlizi»nin tamamlanmasından sonra Rumıniya məsafə nöqtəyi-nəzərindən bizim boru xətti sistemimizə çox yaxındır. Həmçinin post-müharibə dövrünün inkişafında nəqliyyatla bağlı yeni imkanlar bağlantı üçün həqiqətən də nadir bir vəziyyət yaradır. Bu həm bizim üçün, həm də Rumıniya üçün önəmli olacaq. Odur ki, biz hazırıq. Ümid edirəm ki, siz bizi Qlobal Forum çərçivəsində ziyarət etdikdə bu haqda daha təfərrüatı ilə danışmaq imkanı olacaq. Lakin bizim mövqemiz həmişə çox açıq və aydın olub. Biz Rumıniya ilə əməkdaşlığımızın fəal fazasını bərpa etmək istəyirik.

Vayra Vike-Freyberqa: Cənab Prezident, növbəti sualı 2015-ci ildə Moldovanın Baş Naziri olmuş Kiril Qaburiç verir. Cənab Qaburiç, sizin növbənizdir.

Kiril Qaburiç: Hər vaxtınız xeyir, zati-aliləri cənab Prezident Əliyev. Mən bu konfransda iştirak etməyə şadam. Onlayn formatda keçirilsə də, Bakı üçün çox darıxmışam. Məlumdur ki, COVID-19-un bütün dünyaya böyük təsiri olub. Normal dünyada sabitlik pozulub. Biz öyrəşdiyimiz normal həyatdan yeni norma-ya uyğunlaşmalıyıq. Digər tərəfdən, bəşəriyyət hələ də hər hansı ölkənin, xüsusilə də mənim ölkəm Moldova kimi kiçik dövlətin təkbaşına həll edə bilməyəcəyi problemlərlə üzləşməkdədir. Mən burada global istiləşmə, havanın çirklənməsi kimi ətraf mühit problemlərini qeyd edirəm. Cənab Prezident, Siz dediniz ki, Dağlıq Qarabağda su, Günəş, külək enerjisindən istifadə etməyi planlaşdırırırsınız. Zati-aliləri, necə düşünürsünüz, bu problemlər bizim hamımızı elə birləşdirə bilərmə ki, biz

yeni global balans yaradaq və bununla üzləşməyə hazır olmaq üçün nə etmək lazımdır? Təşəkkür edirəm.

İ l h a m Ə l i y e v: Mənim üçün global miqyasda səylərin necə nəticələnəcəyini düşünmək çətindir. Hələ ki, proses nisbi uğurla gedir. Lakin düşünürəm ki, hər bir ölkənin milli səviyyədə əhaliyə bununla bağlı doğru mesajlar verməsi, iqlim dəyişikliyi məsələlərinə sözdə deyil, əməldə töhfə verməsi vacibdir. Çünki çox sözlər deyilib, sessiyalar keçirilib, çoxlu alqışlar, təbriklər olub, Qələbə qeyd edilib, lakin sonda biz əvvəl olduğumuz yerdəyik. Bizə gəlincə, Azərbaycan bəlkə də hazırda bərpa olunan enerjiyə investisiya yatırmaq ehtiyacı olmayan ölkədir, çünki bizim böyük təbii qaz yataqlarımız var. Hazırda biz enerji istehsalımız üçün təmiz enerji kimi, təbii qaz və sudan istifadə edirik. Biz kömürdən, neftdən istifadə etmirik, ona görə də ekologiyaya dəyən ziyan minimumdur. Lakin məsuliyyətli ölkə və gələcək barədə düşünən hökumət kimi, biz bərpa olunan enerji üçün investorlar cəlb etməyə başlamışıq. Mənim Qarabağ və «yaşıl zona» barədə dediklərim bəyanat deyil, plandır və bu plan artıq icra mərhələsindədir. İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə – Laçın rayonunda ilk su-elektrik stansiyasının açılışı bir neçə ay bundan əvvəl oldu. Ərazilər işğaldan azad olunduqdan 3-4 ay sonra mən artıq orada idim, açılış etdim və biz başladıq. Biz Qarabağ ərazisində 10-dan çox su-elektrik stansiyası yaratmağı planlaşdırırıq. İkincisi, İranla Azərbaycan sərhədindəki iri su anbarında böyük potensial vardır. Su anbarı işğal dövründə artıq İran tərəfindən tikilib. İndi biz birlikdə 240 meqavat gücündə su-elektrik stansiyası tikmək barədə düşü-

nürük. Ötən il müharibədən əvvəl biz 2 elektrik stansiyası – ümumi gücü 440–480 meqavat olan 1 Günəş və 1 külək enerji stansiyası tikmək üçün bərpa olunan enerji üzrə dünyanın iki aparıcı şirkəti – Səudiyyə Ərəbistanının «ACWA Power» və Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin «Masdar» şirkətləri ilə 2 investisiya razılaşması imzaladıq. İnteraksiyalar 100 faiz şirkətlər tərəfindən qoyulacaq və indi biz artıq Qarabağ üçün baş planın, «yaşıl enerji» zonasının icrası mərhələsindəyik. Biz bunu Yaponiyanın ən məşhur şirkətlərindən biri ilə edirik. Onlar hazırlıq görürlər, müqavilə imzalanıb. Onlar baş planı hazırlayırlar ki, biz bu layihəni nizamsız şəkildə deyil, sistemə, resurslara və tələbata əsaslanaraq icra edək. Bu, köçkünlərin geri qayıtmasının vaxt cədvəlinə uyğun olmalıdır. Beləliklə, Energetika Nazirliyimizin hesablamalarına görə, işğaldan azad edilmiş ərazilərdə Günəş enerjisi potensialı 5000 meqavatdır. Bu bizim bütün ölkədə hazırda istehlak etdiyimizdən çoxdur. İndi elektrik enerjisi ixracatçısı olduğumuzu nəzərə alaraq, bizim ehtiyacımız olandan bəlkə də təxminən 1000 meqavat artıq hasilat imkanımız vardır. Bizim Rusiya, İran, Gürcüstan, Türkiyə ilə xətlərimiz var, biz hər tərəfə ixrac edirik. Elektrik enerjisi ixracı artıq on milyonlarla dollar gəlir gətirir, lakin yüz milyonlarla gəlir gətirəcək. Bu həqiqətən də reallıq olacaq. Bundan əlavə, mən deyərdim ki, bizim 4 Lüksemburq və ya 1 Livan boyda olan həmin ərazidə etməyi planlaşdırdığımız dünyada nadir hal olacaq. Heç kim buna bənzər bir iş görməyib. «Ağıllı şəhər», «ağıllı kənd» infrastrukturunun düzgün qurulmasının inkişaf üçün yaxşı

model olacağını planlaşdırırıq. Biz baş planın hazırlanması üçün məşhur beynəlxalq şirkətləri dəvət etmişik. Ağdam şəhərinin baş planı, demək olar ki, hazırdır, tezliklə təsdiqlənəcək, digər şəhərlərin baş planı icra mərhələsindədir. Yenidən bu məsələyə qayıdaraq düşündük ki, neft-qaz kimi təbii ehtiyatlara malik olaraq, biz bərpa olunan enerjiyə investisiya yatırmalıyıq, bərpa olunan enerji üçün investorlar cəlb etməliyik, bu bizim məsuliyyətimizin nümayişi olacaqdır.

Vayra Vike-Freyberqa: Cənab Prezident, bizim daha 3 sualımız var. Biz 2004–2014-cü illərdə İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının baş katibi olmuş cənab Ekmələddin İhsanoğlunun sualı ilə başlayacağıq. Ondan sonra 2 sual birdən veriləcək. Gəlin cənab İhsanoğlu ilə başlayaq.

Ekmələddin İhsanoğlu: Təşəkkür edirəm, xanım sədr. Cənab Prezident, şəxsən olmasa belə, zati-alinizlə bir daha birlikdə olmaq şərəfidir. İcazə verin, ilk növbədə, Sizin rəhbərliyinizlə Azərbaycanın tarixi uğuru, Qarabağda ərəzilərin işğaldan azad edilməsi münasibətilə təbriklərimi çatdırım. Mən həmçinin ümidvar olduğumu bildirmək istəyirəm ki, Sizin fəal xarici siyasətiniz sayəsində bu regionda və onun hüdudlarından kənarında mühüm strateji dönüş nöqtəsi kimi, dünyanın bu guşəsində sülh və sabitlik yenidən bərqərar olacaq. Cənubi Qafqazın gələcəyi üçün regional inkişaf, əməkdaşlıq baxımından hansı perspektivlər vardır? Zati-alinizi əməkdaşlığın perspektivini necə görür? Bu, MDB, Qara Dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı kimi mövcud təşkilatlar vasitəsilə olacaq, yoxsa sabitlik paktı və ya yeni təşəbbüslər vasitəsilə olacaq? Sualımı yekun-

laşdıraraq, mən həmçinin Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi və bizim hörmətli həmsədrlərimiz, dinamik katiblik və onun heyəti tərəfindən görülmüş böyük işləri yüksək qiymətləndirirəm. Təşəkkür edirəm, cənab Prezident.

İlham Əliyev: Təbrikləriniz üçün təşəkkür edirəm, cənab baş katib. Siz Azərbaycanın haqq işini, işgala son qoymaq naminə səylərini hər zaman fəal şəkildə müdafiə etmişiniz və biz sizin səylərinizi yüksək qiymətləndiririk. Mən sizin yaxanızda dövlət ordenini görürəm. Bu, Azərbaycan xalqının sizə olan hisslərinin, bizim tərəfdaşlığımız, əməkdaşlığımız üçün etdiklərinizin göstəricisidir.

Cənubi Qafqazda inkişafa gəlincə, yenə də hər şey Ermənistanın siyasi iradəsi və gündəliyindən asılı olacaq. Çünki bu gün Cənubi Qafqazda Azərbaycanla Gürcüstan arasında çox səmərəli əməkdaşlıq formatı mövcuddur. Bütün müstəqillik illəri ərzində, bəlkə də erkən illərdə bəzi istisnalarla əməkdaşlıq çox sabit, proqnozlaşdırılan və dostyana olub. Bu gün artıq müzakirə etdiyimiz kimi, biz xalqlarımız və ölkələrimiz üçün mühüm birgə layihələr həyata keçiririk. Mən Ermənistanın bu əməkdaşlıq formatına qoşulmağa hazır olub-olmayacağını bilmirəm. Əgər ehtimal etsək ki, bəli, qoşulacaqlar, onda bu mümkündür. Biz etiraz etməyəcəyik, çünki düşünürəm ki, Cənubi Qafqazda regional əməkdaşlıq üçün, məsələn, enerji ilə bağlı sahələrdə böyük potensial vardır. Biz bilirik ki, potensial olaraq Azərbaycan Ermənistana enerji resurslarının təchizatçısı ola bilər. Bu mümkündür və Sovet İttifaqı dövründə bu olub, yeri gəlmişkən, Azərbaycan Ermənistanı enerji

resursları ilə təchiz edib. Şübhəsiz ki, Zəngəzur dəhlizi tikilib tamamlanandan sonra Ermənistanın biznesi inkişaf etdirmək üçün çoxlu imkanı olacaq. Bu gün onların daxili bazarının həcmi kiçikdir və çox mürək-kəb logistik infrastruktur mövcuddur – Gürcüstanla Rusiya arasında yol qar səbəbindən bağlı olsa, onlar batarlar – çünki onların açıq dənizə çıxışı yoxdur. Onların heç kimlə dəmir yolu əlaqəsi yoxdur. Onların beynəlxalq bazarlarla dəmir yolu əlaqəsi yoxdur – proqnozlaşdırmaq mümkün olmayanda, investorlar nə gözləyəcəklərini bilməyəndə, heç kim investisiya yatırmaz. Ona görə də heç kim investisiya qoymur. Bu onlar üçün imkanlar açacaq. Amma onlar öz seçimlərini etməlidirlər. Onlar təkcə Azərbaycana deyil, həm də Türkiyəyə ərazi iddialarına son qoymalıdırlar. Düşünürəm ki, Nizami Mərkəzinin çox üzvü bilmir ki, Ermənistan konstitusiyasında onların Türkiyəyə ərazi iddiaları vardır. Mən dəfələrlə bu barədə danışmışam. Bu gülüncdür. Ərazisi kiçik, əhalisi az olan ölkənin böyük ölkəyə və NATO-da ABŞ-dan sonra ikinci orduya sahib olan Türkiyəyə qarşı ərazi iddiaları vardır. Bu gülüncdür. Bu onların əllərindədir, onlar bu ərazi iddialarına son qoymalıdırlar və onda bəlkə onların kommunikasiyaları açmaq imkanı olacaqdır. Amma əgər Azərbaycan və Türkiyə ilə münasibətləri normallaşdırmazsa, onların vəziyyəti hətta müharibədən əvvəl olduğundan da pis olacaq. Çünki ikinci müharibədən əvvəl, onların «məğlubedilməz orduları, cəsur əsgərləri, qələbələri» ilə bağlı bəzi saxta ideologiyaları var idi, lakin bu, feyk idi. Biz bunu 44 gündə çox çətin ərazidə, 5-6 müdafiə xəttinin olduğu yerdə göstərdik,

biz o ordunu tamamilə məğlub etdik və məhv etdik. Onlar realist düşüncəli olmalı, bizimlə, Türkiyə ilə münasibətləri normallaşdırmalı, gürcü kilsələrinə iddialar irəli sürməyə son qoymalıdırlar. Siz bəlkə də bilmirsiniz, lakin onlar rəsmi olaraq iddia edirlər ki, Gürcüstandakı kilsələrin əksəriyyəti erməni kilsələridir. Onların hər kəsə iddiaları var. İkinci Qarabağ müharibəsində onlar hər kəsə – Fransaya, ABŞ-a, Rusiyaya, digərlərinə müraciət edirdilər. Siz yəqin ki, sərhəddə bir insident baş verdiyini eşitmişiniz. Bilirsiniz onlar nə ediblər? Ermənistanın baş naziri Rusiya Prezidentinə, Fransa Prezidentinə, digər dövlət başçılarna zəng vurur. Ermənistan sərhəddəki bu kiçik epizodu beynəlmilləşdirməyə çalışaraq, rəsmi olaraq Kollektiv Təhlükəsizlik Müqaviləsi Təşkilatının münaqişəyə cəlb olunması üçün məktub göndərir. Eyni zamanda, onlar NATO-ya məktub göndərir və o məktub dərc olunur. Bu tamamilə əks-təsir yaradır və onların hər kəsə iddialarının olduğunu göstərir. Onlar hesab edirlər ki, bütün dünya yalnız onlara necə kömək etmək barədə düşünməlidir. Əgər onlar özlərini müstəqil dövlət hesab edirlərsə, öz qayğılarına özləri qalmalıdırlar. Biz hazırıq, bildiyim qədər Türkiyə tərəfi də hazırdır. Lakin bir daha Baş Nazir Letermin Nizami Mərkəzinin necə yardımçı ola biləcəyi ilə bağlı qaldırdığı məsələyə qayıdaraq düşünürəm ki, bu mesajı görkəmli siyasətçilər, mərkəzin üzvləri, fikri qiymətləndirilən insanlar vasitəsilə çatdırmaqda, onları tarixin yanlış tərəfində olduğunu və müstəqillik arzularına, həqiqi müstəqil ölkə olmaq arzularına çatmaq üçün bu gün bəlkə də son

şanslarının olduğuna inandırmaqda çox yardımçı ola bilərlər.

Vayra Vike-Freyberqa: Cənab Prezident, bizim sonuncu iki sualımız var. Birincisini Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin və əlbəttə ki, Azərbaycanın yaxın dostu, İSESKO-nun sabiq baş direktoru cənab Əbdüləziz əl-Tüveycri verir. Cənab əl-Tüveycri, sizin sual vermək imkanınız var.

Əbdüləziz əl-Tüveycri: Zati-aliləri Prezident İlham Əliyevlə birlikdə müzakirələrdə iştirak etmək mənim üçün böyük şərəfdir. Mən zati-alilərini və Azərbaycan xalqını müharibədə Qələbə və Ermənistan işğalından azad edilmiş ərazilərin bərpası münasibətilə bir daha səmimi-qəlbdən təbrik edirəm. Cənab Prezident, Siz hər zaman sülh, dialoq, əməkdaşlıq tərəfdarı olmusunuz. Onlar dəfələrlə şansı əldən verib, lakin bu dəfə Siz təşəbbüsü ələ aldınız. Beynəlxalq ictimaiyyət təcavüzə son qoya bilmədi, Azərbaycan xalqı isə bunu etdi. İndi məqsəd işğaldan azad edilmiş əraziləri yenidən qurmaq, ora sülh və əmin-amanlıq gətirməkdir. Cənab Prezident, mənim sualım belədir: Ermənistan hər zaman öz inadkarlığını göstərib, Sizin və dünyada müdrik insanların razılığa gəlib bu işğala son qoymaq çağırışlarına məhəl qoymayıb. İndi ərazilər işğaldan azad edildəndən sonra düşünürəm ki, onlar ağıllarını başlarına yıgıb Azərbaycana qarşı düşmənçiliyə son qoyacaqlar. Siz təsəvvürünüzdə gətirirsinizmi ki, bir gün onlar vaxtı boş yerə itirdiklərini, regiona sülh və rifah gətirilməsində iştirak etməli olduqlarını başa düşəcəklər? Ermənistan, Azərbaycan, Türkiyə, Qafqazın bütün üzvləri həqiqətən də əməkdaşlıq edə və regionda hamı üçün sülh, əmək-

daşlıq və rifahı təşviq edən çox güclü blok yarada bilər. İkincisi, zati-aliləri, mən İSESKO-nun baş direktoru kimi, fəaliyyətim zamanı şəxsən Sizin, Azərbaycan hökumətinin və Azərbaycan xalqının dəstəyinə görə minnətdarlığımı bildirmək istərdim. Mən söylərini, fəaliyyətim, uğurlarımı yüksək qiymətləndirdiyim Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin üzvü olmaqdan qürur duyuram. Bu Sizin himayəniz, dəstəyiniz və mərkəzin fəaliyyətinə nəzarətiniz sayəsində olub. Bəli, Nizami Gəncəvi Mərkəzi regionda sülh və təhlükəsizlik şəraitinin yaradılmasında iştirak edə və belə bir prosesdə iştirak etmək istəyənləri inandıra bilər. Mən Azərbaycana və zati-alinizə uğurlar arzulayıram.

M ü d a x i l ə: Mən Prezident Əliyevə bir neçə söz deyə bilərəmmi? Danışan Rumıniyanın sabiq Baş Naziri Petre Romandır.

V a y r a V i k e - F r e y b e r q a: Buyurun.

P e t r e R o m a n: İcazə verirsiniz?

İ l h a m Ə l i y e v: Əlbəttə.

P e t r e R o m a n: Təşəkkür edirəm, Prezident Əliyev. Deməliyəm ki, Sizin münasibətiniz məndə böyük təəssürat yaradıb. İndi Siz müzəffər lidersiniz, ölkənizin müzəffər, layiqli liderisiniz. Müzəffər lider olmağımıza baxmayaraq, Siz erməni xalqı üçün təəssüflənirsiniz. Bu həqiqətən də bir körpüdür. Bu, barışıq istiqamətində körpü rolunu oynaya bilər. Biz bilirik ki, barışıq başlayanda müharibə sona çatır. Sualım çox sadədir. Cənab Prezident, Sizcə dünyanın bu qədər liderini bir araya gətirən Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi olaraq, biz bəzi erməni siyasətçilərini bizimlə – mən Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin liderlərini nəzərdə tuturam – dialo-

qa dəvət edə bilərik? Bu, bir qədər əvvəl İv Letermin sualına uyğundur. Düşünürəm ki, erməni siyasətçilərini bizimlə söhbətə dəvət etmək bir növ, dialoq üçün ilk addım ola bilər. Sualım bundan ibarətdir və bir daha təbrik edirəm.

Vayra Vike-Freyberqa: Buyurun, cənab Prezident.

İ l h a m Ə l i y e v: Təşəkkür edirəm. İlk öncə cənab Tüveycriyə minnətdarlığımı bildirmək istərdim. İSESKO-nun baş katibi olaraq, işğal edilmiş ərazilərin azad olunması işində o hər zaman Azərbaycanı dəstəkləmişdir. Biz cənab Tüveycrinin Bakıda keçirilmiş bir çox forumlarda, o cümlədən multikulturalizmə həsr olunmuş forumlarda parlaq çıxışlarını xatırlayırdıq. O, Azərbaycanda pandemiya öncəsi keçirilmiş bir çox beynəlxalq tədbirlərdə iştirak üçün tez-tez ölkəmizə səfər edir, qonağımız olurdu. Onun Ermənistanın boş yerə vaxt itirdiyini nə zaman anlayacağı ilə bağlı sualına gəldikdə, buna cavab vermək bir qədər çətin-dir. Belə ki, uzun illər ərzində Ermənistanın liderləri özləri haqqında, tarixləri haqqında bir mifologiya quraraq, vətəndaşlarının beynini zəhərləyiblər. Onlardan bəziləri, bəlkə də çoxları bu miflərə inanırlar. Orada baş verənlərə yaxından nəzər saldıqdan sonra gördük ki, indiki Ermənistan cəmiyyətinin faciəsi ondan ibarətdir ki, Qarabağın onların olmasına həqiqətən də inanmağa başlayıblar. Onların heç biri özlərinə sual vermirdi ki, bəs niyə onda bu ərazi «Qarabağ» adlanır? Hansı ki, bu söz erməni dilində heç bir məna kəsb etmir. Əgər bu qədim erməni torpağıdırsa, niyə sovet dövründə Qarabağın, ozamankı Dağlıq Qarabağın

əsas şəhərinə, bolşevik-terrorçu Stepan Şaumyanın şəərəfinə Stepanakert adı verilmişdi? Əgər ora qədim erməni şəhəri idisə, onlar niyə onun adını dəyişdirmədilər? Onların heç tarixdən xəbərləri yoxdur. Şuşanın Azərbaycan xanı Pənahəli xan tərəfindən 1752-ci ildə əsası qoyulduğunu bilmək üçün təkcə vikipediya baxmaq yetərlidir. İşğaldan öncə orada həmişə azərbaycanlılar yaşamışlar. İşğaldan sonra onlar bizim şəhərlərin adlarını dəyişdirmişdilər. Şuşanın adını dəyişdirib «Şuşi» etmişdilər. Yenə də «Şuşi» sözünün erməni dilində heç bir mənası yoxdur. Lakin Şuşanın mənası var. Şuşa «şüşə» deməkdir. Şüşə, çünki orada hava şüşə kimi təmizdir. Ağdamın adını dəyişdirib, Akna adlandırmışdılar. Füzulinin adını dəyişdirib Varandi və ya buna bənzər bir şey etmişdilər. Onlar hər şeyi dəyişmişdilər və inanmağa başlamışdılar ki, bu ərazilər onlara məxsusdur. Bu faciədir. Ermənistan cəmiyyətinin faciəsi. Vaxtlarını boşa sərf etdiklərini anlamaları üçün onlar həqiqətən də öz ideoloji doqmalarını dəyişməlidirlər, müalicə almalıdırlar. Mən kobudluq etmək, kimisə təhqir etmək istəməzdim. Lakin doğrudan da onlar psixologiyalarını dəyişməli və özlərinin yaratdıqları və inanmağa başladıkları mifik ideoloji doqmalara son qoymalıdırlar. Bu xüsusda, bir müddət keçəndən sonra düşünürəm ki, onlar bunu başa düşəcəklər və ümid edirəm ki, Nizami Mərkəzi öz söyləri ilə onlara bu işdə köməklik göstərə bilər.

Rumıniyanın Baş Naziri cənab Romanın sualına gəldikdə, artıq qeyd etdiyim kimi, münəqişə sona çatıb. Dağlıq Qarabağ münəqişəsi mövcud deyil. Azərbaycanda «Dağlıq Qarabağ» deyilən bir məf-

hum-qurum yoxdur. Hazırda biz bir-birimizlə əməkdaşlığa əngəl yarada biləcək bir problem görmürük. Əslində biz artıq əməkdaşlıq edirik. Azərbaycan və Ermənistanın Baş Nazir müavinləri hazırda Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı konkret məsələlər üzərində birgə iş aparırlar. Buna görə də prinsipcə, düşünürəm ki, erməni siyasətçilərin Nizami Mərkəzində təşkil olunan tədbir və müzakirələrdə iştirakları mümkündür. Lakin bir məsələ də aydındır ki, Nizami Mərkəzi, bu nadir beynəlxalq institut eyni dəyərləri paylaşan insanlar sayəsində yaranıb. Nizami Mərkəzindəki böyük şəxsiyyətlərin sayı artıq insani keyfiyyətlər və baxış nöqtəyi-nəzərindən meyarları müəyyən edir. Hamımızı əməkdaşlıq, təhlükəsizlik, yaxşı qonşuluq siyasəti və digər nəcib fikirlər birləşdirir. Buna görə də, əgər bəzi erməni siyasətçilərin mərkəzə qatılmasından söz gedirsə, mən etiraz etmirəm. Lakin həmin şəxs Nizami Mərkəzini qarşıdurma, iddia və iddialar məkanına çevirməmək üçün bu meyarlara uyğun hərəkət etməlidir. Əgər cənab Roman və digər dostlarımız Ermənistanda belə bir siyasətçini tapa bilsələr, onun kimliyini bilmək çox maraqlı olardı. Çox güman ki, belə bir adam var və mənim buna münasibətim tamamilə normal olacaqdır.

Petre Roman: Sadəcə, dialoqu başlamaq üçün...

İlham Əliyev: Amma bu, dialoq olmalıdır.

Vayra Vike-Freyberqa: Təşəkkür edirəm, cənab Prezident. Bu çox heyvətəməz dialoq idi. Deyə bilərəm ki, burada iştirak edən ölkələrin coğrafi əhatə dairəsi baxımından tarixi bir dialoq idi. Yaxın keçmişdə onların tutduğu yüksək səviyyəli vəzifələri nəzərə alaraq, bunu söyləmək olar. Ən çox da açıq-aydınlığı,

bizim üçün faydalı ola biləcək informasiyanın zənginliyi ilə seçilən cavablarınız cəhətdən bunu görmək olar. Tədbirdə çıxışçıların sayından əlavə, iştirakçı sayının da çoxluğunun şahidi oluruq. Bu belə bir tarixi tədbiri təşkil etmək üçün ciddi hazırlıqların aparılmasından xəbər verir. İcazənizlə, sonda mən Sizə, cənab Prezident, səbr, iradəniyə, xüsusən də xoş niyyətinizə və Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin ideyalarına və onların həyata keçirilməsinə daim dəstəyinizə görə dərin minnətdarlığımı ifadə etmək istərdim. Bu, ən başlıcası Sizin arzunuz idi və bu arzuya qoşularaq, bir dialoq məkanı yaratmaqda biz əlimizdən gələni etmişik. Zənnimcə, bugünkü tədbir Sizin və mərkəzə qoşulmuş üzvlərin arzularına nə dərəcədə nail olunduğunu dəqiqliklə özündə əks etdirdi. Biz həmçinin baş katib Rövşən Muradova da dərin minnətdarlığımızı ifadə etmək istərdik. O belə mötəbər tədbirin təşkilat yükünü öz üzərinə götürmüşdü. Xüsusən də cənab Prezidentin iştirakını nəzərə alaraq. Ümid edirəm, həmkarlarım inciməzlər, çünki biz sabiq məmurlarıq, bizim vəzifədə vaxtımız bitib. Lakin Siz vəzifədə olan Prezidentsiniz, həm protokollar, həm təhlükəsizlik, həm ehtiyat tədbirləri cəhətdən bu tədbirin təşkilinə görə Sizə, Sizin heyətinizə təşəkkür edirəm. Katiblikdə azsaylı olmalarına baxmayaraq, son dərəcə fəal, ağıllı, çalışqan və əzmkar gənclərə təşəkkür etmək istərdim. Cənab Prezident, icazənizlə, yekunlaşdıraraq, Sizə cansağlığı, tükənməz enerji arzu edirəm. Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti, xanım Əliyevaya bizim salamlarımızı çatdırmağı Sizdən xahiş edirəm. Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi və ölkələrimizdə

tutduğumuz vəzifələr çərçivəsində onunla təmasda olanların hamısı onu çox sevir.

Bu çox əlamətdar tədbir oldu və tarixdə qalacaq. Çox sağ olun, bütün iştirakçılara və onların suallarına görə təşəkkür edirəm. Bir daha cənab Prezidentə verdiyi heyrətamiz cavablarına görə minnətdarlığımı bildirirəm.

İ l h a m Ə l i y e v: Təşəkkür edirəm, əziz dostlar. Xanım Prezident, sizə, mənim haqqımda, gördüyümüz birgə işlər haqqında söylədiyiniz fikirlərə və xoş sözlərə görə minnətdarlığımı bildirirəm. Bizim tərəfdaşlığımız və dostluğumuz bu illər ərzində dəfələrlə sınaqdan çıxıb. Bir daha mən sizə və cənab Serageldinə mənə bu mesajı hamıya çatdırmaq üçün imkan yaratdığınıza görə minnətdarlığımı bildirmək istərdim. Biz bir sıra məsələlər barədə çox danışmışıq. Mən dedim ki, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin ən başlıca cəhətlərindən biri odur ki, bu mühüm beynəlxalq təşkilat vasitəsilə Azərbaycanın səsi indi bütün dünyada eşidilir. Müstəqilliyimizin ilk illərində obyektiv səbəblərdən biz bundan məhrum idik. Bu məsələləri qaldırmağıma imkan yaratdığınıza görə sizə minnətdaram. Həmişə olduğu kimi, biz bir-birimizə böyük qarşılıqlı hörmət bəsləyərək, səmimi olduq. Mən bütün iştirakçılara öz minnətdarlığımı bildirmək istərdim. İlk öncə, əlbəttə ki, həmsədrələrə təşəkkürümü bildirirəm və demək istərdim ki, mən sizi gözləyirəm. Sizin üçün darıxmışam. Biz mütləq bu il bir araya gəlməliyik.

V a y r a V i k e - F r e y b e r q a: Biz orada olacağıq.

İ l h a m Ə l i y e v: Çox sağ olun, təşəkkür edirəm. Uğurlar. Bakıda görüşənədək.

AZƏRBAYCANDA ONKOLOJİ XİDMƏTİN YARADILMASININ 80 İLLİYİNƏ HƏSR OLUNMUŞ BEYNƏLXALQ KONFRANSIN İŞTİRAKÇILARINA

Hörmətli konfrans iştirakçıları!

Sizi – Azərbaycan onkoloqlarını, müxtəlif ölkələrdən Bakıya gəlmiş alimləri və konfransa videoformatda qatılmış bütün iştirakçıları ürəkdən salamlayır, konfransın işinə və insanların sağlamlığının qorunmasına yönəlmiş nəcib fəaliyyətinizdə hər birinizə yeni-yeni müvəffəqiyyətlər arzulayıram.

Dünyanı qlobal pandemiyanın son dərəcə çətin sınaq qarşısında qoyduğu hazırkı vaxtda olduqca aktual mövzuda belə nüfuzlu bir konfransın ölkəmizin paytaxtında təşkilini məmnunluq hissi ilə qarşılayır, 80 illiyi qeyd olunan Azərbaycan onkoloji xidmətinin ötən dövr ərzində beynəlxalq miqyasda qazandığı etimadın göstəricisi hesab edirəm. Bu mötəbər konfransda dünyanın məşhur universitetlərini təmsil edən tanınmış alim və mütəxəssislərin iştirakı ilə tibb elminin son nailiyyətləri işığında aparılacaq geniş və ətraflı müzakirələr ölkələrin səhiyyə qurumları qarşısında duran mühüm məsələləri özündə birləşdirir.

Respublikamızda səhiyyə sisteminin davamlı təkmilləşdirilməsi daim diqqət mərkəzində saxlanılır. Təbabətin sürətlə inkişaf edən sahələri üzrə ən müasir üsullarla müayinə və müalicə üçün kifayət qədər geniş

imkanlar yaradılması nəticəsində bu istiqamətdə bir sıra uğurlar əldə etmişik. Beynəlxalq təcrübədən qarşılıqlı surətdə faydalanmaqla problemlərin həllinə yönəlmiş birgə söylərimizin vacibliyini isə xüsusi qeyd etmək istərdim. Ümidvaram ki, yüksək elmi və elmi-təcrübi əhəmiyyətə malik konfransınız azərbaycanlı mütəxəssislərin öz xarici həmkarları ilə əməkdaşlıq əlaqələrini daha da möhkəmləndirəcəkdir.

Ən xoş arzularla,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 21 may 2021-ci il

BÖYÜK BRİTANİYANIN İXRACAT NAZİRİ QRAHAM STÜART İLƏ GÖRÜŞ

21 may 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 21-də Böyük Britaniyanın İxracat naziri Qraham Stüartı qəbul etmişdir.

İ l h a m Ə l i y e v: Əminəm ki, komissiyanın gündəliyi çox genişdir, çünki siz birlikdə çoxlu işlər görməlisiniz. Sizin səfəriniz planlarımızın icrasında və yeni tədbirlərin planlaşdırılmasında çox önəmli bir addım olacaqdır. Səfər uğurla inkişaf edən ikitərəfli əlaqələrimizi daha da gücləndirəcəkdir. Sizin bildiyiniz kimi, mən dəfələrlə Birləşmiş Krallıqda olmuşam. Sonuncu səfərim 3 il əvvəl təsadüf edib. O vaxtkı Baş Nazir xanım Mey ilə görüşmüşdüm və çox yaxşı müzakirəmiz olmuşdu. Bundan sonra pandemiya baxmayaraq, münasibətlər çox fəal fazada idi. Beləliklə, bu ilin fevral ayında biz nazir xanım Mortonu qəbul etdik. Onunla da yaxşı söhbətimiz oldu. İndi siz səfər edirsiniz. Bütün bunlar çox fəal siyasi dialoqu və iqtisadi sahədə böyük perspektivləri nümayiş etdirir.

Sizin Azərbaycana gəlişinizdən əvvəl məlumatlara nəzər saldım və gördüm ki, Birləşmiş Krallıqdan Azərbaycana 30 milyard dollardan çox investisiya yatırılıb. Bu həqiqətən də çoxdur. Bu bizim inkişafımıza kömək edir. Bu bizə nəinki təkəcə neft və qaz sənayesini inki-

şaf etdirməyə kömək edir, eyni zamanda, ümumi inkişafımıza kömək edir. Çünki bu investisiya bizim büdcəmizə daxil olan və qeyri-neft sahələrinə təkrar investisiya kimi yatırdığımız gəlirlərə gətirib çıxarmışdır. Bu gün əməkdaşlıq çox fəal şəkildə davam edir. *bp* 30 il ərzində və ən azından bundan sonra da 30 il ərzində bizim strateji tərəfdaşımızdır, çünki yeni perspektivlər var, yeni müqavilələr imzalanıb.

Sizin bildiyiniz kimi, həm *bp*, həm də Azərbaycan bərpa olunan enerji mənbələri üzərində fəal çalışır. Bu yaxınlarda nazirimiz mənə məlumat verdi ki, işğaldan azad olunmuş ərazilərdə Günəş enerjisinin istehsalına investisiya yatırmaq planı vardır. Xüsusilə Qarabağın işğaldan azad olunmuş ərazilərini «yaşıl zona» və «ağıllı şəhər» elan etdiyimizi nəzərə alsaq, bu bizim üçün çox faydalı olacaqdır. Eyni zamanda, qeyd etmək istəyirəm ki, işğaldan azad olunmuş ərazilərin yenidən qurulması və bərpası istiqamətində bizimlə işləmək üçün ilk əcnəbi şirkətlər sırasında Britaniya şirkətlərini də tərəfdaşlarımız qismində dəvət etmişik və bu proses artıq başlanıb. Artıq şəhərlərin baş planları hazırlanıb və biz çox fəal fəzadayıq. Biz dost ölkə olan Britaniya şirkətləri ilə əməkdaşlığı genişləndirmək istəyirik. Əminəm ki, komissiyanın iclası zamanı bu məsələ də müzakirə olunacaqdır. Beləliklə, bizim ikitərəfli əməkdaşlığımızın həqiqətən də geniş gündəliyi vardır. Bir daha Azərbaycana xoş gəlmisiniz!

Q r a h a m S t ü a r t: Zati-aliləri, məni səmimi qarşıladığınız üçün çox sağ olun. Burada olmaq çox xoşdur. Birləşmiş Krallıq, Sizin də bildiyiniz kimi, Azərbaycanın uzunmüddətli tərəfdaşdır və ölkəni-

zin suverenliyini, müstəqilliyini müdafiə edir. Biz bu uzun illər ərzində Azərbaycanın tərəfdaşı olmaqdan məmnunluq və şərəf hissi duyuruq. Bizi həmçinin bir çox məsələlər maraqlandırır. Lakin mən bunlardan ikisini seçərdim. Birincisi, Birləşmiş Krallığın da sadıq olduğu, Sizin daha da yaşıl və dayanıqlı gələcəyə dair baxışınızdır. Hesab edirəm ki, Azərbaycanın nəinki tək-cə uğurlu neft və qaz iqtisadiyyatına malik olan ölkə, eləcə də gələcəyi düşünən və uzunmüddətli perspektivdə strateji planlar quran bir ölkə olmasını təmin etmək Sizin baxışınıza uyğundur. Çünki gələcək daha da yaşıl olacaq, qlobal investisiyalar bu sahəyə yatırılacaq və münasibətlərimizi dərinləşdirmək üçün fürsət olacaqdır. Sizin də qeyd etdiyiniz kimi, *bp* strateji tərəfdaşınızdır, orada böyük imkanlar vardır. Düzgün siyasət və tədbirlər müəyyənləşdirməklə, Sizin ölkəniz üçün uzunmüddətli mirasınız ondan ibarətdir ki, Siz ölkənizi neft və qaz əsasında qurub inkişaf etdirmisiniz, eyni zamanda, gələcəyə də baxırsınız.

BELARUS RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ ALEKSANDR LUKAŞENKO İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ

22 may 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə mayın 22-də Belarus Respublikasının Prezidenti Aleksandr Lukaşenko telefonla zəng etmişdir.

Dövlət başçıları hər iki ölkədəki vəziyyəti müzakirə edərək, aktual məsələlərə dair fikir mübadiləsi apardılar.

Aleksandr Lukaşenko həmkarına Belarusun dəstəklənməsinə və bu ölkəyə karbohidrogen xammalı göndərilməsinə görə təşəkkürünü bildirdi. Dövlət başçıları ölkələr arasında ticarət dövriyyəsinin artmasını və ikitərəfli münasibətlərin inkişafı üçün böyük potensialın mövcud olduğunu məmnuniyyətlə qeyd etdilər.

Azərbaycan Prezidenti Azərbaycan–Ermənistan sərhədindəki vəziyyətlə bağlı ətraflı məlumat verdi, bu yaxınlarda baş vermiş məlum hadisələrlə əlaqədar Azərbaycanın mövqeyini çatdırdı.

Aleksandr Lukaşenko ölkəsinin bu vəziyyətin yaxın günlərdə nizamlanacağına ümidvar olduğunu qeyd etdi.

Belarus–Azərbaycan ikitərəfli münasibətlərin gündəliyinə gəldikdə, dövlət başçıları əməkdaşlıq istiqamətlərini və Belarus Prezidentinin Azərbaycana səfəri zamanı əldə edilmiş razılaşmaların həyata keçirilməsini

geniş müzakirə etdilər. Bildirildi ki, yaxın vaxtlarda Azərbaycanın şəhərsalma mütəxəssislərindən ibarət nümayəndə heyəti Belarusa səfər edəcək, belaruslu həmkarları ilə birlikdə regionda tikinti işlərinin başlanılmasına dair planı işləyib hazırlayacaqlar.

Bundan əlavə, Azərbaycandan kənd təsərrüfatı üzrə nümayəndə heyətinin səfəri də gözlənilir. Bu sahədə də Belarus təcrübəsinə ciddi maraq müşahidə edilir.

Bütövlükdə qarşıdakı görüşlər çərçivəsində belaruslu inşaatçıların və digər mütəxəssislərin Azərbaycanda görəcəkləri işlərin konkret planları hazırlanacaqdır.

**İRAN İSLAM RESPUBLİKASININ
XARİCİ İŞLƏR NAZİRİ MƏHƏMMƏD
CAVAD ZƏRİF İLƏ GÖRÜŞ**

25 may 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 25-də İran İslam Respublikasının Xarici İşlər naziri Məhəmməd Cavad Zərifə qəbul etmişdir.

İ l h a m Ə l i y e v: Cənab nazir, sizi görməyə çox şadam. Əminəm ki, səfər zamanı biz əlaqələrimizin müsbət məcrada inkişafını, inkişaf edən ikitərəfli əlaqələri geniş şəkildə müzakirə edəcəyik. Mən sizin səfərinizdən əvvəl məlumatlara baxdım və gördüm ki, bizdə ticarət dövriyyəsində artım var. Pandemiyaya baxmayaraq, bu çox müsbət haldır. Prezident Ruhani və mənim tərəfimdən irəli sürülmüş bütün təşəbbüslər, qəbul olunmuş qərarlar həyata keçirilib. Biz cənab Ruhaninin prezidentliyi dövründə əməkdaşlığın səviyyəsindən çox razıyıq, bu müddət başa çatır. Xahiş edirəm, mənim salamlarımı, tərəfdaşlıq və əməkdaşlıq üçün minnətdarlığımı ona çatdırasınız.

Biz bütün sahələrdə həqiqətən də böyük irəliləyişə nail olmuşuq. Düşünürəm ki, hazırda ölkələrimiz arasında əlaqələr bəlkə də əməkdaşlığımızın tarixində ən yüksək səviyyədədir. Əlbəttə, regionda yeni vəziyyətin – münaqişədən sonrakı vəziyyətin yaranması ilə əlaqədar yeni imkanlar, yeni çağırışlar var və

sözsüz ki, İran və Azərbaycan iki qardaş ölkə olaraq, səyləri əlaqələndirməli, regionda bütün bölgə ölkələrinin xeyrinə uzunmüddətli və dayanıqlı sülh şəraitində inkişafa töhfə verməlidir. Əminəm ki, İran hökuməti də eyni yanaşmanı paylaşır. Çünki münafişə həll ediləndən sonra keçən dövrdə bizim çoxsaylı təmaslarımız olub. Bu gün bu prosesin daha da rəvan keçməsi üçün bir neçə mühüm məsələyə toxunacağıq. Bir daha xoş gəlmisiniz!

M ə h ə m m ə d C a v a d Z ə r i f: Cənab Prezident, əvvəla, bizi qəbul etdiyiniz üçün çox sağ olun. İkincisi, mən zati-alinizə Prezident Ruhaninin salamlarını çatdırıram. O Sizə və Azərbaycan xalqına böyük hörmət bəsləyir. Bizim administrasiyamız hakimiyyətdə olduğu zaman Azərbaycanla münasibətlərin ən yaxşı dövrünü yaşadığımız üçün xoşbəxtik. İranda hakimiyyətə gələcək növbəti administrasiya üçün qardaş ölkə olan Azərbaycanla mükəmməl münasibətləri miras qoyaraq getdiyimizə görə çox şadıq.

Mən Sizi və Azərbaycan xalqını milli bayramınız münasibətilə əvvəlcədən təbrik etmək və Azərbaycana, bu regiona gətirməyə müvəffəq olduğunuz inkişafa dərinəndən heyran olduğumuzu ifadə etmək istəyirəm. Əməkdaşlığın səviyyəsi bizi məmnun edir və hesab edirik ki, zati-aliniz, Prezident Ruhaninin və İran rəhbərliyinin ifadə etdiyi arzusuna çatmaq üçün biz hətta daha da artığını edə bilərik. Biz Sizin Azərbaycan torpaqlarının azad edilməsində tarixi rol oynadığınıza inanırıq və Sizi təbrik edirik. İndi isə regiona sülh gətirmək üçün tarixi bir rol oynaya bilərsiniz və biz Sizi Ermənistanla sülhə nail olmaq arzusunu ifadə

etdiyiniz üçün təqdir etmək istəyirik. Bu çox önəmlidir və biz buna nail olmaq, həmçinin işğaldan azad edilmiş ərazilərin yenidən qurulmasında və bərpasında İranda hər hansı bir rolu oynamağa hazırıq.

Cənab Prezident, məni və nümayəndə heyətimi qəbul etdiyinizə, səmimi qonaqpərvərliyinizə görə bir daha çox sağ olun.

**«SIGNIFY» ŞİRKƏTİNİN BAŞ İCRAÇI
DİREKTORU ERİK RONDOLAT VƏ
RƏHBƏRLİYİN DİGƏR NÜMAYƏNDƏLƏRİ
İLƏ GÖRÜŞ**

25 may 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 25-də «Signify» – əvvəlki adı «Philips Lighting» olan şirkətin baş icraçı direktoru Erik Rondolatı və şirkətin rəhbərliyinin digər nümayəndələrini qəbul etmişdir.

Görüşdə «Signify» şirkəti tərəfindən Azərbaycanda həyata keçirilən layihələrin icrası müzakirə olundu.

Prezident İlham Əliyev Bakı, Sumqayıt və Şamaxı şəhərlərinin küçələrinin işıqlandırılması üçün şirkət tərəfindən görülən işlərdən məmnunluğunu bildirdi, bu işlərin nəqliyyatın və əhalinin təhlükəsizliyi baxımından mühüm əhəmiyyət daşıdığını qeyd etdi.

Azərbaycanda yaradılmış əlverişli biznes və investisiya mühitinə görə dövlət başçısına minnətdarlığını ifadə edən Erik Rondolat rəhbərlik etdiyi şirkət tərəfindən ölkəmizdə həyata keçirilən işlər barədə Prezident İlham Əliyevə ətraflı məlumat verdi, Bakı və Sumqayıtda işlərin yekunlaşdığını, Şamaxıda isə başa çatmaq üzrə olduğunu bildirdi. O, qeyd etdi ki, tətbiq olunan yeni texnologiyalar sayəsində bu layihələrdə

elektrik enerjisinə 50 faiz qənaət təmin edilib. Gələcəkdə isə bu qənaət 75–80 faizə çatdırılacaqdır.

Prezident İlham Əliyev yeni texnologiyaların tətbiqi istiqamətində işlərin davam etdirilməsinin zəruriliyini bildirdi və növbəti mərhələdə Gəncə, Mingəçevir, Şəki, Qəbələ, Şirvan və Lənkəran şəhərlərində də küçə işıqlandırılması layihələrinin hazırlanmasının vacibliyini qeyd etdi. İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə həyata keçirilən infrastruktur layihələrindən danışan dövlət başçısı bildirdi ki, Şuşa və Ağdam şəhərlərinin baş planlarının hazırlanması istiqamətində ciddi işlər gedir və «Signify» şirkətinin baş planların hazırlanması mərhələsində bu prosesə qoşulması məqsədəuyğundur.

Söhbət zamanı yeni işıq texnologiyalarının tətbiqi ilə tərvəzçilikdə, quşçuluq və balıqçılıq təsərrüfatlarında yüksək məhsuldarlığa nail olunması üçün pilot layihələrin həyata keçirilməsi ilə bağlı məsələlər müzakirə edildi.

**TÜRKİYƏ RESPUBLİKASININ
MİLLİ TƏHSİL NAZİRİ
ZİYA SƏLCUK İLƏ GÖRÜŞ**

27 may 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 27-də Türkiyə Respublikasının Milli Təhsil naziri Ziya Səlcuku qəbul etmişdir.

İ l h a m Ə l i y e v: Xoş gəlmisiniz! Sizi görməyi-mə şadam. Əminəm ki, səfəriniz çox uğurlu olacaq və əlaqələrimiz bütün başqa sahələrdə olduğu kimi, təhsil sahəsində də daha sürətlə inkişaf edəcəkdir.

Bildiyiniz kimi, Türkiyə ilə Azərbaycan arasında-kı əlaqələr ən yüksək səviyyədədir və elə sahə yoxdur ki, biz o sahədə əməkdaşlıq etməyək. İki qardaş ölkə kimi, biz bütün sahələrdə qarşılıqlı hörmət və qarşılıqlı maraqlar əsasında əməkdaşlıq edirik. Təhsil sahəsi də əməkdaşlığımızın önəmli bir hissəsidir. Çünki gənc nəslin yetişdirilməsi, bir-birinə bağlı olması üçün bu sahədə çox önəmli addımlar atılmalıdır və əslində atılır. Əminəm ki, sizin budəfəki səfəriniz çərçivəsində bir çox önəmli məsələlər müzakirə olunacaq və gələcək işbirli-yimiz haqqında konkret planlar tərtib ediləcəkdir.

Bizim ölkəmizdə indi yeni dövr başlanıb. İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra bərpa və yenidənqur-ma dövrü başlanıbdir. Mən sizə azad olunmuş tor-paqlarda Ermənistan tərəfindən törədilmiş dağıntılara

həsr edilmiş kitabı da təqdim edəcəyəm. Görəcəksiniz ki, bizim torpaqlarımız nə qədər böyük dağıntılara məruz qalıb. İndi şəhərlərin baş planı hazırlanır və bu baş planların tərkib hissəsi kimi, məktəblərin tikintisi nəzərdə tutulur. Şuşa şəhərində ermənilər tərəfindən dağıdılmış məktəbin təməli bu ay qoyulubdur. Əziz qardaşım, hörmətli Cümhurbaşqanı Rəcəb Tayyib Ərdoğanın səfəri çərçivəsində Türkiyə tərəfindən təklif edilmiş bir hədiyyə kimi, məktəbin də təməlqoyma mərasimi proqramda öz əksini tapıbdir.

Biz hazırda bu sahə ilə bağlı çox ciddi islahatlar aparırıq. Türkiyənin təcrübəsi bizim üçün çox önəmlidir. Həm təhsil, təhsilin keyfiyyətinin qaldırılması, eyni zamanda, Türkiyə və Azərbaycan gənclərinin bir-birinə daha sıx bağlı olması ilə əlaqədar əlavə təkliflər də müzakirə edilməlidir. Çünki biz elə bir güclü müttəfiqlik yaratmışıq ki, gələcək nəsillər öz addımlarını bu müttəfiqliyə, bu qardaşlığa uyğun atmalı və indidən bir-birinə sıx bağlı olmalıdırlar. Hesab edirəm ki, bu məqsədlə müxtəlif tədbirlər – gənclər forumları, birgə təhsil proqramları və digər tədbirlər keçirilməlidir. Əminəm ki, siz səfər çərçivəsində bu məsələləri öz həmkarınızla geniş müzakirə edəcəksiniz. Bir daha xoş gəlmisiniz!

Z i y a S ə l c u k: Hörmətli cənab Prezident! Bizi qəbul etdiyiniz, vaxt ayırdığınız üçün çox təşəkkür edirik. Hörmətli Prezidentimizin, Türkiyə xalqının salamları ilə və böyük bir sevincə buraya gəldik. Qarabağ Zəfərinin – tarixə yazılmış Qarabağ Zəfərinin qəlbimizdəki sevinci ilə buradayıq. Min ildən sonra da Sizin adınız tarixdə uşaqlar tərəfindən tərənnüm ediləcək və

uşaqlar Sizin adınızı, xalqın, şəhid olan əsgərlərimizin adını əzbər söyləyəcəklər, inşallah. Bu, küçələrə çıxan bütün türk vətəndaşlarının son dövrlərdə yaşadığı ən böyük sevinçdir və biz çox xoşbəxtik.

Bununla yanaşı, bizim aramızdakı təhsil programları, təhsilin inkişafı, gələcəklə bağlı görüləcək işlərdə heç bir problem ola bilməz. Biz hamısını həll edirik. Mən onların texniki tərəfləri ilə Sizi məşğul etmək istəmirəm. Həmkarım, dostumla birlikdə biz nə lazımdırsa, artıqlaması ilə edirik. Heç narahatlığınız olmasın. Sizin əmriniz bizim üçün kifayətdir. Bu çərçivədə peşə fəaliyyəti ilə bağlı imzaladığımız protokol da hazırda həyata keçirilir. Bu gün də onunla bağlı müzakirələri davam etdirəcəyik. Bizim əlaqələrimiz, münasibətimiz rəsmi münasibətdən də yüksək səviyyədə davam edir. Proseslərin, işlərin sürətləndirilməsi üçün nə lazımdırsa, birlikdə edirik.

Digər məsələlər də həll edilir. Xüsusilə FETÖ məsələsində Sizin göstərdiyiniz qətiyyət, verdiyiniz dəstək bizim üçün çox mühümdür. O da bizə böyük xoşbəxtlik və sevinc verir. Bunun üçün çox şadıq. Bundan başqa, biz görülməli olan bütün iş və prosesləri qaydasına qoyacağıq, dostlarımızla birlikdə həll edəcəyik və sonra da Sizə məruzə edəcəyik, cənab Prezident. Heç narahat olmayın. Nə lazımdırsa olunacaq biz bu işlərin başındaydıq, izindəyik, cənab Prezident. Mən bizi qəbul etdiyiniz üçün bir daha təşəkkürlərimi və ehtiramımı bildirirəm.

İ l h a m Ə l i y e v: Sağ olun. Mən çox şadam ki, peşə təhsili ilə bağlı işlər davam edir. Buna çox böyük ehtiyac vardır. Xüsusilə Azərbaycan, dediyim kimi, bu

gün böyük quruculuq işlərinin astanasındadır və həm azad edilmiş torpaqlarda, həm də bütün ölkə üzrə yeni təhsilli kadrların hazırlanması çox böyük önəm daşıyır. Ona görə azad edilmiş torpaqlarda ixtisaslar üzrə, o bölgələrin potensialına uyğun olaraq peşə məktəbləri yaradılmalıdır. Əlbəttə, biz Türkiyə tərəfinin dəstəyinə ümid edirik.

Mən artıq göstəriş vermişəm ki, bizim təhsil proqramlarımızda, məktəblərdə və ali məktəblərdə, universitetlərdə tarix dərslərinə İkinci Qarabağ müharibəsi mövzusu mütləq salınsın. İndi bizim müvafiq qurumlar, o cümlədən Təhsil Nazirliyi bu məsələ üzərində çalışır ki, bizim bu şanlı tariximiz dəqiqliklə öyrənilsin. Çünki beynəlxalq mətbuatda bu günə qədər İkinci Qarabağ müharibəsi ilə bağlı yanlış və təhrif edilmiş məlumat dərc edilir. Ona görə real həqiqətləri, həqiqətə əsaslanmış bu tarixi biz həm öz vətəndaşlarımıza, həm də dünyaya çatdırmalıyıq. Ümid edirəm ki, Türkiyənin tarix dərslərində də bu məsələ öz əksini tapacaq. Xüsusilə nəzərə alsaq ki, Türkiyə müharibənin ilk saatlarından Azərbaycana çox böyük siyasi və mənəvi dəstək göstərmişdir. Əziz qardaşım, Cümhurbaşkanı Rəcəb Tayyib Ərdoğan ilk dəqiqələrdən, ilk saatlardan bəyanatlarla çıxış etmiş və demişdir ki, Türkiyə Azərbaycanın yanındadır. Bunun çox böyük mənəvi və siyasi əhəmiyyəti olmuşdur. Azərbaycan 44 gün ərzində ədaləti, öz ərazi bütövlüyünü bərpa etdi və 30 illik işğala son qoyuldu.

Ona görə bizim gənc nəslimiz tarixi olduğu kimi bilməlidir. Mən oxuduğum dövrdə biz təhrif edilmiş tarixi öyrənirdik. Azərbaycan xalqının qanını axıt-

mış daşnak-bolşevik bandalarının rəhbərləri qəhrəman kimi təqdim edilirdi. Mən məktəbdə və ali məktəbdə oxuyarkən saxta tarix kitabları əsasında oxumuşam. Biz müstəqilliyə qovuşandan sonra real tarixi bildik. Qəhrəmanlar düşmən kimi göstərilirdi, düşmənlər qəhrəman kimi. Sovetlər birliyi dağılanda mənim 30 yaşım var idi, təhsilimi bitirmişdim – yalnız ondan sonra öyrəndim ki, bizə nə qədər ziyanlı və saxta tarix təqdim edilirmiş. Ona görə indiki şəraitdə biz həm qədim tariximizi, həm də müasir tariximizi olduğu kimi təqdim etməliyik və bu sahədə bərabər çalışacağıq.

Ziya Səlcuk: İnşallah.

Prezident İlham Əliyev Türkiyə Prezidentinin salamlarına görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını Rəcəb Tayyib Ərdoğana çatdırmağı xahiş etdi.

AĞDAM RAYONUNA SƏFƏR

28 may 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 28-də Ağdama səfərə gəlmişdir.

Dövlət başçısı Bərdə–Ağdam avtomobil yolunun təməlqoyma mərasimində iştirak etdi.

Bu layihə Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin tapşırığına əsasən, işğaldan azad edilmiş ərazilərdə yol infrastrukturunun yenidən qurulması istiqamətində həyata keçirilən genişmiqyaslı işlərin tərkib hissəsidir.

Məlumat verildi ki, 14 kilometrlik hissəsi Bərdə şəhərindən və bir neçə yaşayış məntəqəsindən keçəcək yolun uzunluğu 44,5 kilometrdir.

Dövlət başçısının tapşırığına əsasən, bu avtomobil yolu Qarabağın inkişaf planı nəzərə alınmaqla 4 hərəkət zolaqlı olacaq. Avtomobil yolu Bərdə və Ağdam şəhərləri də daxil olmaqla, bu rayonların 20-dən artıq yaşayış məntəqəsini əhatə edəcəkdir.

Ağdam şəhər meşə-parkında dağdağan ağaclarının əkilməsi mərasimi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 28-də Ağdam şəhər meşə-parkında dağdağan ağaclarının əkilməsi mərasimində iştirak etmişdir.

«Ağ şəhər» layihəsinin icraçı direktoru Ruslan Sadıxov dövlət başçısına burada salınacaq meşə-park barədə məlumat verdi. Bildirildi ki, burada ilkin olaraq şəhər sakinləri və qonaqları üçün 125 hektarlıq böyük meşə parkı salınacaq. Bərpa olunacaq Ağdam kanalı şəhərin içindən keçəcək və onun suyu burada yaradılacaq gölə töküləcək.

İlham Əliyev: Hansı tərəfdən?

Ruslan Sadıxov: Bu göldür, bu isə kanal, hansı ki, bayraq qoymuşuq, o, kanalın səviyyəsidir. Bu göl onun ətrafında olacaq və sonra kanal öz yoluna davam edəcək. Ətraf ərazilər abadlaşdırılacaq və burada gözəl meşə-park yaradılacaq. Parkda sakinlər və turistlər üçün gözəl istirahət guşələri təşkil olunacaq.

İlham Əliyev: Çox gözəl, yəni şəhərə giriş böyük meşə massividir.

Ruslan Sadıxov: Bəli, böyük meşə massividir. Məlum olduğu kimi, erməni işğalçılar burada meşələrin, yaşıllıqların hamısını qırıblar. Demək olar ki, heç bir yaşıllıq qalmayıb. Ona görə də burada Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi, IDEA İctimai Birliyi ilkin olaraq bu təşəbbüslə çıxış ediblər və əkinə də başlayıblar. Bu, dağdağan ağacıdır – Azərbaycanın simvolik ağacı.

İlham Əliyev: Simvoludur.

Ruslan Sadıxov: Ağdamda bu ağaclar bizi gözləyirdi. Ona görə şərəf olardı ki, Siz ağacın birini əkəsiniz.

Prezident İlham Əliyev ərazidə dağdağan ağacı əkd.

Ağdam şəhərində inşa olunacaq ilk yaşayış binasının təmələqoyma mərasimi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 28-də Ağdam şəhərində inşa olunacaq ilk yaşayış binasının təmələqoyma mərasimində iştirak etmişdir.

Dövlət başçısına inşa ediləcək ilk yaşayış binası barədə məlumat verildi.

ABŞ-ın «Gensler», Azərbaycanın «Azərbaycan İnkişaf» və Türkiyənin «URAL Mühəndislik» şirkətləri binanın layihələndirilməsinə cəlb olunub. Binanın fasadında Ağdamın yerli ağ daşından və Avropa memarlıq elementlərindən istifadə ediləcək. Mənzillər 1, 2, 3, 4 və 5 otaqlı olacaq.

Dövlət başçısı binanın təməlini qoydu.

Ağdam Sənaye Parkının təmələqoyma mərasimi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 28-də Ağdam Sənaye Parkının təmələqoyma mərasimində iştirak etmişdir.

Sənaye parkı qida sənayesi, kiçik sənaye və xidmət, iri sənaye müəssisələri, sosial və texniki zonalar, TIR parkı, tikinti materiallarının satışı bazası hissələrinə bölünəcək. Burada tikinti materiallarının istehsalı müəssisələrinin yaradılması, kənd təsərrüfatı məhsullarının qablaşdırılmasının, meyvə-tərəvəz konservlərinin, at və süd məhsullarının, şərab, yem, gübrə istehsalı və emalının, eyni zamanda, xidmət sahələrinin, soyuducu kame-raların təşkili də planlaşdırılır.

İşğaldan azad olunmuş ərazilərin müqayisəli üstünlükləri əsasında 4 regional mərkəzin yaradılması nəzərdə tutulub. Ağdamda sənaye mərkəzi, Cəbrayıl-da loqistika və ticarət mərkəzi, Şuşada mədəniyyət və turizm mərkəzi, Kəlbəcərdə hasilat və turizm mərkəzi yaradılacaq. Ağdamda yaradılacaq sənaye mərkəzində ilkin müəssisələr əsasında 33 kiçik istehsal və xidmət müəssisəsi, iri sənaye və qida sənayesi müəssisələri fəaliyyət göstərəcək. Buraya 110 milyon manata yaxın sərmayə qoyulacaq, 330 iş yeri açılacaq. Ağdamın strateji coğrafi mövqeyi, digər bölgələrlə qovuşuqda yerləşməsi, insan resursları potensialı və infrastruktura çıxış imkanları rayonun gələcəkdə Qarabağın sənaye mərkəzinə çevrilməsi imkanlarını genişləndirir.

Dövlət başçısı Ağdam Sənaye Parkının təməlini qoydu.

Qarabağ xanlığının banisi Pənahəli xanın sarayının yerləşdiyi imarət kompleksini ziyarət

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 28-də Ağdamda Qarabağ xanlığının banisi Pənahəli xanın sarayının yerləşdiyi imarət kompleksində olmuşdur.

Ağdam rayonunda erməni vandalizminə məruz qalmış tarixi-memarlıq tikililərindən biri də Qarabağ xanlığının banisi Pənahəli xanın imarətidir.

İmarət barədə dövlət başçısına məlumat verən «Ağ şəhər» layihəsinin icraçı direktoru Ruslan Sadıxov dedi ki, bu, məşhur imarət yeridir. Pənahəli xan burada atlarını saxlayırmış. Bu atlar burada nümayiş olunub,

satışa çıxarılıb. Eyni zamanda, sonradan bura Ağdam ictimaiyyətinin bayram keçirdiyi yerlərə çevrilib.

İlham Əliyev: Stadion burada olub?

Ruslan Sadıxov: Bəli, stadion burada olub, bu onun tribunasıdır.

İlham Əliyev: Bu tribunadır?

Ruslan Sadıxov: Xeyr, o dağılmış daşlar.

İlham Əliyev: Hamısı bərpa olunacaq.

Ruslan Sadıxov: İnşallah. Burada kompleks yerləşib. Onun işlədiyi yer, yaşadığı yer və məzarlıqlar da var. Birinci gördüyünüz Pənahəli xanın türbəsidir. İkinci gördüyünüz İbrahim xanın dağıdılmış türbəsidir.

İlham Əliyev: Məzarları dağıdıblar.

Ruslan Sadıxov: Bunlar Natəvan xanımın məzarının dağıntılarıdır. Qarşısında durduğumuz Pənahəli xanın imarətidir, yaşayış yeridir. Bu ortada onun bağı olub. O sahədə isə onun karvansarayı olub. Gələn qonaqlar burada qalıblar.

İmarət sonradan Azərbaycan ictimaiyyətinin toy-bayram keçirdiyi yerlərdən biri olub. Bu fotolar Ağdamın keçən əsrin 70–80-ci illərindəki həyatından bəzi məqamlardır.

İlham Əliyev: «Xarıbülbul» festivalıdır, burada keçirilmişdi.

Ruslan Sadıxov: İşğal dövründə buraya çox vəhşi münasibət bəsləyiblər. Hər yerdə olduğu kimi, burada da heyvan saxlayıblar və bərbad haldadır.

XVIII əsrə aid bu tarix-memarlıq abidəsi xan nəslinin ilk mülklərindən olmaqla, iki binadan ibarətdir. Saray Azərbaycan ərazisində yayılmış digər xan saray-

larından fərqlənərək, dəbdəbəli yaşayış evi xüsusiyyəti daşıyıb. Buna görə də Pənahəli xanın imarəti adlandırılıb. İşğal edilmiş ərazilərdəki digər tarixi-mədəni, dini abidələr kimi, Pənahəli xanın imarəti də ermənilər tərəfindən təhqir edilib, vandalizmə məruz qalıbdır. Buradan tövlə kimi istifadə olunubdur.

Xan sarayının yaxınlığında yerləşən və Qarabağ xan nəslinin bir çox nümayəndələrinin dəfn edildiyi imarət qəbiristanlığı da erməni vəhşiliyinin canlı şahididir.

Pənahəli xanın, İbrahimxəlil xanın və Mehdiqulu xanın türbələri və Xurşidbanu Natəvanın qəbirüstü abidəsi də burada yerləşir.

Ağdamda Zəfər Muzeyi və açıq hava altında İşğal Muzeyi yaradılacaqdır

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə mayın 28-də Ağdamda yaradılacaq yeni muzeylər barədə də məlumat verildi.

Bildirildi ki, Ağdamda Zəfər Muzeyi və açıq hava altında İşğal Muzeyi yaradılacaqdır.

Ruslan Sadıxov («Ağ şəhər» layihəsinin icraçı direktoru): Cənab Prezident, əvvəlcə onu qeyd edim ki, Zəfər və İşğal muzeylər kompleksinin konsepsiyası İtaliya şirkəti tərəfindən hazırlanıbdır. İcazə verin, əvvəlcə çox qısa bir videoya baxaq.

Bu hər iki kompleksin iki hissəsidir – İşğal Muzeyi kompleksində həm muzey, həm də memorial bağ.

İlham Əliyev: Bir yerdə yerləşir?

Ruslan Sadıxov: Bir-birinin yanında yerləşir və 18 hektar ərazini əhatə edir. Bizim durduğu-

muz yer açıq hava altındadır. Dram Teatrının yanında. Muzey o tərəfdə olacaq. Bu şəkildə də gördüyünüz kimi, 8 hektar ərazini əhatə edir.

İlham Əliyev: Qalıqlar qalacaq?

Ruslan Sadıxov: Bəli, fikir verirsinizsə, burada həmin o göldür. Biz buna yaddaş gölü deyirik. Onun üstündə həm Dram Teatrının qapıları, həm kitabxana, həm də poçt ofisi var idi. Kitabxana olub, hotel olub, poçt ofisi olub və balaca dükən da olub.

İlham Əliyev: Bu da belə qalacaq?

Ruslan Sadıxov: Bəli, bu da belə qalacaq. Bunların görüntüsü həm gündüz, həm də axşam xüsusi rəqəmsal işıqlandırma vasitəsilə gölün üzərində əks olunacaq.

İlham Əliyev: Bəs dağıdılmış digər evlər, mən demişdim ki, onlar saxlanılsın. Onlar da bu ərazidədir?

Ruslan Sadıxov: Bəli, o bağdadır, memorial bağda, bax, bu ərazidə. Hamısı qalır burada, orada həm də nar bağları arasında cığırılar təşkil olunacaq.

İlham Əliyev: Marşrutlar.

Ruslan Sadıxov: Bəli, xüsusi mobil tətbiqlər olacaq ki, «mented reality» ilə onun üzərindən keçəndə haqqında müəyyən hekayələr, insanların danışdıqları rəvayətlər çıxacaq.

İlham Əliyev: Sonra Zəfər Muzeyinə birləşir?

Ruslan Sadıxov: Bəli, bu ümumilikdə 22,5 hektar ərazini əhatə edir. Zəfər Muzeyi isə digər tərəfdə, Bayraq Meydanının yanında yerləşir, yaxınlıqda isə Zəfər arenasına olacaq. Çörək Muzeyi burada olacaq, o da bərpa ediləcək.

İlham Əliyev: Gölün içindəki bina nədir?

Ruslan Sadıxov: Həmin bu binadır, cənab Prezident.

İlham Əliyev: Yəni bu da gölün içində olacaq?

Ruslan Sadıxov: Bəli. Eyni zamanda, burada belə bir obyekt də olacaq. Konsepsiyası hazırlanır. Bu ortadakı bina. Sizin diqqətinizə muzeyin strukturu haqqında məlumatı çatdırmaq istərdim. Bu çox dağınıq struktura malikdir. Məqsəd 30 illik işğal dövründə Azərbaycan xalqının keçdiyi çox çətin yolu göstərməkdir. Bu, xarici görünüşüdür. Burada giriş hissəsi vardır. Giriş hissəsində çox nəhəng ekranlar quraşdırılacaq. Orada işğal dövrünün ağırlı-acılı günləri nümayiş etdiriləcək. Birinci zalda Qarabağın, Ağdamın tarixi faktlarla göstəriləcək, ikinci zalda 360 dərəcəlik rəqəmsal ekranlarda müharibə dövrünün çox ağır günləri, dairəvi zalda Ağdamın dağıdılması, yerlə yeksan edilməsi göstəriləcək. Bu vəhşiliklərin hamısı videolarla və hekayələrlə olacaq. Dördüncü çox böyük və hündür zaldır. Bu məhz 30 illik dövr ərzində verdiyimiz qurbanların xatirəsinin ehtiramla yad edilməsinə həsr olunub. Nəhayət, ən vacibi – beşinci zal Xocalı soyqırımından xilas olmaq üçün Ağdama üz tutmuş köçkünlərimizin keçdiyi əzab-əziyyətli yolu əks etdirəcək. Onlara həmin hissləri yaşatmaq üçün o otaqda çox soyuq temperatur olacaq ki, insanlar, ziyarətçilər o soyuğu hiss etsinlər. Bura isə sükunət zalı dediyimiz yerdir. Bu sarı xətt işıq kimi görsənir. Amma yaxınlaşdığımız zaman belə bir mənzərə ortaya çıxır, dağıntılar, evlərin yanması. Böyük otaq insanlara həmin o hissi yaşatmaq üçün böyük effekt verəcək. Arxiv zalında tarixi faktların hamısı əks

olunacaq. Bütün bunlar və virtual zal. Memorial bağ qeyd edildiyi kimi, səma altında muzey olacaq. Hətta yanmış o sınıq-salxaq avtomobillərin qalıqları nar bağlarının arasında göstəriləcək.

Bir də dediyim mobil tətbiq budur. Bina üzərinə gətirildikdə artıq onun haqqında hekayələr çıxacaq. Bu göldür, həmin Dram Teatrının qapıları və bu tağlardan ibarət bir hasar. Bu tağ Qələbə rəmzidir. Lakin çox əlamətdar məsələ odur ki, bu hasar tamamilə Ağdam daşlarından qurulacaq. Bura həm qalıqlar şəklində yığılıb qalmış daşlar, həm də Ağdamın özündə istehsal olunmuş daşlarla inşa olunacaq. Bütün bu binaların hamısının əksi göldə həm gündüz, həm də gecə görünəcəkdir. Zəfər Muzeyinin simvolikası Şuşa qalasının qapısını və Qələbə rəmzini təcəssüm etdirir.

İlham Əliyev: Zəfər tağı kimi?

Ruslan Sadıxov: Bəli, Zəfər tağı kimi, ağ və qara fonlarda hazırlanıb. Bakıda da belə bir Zəfər Muzeyi yaradılacaq. Həmin simvoldan orada da istifadə olunacaq. Zəfər Muzeyi həm abidədir, həm də muzeydir. Üstündəki həmin tağ Günəşin ardınca hərəkət edir, Günəş enerjisi əsasında. O da bərpa olunan enerjidir. O da o anlama gəlir ki, bizim Zəfərimiz, bizim Qələbəmiz tükənməzdir, əbədidir. İçərisindəki muzey dəmir və şüşə konstruksiyalardan ibarətdir. Dəmir «Dəmir yumruq» əməliyyatını, şüşə isə bizim müharibənin, bizim Qələbəmizin ədalətli, saf olduğunu təcəssüm etdirir. İstəyirik burada da qürur, sülh və doğma torpaq təntənəsini çatdırmaq. Bir neçə sərgi zalı vardır. Giriş zalında nəhəng rəqəmsal ekranlar quraşdırılacaqdır. Ondan sonra bizim pilotsuz uçuş aparatları,

ən müasir hərbi texnika, müharibə zamanı istifadə olunmuş nadir hərbi əməliyyatlar taktikası və sözsüz ki, simulyasiya otaqları. Ən vacib otaq isə qəhrəman oğullarımızın adları həkk edilmiş divarda sakit axan şlalə, üstündə qırmızı güllər olacaq. Bu, qurbanlarımızın xatirəsini daim yad etmək üçündür.

İ l h a m Ə l i y e v: Eyni zamanda, 44 günlük müharibənin hər bir günü burada əks olunmalıdır. O günün tarixəsi əks etdirilməlidir.

R u s l a n S a d ı x o v: Bu ikinci zaldakı rəqəmsal masalarda hər bir əməliyyat barədə geniş məlumat veriləcək. Zəfər arenasını amfiteatr şəklində qurulub. Quruluşu elədir ki, buradan həm Zəfər Muzeyi, həm də Bayraq Meydanı görünür. Üzərində avtomatik rejimdə açılıb-yığılan dam örtüyü olacaqdır.

Ağdam şəhər 1 saylı tam orta məktəbin yeni binasının təməlqoyma mərasimi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 28-də Ağdam şəhər 1 saylı tam orta məktəbin yeni binasının təməlini qoymuşdur.

E m i n H ü s e y n o v (*Ağdam rayonunun işğaldan azad edilmiş hissəsində Azərbaycan Respublikası Prezidentinin xüsusi nümayəndəsi*): Cənab Prezident, bu məktəb Qarabağ bölgəsinin ən qədim məktəbi hesab olunur. Əslində Əsgər bəy Eyvazov tərəfindən 1883-cü ildə əsası qoyulub. O, müxtəlif yerlərdə fəaliyyət göstərmişdir. 1904-cü ildə həmin bu binaya, bu əraziyə gəlib və 1949-cu ilə kimi burada qalıb.

İ l h a m Ə l i y e v: Bu ərazidə?

Emin Hüseynov: Bəli, bu ərazidə qalıb. Məktəb 1993-cü ildə erməni işğalı zamanı tamamilə dağıdılmışdı. İkimərtəbəli bina olub. Amma təqdim olunan layihədə üçmərtəbəli bina nəzərdə tutulur. Plana uyğun olaraq, inzibati hissə, tədris korpusları, idman meydançası, texniki zona təşkil olunacaqdır.

İlham Əliyev: Şagirdlərin sayı nə qədər olacaq?

Emin Hüseynov: 960 şagird üçündür.

İlham Əliyev: Əvvəlki məktəbdə nə qədər olub?

Emin Hüseynov: Əvvəlki məktəbdə az olub, 500 nəfər. Amma indi 960 şagird-yerlik olacaqdır. Eyni zamanda, 18 sinif otağı, 37 fənn kabinet, kimya, fizika, biologiya laboratoriyaları yaradılacaq. Məktəbdə təhsil üçün hər cür şərait, bütün texniki imkanlar olacaqdır.

İlham Əliyev: Çox yaxşı. Xeyirli olsun.

Dövlət başçısı məktəbin təməlini qoydu.

Qiyaslı məscidini ziyarət

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 28-də Qiyaslı məscidində olmuşdur.

«Ağ şəhər» layihəsinin icraçı direktoru Ruslan Sadıxov dövlət başçısına məscidlə bağlı məlumat verdi. Bildirildi ki, ermənilər burada da heyvan saxlayıblar, gedəndə də yandırılıblar və xeyli ziyan dəyibdir. Bərpaçıdan verilmiş ilkin sənədlər Prezidentə təqdim olundu.

İlham Əliyev: Buranın əvvəlki görüntüləri var? Kitablarda, şəkillərdə.

Ruslan Sadıxov: Bərpaçı tərəfindən belə təqdim olunur.

İlham Əliyev: İki minarə olub burada?

Ruslan Sadıxov: Bəli.

Bu məscid də Qarabağda erməni vandalizminə məruz qalan tarixi dini abidələrdən biridir. Ağdam rayonunun Qiyaslı kəndində bu dini abidə XVIII əsrə aiddir. Qiyaslı məscidi 2001-ci ildən yerli əhəmiyyətli memarlıq abidəsi kimi dövlət qeydiyyatına götürülüb.

Şahbulaq qalasını ziyarət

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 28-də Ağdamda Şahbulaq qalasını ziyarət etmişdir.

Dövlət başçısına abidənin yenidən qurulma planı təqdim edildi.

XVIII əsrə aid Şahbulaq qalası Qarabağ ərazisindəki ən məşhur abidələrdən biridir. Ağdam şəhərinin 10 kilometrliyində, Şahbulaq kəndi yaxınlığında yerləşən qala 1751–1752-ci illərdə Qarabağ xanlığının banisi Pənahəli xan tərəfindən inşa edilib. Elmi ədəbiyyatda «Şahbulaq qəsri» adı ilə tanınan abidə əslində iri qəsrlərin kompleksinin iç qalası olub. Kompleks yaşayış evlərindən, bazar, hamam və məsciddən ibarət idi. Pənahəli xan Şuşa qalasını inşa edəndə Şahbulaq qalası Qarabağ xanlığının inzibati mərkəzi olub. Ermənilər Ağdamı işğal etdikdən sonra bir sıra abidələrimiz kimi, Şahbulaq qalasını da erməniləşdirməyə çalışıb, yaxınlıqdakı məscidi isə kilsə kimi təqdim ediblər.

AĞDAM İCTİMAİYYƏTİNİN NÜMAYƏNDƏLƏRİ İLƏ GÖRÜŞ

28 may 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə mayın 28-də Ağdam şəhərinin baş planı təqdim edilmişdir.

Dövlət başçısı əvvəlcə Ağdam ictimaiyyətinin nümayəndələri ilə görüşdü.

Dövlət başçısı görüşdə çıxış etdi.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin çıxışı

Əziz dostlar, bu gün Respublika Günüdür. İlk növbədə, sizi və bütün Azərbaycan xalqını Respublika Günü münasibətilə ürəkdən təbrik etmək istəyirəm. Bütün Azərbaycan xalqına xoşbəxtlik, firavanlıq arzulayıram.

Görüşümüzün əvvəlində xahiş edirəm ki, Birinci və İkinci Qarabağ müharibələrində Vətən uğrunda öz canlarını fəda etmiş qəhrəman şəhidlərimizin əziz xatirəsini bir dəqiqəlik sükutla yad edək.

Allah bütün şəhidlərimizə rəhmət eləsin.

İctimaiyyət nümayəndələri: Amin. Allah rəhmət eləsin.

İlham Əliyev: Bu gün Respublika Gününi biz Ağdamda, Ağdam şəhərində qeyd edirik. Bunun çox

böyük rəmzi mənası vardır. Ağdam şəhərinin baş planı bu gün təsdiq ediləcək. Bu baş plan mənə təqdim edilmişdir. Biz bir müddət bu plan üzərində işləmişik və istərdim ki, Ağdam rayonunun tanınmış şəxsləri baş planla tanış olsunlar, öz fikirlərini bildirsinlər və sizin iştirakınızla biz bu gün bu gözəl mərasimi keçirək.

Bu mərasim üçün, bu görüş üçün başqa vaxt da müəyyən oluna bilərdi. Ancaq mən hesab etdim ki, ən düzgün tarix bizim milli bayramımız olan Respublika Günüdür, müstəqillik günüdür. Çünki bu gün burada olduğumuz bir daha müstəqilliyimizin nə qədər güclü olmasını göstərir. Əgər biz güclü müstəqil dövlət qurmasaydıq, öz tarixi torpaqlarımızı işğalçılardan azad edə bilməzdik. Ancaq güclü Azərbaycan, müstəqil Azərbaycan, sözün əsl mənasında, müstəqil siyasət aparan Azərbaycan bu tarixi missiyanı şərəflə yerinə yetirdi. Ağdam şəhərinin bərpasının başlanğıcı bu gün baş verir, Respublika Günündə. Əminəm ki, bütün nəzərdə tutulmuş planlar baş plan əsasında icra ediləcək və Ağdam şəhəri yenidən qurulacaq.

Mən Ağdam rayonunda işğal dövründə 9 dəfə olmuşam. Bildiyiniz kimi, şəhər işğal altında olduğu üçün rayonun mərkəzini biz Quzanlı qəsəbəsində müəyyən etdik. Quzanlı və digər kəndlərdə dəfələrlə olmuşam. Bu ərazi ilə bağlı bir çox tədbirlər keçirilibdir. Regionların sosial-iqtisadi inkişafı dövlət proqramlarının icrası nəticəsində Ağdam rayonunun quruculuqla bağlı inkişaf planları təsdiq edilibdir. Burada bir çox sosial layihələr icra edilib, bir çox məktəblər, Muğam Mərkəzi, uşaq xəstəxanası, Mərkəzi Rayon Xəstəxanası,

Olimpiya Mərkəzi, infrastruktur layihələri icra edilibdir və deyə bilərəm ki, ölkə üzrə olan göstəricilərdən daha da yüksək göstəricilər burada vardır. Qazlaşdırılma təxminən 100 faizdir, elektrik enerjisi, su ilə təchizat təmin edilib, 150-dən çox artezian quyusu qazılıbdır. Çünki mənfur düşmən bu bölgəni sudan da məhrum etmişdi. Bir sözlə, işğal dövründə Ağdam rayonunun inkişafı ilə bağlı çox ciddi addımlar atılıbdır. Ağdamdan olan məcburi köçkünlərlə dəfələrlə görüşlər əsnasında deyirdim ki, torpaqlarımız, Ağdam şəhəri və bütün rayon azad olunandan sonra daha da gözəl şərait yaradılacaq. Bu gün sizə təqdim ediləcək Ağdam şəhərinin baş planı bu sözümlə təsdiqdir. Biz elə bir şəhər quracağıq, elə bir Ağdam quracağıq ki, bütün dünya üçün örnək olacaqdır.

İşğal dövründə Ağdam şəhərinin dağıntılarını, o şəhərin bir hissəsini mən dəfələrlə təmas xəttində olarkən binokl ilə görürdüm. Hər dəfə təmas xəttində olarkən və bu dağıntıları uzaqdan seyr edərkən öz-özümə deyirdim ki, biz oraya mütləq qayıdacağıq. Nəyin bahasına olursa olsun qayıdacağıq. Tarixi ədaləti bərpa edəcəyik. Düşməni torpağımızdan qovacağıq və buna nail olduq.

Çalışırıdım ki, bunu sülh yolu ilə həll edək. Ancaq Azərbaycan vətəndaşları yaxşı bilirlər ki, sülh danışıqları sadəcə olaraq, status-kvonun əbədi olmasına istiqamətləndirilmişdi. Əfsuslar olsun ki, bu məsələ ilə məşğul olan vasitəçilər 30 ilə yaxın davam edən danışıqlar müddətində aqressora – işğalçıya təzyiqli göstərmədilər, onları məcbur etmədilər, onlara sanksiyalar tətbiq etmədilər. Açıq-aydın demədilər ki,

işğalçı qüvvələr Azərbaycan torpağından çıxmalıdır. Aqressor təbii olaraq, daha da azğınlaşdı, daha da qudururdu və bu torpaqları əbədi işğal altında saxlamaq istəyirdi və bu, sirr deyil.

Əgər mən Prezident kimi, birinci mərhələdə müəyyən ümidlərlə yaşayırdımsa, son mərhələdə artıq bu ümidlər də aradan qalxdı. Çünki Ermənistan rəhbərliyi açıq-aydın bildirirdi ki, bu torpaqların bizə qaytarılması mümkün deyil. Belə olan halda, faktiki olaraq, danışıqlar prosesinə son qoyuldu. Mən bunu açıq-aydın bildirirdim. Bütün danışıqlar dövrü – 2003-cü ildən son hadisələrə qədər hər zaman Azərbaycan xalqına həqiqətləri çatdırırdım. Hər zaman deyirdim ki, biz heç vaxt torpağımızda ikinci erməni dövlətinin yaradılmasına imkan verməyəcəyik. Deyirdim, məsələnin həlli elə olmalıdır ki, bu, yarımçıq həll olmasın. Məhz buna görə bizim mövqemiz bir çox hallarda vasitəçilər tərəfindən birmənalı qarşılanmırdı. Bəzi ermənipərəst qüvvələr bizi günahlandırmağa çalışırdılar. Sanki biz aqressoruq, sanki biz işğalçıyıq. Ona görə Ağdam rayonuna binoklla baxarkən, bax, mən bu günü görürdüm və bilirdim ki, əgər məsələ danışıqlar yolu ilə həll olunmasa, müharibə qaçılmazdır. Xüsusilə keçən ilin iyul, avqust, sentyabr aylarında Ermənistan dövlətinin bizə qarşı hərbi təxribatları nəticəsində baş vermiş hadisələr artıq müharibəni qaçılmaz etmişdi.

44 günlük müharibə bizim gücümüzü göstərdi, Silahlı Qüvvələrimizin rəşadətini göstərdi, qəhrəmanlığını göstərdi, xalqımızın birliyini göstərdi. Biz bir yumruq kimi birləşərək, düşməni sarsıdıcı zərbələr endirdik, düşməni torpağımızdan qovduq. 44 günün

hər bir günü qəhrəmanlıq dastanıdır, hər bir günü bizim üçün əzizdir, doğmadır. Çünki hər gün biz irəli gedirdik, hər gün. Bir gün də geri addım atmamışıq. Düşmən müharibənin son mərhələsində panikaya, isterikaya qapılaraq, öz məğlubiyyətini artıq dərk etməyə başlamışdı. Bir daha gördülər ki, Azərbaycan qarşısında onlar duruş gətirə bilməyəcəklər.

Biz müharibə dövründə də özümüzü ləyaqətlə aparmışıq və müharibənin bütün qaydalarına riayət etmişik. Məhz buna görə Ermənistan tərəfində mülki vətəndaşlar arasında itkilər həddindən artıq azdır. Biz ancaq işğalçı orduya qarşı mübarizə və müharibə aparmışıq. Dinc əhaliyə qarşı heç vaxt müharibə aparmamışıq. Ermənilərdən fərqli olaraq, soyqırımı və digər hərbi cinayətlər törətməmişik. Ancaq ermənilərin törətdikləri cinayətlər artıq bütün dünyaya bəllidir: Xocalı soyqırımı, digər kəndlərimizin sakinlərinin qətlə yetirilməsi, şəhərlərimizin dağıdılması. Baxın, görün, Ağdam şəhəri yoxdur! Bir bina da yoxdur. Bir Cümə məscidinin qalıqları qalıb, onu da iki məqsəd üçün saxlamışdılar. Bir məqsəd – o, torpağa bağlı olan bir işarə idi. Yəni artilleriya atəşinin tənzimlənməsi üçün lazım idi bu məntəqə, bu obyekt. İkinci məqsəd–müshahidə məntəqəsi idi. Məscidin minarələrindən onlar müşahidə edirdilər.

Mən müharibədən sonra Ağdama ikinci dəfə səfər edirəm. Birinci dəfə Ağcabədi istiqamətindən gəldim. Bu dəfə isə Bərdə istiqamətindən gəldim. Hər iki istiqamət üzrə bir neçə müdafiə xətti var, istehkamlar var. Cümə məscidinin qalıqlarından başqa, bir dənə də salamat bina yoxdur. Bunu hansısa yad planetli, necə

deyərlər, ünsürlər törətməyiblər. Bunu bizim qonşumuz olan, bizim çörəyimizi yeyən, bizim torpağımızda özünə yuva salan, ancaq bizə qarşı daim nifrət hissi ilə yaşayan ermənilər törədiblər. Bu dağıntılar Birinci Qarabağ müharibəsindən sonra törədilib. Bu, ikinci müharibə dövründə törədilmiş dağıntılar deyil. Bizim bütün maddi sərvətimiz məqsədyönlü şəkildə dağıdılıb, talan edilibdir. Tarixi dini abidələrimiz sökülüb. Bunun da bir neçə məqsədi var idi. Birincisi, bizə olan nifrət. İkincisi, Azərbaycan xalqının mədəni irsini bu torpaqlardan silmək məqsədi və əlbəttə ki, gələcəkdə elə bir vəziyyət yaratmaq ki, Azərbaycan əhalisi bu torpaqlara qayıda bilməsin.

Ancaq səhv etdilər. Onlar dərk edə bilmədilər ki, bizim üçün, xalqımız üçün torpaqlarımızın işğaldan azad edilməsi ümummilli məsələdir və heç vaxt biz bu vəziyyətlə barışmadıq və bunu açıq bəyan edirdik. İkinci Qarabağ müharibəsi bir daha Azərbaycan xalqının əzmini, iradəsini bütün dünyaya göstərdi və bu şanlı Qələbə tarixdə əbədi qalacaqdır. Bundan sonra Azərbaycan dövləti qalib dövlət kimi inkişaf edəcəkdir. Azərbaycan xalqı müzəffər xalq kimi yaşayacaq, qürur hissi ilə yaşayacaq. Ermənistan isə məğlub edilmiş dövlətdir və bizim işğal altında olan torpaqlarda törədilmiş vəhşilik erməni lobbi təşkilatlarının öz xalqı haqqında yaratdıqları mifologiyaya da son qoydu. Çünki bu dağıntıları törədən vəhşidir. Bunun başqa adı yoxdur. Təkcə bura deyil, azad edilmiş bütün torpaqlarda mənzərə eynidir. Mən maşınla yüz kilometr-lərlə torpaqları gəzərkən gördüm ki, sağda-solda hər şey dağıdılıb, talan edilib. Sanki bu torpaqlardan

vəhşi qəbilə keçib. Mən bunu demişəm, bir daha burada Respublika Günündə Ağdam şəhərində demək istəyirəm – bizim müharibəmiz təkcə faşist Ermənistan dövlətinə qarşı deyildi, bizim müharibəmiz faşizm əleyhinə müharibə idi. Bizim Qələbəmiz göstərdi ki, bütün faşistlərin aqibəti, bax, ermənilərin aqibətinə bənzər olacaqdır.

Müharibə ilə bağlı çox danışmaq olar. Ancaq bu gün biz daha çox gələcəklə bağlı danışmalıyıq. Müharibə tarixdir, şanlı tariximizdir. Bu tarix əbədi qalacaqdır, bu tarix dərindən öyrənilməlidir və öyrənilir. Dünya miqyasında, dünyanın aparıcı ölkələrinin ali hərbi məktəblərində 44 günlük müharibə öyrənilir, Azərbaycanın göstərdiyi yeniliklər öyrənilir. Əlbəttə, texniki imkanlarımız müharibənin nəticələrinə ciddi təsir etmişdir. Ancaq bayrağı sancan, bayrağı ucaldan, öz sinəsini qabağa verən, ölümə gedən Azərbaycan əsgəri və zabiti idi. Biz bu müharibəni, bu Qələbəni bizim qəhrəman hərbiçilərimizə borclu yuq, şəhidlərimizə borclu yuq. İstənilən texnikan ola bilər, istənilən maddi imkanın ola bilər, əgər Vətən sevgisi yoxdursa, əgər milli ruh yoxdursa, əgər Vətən uğrunda ölümə getməyə hazır deyilsənsə, heç vaxt Qələbə qazanmazsan. Dırnaqarası qəhrəman erməni əsgərləri bizim əsgərlərimizi görərkən müharibənin artıq ikinci mərhələsində silahları yerə qoyub qaçırdılar, bu gün də qaçırlar.

Bu gün əfsuslar olsun ki, Ermənistan tərəfi öz təxribatçı əməllərindən əl çəkmir. Mən bunu bir neçə gün bundan əvvəl, mayın 10-da Naxçıvanda olarkən demişdim. Əgər biz görsək ki, xalqımızın, dövlətimizin təhlükəsizliyinə zərər qədər təhlükə var, dərhal

düşməni yerindəcə məhv edəcəyik. Onlar da bizim gücümüzü bilir və görürlər. Ona görə son günlər ərzində Azərbaycan–Ermənistan sərhədi ərazisində Ermənistan ordusu tərəfindən törədilmiş təxribat, təbii ki, cavabsız qalmamalı idi və qalmadı. Növbəti dəfə rəzil oldular, növbəti dəfə biabır oldular. İndi bütün dünya bunlara gülür. Baş nazir bir versiyanı deyir, baş qərargah rəisinin müavini başqa versiya deyir, özü də bir gündə. Bu versiyalar da yalandır. Yəni 30 il ərzində ermənilər dövlət qura bilmədilər. Deməli, bu xalq dövlət qura bilmir. Deməli, bu xalq ancaq başqa böyük dövlətlərin çərçivəsində yaşaya bilir. O, böyük dövlətlərin imkanlarından istifadə edib, orada özü üçün həyat qura bilər. Otuz il ərzində onların unikal şansı var idi – əgər bu işğal olmasaydı, əgər düşmənçilik olmasaydı, əgər bu vəhşilik ermənilər tərəfindən xalqımıza qarşı törədilməsəydi, bu gün bəlkə də Ermənistan da müstəqil dövlət kimi yaşaya bilərdi. İndi görün necə, hansı rüsvayçı durumdadırlar. Açıq etiraf edirlər ki, öz dövlətini, öz sərhədlərini qoruya bilmirlər. Günahı biri-birinin üstünə atırlar – indiki hakimiyyət köhnə hakimiyyətin üstünə, köhnə hakimiyyət indiki hakimiyyətin üstünə. Amma əslində onların hamısı günahkardır. Çünki onlar böyük səhv etdilər. Onlar düşünmürdülər ki, bu dərəcədə aciz vəziyyətə düşəcəklər və onların bütün bəlalарının səbəbkarı da özləridir.

Biz isə öz sərhədlərimizi bundan sonra möhkəmləndirəcəyik, dövlət sərhədində möhkəmlənəcəyik. Heç kim bizə təzyiq edə bilməz, heç kim bizə təsir edə bilməz. İndi bəzi ermənipərəst ölkələr, dairələr hansısa açıqlamalar verirlər. Versinlər, onların öz işidir. Av-

ropa Parlamenti növbəti dəfə saxta faktlar əsasında qətnamə qəbul edib. Mən heç ona fikir vermirəm. Sizə də məsləhət görmürəm, Azərbaycan xalqına da məsləhət görmürəm. Bunlar hamısı əhəmiyyətsiz şeylərdir. Əhəmiyyətli məsələ odur ki, bax, biz bu gün buradayıq, burada oturmuşuq, burada durmuşuq və əbədi burada yaşayacağıq. 44 günlük müharibə və müharibədən sonrakı dövr – altı ay artıq keçibdir – bir daha göstərdi ki, kim kimdir, kim nəyə qadirdir. Biz də bir çox məsələləri xüsusilə beynəlxalq müstəvidə özümüz üçün yəqin etdik və bu bizə gələcəkdə düzgün qərar qəbul etməyimizə kömək edəcəkdir.

Hesab edirəm ki, bu gün tarixi gündür. Çünki bu gün azad edilmiş torpaqlarda birinci baş plan artıq təsdiqlənir. İndi Şuşa şəhərinin baş planı hazırlanır, artıq bir müddətdən sonra təsdiqlənəcək. Füzuli şəhərinin, Cəbrayıl şəhərinin, digər şəhərlərin baş planları üzrə iş gedir. Amma birinci baş plan, bax, burada təsdiqlənəcəkdir. Artıq bir neçə tədbir keçirildi. Ağdam şəhəri üçün çox önəmli olan 1 saylı tam orta məktəbin təməli qoyuldu. Siz yaxşı bilirsiniz ki, bu məktəbin çox böyük, 140 illik tarixi vardır. Gələcəkdə burada iş yerlərinin yaradılması üçün Ağdam Sənaye Parkının təməli qoyuldu. Bu parkın ərazisi təqribən 200 hektara yaxındır və orada yüzlərlə, gələcəkdə bəlkə də minlərlə insan işlə təmin ediləcək. Bərdə–Ağdam avtomobil yolunun təməli qoyuldu və artıq yaxın gələcəkdə yol istismara veriləcəkdir. Eyni zamanda, mənim göstərişimlə Bərdə–Ağdam dəmir yolunun və dəmir yolu vağzalının tikintisi nəzərdə tutulur. İmarət kompleksi-nin bərpası ilə əlaqədar artıq işlərə start

verilir. Ağdamda İşğal Muzeyi və Zəfər Muzeyi konsepsiyası mənə təqdim edildi. Yer seçildi və həm Zəfər, həm İşğal muzeyləri çox möhtəşəm olacaq. Digər obyektlər, digər tədbirlər, böyük meşə sahəsinin təmali qoyuldu. Şəhərin içində böyük bir meşə zolağı olacaq – 125 hektarlıq. Süni göl yaradılacaq, kanallar, körpülər tikiləcək. Şəhərin müasir standartlara, müasir tələblərə uyğun inkişaf planı artıq tam işlənib hazırlanıbdır. Bütün Qarabağ zonası «yaşıl enerji» zonası olacaq. Bütün şəhərlər «ağıllı şəhər» konsepsiyası əsasında qurulacaq. Yəni bu gün bu görüşdən sonra bizə birlikdə bu təqdimat göstəriləcəkdir.

Əminəm ki, nəzərdə tutulmuş bütün məsələlər öz həllini tapacaq və biz sizinlə bundan sonra Ağdam şəhərində, Ağdam rayonunda çox görüşəcəyik. Bir daha dediyim sözlərə qayıtmaq istəyirəm, mən bu 17 il ərzində – 2003-cü ildən 2020-ci ilə qədər ovaxtkı məcburi köçkünlərlə bir çox görüşlər keçirmişəm və hər zaman onlara deyirdim ki, biz torpaqlara qayıdacağıq, siz torpaqlara qayıdacaqsınız. Ancaq göürdüm ki, son illər onların gözlərində ümid azalır. Görürdüm və bu da təbii idi. Çünki 30 ilə yaxın vaxt keçmişdi. Ancaq mən hər zaman əmin idim ki, bu olacaq. Sadəcə olaraq, deyə bilmirdim ki, nə vaxt olacaq, necə olacaq. Amma bilirdim ki, olacaq.

Bir məqama toxunmaq istəyirəm, bilirəm ki, müharibə dövründə mənim «twit»lərimi, mənim çıxışlarımı xalqımız səbirsizliklə gözləyirdi. Mən çıxışlarımda da, «Twitter» hesabımda da hər zaman həqiqətləri deyirdim və yazırdım. Bir gün fikirləşdim ki, yəqin ağdamlılar düşünürlər ki, Cəbrayıl azad olundu, Xoca-

vənd azad olundu, Hadrut, Suqovuşan, Murovdağ, Füzuli, Zəngilan, Qubadlı – gör haralara gedib çıxmışıq. Bəs nə üçün Ağdamın kəndləri azad olunmur? Fikirləşirdim ki, yəqin siz ağdamlılar belə düşünürsüz. Amma özümü saxlayırdım, deyə bilmirdim ki, nə üçün. Artıq hər kəs bilir nə üçün. Çünki əgər biz bu istiqamətdən hücum keçsəydik, daha çox şəhidlərimiz olacaqdı. Çünki onlar elə bir istehkam qurmuşdular, elə minalamışdılar ki, buradan bizim hücum etməyimiz, əlbəttə, böyük səhv olardı. Ancaq biz bu istiqamətdə kifayət qədər böyük hərbi qüvvə saxlamışdıq ki, erməni ordusunun əhəmiyyətli hissəsi, bax, burada olsun. Beləliklə, biz onların manevr imkanlarını böyük dərəcədə məhdudlaşdırdıq. Onsuz da biz Ağdamı alacaqdıq. Şuşa – alınmaz qala götürüləndən sonra mənim göstərişimlə növbəti istiqamət Ağdam oldu. Mən indi bunu deyə bilərəm. Artıq biz elə bil ki, arxa hissədən gələrək, erməni qruplaşmasını mühasirəyə alıb tam məhv edəcəkdik.

Çox güman ki, Ermənistan tərəfi də bunu dərk etdi və ağ bayraq qaldırmağa məcbur oldu, qarşımızda diz çökdü. Otuz il bizə meydan oxuyan, əsəblərimizlə oynayan, xalqımızı təhqir edən, özündən uydurma qəhrəman düzəldən düşmən bizim qabağımızda diz çökdü, ağ bayraq qaldırdı, təslim oldu və kapitulyasiya aktına imza atdı. Biz Ağdamı bir güllə atmadan, bir şəhid vermədən azad etdik və bu gün buradayıq və bundan sonra əbədi burada olacağıq.

* * *

Mənsüm İbrahimov (*Xalq artisti*): Möhtərəm cənab Prezident, biz Sizi salamlayırıq. Bu gün biz Sizinlə Qarabağımızın döyünən ürəyi olan Ağdamımızda tarixi təməlqoyma mərasiminə şahidlik edirik. 28 ildən sonra şanlı ordumuzun və Müzəffər Ali Baş Komandanımızın rəhbərliyi ilə, onların sayəsində Zəfər çalmış bir xalq kimi, Respublika Gününü məhz Ağdamda qeyd etmək bizim üçün böyük qürurdur.

Bizim qəhrəman ordumuzun böyük tarixi Qələbə-sindən sonra Heydər Əliyev Fondunun Şuşamızda təşkil etdiyi möhtəşəm «Xarıbülbül» festivalı mədəniyyətimizin qələbəsi və dünyaya bir mesaj idi. Təbii ki, biz buna görə Sizə – Müzəffər Ali Baş Komandanımıza, şanlı ordumuza təşəkkür edirik, şəhidlərimizin ruhu qarşısında baş əyirik, qazilərimizə cansağlığı arzulayırıq.

Cənab Prezident, 2018-ci ildə Quzanlıda Muğam Mərkəzinin açılışındakı çıxışınızda qeyd etdiniz ki, tezliklə Ağdamın mərkəzində bunu daha möhtəşəm tikəcəyik. Artıq bu gün biz o tarixi hadisənin şahidiyik. Həqiqətən, bizim üçün böyük bir qürurdur. Mən bütün ağdamlılar adından, bütün sənətkarlar adından Sizə təşəkkür edirəm ki, bizim dövlətçiliyimiz əbədidir. Biz Sizin sayənizdə bundan sonra burada böyük Muğam mərkəzlərində muğam festivalları, böyük tədbirlər keçirəcəyik. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Bəxtiyar Sadıqov (*Milli Məclisin üzvü*): Möhtərəm cənab Prezident, bu gün həyatımızın ən xoşbəxt günlərindən biridir. Yeni Qarabağımızın, yeni Ağdamın təməli qoyulur. Biz də bunun iştirakçısına

çevrilmişik. Bu xoşbəxtliyi bizə Müzəffər Ali Baş Komandan kimi, Siz nəsb etmişiniz. Bu xoşbəxtliyi təkçə bizə yox, keçmiş məcburi köçkünlərə yox, bütün Azərbaycan xalqına bəxş etmişiniz. Siz bizim itmiş inamımızı qaytarmısınız. Bizim ölməkdə olan ümidlərimizi yenidən dirçəltidiniz, yeni həyat verdiniz. Çox sağ olun, minnətdarıq. Siz Azərbaycan xalqını dünyaya yenidən qürurlu xalq, döyüşkən xalq, itirilmiş torpaqlarını qaytaran xalq kimi təqdim etdiniz.

Möhtərəm cənab Prezident, 44 günlük Vətən müharibəsində Siz əsl möcüzə yaratdınız – buna başqa ad vermək mümkün deyil – bizim hamımızın gördüyümüz və şahidi olduğumuz möcüzə. Siz yeni ordu qurdunuz, yeni vətənpərvər gənclər nəslini yetişdirdiniz. Siz milli birlik yaratdınız. Siz ordumuzu ən yeni silahlarla silahlandırdınız. XXI əsrin müharibəsini apararaq, ən yeni taktika və strategiya tətbiq etdiniz. Bu gün hətta Amerika Birləşmiş Ştatları kimi güc mərkəzi də Sizin taktikanızdan, İkinci Qarabağ müharibəsindəki taktikadan öyrənir və ordusunda dəyişiklik aparır.

Siz dəmir yumruğunuzla düşmənin başını əzsiniz, belini qırdınız. Siz Ermənistanı təkçə hərbi meydanında darmadağın etmədiniz, diplomatiya sahəsində, informasiya müharibəsində də biabırçı məğlubiyyətə uğratdınız. Siz informasiya müharibəsinin yeganə baş qəhrəmanısınız.

Möhtərəm cənab Prezident, Siz bizi bəxtəvər günlərə, xoşbəxt günlərə gətirmisiniz. Siz özünüz də xoşbəxt insansınız. Beş əsrlik dövrdə itirilmiş Azərbaycan torpaqlarını geri qaytaran qüdrətli sərkərdəsiniz. İki

əsrlik Qarabağ münaqişəsini uğurla həll edən Müzəffər Ali Baş Komandansınız. Müqəddəs ata vəsiyyətini yerinə yetirən xoşbəxt övladsınız. Azərbaycan xalqını ən ülvü arzusuna çatdıran əsl xilaskarsınız. Var olun, sağ olun!

Möhtərəm cənab Prezident, Siz bizə demişdiniz ki, bizi Qarabağa qaytaracaqsınız, Ağdama qaytaracaqsınız. Çox sağ olun, bu gün Ağdamdayıq. Siz demişdiniz ki, Qarabağı cənnətə çevirəcəyik, bir-birindən gözəl layihələr vardır. Bu layihələrin baş müəllifi Sizsiniz. Biz inanırıq ki, tezliklə gözəl Qarabağda asudə, şən yaşayacağıq. Həmişə Sizinlə qürur duyacağıq. Biz Sizinlə fəxr edirik, cənab Prezident. Bayramınız mübarək! Qarabağ Azərbaycandır! Qarabağ bizimdir!

Ə v ə z M i k a y ı l o v (*Ağdam rayon Ağsaqqallar Şurasının sədri*): Hörmətli cənab Prezident, icazə verin, çıxışımın əvvəlində Ağdam rayonunun çoxsaylı ağsaqqalları adından Sizi salamlayım, onların bütün arzularını burada Sizə çatdırım.

Əlbəttə, biz bugünkü günü çox səbirsizliklə gözləyirdik. Müharibə – nə qədər dəhşətli, nə qədər müdhiş səslənir bu söz. Bu sözün arxasında minlərlə anabacı harayı, viran olmuş şəhərlər, kəndlər, oğul itkisi – bütün bunlar məhz 30 illik müharibədə ermənilərin bizim başımıza açdığı oyunların qısa xülasəsidir. Çox möhtəşəm bir gündür ki, biz o günləri arxada qoyduq və bu gün Ağdamda belə bir təməlqoyma mərasimi keçirilir. Siz 44 günlük müharibə dövründə Bakıda bir çox xarici ölkə müxbirlərinin suallarını elə cavablandırırdınız ki, onlar sanki mat vəziyyətinə düşürdülər. Onlar peşman olurdular ki, Sizə belə suallar veriblər.

Gözləmərdilər. Əlbəttə, biz bunu Sizdən gözləyirdik. Yaxud götürək müharibədən sonrakı dövrdə Bakıda keçirdiyiniz böyük, dörd saatlıq mətbuat konfransını, hansı ki, orada Siz dörd dildə – Azərbaycan, türk, rus və ingilis dillərində bütün dünyaya ürək sözlərinizi çatdırdınız. Bütün bunlara görə Sizinlə fəxr edirik. Sizin Ağdama bu ikinci səfəriniz, baş planı təsdiq etməyə gəlməyiniz biz ağıdamlılar üçün böyük şərəfdir. Buna görə Sizə minnətdarlığımızı bildirir və Sizinlə fəxr edirik. Çox sağ olun.

A q i l A b b a s (*Milli Məclisin üzvü*): Möhtərəm Prezident, əvvəla, Sizinlə burada olduğumuz üçün dünyanın ən xoşbəxt adamlarıyıq. Siz başda olmaqla, xalqımız xoşbəxtidir. Horadızda bayrağın altında üzü Naxçıvana dayananda dedim ki, möhtərəm Prezident, o bayrağı ilk dəfə Dövlət bayrağı kimi ulu öndər atanız qaldırıb. Biz, xüsusən Qarabağ camaatı inanırıq ki, Siz o bayrağı götürüb, düz bu yolla Naxçıvana gedəcəksiniz və bayrağı orada ucaldacaqsınız. Siz o bayrağı qaldırdınız, gətirib Şuşada ucaldınız, himnimizi, uvertürəmizi səsləndirdiniz. Siz o bayrağı Zəngəzur dəhlizindən asacaqsınız.

Möhtərəm Prezident, ulu öndər Məmməd Arazın bir şeirini çox sevirdi: «dünya sənin, dünya mənim, dünya heç kimin». İndi o şeir dəyişib. İndi deyirlər, dünya sənin, dünya mənim, dünya bizim. Siz o dünyanı verdiniz bizə, bu xalqa o dünyanı verdiniz. Doğrudan, o şeirin sözlərini camaat elə oxuyur, o cür.

Möhtərəm Prezident, dostlar 44 günlük Zəfərimiz haqqında dedilər, mən təkrar etmək istəmirəm. Mən o zaman burada – cəbhə xəttində idim, izləyirdik.

Başqa bir fikrimi demək istəyirəm. Ola bilər, bir az çox danışdım. Yenə Məmməd Arazdan demək istəyirəm. Deyir: «Vətən mənə oğul desə nə dərdim, mən olub qayasında bitərdim». Siz təkcə bu Vətənin oğlu olmadınız, Siz bütün türk xalqının oğlu oldunuz. Ən böyük oğul oldunuz. Eşq olsun Sizə!

İ l h a m Ə l i y e v: Çox sağ olun, təşəkkür edirəm. Bilirsiniz ki, müharibə dövründə birinci Cəbrayıl rayonu işğaldan azad olundu. Mən bunu xalqa çatdırandan sonra fikirləşdim, yəqin ki, mənim həyatımda ən xoşbəxt günlərimdən biridir. Çünki birinci rayonu tam azad etmək, işğalçılardan tam təmizləmək doğrudan da böyük tarixi hadisə idi və bu, xalqımıza, ordu-muza əlavə ruh verdi, inam verdi. Ondan sonra Füzuli, ondan sonra Hadrut, ondan sonra Murovdag, Suqovuşan, Zəngilan, Qubadlı. Hər dəfə öz-özümə deyirdim ki, ən xoşbəxt günlərimi yaşayıram. 10 noyabr – Ermənistanın kapitulyasiya aktı. Özü də nəinki Azərbaycan ictimaiyyəti, bütün dünya bilir ki, o hansı formada imzalandı. Bu günə qədər mən bilmirəm, Paşinyan onu hansı tində imzalayıb. O da müharibənin, Zəfərin kulminasiyası idi, əsl kapitulyasiya aktı idi. İndi hər kəs bunu belə qəbul edir.

Ondan sonra yanvarın 14-də Şuşada birinci dəfə olarkən özümə dedim ki, ən xoşbəxt günlərimi yaşayıram. Bu gün də eyni sözləri deyirəm. Əminəm ki, bizim xalqımızın həyatında bundan sonra belə xoşbəxt günlər çox olacaq. Xalqımız xoşbəxt olsun. Tezliklə doğma Ağdamı bərpa edək, vətəndaşları qaytaraq və bu gözəl diyarımız olan Qarabağ torpağında əbədi yaşayaq. Bir daha təbrik edirəm.

Y e r d ə n: Siz başda olmaqla.

İ l h a m Ə l i y e v: Burada bizimlə birlikdə iştirak edən gənclər Ağdamı heç vaxt görməyiblər, amma çox gözəl nəticələr göstəriblər. Mənə məlumat verildi ki, 644 bal, 644 bal və 650 bal toplayıblar. Elədirmi? Keçən il qəbul imtahanlarında bu balla onlar öz biliklərini göstəriblər. Bu tarixi gündə mən onları xüsusilə dəvət etmişəm ki, burada ağsaqqallar, tanınmış insanlarla bərabər, gənc nəslin nümayəndələri də olsun. Çünki bu tarixi günümüzü biz belə qeyd etməliyik, bütün nəsillərin nümayəndələri ilə. Ölkəmizin gələcəyi məhz bilikli, savadlı və öz doğma torpağına bağlı olan belə gənclərin əlində olacaqdır.

İ c t i m a i y y ə t n ü m a y ə n d ə s i: Siz başda olmaqla, inşallah. Var olun!

R u s l a n S a d ı x o v («*Ağ şəhər*» layihəsinin icraçı direktoru): Bu şəkillər ümummilli liderimizin Ağdam ictimaiyyəti ilə görüşlərindəndir.

İ l h a m Ə l i y e v: Bu bulaq haradadır?

İ c t i m a i y y ə t n ü m a y ə n d ə s i: Xındırıstandadır, İldırım Cəfərov da kolxozun sədri idi. Bu, Qərvənddəkidir, Xuraman Abbasova. Mən Qərvənddənəm.

İ l h a m Ə l i y e v: Qərvənd kəndindən?

İ c t i m a i y y ə t n ü m a y ə n d ə s i:Bəli, mən orada tədbirdə iştirak etmişəm. Adı da Heydər bulağıdır. Allah rəhmət eləsin.

İ l h a m Ə l i y e v: Bu da ağsaqqallarla görüşdəndir.

R u s l a n S a d ı x o v: Cənab Prezident, Siz tapşırırdınız ki, Ağdam şəhərinin planına rayon ictimaiyyəti ilə bir yerdə baxılsın. Çünki Ağdam rayonunun kommunikasiya, yol xətləri, dəmir yolu və va-

cib strukturunu təşkil edən meliorasiya xətləri bir-biri ilə vəhdət təşkil etməlidir. Ona görə də rayonun işğaldan azad olunmuş 70900 hektarlıq bu hissəsinə baxılıb, eyni zamanda, onun coğrafi şəraiti nəzərdən keçirilib, iqlim şəraiti burada əks etdirilibdir. İqlim şəraitinə görə burada hansı bitkilər əkilə bilər, hansı kənd təsərrüfatı məhsulları yetişdirilə bilər. Bunun əsasında ictimaiyyətlə, administrasiya ilə bir yerdə 71 kəndi daha rahat, daha uyğun qurmaq üçün 33 kənd layihələndirilibdir.

İlham Əliyev: Birinci mərhələdə olacaq. Birinci mərhələdə 33 kənd müəyyən olunub, bəzi kəndlər isə birləşəcək. Ondan sonrakı mərhələdə qalan kəndlər də tədricən bərpa ediləcək. Amma biz əsas planımızı 33 kəndin ətrafında qurmuşuq.

Ruslan Sadıxov: Burada ilkin islahatlar kənd təsərrüfatı torpaqları ilə bağlıdır. İslahatlara əsasən, təqribən 25 soddan nəzərdə tutulub, Sizin icazənlə, 18 soddan insanların hər birinə həyatı sahə müəyyən olunub. O biri rayonlara baxanda bu, yüksək rəqəmdir, Siz bunu tövsiyə etmisiniz.

İlham Əliyev: Yəni həyatı sahə?

İctimaiyyət nümayəndəsi: Çox yüksək rəqəmdir. Çox gözəl. Çox böyük, gen-bol.

Ruslan Sadıxov: Bunları təmin edəndən sonra Sizin tapşırığınıza uyğun olaraq, investorların cəlb edilməsi və Ağdamın müasir kənd təsərrüfatı növlərinin inkişafını təmin etmək üçün 10–50 hektarlıq 200 müasir fermer təsərrüfatı nəzərdə tutulub. Yerdə qalan dövlət torpaqlarında isə 50–100 hektarlıq 50 müasir fermer təsərrüfatının yaradılması nə-

zərdə tutulub. Eyni zamanda, Sizin tapşırığınıza uyğun olaraq, ilk böyük müəssisələr artıq ilk gündən gəlib burada əkin işləri aparırlar ki, əkin sahələri boş qalmasın. 1500, 3000, 4000 hektarlıq bir neçə iri, müasir təsərrüfatlar da yaradılacaqdır.

İlham Əliyev: Ağdamlı sahibkarlar da bunu indi eşidirlər. Gəlsinlər təkliflərini versinlər ki, burada bir qarış torpaq da boş qalmasın.

Ruslan Sadıxov: Təşəkkür edirik, cənab Prezident. Bu slayda fikir verin, burada kəndlərin birləşməsi nəzərdə tutulub. Onlar elə formada birləşdirilib ki, gələcək meliorasiya kanallarının suyu bərpa olandan sonra meliorasiya strukturu kənd yollarına və suyun axınına uyğun olsun, bir-birinə mane olmasın. Bu kəndləri görürsünüz, artıq Ağdam rayonunun orta hissəsində Xaçınçaydan Qarqarçayadək olan ərazini burada illüstrativ nümayiş etdiririk. Bu kəndlər bu formada birləşir və yerdə qalan dövlət torpaqları da bir ayrı formada olacaq. Kəndlərarası yolların hamısının arasında qalan yerlərdə meşə zonaları yaradılacaq ki, Ağdam şəhərində yaşıllıqlar bərpa olunsun. Kəndlər bölünəndə elə bölünüb ki, cənab Prezident, böyük hissələr 150 hektardır, biz o hissələri daha kiçik – 25 hektarlıq hissələrə bölə bilərik. Ailəyə düşən paya uyğun olaraq, biz onları 4 hektarlıq, 5 hektarlıq, bir ailəyə 18 sot necə ki, deyilmişdi, elə qurulacaq ki, gələcək su xətlərimizin yeri kəndin tikilib-tikilməməsindən asılı olmayaraq, artıq bəllidir.

İlham Əliyev: Hər kəsin də suyu olacaq?

Ruslan Sadıxov: Bəli, ola bilər ki, meliorasiya xətləri 2-3 il sonra qurulsun, artıq onların plan-

ları uyğun olacaq və heç kəsə də mane olmayacaq. Yeni sistem üzrə, burada bu şəkildə görünür – hər bir həyətin önündə su, meliorasiya suları olacaqdır. Bu, imkan verəcək ki, Ağdam rayonunun sakinləri istəsələr həm intensiv təsərrüfat qura, həm də dədə-baba qaydası ilə öz işlərini apara bilər.

İlham Əliyev: Necə baxırsınız bu təklifə?

İctimaiyyət nümayəndəsi: Çox gözəl, yüksək səviyyədə, cənab Prezident. Uğurlu, xeyirli olsun. Hər şey düşünüldü. Gələcək üçün tikilir, əsas məsələ gələcəkdir. Nümunəvi layihədir.

İlham Əliyev: Mən deyirəm, bu şəhər və bütün rayon dünya üçün nümunə olacaq.

Ruslan Sadıxov: Cənab Prezident, şəhərə gəldikdə, əsasən öz tarixi hüduqlarında götürülüb, tarixi hüduqlarından başqa, bir neçə kənd də ona birləşdirilib.

İlham Əliyev: Şəhərə hansı kəndlər birləşib?

İctimaiyyət nümayəndəsi: Səkkiz kənd birləşdirilib: Ətyeməzli, Qaraqaşlı, Xıdırlı, Sarıhacılı, Çuxurməhlə, Qarazeynallı. Cənab Prezident, o kəndlərdə şəhər ənənəsi var.

İlham Əliyev: Onlar bitişikdir?

Ruslan Sadıxov: Bəli. Ağdam şəhərinin əhalisi 36 min nəfər olub. Birləşdirilən kəndlərlə və əhalinin artımını da nəzərə alsaq, 50 mindən yuxarıdır. Sizin tapşırığınıza uyğun olaraq, şəhər 100 min nəfər əhali üçün planlaşdırılıb. İnanırıq ki, Ağdam Azərbaycanın böyük sənaye, turizm şəhərlərindən biri olacaq və tapşırığınıza uyğun olaraq, hər bir aspekt nəzərə alınıb. Şəhərin özünə gəldikdə, ətrafı bağlarla əhatə olunub, intensiv, müasir bağlarla. Turistlər, yaxud da

yerli sakinlər şəhərə yaxınlaşanda onun ətrafında ən müasir bağlar görəcəklər. O bağlarda kiçik müəssisələr, turizm obyektləri, 8–12–20 yerlik hotellər ola bilərlər ki, şəhərə gələn qonaqlar kənara çıxmadan bağbağatın içində o hotellərdə qala bilsinlər. Maraqlı mənzərə olacaq. Bitkilər elə seçilib ki, lavanda bitkisi kimi gül açanlar, badam bitkisi, digər bitkilər çiçəklənən olsun. Yaz gələndə Ağdam hər ay dəyişən çiçəklərin əhatəsində olacaq.

İctimaiyyət nümayəndəsi: Cənab Prezident, Ağdamda nə əksən bitər, subtropik bitkilərin hamısı Ağdamda bitir. Torpaq çox münbitdir.

İlham Əliyev: Bəli, torpaq çox münbitdir.

İctimaiyyət nümayəndəsi: Cənab Prezident, mən Qərvənddənəm. Su kanalları gəlirdi. Bax, gələcəkdə onların açılması ilə əlaqədar yəqin ki, müəyyən tədbirlər görülməkdir.

İlham Əliyev: Tapşırıq verilib, komissiya yaradılıb, Baş Nazirin müavininin rəhbərliyi ilə indi bu işlərə baxılır. Suqovuşan azad olunduğuna görə işlər daha da asanlaşacaq. İş orasındadır ki, oradan iki kanal gəlirdi, səhv etmirəmsə. Bir kanal bağlıdır, çünki o, işğal dövründə hərbi məqsədlər üçün istifadə olunub, onu açmaq lazımdır. Suqovuşandan da biz istənilən həcmdə suyu ötürə bilərik. Bizim planlarımızda vaxtilə suvarılan təqribən 100 min hektara yaxın torpağı yenə su ilə təmin etməkdir. Siz bilirsiniz ki, ermənilər yayda suyu kəsirdilər, sonra buraxırdılar.

İctimaiyyət nümayəndəsi: Bəli, Xaçını da kəsirdilər, oranı da.

İ l h a m Ə l i y e v: Xaçın indi bizdədir, tam su anbarı. Oraya da qrup ezam etmişəm, onun da ətrafına baxıblar, Xaçınçay su anbarı böyük tutumludur. Təqribən 23 milyon kubmetr. Böyük su anbarıdır. Yəni mənim nəzarətimdədir. O kanalların birində iş gedir, o biri də açılacaq. Oradan təkcə Ağdam yox, Bərdə, Yevlax, Tərtər, Goranboy və bir neçə başqa rayona da su gələcək. Ona görə də biz burada artezianlar qazdırırdıq. Ən çox artezianı biz burada qazdırmışıq – 150 quyu, 10 quyu da əlavə qazılmalıdır.

R u s l a n S a d ı x o v: Cənab Prezident, Ağdamın xüsusiyyətlərini nəzərə alaraq bilirik ki, Şahbulaq şəhər ətrafında ən gözəl, tanınmış yerlərdən biridir, həm tarixi, həm də görməli yerdir. Ona görə də şəhərin ətrafı belə qurulubdur ki, şimala doğru ətrafında bağlar salına-salina Şahbulaq qalasına və Xaçınçaya qədər getmiş olacaq, oradan da Sizin tapşırığınıza uyğun olaraq yaradılacaq Atçılıq zavodunun yerləşəcəyi Eyvazxanbəyli kəndinə.

Beləliklə, Ağdama gələn qonaqlarımız Şahbulağı seyr edə biləcək, qalanın daxilində tarixi hissə, muzeylər olacaq. Elə indi də insanlar gəlib buranı seyr edirlər, artıq muzey marşrutu kimi qurulub, hər yerdə nişanlar, göstəricilər qoyulub, xeyli minadan təmizləmə işləri görüldü və qonaqlar da buraya artıq turist kimi gəlirlər.

İ l h a m Ə l i y e v: Atçılıq kompleksini biz Ağcabədidə qurduq, amma birini də burada quracağıq, öz tarixi yerində.

R u s l a n S a d ı x o v: Ona görə buraya gələn yollar diqqətdə saxlanılır və ətrafında bağlar salınacaq ki, o yollara xüsusi gözəllik versin.

Burada dünya şəhərlərinin şəbəkə təhlili verilib, yəni dünyanın ən gözəl şəhərlərinin quruluşu, şəbəkələri, küçə enləri, görünüşləri, bölünüşləri, parkları, nəqliyyat vasitələridir. Biz burada 813 minlik, 6 milyonluq, 2 milyonluq, eyni zamanda, 90 minlik, 350 minlik şəhərləri görə bilirik. Bu, Ağdam şəhərinin əvvəlki planıdır və bu şəbəkəni onun əsasında qurmuşuq ki, özünəməxsus gözəlliyi olsun.

İlham Əliyev: Yaşıl enerji növləri, «ağıllı şəhər», bu təqdimat var? O avtobuslarla bağlı, o tramvaylarla bağlı?

Ruslan Sadıxov: Bəli, hamısı var. İctimaiyyətlə də böyük məmnuniyyətlə bildirmək istəyirik ki, Sizin tapşırığınıza uyğun olaraq, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının UNİSEF qurumu «Ağıllı və dayanıqlı şəhərin müddəaları haqqında» kitabça buraxıb, onun 18 müddəası var. İT şəbəkəsindən tutmuş, turizm və yaşıllıq zonaları, nəqliyyat – onların hamısı burada vəhdət halında əksini tapıb, hər biri də nəzərə alınacaq.

İlham Əliyev: Burada da müqayisə göstərib?

Ruslan Sadıxov: Bəli, müqayisədir, şəhərlərin sıxlığıdır. Bunlar dünya şəhərləridir. Burada onların sıxlığı göstərib. Burada isə bizim kəndlər və Ağdam şəhəri öz yerini tutur. Təkcə Gəncə və Sumqayıt şəhəri Ağdamdan sıx olacaq.

İlham Əliyev: Amma ərazi baxımından Sumqayıtdan böyük olacaq?

Ruslan Sadıxov: Ərazi baxımından Sumqayıtdan böyük olacaq. Cənab Prezident, 1700 hektar götürülməsinə baxmayaraq, biz sıxlığı təhlil edəndə görükdük ki, məsələn, Berlin kimi şəhərdə sıxlıq 1 vahid təş-

kil edir. O, kifayət qədər yaşıl şəhərdir. Ondan az olanda nəqliyyat üçün ərazilər bir qədər böyüyür. Ona görə də Sizin məsləhətinizlə qərar verdik ki, 1700 hektarın içində də bəzi əraziləri bağlara verək ki, bir balaca sıxlıq olsun.

İlham Əliyev: Vaxtilə Ağdam şəhərinin ərazisi 700–800 hektar idi. İndi iki dəfə böyüdürük.

Ruslan Sadıxov: Bəli, sənaye zonası da nəzərdə tutulub. Gələcək nəqliyyat zonalarında hamısı vəhdət təşkil edir. Burada çoxmərtəbəli binalar olacaq. Ağdam şəhəri ərazisinin 30 faizi əhalinin 70 faizini əhatə edəcək. Əhalinin 30 faizi fərdi evlərdə yaşayacaq. Ağdamda 1750 fərdi ev, 23 min mənzil olacaq, 100 min də əhalimiz. Ən sıx yeri mərkəz olacaq. Bu, artıq baş planın özüdür.

İlham Əliyev: Bu, Bərdə yoludur?

Ruslan Sadıxov: Bəli. İlk dağdağan ağacını əkdiniz, burada dağdağan ağacları çox möhtəşəmdir, gözəldir. Söküntülər aparanda bu dağdağanların hər birini qoruyuruq. Meşə parkını tez açdıq ki, imkan olduqca onları əkməyə yerimiz olsun. Buradan yararlı ağacları götürüb hamısını parka köçürəcəyik.

İctimaiyyət nümayəndəsi: Dağdağan müqəddəs ağacdır, gözdəymənin qarşısını alır.

İlham Əliyev: Dediysin park budur, 125 hektar, uzun şəhər parkı?

Ruslan Sadıxov: Bəli. Adını çəkdiyimiz kanal da buradan keçir. Biz o kanalı elə yönəltdişik ki, ətrafında evlər də olsun.

İlham Əliyev: Kanal şəhərin içindən çay kimi axacaq?

Ruslan Sadıxov: Bəli, meliorasiya layihələrinə görə, orada həmişə su olacaq, bəzi anlarda iti axacaq, bəzi anlarda zəif. İnsanlar bu ikikilometrlik məsafədə qayıqlarla gəzə biləcəklər.

İlham Əliyev: Bulvar kimi gəzinti və qayıqlar?

Ruslan Sadıxov: Bəli, indi o haqda da məlumat verəcəyik. Oradan buraya ikikilometrlik məsafəni qayıqlarla gələcəklər. Bilirik ki, ağdamlıların gözəl mətbəxi var, onların mətbəxinə hər kəs qonaq olmaq istəyir, burada o tipli istirahət zonaları nəzərdə tutulacaq. Bu, nəzərdə tutulan tarixi mərkəzdir. Bu isə açıq səma altında İşğal Muzeyidir. Bu biri isə məsciddir. Məscidin qarşı tərəfində qədim Ağdam üslubunda yaradılacaq kvartal olacaq. Bura 1 saylı məktəbin yeridir. 4 hektarlıq Mərkəzi park məscidin yanında idi, ora İşğal Muzeyi kimi saxlanıldığından park buraya keçirilir. Bura isə möhtəşəm Bərdə–Ağdam yolunun girişidir. Ağdamlıların böyük xatirəsi olan «Fərhad Bisütun dağını çapır» heykəl kompozisiyasını bərpa etmək fikrimiz var. Gördüyümüz bu park şəhərin ən gözəl ərazisi olacaq, artıq torpaq işləri görülür.

İlham Əliyev: Burada da biri olacaq.

İctimaiyyət nümayəndəsi: Parklar çoxdur.

Ruslan Sadıxov: Parklar çoxdur, cənab Prezident. Adətən, şəhərlərdə 15 faiz yaşıllıq olur, burada meşə zolaqlarına görə 23 faizə çatacaq. Bu da bizim «dayanıqlı şəhər», «ağıllı şəhər» prinsiplərinin əsaslarından biridir. Ümumiyyətlə, burada qurulan mexanizm barədə əlavə məlumat verəcəyik. Üstünlük əsasən piyadalara veriləcək. Sosial infrastruktur, məktəblər elə qurulub ki, insanlar hər yerdən oraya piyada getsinlər.

İlham Əliyev: İnsanlar piyada istənilən yerə çata bilirlər?

Ruslan Sadıxov: Bəli, istənilən yerə. Bütün yollarda – indi yol sxemlərini də göstərəcəyik – velosiped yolları nəzərdə tutulub ki, insanlar velosipeddən istifadə etsinlər. Çünki böyük şəhərlərdə hərəkətsizlik artıq aktual bir məsələdir.

İlham Əliyev: Ekoloji tarazlıq da mütləq maksimum qorunmalıdır.

Ruslan Sadıxov: Bəli, faizlər barədə Sizə əlavə məlumat verəcəyik. Nəqliyyat infrastrukturu – piyadalar birinci, fərdi velosiped vasitələri ikinci, ictimai nəqliyyat üçüncü yeri tutur. Sizin tapşırığınıza uyğun olaraq, elektrikle işləyən yeni tramvay xətləri də nəzərdə tutulub, relslər olmadan təkərlər üzərində hərəkət edəcək.

İlham Əliyev: Tramvaylar ölkəmizdə hələ heç yerdə yoxdur, özü də elektrikle işləyən.

İctimaiyyət nümayəndəsi: Trolleybus da. Möhtərəm cənab Prezident, Allah Sizi qorusun, elə gözəl layihələr həyata keçirmisiniz ki, Ağdamımız da Şuşa ilə bir yerdə cənnət bağı olacaq.

İlham Əliyev: Mən demişəm, cənnət olacaq.

İctimaiyyət nümayəndəsi: Cənnət bağında mənim tarım da olacaq, ifam da olacaq, başda Siz olmaqla. Allah Sizi qorusun.

Ruslan Sadıxov: Cənab Prezident, bu tramvay dairə ilə hərəkət edəcək, bu dairənin ortasında 60 metrlik yol olacaq. Bu yol Sizin təməlini qoyduğunuz ilk yaşayış kvartalından başlayır və gəlib administativ mərkəzə çıxır. Mərkəzdə yeni meydan qurulacaq,

o meydanın tribunası olacaq, şəhər administrasiyası yerləşəcək və qarşısında da «konqres hol» olacaq.

İlham Əliyev: Kütləvi tədbirlər, paradlar, konqres hol.

Ruslan Sadıxov: Bəli, kütləvi tədbirlər, sərgilər, ola bilər kənd təsərrüfatı sərgiləri, turizm sərgiləri təşkil edilsin. Ağdam şəhərinin yanında bir hündürlük var, o hündürlüğü isə Dağüstü park kimi istifadə etmək olar. Orada açıq teatr nəzərdə tutulub ki, Ağdamda təşkil olunacaq muğam konsertlərinin sədaları bütün şəhəri bürüsün.

Təhsil Nazirliyinin təklifi ilə 15 məktəb layihəsi verilib. Sizin göstərişinizlə Qarabağ Universitetinin yaradılması nəzərdə tutulur. Universitetdən əlavə, xüsusi orta təhsil müəssisələri və liseylər yaradılacaq.

İlham Əliyev: Ağdam bütün Qarabağın təhsil mərkəzi olacaq.

Ruslan Sadıxov: Gələcək investorlar da xüsusi məktəb inşa etmək istəyirlər. Onlar da istəsələr gəlib burada kamplarını qura bilərlər, tələbələrımız gedib orada-burada qalmaqdansa, özləri gözəl Ağdamda, Şuşaya çox yaxın tarixi bir yerdə təhsillərini ala bilərlər. Bu hissədə isə Sizin tapşırığınıza əsasən, stadion nəzərdə tutulub. Stadionun tamaşaçı tutumu 30 min nəfərdən çox olacaq. Stadion müəyyən standartlara uyğun gəlməlidir ki, burada oyunlar keçirilə bilsin.

İlham Əliyev: Adı İmarət olacaq. Amma İmarəti də biz yenidən bərpa edəcəyik. Çünki o, cıdır kimi nəzərdə tutulmuşdu, ona görə biz onu elə cıdır formasına salacağıq.

Ruslan Sadıxov: Bəli, düşünürəm ki, Pənahəli xanın imarət sarayı Ağdamın, ümumiyyətlə, Azərbaycanın ziyarətəgahlarından biri olacaq. Sizin tapşırığınıza uyğun olaraq, layihələr hazırlanıb. Düşünürəm ki, çox möhtəşəm turizm obyektinə çevriləcəkdir.

İlham Əliyev: Dəmir yolu vağzalı?

Ruslan Sadıxov: Bəli, şəhərin şərqində yerləşdirilib. Vağzala gedən yollarda iri müəssisələr, bir-iki mərtəbəli ticarət obyektləri yaradılacaq ki, şəhərin içində böyük müəssisələr olmasın, onlar o yolda yerləşdirilsin. Ağıllı və dayanıqlı sosial infrastruktur elə qurulub ki, burada məktəblər, sosial xidmətlər, tibb müəssisələri, parklar, şəhər meydanı – bunlar hamısı vəhdət təşkil edir və bir-birinin yaxınlığındadır. Uşaq məktəblərinin əlçatanlığı burada dairələrlə göstərilib, hamısı 300–350 metr məsafədədir. İnsanın hansı nöqtədə yaşamasından asılı olmayaraq, 300–350 metrliyində məktəb olacaq.

İlham Əliyev: Piyada gedəcək?

Ruslan Sadıxov: Bəli, piyada gedəcək. Bu da ictimai nəqliyyatdan, şəxsi nəqliyyatdan istifadənin sayını minimuma endirmək üçün nəzərdə tutulub. Burada şəhər parklarının əhatə dairəsi də verilib. İnsan evindən çıxarkən 400 metrədən bir istirahət parkına çatmış olacaq. Bu da ictimai məkanlardır.

İlham Əliyev: Yaşamaq üçün əsl şəhər olacaqdır.

Ruslan Sadıxov: «Ağıllı və dayanıqlı şəhər», ictimai nəqliyyat. Bu haqda artıq deyildi – birinci piyadalar, ikinci velosiped, sonra ictimai nəqliyyat, ondan sonra isə taksi və ya «Carsharing». Bilirsiniz, insanlar maşınlarını bölüşürlər. Sifarişlə «Smart mobility» və

yaxud elektrik samakatlari var, gencler buna çox üstünlük verirlər, şəhərimizin özündə də bunu görə bilirik. Bunun üçün ayrıca şərait və infrastruktur olacaq ki, insanlar yola çıxmadan velosipeddən təhlükəsiz, rahat istifadə edə bilsinlər. Piyadalar onlara, onlar isə piyadalara mane olmayacaqlar. Bu, «ağıllı və dayanıqlı şəhər»in müddəalarının ən vaciblərindən biridir, hansı ki, ekologiyaya da təsir edir, insanların yaşayış səviyyəsinə də. 79 kilometr velosiped yolu nəzərdə tutulub. Bu həmin o dediyimiz elektrik tramvaydır.

İlham Əliyev: Relsi yoxdur da?

Ruslan Sadıxov: Xeyr, bunun relsi yoxdur. Bu, birinci dairədir, hansı ki, ilkin mərhələdə olacaq. Bu, ikinci dairədir. Allah qoysa, şəhər əhalisi 100 min nəfərə çatanda üçüncü dairə kimi də əlavə avtobus nəqliyyatı nəzərdə tutulubdur.

Bu, yolların infrastrukturudur, cənab Prezident. Biz görürük ki, ən enli yol – tramvay xətti prospekti 60 metrlikdir. Burada piyada və velosiped yolları vardır. Tramvay və avtomobil yolları buraya aid edilmir.

İlham Əliyev: Ayrıca xətdir?

Ruslan Sadıxov: Bəli, ayrıca xətdir. Deməli, avtomobil sıxışdırılıb ortaya salınıb ki, onlar gediş-gəlişdə piyadalara heç cür təsir etməsin.

İlham Əliyev: Bütün şəhərlərdə, adətən, tramvay avtomobil yolunun ortası ilə gedir və bu bir qədər təhlükə yaradır, amma burada ayrıca xətt olacaq.

Ruslan Sadıxov: Bəli, bu, ayrıca xətdir, dayanacaq olacaq, insanlar oradan tramvaya minib gedəcəklər. Bu, şəxsi avtomobillərə, trafikə təsir etməyəcək. Bu 60 metrlik yol Portuqaliyanın Lissabon şəhə-

rindəkinə oxşar olacaq, səkiləri çox enlidir. Bunlar yol kəsişmələridir, ən kiçik yollarımız isə 20 metrlikdir. Onların da strukturu verilib. Hamısında da velosiped yolları nəzərdə tutulubdur.

Sizə məruzə etmək istəyirəm ki, «Azərenerji» tərəfindən yüksəkgərginlikli xətt çəkilir. «Azərişiq» tərəfindən artıq müvəqqəti xətlər buraya gətirilib, 2 yarımstansiyanın yeri müəyyən olunub, onlar yaxın günlərdə istifadəyə veriləcək. Su mənbələri müəyyən olunur. Şəhərin qərbindəki su mənbələrindən təqribən 500 metrlik hündürlükdən anbara vurulacaq və buradan özü öz təzyiqlə ilə axacaq. Dairəvi xətt suda da qurulacaq ki, hər bir evdə əlavə mühərriklərə, motor sistemlərinə ehtiyac olmadan su təzyiqləri təmin edilsin. Bu da yenə «ağıllı və dayanıqlı şəhər» müddəalarına uyğun bir işdir.

Bunlar isə Ağdam şəhərində tikiləcək bina nümunələridir. Əlbəttə, bunlar ola bilər ki, bu və ya digər formada müxtəlif olsun, amma ilk görünüşdə bu, şəhər-ətrafı bağlardır, hansı ki, haqqında Sizə məruzə etdim, bax, belə təsərrüfatlardır.

İ l h a m Ə l i y e v: Kənd təsərrüfatı?

R u s l a n S a d ı x o v: Bəli, şəhər-ətrafı. Çox güman ki, Ağdamın bütün kəndləri elə olacaq. Çünki onların hamısının, kəndlərin də bölgüləri o sistemlə verilib. Ağdamın özünəməxsus çox gözəl daşı var. Söküntülərdən yığılan o daşlar üçün müəyyən yer ayırmışıq, oraya yığmışıq. Hələ ki, karxanalardan istifadə olunmasa da, biz Ağdamda, məsələn, açıq səma altında İşğal Muzeyinə – artıq o, layihədə nəzərdə tutulub – o daş xüsusi gözəllik verəcək. Bu isə Ağdamın böyük tarixi olan Qarağacı qəbiristanlığıdır. O qəbiristanlıqda daşların hamısı

ermənilər tərəfindən dağıdılıb, qəbiristanlıq şumlanıb. Bu, ağdamlıların ən ağırılı yeridir. Ora üçün də ayrı layihə işlənir ki, nə mümkün olacaqsa, bərpa edək.

İctimaiyyət nümayəndəsi: Valideynlərimizin hamısının qəbri oradadır. Dağıdıblar hamısını, şumlayıblar.

Ruslan Sadıxov: Cənab Prezident, Siz Şuşada möhtəşəm bir məscidin təməlini qoydunuz. Şuşa öz məscidi ilə bizim xalqı gözləyir. Şükür Allaha ki, bu da Ağdamın ən böyük tarixi eksponatı kimi qalır, fəxrimizdir, yeni məscid layihələri də vardır.

İlham Əliyev: Ağdam Cümə məscidinin bərpası ilə bağlı işlərə artıq start verilib. Heydər Əliyev Fondu bu işləri öz üzərinə götürüb, mütəxəssislər cəlb ediləndir. İlk növbədə, biz o məscidi bərpa etməliyik.

İctimaiyyət nümayəndəsi: Mehriban xanıma minnətdarıq.

İlham Əliyev: Bəli, bir də Qiyaslı məscidini də bərpa etməliyik. Onu da dağıtmışlar. Ondan sonra da, əlbəttə ki, digər yerlərdə məscidlər tikiləcəkdir.

Ruslan Sadıxov: Bu filmdə Ağdamın keçmiş xoşbəxt günləri, sonra işğal dövründə dağıdılmış şəhər göstərilir.

İlham Əliyev: Buranı da göstər, bax, bu maraqlıdır.

Ruslan Sadıxov: Bəli, bu həmin dediyimiz kanal sistemidir. O kanal şəhər şalaləsinə gələcək.

İlham Əliyev: Venesiya kimi.

Ruslan Sadıxov: Şəhər şalaləsindən başlayacaq kanal evlərin arasından keçib Siz ağac əkdiniz

həmin o parkadək uzanacaq. Şəhər ətrafında həmin kanalın bu formada olması nəzərdə tutulur.

İlham Əliyev: Eni nə qədər nəzərdə tutulur?

Ruslan Sadıxov: Eni təqribən 30 metrə qədər nəzərdə tutulur. Çox böyük də olmasın, kiçik də olmasın. Ətrafında da səkilər və gəzinti yerləri, iaşə obyektləri olacaq.

İlham Əliyev: Körpülər.

Ruslan Sadıxov: Güzəl körpülər nəzərdə tutulub, dünyanın ən yaxşı körpülərindəndir, hansı ki, Siz göstəriş vermişiniz, bəyənmişiniz. Orada istirahət zonaları və insanların yayda asudə vaxtlarını səmərəli keçirmələri üçün gözəl yerlər olacaqdır.

İlham Əliyev: Bu da təməlini qoyduğumuz binadır. Birinci binanın təməlini qoyduq, ağ rəngdə.

İctimaiyyət nümayəndəsi: Bir sözlə, dediyiniz möcüzə. Həqiqətən də möcüzədir.

İlham Əliyev: Ağdam ağ bina deməkdir.

Ruslan Sadıxov: Şəhərin birinci böyük ağ binasının təməlini qoydunuz.

İctimaiyyət nümayəndəsi: Cənab Prezident, müharibəmiz də nümunə oldu, quruculuğumuz da.

İlham Əliyev: Elədir, mən demişəm ki, bu, dünya üçün nümunə olacaq. Bu, şəhərsalma prinsiplərinin müasir konsepsiyasıdır.

Ruslan Sadıxov: Cənab Prezident, gördüyünüz məkan elə qurulub ki, bu, artıq gələcəkdə şəhər pavilyonu kimi qalacaq. Burada təməl daşı da qoyulacaq ki, gələcək nəsillər bunu görsün.

İlham Əliyev: Görsünlər ki, təməli burada qoyulub.

Ruslan Sadıxov: Burada Sizin tapşırığınıza uyğun olaraq, pavilyon qurulacaq. Gələcək Ağdamın modeli orada nümayiş etdiriləcək. Bunu həm sakinlər, həm də qonaqlar seyr edə biləcəklər. Qarşımızda Sizin ucaltdığınız Bayraq Meydanıdır. Sağ tərəfdə İşğal Muzeyi üçün ayrılmış ərazidir. Hansı ki, o formada da qalacaq. Qarşımızdakı isə 4 hektarlıq parkdır.

İlham Əliyev: Gəlirik bu tarixi məqama.

Dövlət başçısı şəhərin bərpasının təməl daşını qoydu.

İctimaiyyət nümayəndəsi: Xeyirli olsun. Bu bizə böyük şərəf oldu.

İlham Əliyev: Bu, tarixi gündür, tarixi hadisədir.

İctimaiyyət nümayəndəsi: Biz istəyirik ki, Sizin də xeyir-duanızla burada tamaşalarımızı, «Leyli və Məcnun»u nümayiş etdirək.

İlham Əliyev: Burada tikinti işləri gedə-gedə müxtəlif konsertlər təşkil etmək olar.

İctimaiyyət nümayəndəsi: İnanın, cənab Prezident, 60 il tarımla səhnədə olmuşam. Festivallar nə qədər çox olsa da, ən sanballısı Şuşada oldu. Allah Sizi qorusun. Allah Sizə Şuşa qədər ömür versin.

İctimaiyyət nümayəndəsi: Cənab Prezident, yaşamağa, yaratmağa dəyər. Dahiyanə işlər gördünüz. Buna inanmaq olmur, amma həqiqətdir. Allah Sizi qorusun.

Sonra xanəndələr birgə muğam ifa etdilər.

İctimaiyyət nümayəndəsi: Cənab Prezident, bizim arzumuzdur ki, «Leyli və Məcnun» Üzeyir bəyin doğulduğu Şuşada tamaşaya qoyulsun, orada səhnəyə çıxacaq.

İlham Əliyev: Çox yaxşı təklifdir.

İctimaiyyət nümayəndəsi: Cənab Prezident, Üzeyir Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyasının 100 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında dünən çox gözəl sərəncam imzaladınız. Akademiyanın 100 illiyində ən gözəl ifaları Sizə təqdim edəcəyik. Lakin ən böyük poemanı, povesti, simfoniyanı, əsəri Siz yazmışınız. Bu torpaqları azad etməklə Siz çox nəhəng iş gördünüz. Buna görə musiqi də, incəsənət də, Vətən də yaşayacaq. Biz də hər zaman Sizinlə birgə olacağıq. Siz bizə həyat verdiniz.

Sonra xatirə şəkilləri çəkdirildi.

Dövlət başçısı ərazidə ağac əkdi.

İctimaiyyət nümayəndəsi: Ulu öndər Ağdamdan, Quzanlıdan keçirdi, dedi ki, ağdamlılar, darıxmayın, vaxt gələcək Ağdam işğaldan azad ediləcək.

İlham Əliyev: Bəli, düzdür, mən də orada idim.

İctimaiyyət nümayəndəsi: Ulu öndər hər zaman Ağdamın inkişafına diqqət göstərib. Siz də Ağdamı işğaldan azad etdiniz. Biz ağdamlılar hər zaman Sizə borcluyuq.

İlham Əliyev: Sağ olun, bir daha təbrik edirəm.

SURAXANI RAYON MƏHKƏMƏSİNİN YENİ İNZİBATİ BİNASININ AÇILIŞI MƏRASİMİ

29 may 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 29-da Bakı şəhərinin Suraxanı Rayon Məhkəməsinin yeni inzibati binasının açılışı mərasimində iştirak etmişdir.

Ədliyyə naziri Fikrət Məmmədov dövlət başçısına binada yaradılmış şərait barədə məlumat verdi.

Bildirildi ki, bu binanın istifadəyə verilməsi ilə hakimlərin sosial müdafiəsi və məhkəmələrin təminatı yaxşılaşdırılıb, innovativ və rəqəmsal texnologiyaların tətbiqi genişləndirilibdir. «Elektron məhkəmə» vasitəsilə məhkəmə prosesində videoəlaqə ilə iştirak imkanı yaradılaraq, karantin rejimində məhkəmə işlərinə onlayn qaydada baxılması mümkün olub. Bu sistemin tətbiqi ilə digər orqanlarla inteqrasiya hesabına sənədlər ani vaxt rejimində əldə edilir. «Mobil məhkəmə» tətbiqi vasitəsilə isə smartfonla sənədlər və qərarlarla məhkəməyə gəlmədən tanış olmaq, əlavə məlumat təqdim etmək mümkündür. Zallarda quraşdırılmış «Femida» sistemi vasitəsilə proseslərin daha dəqiq və sürətlə proto-kollaşdırılması, audio-video yazısı aparılır.

Diqqətə çatdırıldı ki, digər müasir məhkəmə binalarında olduğu kimi, burada da bina inzibati və ictimai

zonalara bölünür. İnzibati zona hakimlər və məhkəmə işçiləri, ictimai zona isə vətəndaşlar üçün nəzərdə tutulub. İcra məmurları, dövlət ittihamçıları və vəkillər də ictimai zonadan istifadə edəcəklər. Bununla da hakimlər və vətəndaşlar arasında qeyri-prosessual münasibətlər məhdudlaşdırılır və onlar yalnız məhkəmə iclas zalalarında görüşürlər.

Prezident İlham Əliyevə Masallı Məhkəmə Kompleksi barədə də məlumat verildi. Bildirildi ki, Masallı Məhkəmə Kompleksi dövlət başçısının tapşırığı ilə tikilmiş Masallı «ASAN həyat» Kompleksinin və Olimpiya İdman Kompleksinin yerləşdiyi ərazidə inşa edilib. Kompleksdə rayon məhkəməsi ilə yanaşı, kommersiya və inzibati məhkəmələr, o cümlədən Şirvan Apelyasiya Məhkəməsi tərəfindən bu bölgəyə aid işlərə yerində baxılacaq. Burada yaradılmış müasir şərait bölgənin 1 milyon 700 min sakininin əlçatanlığına və onlara keyfiyyətli məhkəmə xidmətlərinin göstərilməsinə hərtərəfli imkan yaradıbdır.

Prezident İlham Əliyev tərəfindən ədliyyə sahəsində müasir çağırışlara uyğun islahatların aparılması istiqamətində ardıcıl tədbirlər davam etdirilir. Ölkəmizdə yeni məhkəmə binalarının inşası bu tədbirlərin tərkib hissəsidir.

İQTİSADİYYAT NAZİRLİYİNİN YENİ İNZİBATİ BİNASININ AÇILIŞI MƏRASİMİ

29 may 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 29-da İqtisadiyyat Nazirliyinin yeni inzibati binasının açılışı mərasimində iştirak etmişdir.

Son illərdə Bakıda müasir üslubda tikilmiş çoxmərtəbəli binalar sırasına daha biri əlavə olundu. Ümummilli lider Heydər Əliyevin adını daşıyan prospektdə yerləşən İqtisadiyyat Nazirliyinin yeni inzibati binası müasir memarlığı ilə diqqəti cəlb edir.

İqtisadiyyat naziri Mikayıl Cəbbarov dövlət başçısına yeni binada görülmüş işlər barədə məlumat verdi.

Bildirildi ki, yeni inzibati binada 772 əməkdaşın rahat və səmərəli fəaliyyəti üçün hər cür şərait yaradılıb. Burada müasir multimedia vasitələri ilə təchiz olunmuş, müxtəlif tədbirlərin keçirilməsi üçün konfrans zalı, həmçinin iş və iclas otaqları yaradılıbdir.

Bina mərkəzi dairəvi özəyə bağlanmış bir-birindən asılı olmayan beş kub formasında tikilidən, hər kub isə beş ofis mərtəbəsindən ibarətdir və sütünsüz açıq bağçalı terasla yuxarıdakı qonşu kubdan unikal formada ayrılır. Bundan əlavə, hər bir mərtəbə aşağıdakı növbəti mərtəbələrlə müqayisədə 1,2 dərəcə dönür və nəticədə ümu-

milikdə aşağıdan yuxarıya 40 dərəcəlik fırlanma effekti yaranır.

Diqqətə çatdırıldı ki, inşaat qrupu yenilikçi həll yolu olan, hər bir kubun altında polad fermalardan istifadə edərək, dəmir-beton sütunları və perimetr boyu yerləşən tirlərdən gələn yükləri bina özəyinə ötürən bir sistem dizayn edib. Tikintinin dizaynı 2020-ci ildə ABS-da «İnşaat Mühəndisliyində Mükəmməllilik» və «Ləyaqət» mükafatlarına layiq görülübdür.

İqtisadiyyat Nazirliyinin yeni inzibati binası geniş quruculuq meydanına çevrilən, dünyanın ən gözəl və müasir şəhərlərindən biri olan Bakının memarlığı, müasirliyi ilə harmoniya təşkil edərək, paytaxtımızı daha da gözəlləşdirir.

BAKİ METROPOLİTENİNİN «8 NOYABR» STANSİYASININ AÇILIŞI MƏRASİMİ

29 may 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 29-da Bakı Metropoliteninin «8 Noyabr» stansiyasının istifadəyə verilməsi mərasimində iştirak etmişdir.

Dövlət başçı stansiyada yaradılmış şəraitlə tanış oldu.

«Bakı Metropoliteni» Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin sədri Zaur Hüseynov dövlət başçısına stansiya barədə məlumat verdi.

Bildirildi ki, ümumi uzunluğu 363,34 metr olan Bakı Metropoliteninin 26-cı, «Bənövşəyi» xəttin isə 3-cü stansiyası Nəsimi rayonunda yerləşir. Stansiya ərazinin yeraltı nəqliyyat vasitəsilə şəhərin mərkəzi və paytaxtın digər rayonları ilə birləşdirilməsində xüsusi rol oynayır.

Üçsəviyyəli quruluşa malik stansiyanın giriş və müvafiq keçid-nəzarət sahəsi üst mərtəbəyə aiddir. Texniki xarakterli ikinci səviyyədə elektrik təchizatı, havalandırma, işarəvermə, rabitə və digər xidməti sahələrə aid avadanlıqlar yerləşir. Buradan sərnişinlər eskalatorlar və pilləkənlə vestibülə, oradan da platformaya enirlər. Bununla da sərnişinlərin rahatlığı və

təhlükəsizliyi maksimum şəkildə təmin edilir. Hərəkətin optimal təşkili ilə vaxta qənaət edilməsi isə vətəndaş məmnunluğuna hesablanmış əsas amillərdən biridir.

Metropolitenin bu stansiyasının tikintisi zamanı həssas kateqoriyadan olan vətəndaşlarımızın çətinlik çəkməməsi üçün hər cür şərait yaradılıb. Stansiyanın inşasında yeni növ inşaat üsullarından geniş istifadə edilib. Belə ki, stansiyada fövqəladə hallara qarşı enerji təminatının ən optimal və təhlükəsiz sistemlərlə təmin edilməsi, digər xətlərdə olan sistemlə müqayisədə burada SCADA dispetçer idarəetməsi, məlumatların toplanılması və qatarların hərəkət prosesinin vizual izlənilməsini təmin edən ən müasir kompleksin tətbiqi xüsusi yeniliklər sırasındaır.

Bakı şəhərinin sürətlə inkişaf etməsi və meqapolisə çevrilməsi reallığında yeni xətlərin yeddi vaqonluq qatarların hərəkəti üçün nəzərdə tutulması isə yeniliklərin davamıdır. Bu özünəməxsusluqlarla metronun «Avtovağzal» stansiyasından başlanan və layihə uzunluğu 18,5 kilometr olaraq Xocasən qəsəbəsindən Qaraçuxur qəsəbəsindək uzanacaq xəttin daha bir sahəsi – «Memar Əcəmi» – «8 Noyabr» istiqaməti şəhərin yeraltı nəqliyyat şəbəkəsinə qoşulur.

Dövlət başçısının göstərişinə əsasən, Bakı Metropoliteninin yeni stansiyasına Zəfər Günü münasibətilə «8 Noyabr» adının verilməsi respublika ərazisində həyata keçirilən bütün layihələrə postmünaqişə reallıqlarına uyğun – yəni Qələbə və həmrəylik ruhundan yanaşıldığını göstərir.

İkinci Qarabağ müharibəsindəki Zəfərimizin tərənnümü olan bu stansiya sosial-iqtisadi, infrastruktur əhəmiyyəti ilə yanaşı, həm də mənəvi komponentləri özündə ehtiva edir. Çünki bir zamanlar metronun «20 Yanvar» stansiyasından «Azadlıq» stansiyasına gedən yolda tarixən yaşadığımız izzətləri, məşəqqətli günləri xatırlayırdıqsa, indi «8 Noyabr» stansiyasında bu keşməkeşli yolun xoşbəxt sonluğuna, «dəmir yumruğun» gətirdiyi Qələbə müjdəsinə şahidlik edəcəyik.

**TÜRKİYƏ RESPUBLİKASI ALİ
MƏHKƏMƏSİNİN BAŞ PROKURORU
BƏKİR ŞAHİNİN BAŞÇILIQ
ETDİYİ NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ
İLƏ GÖRÜŞ**

30 may 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 30-da Türkiyə Respublikası Ali Məhkəməsinin Baş prokuroru Bəkir Şahinin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.

Ali Məhkəmənin Baş prokuroru Bəkir Şahin Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın salamlarını dövlət başçısına çatdırdı. Prezident İlham Əliyev Türkiyə dövlət başçısının salamlarına görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını Türkiyə Prezidentinə çatdırmağı xahiş etdi.

Görüşdə Azərbaycan ilə Türkiyə arasında dostluq və qardaşlıq münasibətlərinin bütün sahələrdə uğurla inkişaf etdiyi vurğulandı, prokurorluq orqanlarının həyata keçirdiyi əməkdaşlığın bu münasibətlərin inkişafı baxımından önəmi qeyd olundu.

Söhbət zamanı Türkiyənin bu sahədəki təcrübəsinə toxunuldu, Azərbaycanda prokurorluq sahəsində aparılan islahatlardan danışıldı.

Görüşdə əməkdaşlığın perspektivləri ətrafında fikir mübadiləsi aparıldı.

**TÜRKİYƏ RESPUBLİKASININ
NƏQLİYYAT VƏ İNFRASTRUKTUR
NAZİRİ ADİL KARAIŞMAİLOĞLUNUN
BAŞÇILIQ ETDİYİ NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ
İLƏ GÖRÜŞ**

30 may 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 30-da Türkiyə Respublikasının Nəqliyyat və İnfrastruktur naziri Adil Karaismailoğlunun başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.

İ l h a m Ə l i y e v: Xoş gəlmisiniz! Sizi görməyimə şadam. Əminəm ki, səfəriniz uğurlu keçəcək. Müzakirə ediləsi məsələlər çoxdur. Əslində nəqliyyat sahəsi həmişə bizim gündəliyimizdə ön sıralarda idi. İkinci Qarabağ savaşından sonra bunun önəmi daha da artdı. Çünki əvvəlki illərdə birgə həyata keçirdiyimiz layihələrlə yanaşı, yeni layihələr də artıq masa üzərindədir. Bizdə çox güclü işbirliyi tarixi vardır. Əlbəttə, bunların sırasında Bakı–Tbilisi–Qars dəmir yolunun birgə inşa edilməsinin xüsusi önəmi vardır. Bu, bildiyiniz kimi, Şərq–Qərb dəhlizinin önəmli hissəsidir. Son illər bu dəhliz yolu ilə yüklərin həcmi daha da artır.

Ancaq İkinci Qarabağ savaşından sonra biz yeni bir dəhliz üzərində çalışırıq – Zəngəzur dəhlizi. Artıq beynəlxalq müstəvidə də bunun adı məhz Zəngəzur dəhlizi kimi təsbit edildi. Bu da Türkiyə ilə Azərbaycan arasında yeni bir bağlantını təmin edəcək. Bildiyi-

niz kimi, müharibədən sonra ilk mərhələdə Ermənistan bu məsələ ilə bağlı öz etirazını bildirmişdir. Ancaq son vaxtlar mənə məlumat verilir ki, Ermənistan tərəfi də artıq bu dəhlizin qaçılmaz olması ilə bağlı məsələləri düzgün təhlil edir. Bildiyiniz kimi, indi üçtərəfli çərçivədə müzakirələr aparılır. Azərbaycan, Rusiya və Ermənistanın Baş Nazir müavinləri səviyyəsində işçi qrup çərçivəsində bu məsələ müzakirə edilir və yaxşı nəticələr də vardır. Biz artıq azad edilmiş torpaqlarda Horadizdən Ermənistan sərhədinə qədər dəmir yolunun çəkilişinə start verdik. Əminəm ki, yaxın iki il, bəlkə iki il yarım ərzində o dəmir yolu tam istismara veriləcəkdir.

Naxçıvan dəmir yolunun böyük hissəsi fəaliyyətdədir və çatışmayan hissə də inşa ediləcək, bütün təlimatlar verilib. Ermənistan ərazisində Zəngəzur dəhlizinin önəmli hissəsi inşa edilməlidir. Beləliklə, yeni bir dəhliz açılacaq və Türkiyə–Azərbaycan arasında bu bağlantı daha da möhkəm olacaqdır.

Digər məsələlər də vardır. Onları siz öz həmkarınızla müzakirə edəcəksiniz. Bütövlükdə deyə bilərəm ki, bu sahə həm Türkiyə, həm Azərbaycan üçün çox böyük önəm daşıyır, xalqlarımızı bir-birinə bağlayan sahədir. Əminəm ki, səfər çərçivəsində gündəlikdə olan bütün məsələlər müzakirə olunacaq və qərarlar qəbul ediləcəkdir. Bir daha xoş gəlmisiniz!

A d i l K a r a i s m a i l o ğ l u: Çox sağ olun. Bizi qəbul etdiyiniz üçün bir daha təşəkkür edirəm. Hörmətli Prezidentimizin də Sizə çoxlu salamu vardır. Dünən Çamlıca qülləsinin açılışını etdik, orada bir yerdə idik. Bilirsiniz, Çamlıca qülləsində Azərbaycan

bayrağını dalğalandırdıq. Türkiyədə, bütün dünyada çox böyük rəğbət oyatdı, çox gözəl oldu. Canımız, dostumuz Azərbaycan hər zaman bizim qardaşımız, bizim Vətənimizdir. Sizin uğurlarınızı həmişə bizim uğurlarımız olaraq gördük. İnşallah, bundan sonra cənab Prezidentimizin və zati-alinizin liderliyi ilə daim dost olaraq bütün dünyaya səsimizi eşitdirəcəyik.

Qardaşlarımız bizə gəlmişdilər, layihələrimizi müzakirə etmişdik. İnşallah, bu minvalla Sizin də göstərişinizlə bütün layihələrimizi bir-bir yerinə yetirəcəyik. Sabah da tikinti meydançalarına gedib iş adamlarımızın gördükləri işləri yoxlayacaq, onların işləri sürətləndirməsi və düzgün yerinə yetirmələri ilə bağlı tapşırıqlarımızı verəcəyik. İnşallah, bu birliyimiz əbədi davam edəcəkdir.

Biz də dəmir yolu məsələsində çalışırıq, Prezidentimizə də məlumat vermişik. Xüsusilə Naxçıvan ilə Qars arasındakı, Qars–Aralıq–Dilucu arasındakı layihələrimizi yekunlaşdırmışıq. İnşallah, onları da bir proqram şəklində hazırlayıb bu dəmir yolunu – Naxçıvan ərazisindən yeni bir dəhlizin inşasını birlikdə həyata keçirəcəyik.

Dostlarımızla toplantılarımızı keçirəcəyik. Qardaşlarımızın işi bizim işimizdir. İnşallah, hamımız birlikdə əl-ələ verərək, gözəl işlərə imza atacağıq.

* * *

Prezident İlham Əliyev Prezident Rəcəb Tayyib Erdoğanın salamlarına görə təşəkkürünü bildirdi, onun da salamlarını Türkiyə Prezidentinə çatdırmağı xahiş etdi.

Sonra nazir Adil Karaismailoğlu Prezident İlham Əliyevə xatirə hədiyyəsi olaraq qılinc təqdim etdi.

İ l h a m Ə l i y e v: Çox təşəkkür edirəm. Bu, barış xəncəridir.

A d i l K a r a i s m a i l o ğ l u: Əlbəttə, barış üçün də lazımdır. Bunu görüncə sülh də olur.

**ÜMUMDÜNYA SƏHIYYƏ TƏŞKİLATININ
«PANDEMİYAYA SON QOYARAQ, NÖVBƏTİ
PANDEMİYA TƏHLÜKƏSİNİN QARŞISININ
ALINMASI: BİRLİKDƏ DAHA SAĞLAM,
TƏHLÜKƏSİZ VƏ ƏDALƏTLİ DÜNYANIN
QURULMASI» MÖVZUSUNA HƏSR
EDİLMİŞ VİRTUAL KONFRANSDA ÇIXIŞ**

30 may 2021-ci il

Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının əsas qərarverici orqanı olan Ümumdünya Səhiyyə Assambleyasının «Pandemiyaya son qoyaraq, növbəti pandemiya təhlükəsinin qarşısının alınması: birlikdə daha sağlam, təhlükəsiz və ədalətli dünyanın qurulması» mövzusunda həsr edilmiş 74-cü sessiyası 2021-ci il mayın 24-dən 31-dək virtual şəkildə keçirilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının baş direktoru Tedros Adhanom Qebreyesusun dəvəti əsasında mayın 31-də sessiyanın bağlanış mərasimində videoformatda çıxışı təqdim edilmişdir.

Sessiyanın bağlanış mərasimində xüsusi qonaq qismində Azərbaycan, Qazaxıstan, Əfqanıstan, Argentina, Malayziya, Avstraliya və Butanın dövlət və hökumət başçıları çıxış etdilər.

Deçen Vanqmo (Ümumdünya Səhiyyə Assambleyasının prezidenti): Hörmətli nümayəndələr, indi isə

Assambleyaya müraciət edəcək yüksək səviyyəli qonağımızı salamlamaqdan şərəf hissi duyuram. Sözü Azərbaycan Respublikasının Prezidenti zati-aliləri İlham Heydər oğlu Əliyevə verməkdən məmnunluq hissi keçirirəm.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin çıxışı

Hörmətli cənab baş direktor!

Hörmətli tədbir iştirakçıları!

İlk növbədə, davam etməkdə olan COVID-19 pandemiyası ilə əlaqədar qlobal səhiyyə gündəliyi üçün olduqca çətin bir dövəmdə baş tutan Ümumdünya Səhiyyə Assambleyasının 74-cü sessiyasında çıxış etməklə bağlı dəvətə görə minnətdarlığımı bildirmək istərdim.

Azərbaycan Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının pandemiya qarşı qlobal mübarizənin əlaqələndirilməsi də daxil olmaqla, qlobal səhiyyə sahəsində idarəçiliklə bağlı aparıcı rolunu və səylərini dəstəkləyir.

Pandemiyanın lap ilk günlərindən Azərbaycanda COVID-19-un əhaliyə mənfi təsirinin minimuma endirilməsi və vəziyyətin nəzarətdə saxlanılması ilə bağlı praktiki tədbirlər həyata keçirilmişdir. Qısa zaman ərzində 13 modul tipli və 1 daimi xəstəxana inşa edilmişdir. Ölkədə COVID xəstələrinin müalicəsi üçün müəyyən edilmiş xəstəxana çarpayılarının toplam sayı 10000-dən artıqdır.

Bununla yanaşı, COVID-in mənfi təsirinə məruz qalmış ölkə vətəndaşlarını və sahibkarlıq subyektlərini dəstəkləmək məqsədilə təxminən 2 milyard ABŞ dolları həcmində sosial-iqtisadi təşviq paketi təqdim

edilmişdir. Ölkəmizdə görülmüş müfəssəl tədbirlər nəticəsində karantin rejimi tədricən yumşaldılmışdır.

Biz cari ilin yanvar ayının ortalarından etibarən peyvənd kampaniyasına başlamışıq və artıq 99,94 faizi «Sinovak», qalanı isə «AstraZeneca» və «Sputnik» olmaqla, 2 milyon doza peyvənd istifadə ediləbdir. Bu rəqəm əhalimizin 20 faizini təşkil edir. 18 yaşdan yuxarı bütün vətəndaşlar könüllü olaraq peyvənd oluna bilərlər. Peyvənd olunanlara COVID-19 pasportları təqdim edilir.

Biz 2021-ci ilin «Səhiyyə işçiləri ili» elan edilməsini alqışlayırıq.

Azərbaycan Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı ilə olduqca səmərəli əməkdaşlıq edir. Ötən il Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı Azərbaycanı pandemiya ilə mübarizə sahəsində nümunəvi ölkə adlandırılıbdir.

Azərbaycan pandemiyanın öhdəsindən gəlmək üçün həmişə güclü qlobal həmrəyliyin nümayiş etdirilməsinin əhəmiyyətini təbliğ edir. Azərbaycan «Qoşulmama Hərəkəti»nin sədri qismində bir sıra qlobal təşəbbüslərlə çıxış edibdir. Bu sırada «Qoşulmama Hərəkəti»nin 2020-ci ilin may ayında təşkil edilmiş Zirvə toplantısını və 2020-ci ilin dekabr ayında 150-dən artıq dövlətin dəstəyi ilə keçirilmiş BMT Baş Assambleyasının dövlət və hökumət başçıları səviyyəsində xüsusi sessiyasını ayrıca qeyd etmək olar.

Azərbaycan Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatına 10 milyon ABŞ dolları həcmində könüllü maliyyə töhfəsi edibdir. Bununla yanaşı, koronavirusla əlaqədar 30-dan artıq ölkəyə humanitar və maliyyə yardımını göstərilibdir.

Azərbaycan bəzi ölkələr tərəfindən ehtiyaclarından bir neçə dəfə artıq peyvənd əldə edilməsini və inkişaf etməkdə olan ölkələri öz əhalisini qorumaq imkanından məhrum etmələrini ictimai şəkildə pisləyibdir. Davam edən «peyvənd millətçiliyi», inkişaf etmiş və inkişaf etməkdə olan ölkələr arasında peyvəndlərə çıxışla bağlı getdikcə dərinləşən qeyri-bərabərlik narahatlıq doğurur. Beynəlxalq hesabatlarla əsasən, bu günə qədər dünyada mövcud olan peyvənd dozalarının 82 faizi zəngin ölkələr tərəfindən alınıb, peyvəndlərin yalnız 0,3 faizi azgəlirli ölkələrin payına düşübdür.

Bu problemin həlli məqsədilə Azərbaycan «Qoşulmama Hərəkatı» adından BMT-nin İnsan Hüquqları Şurasında bütün ölkələrin peyvəndlərə bərabər və universal çıxışının təmin edilməsi ilə bağlı qətnamə irəli sürüb və həmin qətnamə cari ilin mart ayında yekdilliklə qəbul olunubdur.

Bu xüsusda, biz inkişaf etmiş ölkələri və donor təşkilatlarını inkişaf etməkdə olan, xüsusilə ən az inkişaf etmiş ölkələrə dəstək verməyə çağırırıq.

Təşəkkür edirəm.

ÇİN XALQ RESPUBLİKASININ SƏDRİ Sİ CİNPİN İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ

2 iyun 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin iyunun 2-də Çin Xalq Respublikasının Sədri Si Cinpin ilə telefon söhbəti olmuşdur.

Dövlət başçıları COVID-19 pandemiyası dövründə Azərbaycan və Çinin həqiqi dostluq nümayiş etdirərək, çətinliklərin öhdəsindən gəldiklərini və bir-birini dəstəklədiklərini məmnunluqla qeyd etdilər. Prezident İlham Əliyev COVID-19 pandemiyası ilə mübarizədə dəstəyə görə ÇXR Sədrinə təşəkkürünü bildirdi.

Qeyd olundu ki, Azərbaycan və Çin siyasi, iqtisadi və nəqliyyat-logistika sahələrində uğurla əməkdaşlıq edir. Dövlət başçımız Azərbaycanın Çinlə əlaqələri daha da möhkəmləndirməyə hazır olduğunu qeyd edərək, Çin şirkətlərinin Azərbaycanda fəaliyyətinin daha da genişləndirilməsini alqışladı.

Prezident İlham Əliyev Çin Kommunist Partiyasının yaranmasının 100 illiyi münasibətilə səmimi təbriklərini ÇXR Sədri Si Cinpinə çatdırdı.

Si Cinpin Çin–Azərbaycan münasibətlərinin yeni tarixi mərhələnin astanasında olduğunu vurğulayaraq bildirdi ki, hər iki ölkə ənənəvi dostluğu inkişaf etdirir, əməkdaşlığı dərinləşdirir və qarşılıqlı dəstəyi artırır. ÇXR Sədri Azərbaycanın «Bir kəmərlər – bir yol» təşəb-

büsünüün reallaşdırılması istiqamətində vacib tərəfdaş olduğunu və Çinin Azərbaycan xalqının seçdiyi inkişaf yolunu dəstəklədiyini diqqətə çatdırdı.

Dövlət başçıları qeyd etdilər ki, 2022-ci ildə iki ölkə arasında diplomatik münasibətlərin yaradılmasının 30 illiyi qeyd olunacaq və bu əlamətdar hadisə iki ölkə arasında əlaqələrin daha da inkişafına imkan yaradacaqdır. Dövlət başçıları hər iki ölkənin «Bir kəmərlər – bir yol» layihəsinin inkişafı çərçivəsində fəaliyyətlərin birgə əlaqələndirilməsinin və mövcud imkanlardan faydalanmağın əhəmiyyətinə toxundular. Həmçinin iki ölkənin nəqliyyat və logistika sahəsində əməkdaşlığın dərinləşdirilməsinin, Mərkəzi Asiya və Avropada nəqliyyat dəhlizlərinin yaradılmasını təşviq etməsinin zəruriliyi qeyd olundu.

Si Cinpin Çin şirkətlərinin Azərbaycana investisiya qoyuluşunu daha da təşviq etməyə, infrastruktur layihələri çərçivəsində əməkdaşlığı inkişaf etdirməyə hazır olduqlarını bildirdi. Eyni zamanda, o, Çinin Azərbaycandan yüksəkkeyfiyyətli xüsusi məhsulları ixal etmək niyyətində olduğunu vurğuladı.

Söhbət əsnasında iki ölkənin hərtərəfli strateji tərəfdaşlıq əlaqələrinin inkişafını təşviq etmək üçün birgə səylər göstərməyə hazır olduğu qeyd edildi.

Dövlət başçıları qarşılıqlı olaraq ölkələrinin ərazi bütövlüyü və suverenliyinə dəstəklərini ifadə etdilər.

Prezident İlham Əliyev 2022-ci ildə keçiriləcək Pekin Qış Olimpiya və Paralimpiya Oyunlarının təşkilində Çin Xalq Respublikasına müvəffəqiyyətlər arzuladı.

AVROPA İTTİFAQI ŞURASININ PREZİDENTİ ŞARL MİŞEL İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ

2 iyun 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə iyunun 2-də Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti Şarl Mişel telefonla zəng etmişdir.

Söhbət zamanı Azərbaycan və Avropa İttifaqı arasında əməkdaşlığın inkişafından məmnunluq ifadə olundu. Hər iki tərəf bu əməkdaşlığa böyük əhəmiyyət verdiyini açıqladı. Enerji təhlükəsizliyi sahəsində əməkdaşlıq, «Cənub Qaz Dəhlizi» layihəsinin başa çatması məmuniyyətlə qeyd edildi.

Azərbaycan, Ermənistan və Rusiya liderləri arasında 2020-ci il noyabrın 10-da imzalanmış üçtərəfli Bəyannatdan sonra regionda təhlükəsizlik və sabitliyin təmin olunması məsələləri müzakirə olundu.

Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti Şarl Mişel Avropa İttifaqının Azərbaycan və Ermənistan arasında sərhədlərin delimitasiyası və demarkasiyası prosesinin, iki ölkə arasında etimad quruculuğu tədbirlərinin başlanmasına dəstək verməyə hazır olduğunu bildirdi. Şarl Mişel hər iki tərəfi saxlanılan şəxslər, tam şəffaflıq şəraitində mina və digər humanitar məsələlər üzrə əməkdaşlıq etməyə çağırırdı.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın Ermənistanla sülh sazişinin imzalanması üçün danışıqlara başlamağa hazır olduğunu qeyd etdi, lakin Ermənistanın hələ də bu çağırışa cavab vermədiyini bildirdi. Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti Şarl Mişel hər iki tərəfi konstruktiv mühitdə danışıqlar aparmağa çağırırdı.

Telefon söhbəti zamanı hər iki tərəf Cənubi Qafqazda sülh və təhlükəsizliyin təmin edilməsində maraqlı olduqlarını bildirdi. Həmçinin Avropa İttifaqının «Şərq Tərəfdaşlığı» Programının əhəmiyyəti vurğulandı və bu xüsusda qarşıdakı sammit ilə bağlı fikir mübadiləsi aparıldı.

**BİNƏQƏDİ RAYONUNDA «AZƏRENERJİ»
ASC-nin YENİDƏN QURULMUŞ
110/35/6 KİLOVOLTLUQ «BİNƏQƏDİ»
YARIMSTANSİYASININ AÇILIŞI
MƏRASİMİ**

2 iyun 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev iyunun 2-də Bakının Binəqədi rayonunda «Azər-enerji» Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin yenidən qurulmuş 110/35/6 kilovoltluq «Binəqədi» yarımstansiyasının açılış mərasimində iştirak etmişdir.

«Azərenerji» ASC-nin prezidenti Baba Rzayev dövlət başçısına yarımstansiyada görülmüş işlər barədə məlumat verdi.

Bildirildi ki, 1952-ci ildə inşa edilmiş «Binəqədi» yarımstansiyası istismar müddətini iki dəfə keçmişdi. Bu isə texnoloji itkilərin çoxalmasına, müxtəlif qəza hallarının, qısaqapanmaların baş verməsinə, istehlakçıların enerji təchizatında fasilələrin yaranmasına səbəb olurdu. İndi bu yarımstansiya müasir avtomatika sistemləri ilə təchiz edilərək, tam yenidən qurulub. Burada görülmüş işlər çərçivəsində yeni avadanlıqlarla komplektləşdirilmiş, müasir mikroprosessor tipli rəqəmsal idarəetmə, mühafizə və avtomatika sistemləri ilə təchiz olunmuş yeni idarəetmə Mərkəzi tikilib və yerli mikro-

SCADA sistemi qurularaq, yarımstansiyanın idarə olunması tam rəqəmsallaşdırılıbdır.

«Binəqədi» yarımstansiyasının yenidən qurulması həm də ona görə əhəmiyyətlidir ki, o, paytaxtın Binəqədi, Nərimanov, Nəsimi rayonlarının dayanıqlı elektrik enerjisi təchizatının təmin olunmasında mühüm rol oynayır.

Diqqətə çatdırıldı ki, Abşeron Regional Elektrik Şəbəkəsinin bu ərazidə yerləşən inzibati binası da yenidən qurulub. Şəbəkənin köhnə inzibati binası genişləndirilərək əsaslı təmir olunub, heyətin fasiləsiz iş rejimində çalışması üçün zəruri şərait yaradılıbdır. Bununla yanaşı, «Azərenerji» ASC-nin xüsusi təyinatlı maşın-mexanizmləri üçün nəqliyyat sahəsi və onlara təmir xidməti göstərəcək sahələr yaradılıb. Müxtəlif relyeflərdə, ağır şəraitdə işləyə biləcək xüsusi təyinatlı maşınlar alınıb. Ərazidə transformatorların təmir sahəsi qurulub, xüsusi layihə əsasında abadlıq işləri görülüb, geniş yaşıllıq sahələri sahnıbdır.

Prezident İlham Əliyev «Binəqədi» yarımstansiyasını işə saldı.

Dövlət başçısına işğaldan azad edilmiş Suqovuşan qəsəbəsində yenidən qurulması tam başa çatmış, ümumi gücü 7,8 meqavat olan «Suqovuşan-1» və «Suqovuşan-2» kiçik su-elektrik stansiyalarında görülmüş işlər barədə də məlumat verildi.

**İSRAİL DÖVLƏTİNİN YENİ SEÇİLMİŞ
PREZİDENTİ ZATİ-ALİLƏRİ
CƏNAB İSXAK HERSOQA**

Hörmətli cənab Hersoq!

İsrail Dövlətinin 11-ci Prezidenti seçilməyiniz münasibətilə Sizi səmimi-qəlbdən təbrik edirəm.

Xalqlarımız arasındakı dostluq və qarşılıqlı hörmət ənənələrinə əsaslanan Azərbaycan–İsrail münasibətlərinin hazırkı səviyyəsi məmnunluq doğurur. İnanıram ki, ikitərəfli əlaqələrimizin bütün sahələrdə genişləndirilməsi, qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığımızın dərinləşdirilməsi istiqamətində birgə səylərimizi bundan sonra da uğurla davam etdirəcəyik.

Sizə ən xoş arzularımı yetirir, dost İsrail xalqının rifahı naminə qarşıdakı ali fəaliyyətinizdə müvəffəqiyyətlər diləyirəm.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 3 iyun 2021-ci il

**RUSİYA FEDERASIYASININ
PREZİDENTİ ZATI-ALİLƏRİ
CƏNAB VLADİMİR PUTİNƏ**

Hörmətli Vladimir Vladimiroviç!

Dövlət bayramınız – Rusiya Günü münasibətilə Sizi və Sizin şəxsinizdə dost Rusiya xalqını ürəkdən təbrik edirəm.

Rusiya Federasiyası dövlət quruculuğu, davamlı sosial-iqtisadi inkişaf və ictimai həyatın bütün sahələrinin modernləşdirilməsində böyük yol keçmiş və əhəmiyyətli uğurlar qazanmışdır. Bu gün Sizin ölkəniz dünyada gedən proseslərin nüfuzlu iştirakçısı olaraq, aktual çağırışlara və təhdidlərə qarşı mübarizədə mühüm məsələləri həll edir, qlobal və regional sülhün, təhlükəsizliyin dəstəklənməsinə vacib töhfə verir.

Azərbaycan ilə Rusiya arasında möhkəm dostluq, mehriban qonşuluq və qarşılıqlı dəstək ənənələrinə əsaslanan münasibətlərin dinamik və uğurlu inkişafı xüsusi məmnunluq doğurur. Ölkələrimizin ən geniş məsələlər spektri üzrə ikitərəfli konstruktiv dialoqunu və səmərəli əməkdaşlığını da qeyd etmək istərdim.

Biz 2020-ci il 10 noyabr və 2021-ci il 11 yanvar tarixli üçtərəfli bəyanatlara nail olunmasında və onların həyata keçirilməsində Rusiya Federasiyasının vasitəçilik səylərini yüksək qiymətləndiririk. Əminəm ki, xalqlarımızın və ölkələrimizin rifahı, regionda sabitliyin, əməkdaşlığın və tərəqqinin təmin olun-

ması naminə Azərbaycan–Rusiya strateji tərəfdaşlığı və çoxplanlı qarşılıqlı fəaliyyəti yeni məzmun ehtiva edərək, bundan sonra da səmərəli inkişaf edəcək və dərinləşəcəkdir.

Hörmətli Vladimir Vladimiroviç, bu bayram günündə Sizə möhkəm cansağlığı, xoşbəxtlik və uğurlar, bütün rusiyalılara isə əmin-amanlıq və firavanlıq arzulayıram.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 11 iyun 2021-ci il

**MOSKVA VƏ BÜTÜN RUSIYANIN
PATRIARXI ZATI-MÜQƏDDƏSLƏRİ
KİRİLƏ**

Zati-müqəddəsləri!

Bakı və Azərbaycan Yeparxiyasının arxiyepiskopu Aleksandrın vəfatı barədə xəbər bizi dərinləndən kədərləndirdi.

Arxiyepiskop Aleksandrın fədakar əməyi, parlaq vaizlik istedadı, Azərbaycan–Rusiya dostluğunun, konfessiyalararası həmrəyliyin və tolerantlığın möhkəmləndirilməsinə böyük şəxsi töhfəsi ona haqlı olaraq müxtəlif millətlərin və dini etiqadların nümayəndələri arasında dərin hörmət qazandırmışdır. Onun xatirəsi qəlbimizdə daim yaşayacaq.

Zati-müqəddəsləri, bu kədərli anlarda ağır itki ilə əlaqədar dərin hüznə başsağlığımızı qəbul edin.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

MEHRİBAN ƏLİYEVA
Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti

Bakı, 11 iyun 2021-ci il

**BÖYÜK BRİTANIYA VƏ ŞİMALİ
İRLANDİYANIN KRALIÇASI
ÜLYAHƏZRƏT II ELİZABETƏ**

Ülyahəzrət!

Böyük Britaniya və Şimali İrlandiya Birləşmiş Krallığının milli bayramı – Təvəllüd Gününüz və 95 illik yubileyiniz münasibətilə Sizə və bütün xalqınıza şəxsən öz adımdan və Azərbaycan xalqı adından ən səmimi təbriklərimi və xoş arzularımı yetirməkdən məmnunluq duyuram.

Siz böyük bir tarixi dövrü özündə əks etdirən zəngin və dərin məzmunlu ömür yolu keçmiş, bütün həyat və fəaliyyətinizi doğma ölkənin rifahına həsr etmiş, xalqınıza şəərəflə və ləyaqətlə xidmət etmişiniz. XX əsrin ikinci yarısından bu günədək Birləşmiş Krallığa başçılıq edərək, daim öz prinsiplərinizə sadıqlıyınız, əzmkar və yorulmaz fəaliyyətiniz, Vətəninizə olan hədsiz bağlılığınız və məhəbbətiniz bütün dünyada Sizə böyük nüfuz və rəğbət qazandırır.

Bu gün Azərbaycan ilə Birləşmiş Krallıq arasında münasibətlər müvəffəqiyyətlə inkişaf edir, dostluq əlaqələrimiz gündən-günə genişlənilir. Dövlətlərarası münasibətlərimizin formalaşmasında, hərtərəfli inkişafında və bugünkü səviyyəyə yüksəlməsində Sizin böyük rolunuz vardır.

İnanıram ki, dərin kökləri olan və möhkəm təməllər üzərində qurulmuş bu əlaqələr, bir sıra mühüm

sahələrdə əməkdaşlığımız bundan sonra da ardıcıl olaraq inkişaf edəcək və genişlənəcəkdir.

Ülyahəzrət!

Bu əlamətdar gündə Sizi bir daha ürəkdən təbrik edir, möhkəm cansağlığı, xoşbəxtlik, dost Birləşmiş Krallığın rifahı naminə fəaliyyətinizdə uğurlar diləyirəm.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 11 iyun 2021-ci il

İTALİYA RESPUBLİKASININ ÖLKƏMİZDƏ YENİ TƏYİN OLUNMUŞ FÖVQƏLADƏ VƏ SƏLAHIYYƏTLİ SƏFİRİ KLAUDIO TAFFURI İLƏ GÖRÜŞ

12 iyun 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev iyunun 12-də İtaliya Respublikasının ölkəmizdə yeni təyin olunmuş Fövqəladə və Səlahiyyətli səfiri Klaudio Taffurinin etimadnaməsini qəbul etmişdir.

İtaliyanın ölkəmizdə yeni təyin olunmuş Fövqəladə və Səlahiyyətli səfiri Klaudio Taffuri etimadnaməsini Prezident İlham Əliyevə təqdim etdi.

İ l h a m Ə l i y e v: Xoş gəlmisiniz, cənab səfir və xanım. Sizi görməyə çox şadam. Ümidvaram ki, Azərbaycanda mənalı vaxt keçirəcəksiniz. Siz burada bir neçə il fəaliyyət göstərəcəksiniz. Əminəm, ilk günlərdən siz onun şahidi olacaqsınız ki, xalqlarımız arasında təmaslar artır və Azərbaycan xalqı İtaliyanın dost ölkə olduğunu bilir. Bu vacibdir. Siz bizim ikitərəfli əlaqələrimizin bütün tarixini, bütün vacib hədəfləri bilirsiniz. Strateji tərəfdaşlıq haqqında sənədlərin imzalanması əslində əməkdaşlığımızın məğzini əks etdirir. Bu, tərəfdaşlığımızı çox yüksək səviyyəyə qaldırır. Biz bu çox mühüm siyasi inkişafın praktiki icrasını da görürük. Çünki açıq-aydındır ki, güclü siyasi əlaqələr olmasa, biz müxtəlif sahələrdə belə bir böyük tə-

rəqqiyə nail ola bilməzdik. Siyasi dialoq və güclü siyasi əlaqələr müxtəlif sahələrdə əməkdaşlığın təməlini qoyur və bir çox italyan şirkəti Azərbaycanda aktiv fəaliyyət göstərir, ölkəmiz üçün önəmli layihələri həyata keçirir. Bunlar dəyəri milyardlarla dollar olan böyük həcmli layihələrdir. Gələcəkdə daha çox fürsət olacaq. Biz enerji əməkdaşlığından başladıq, Azərbaycan neftinin təchizatı İtaliyanı bizim ən böyük ticarət tərəfdaşımız edir. Lakin mən ümid edirəm ki, ticarət dövriyyəimizi artırmaq üçün biz başqa sahələri də tapa biləcəyik.

Sonra «Cənub Qaz Dəhlizi»nin icrası uzunmüddətli əməkdaşlığın tamamilə yeni formatını yaratdı. İtaliya bizim təbii qaz üçün əsas bazarlardan birinə çevrilir, neftimiz üçün əsas bazardır. Bunlar bizim ikitərəfli əməkdaşlığımızda mühüm nailiyyətlərdir və «Cənub Qaz Dəhlizi» həqiqətən də tarixi bir layihədir, tarixi əhəmiyyətə və böyük mürəkkəbliyə malik olan layihədir. Lakin indi düşünürəm ki, bütün bunlara nail olduqdan sonra biz gələcəyə baxmalıyıq və dost ölkələr praktiki əməkdaşlıq üçün yeni sahələr tapmalıdır. Əminəm ki, bu, baş verəcək. Çünki İtaliya şirkətləri azad edilmiş ərazilərin yenidən qurulması ilə bağlı işləməyə başlayan ilk xarici şirkətlər sırasındadır. Siz bilirsiniz ki, Azərbaycan üçün böyük əhəmiyyət kəsb edən, rəmzi əhəmiyyət kəsb edən, eləcə də iqtisadi inkişaf və infrastruktur layihələri vardır. Enerji sektorunda, elektrik enerjisi istehsalında artıq İtaliya şirkətləri dağıdılmış su-elektrik stansiyalarının yenidən qurulması prosesinə, digər sahələrdə emal və istehsal prosesinə cəlb olunub. Bu onu göstərir ki, biz sadəcə,

kağız, sənəd üzərində deyil, reallıqda strateji tərəfdaşlıq. Əminəm, siz bizim müxtəlif sahələrdə ikitərəfli əməkdaşlığımızı daha da təşviq etmək üçün Azərbaycanda aktiv fəaliyyət göstərəcəksiniz ki, ikitərəfli əməkdaşlığımız uzunmüddətli, dayanıqlı və uğurlu olsun. Bir daha xoş gəlmisiniz!

İtaliyanın ölkəmizdə yeni təyin olunmuş Fövqəladə və Səlahiyyətli səfiri Klaudio Taffuri İtaliya Prezidenti Sercio Mattarellanın salamlarını dövlət başçısına çatdırdı.

Prezident İlham Əliyev İtaliya Prezidentinin salamlarına görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını İtaliyanın dövlət başçısına çatdırmağı xahiş etdi. Azərbaycanla İtaliyanın dost və strateji tərəfdaşlar olduğunu deyən Klaudio Taffuri ölkəmizə səfir təyin edilməsindən məmnunluğunu bildirdi, fəaliyyəti dövründə ikitərəfli əlaqələrimizin daha da gücləndirilməsi üçün səylərini əsirgəməyəcəyini dedi. Səfir Prezident İlham Əliyevin 2020-ci ildə İtaliyaya dövlət səfərini xüsusilə qeyd edərək, ölkələrimiz arasında siyasi, iqtisadi, ticari, humanitar və digər sahələrdə əməkdaşlığın daha da genişləndirilməsi üçün böyük imkanların olduğunu bildirdi. Klaudio Taffuri ölkəsinin Azərbaycanın azad olunmuş ərazilərində yenidən qurulma işlərinə yaxından cəlb olunduğunu vurğuladı, bu fəaliyyətin bundan sonra da fəal surətdə davam etdiriləcəyini diqqətə çatdırdı.

BİR NEÇƏ DÖVLƏTİN ÖLKƏMİZDƏ YENİ TƏYİN OLUNMUŞ QEYRİ- REZİDENT SƏFİRLƏRİ İLƏ GÖRÜŞ

12 iyun 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev iyunun 12-də Qvatemala Respublikasının, İrlandiya Respublikasının, Albaniya Respublikasının, Norveç Krallığının, Monteneqro Respublikasının, Estoniya Respublikasının, Somali Federativ Respublikasının, Yeni Zelandiyanın, Sloveniya Respublikasının və Danimarka Krallığının ölkəmizdə yeni təyin olunmuş qeyri-rezident səfirlərinin etimadnamələrini qəbul etmişdir.

İ l h a m Ə l i y e v: Hörmətli səfirlər, sabahınız xeyir. Sizi Azərbaycanda salamlayıram. Sizi görməyə çox şadam. Ümid edirəm ki, sizin Azərbaycanda səfir kimi fəaliyyətiniz zamanı Azərbaycanla təmsil etdiyiniz ölkələr arasında inkişafın yeni mərhələsinə qədəm qoyulacaq. Əminəm ki, iqtisadi sahədə, infrastrukturun inkişafı sahəsində, əlbəttə ki, mədəniyyət sahəsində və siyasi inkişaf sahəsində çoxlu əməkdaşlıq sahələrini müəyyən edəcəyik.

Təmsil etdiyiniz ölkələrlə Azərbaycan çoxsaylı beynəlxalq təşkilatlarda fəal əməkdaşlıq edir – birinci növbədə, Birləşmiş Millətlər Təşkilatında, eyni zamanda, ATƏT-də, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatında, Avropa Şurasında, «Qoşulmama Hərəkatı»nda. Müx-

təlif beynəlxalq formatlarda bizim çox fəal təmaslarımız var və mən əminəm ki, bu belə də davam edəcəkdir. Çünki ölkələrimiz arasında hər hansı fikir ayrılığı yoxdur. Ümumiyyətlə, Azərbaycanın xarici siyasət kursu dünyanın bütün ölkələri ilə əməkdaşlığın gücləndirilməsi məqsədini daşıyır. Hesab edirəm ki, məhz buna görə Azərbaycan indi BMT-dən sonra ikinci ən böyük beynəlxalq təşkilata – «Qoşulmama Hərəkatı»na sədrlik edir. Biz 120 ölkənin yekdil qərarı ilə «Qoşulmama Hərəkatı»nın sədri seçilmişik. Bu, Azərbaycanın yüksək səviyyəli beynəlxalq nüfuzunu nümayiş etdirir. Çünki 120 ölkənin yekdil qərarı ilə seçilmək çox şey deməkdir. Sədrliyi təhvil aldıqdan sonra bəyan etdik ki, biz ədaləti, beynəlxalq hüququ və üzv dövlətlərin maraqlarını qoruyacağıq. Biz bunu etməyə çalışırıq. Xüsusilə indi COVID-19 pandemiyası ilə əlaqədar olaraq, Azərbaycan iki mühüm beynəlxalq tədbirin keçirilməsinin təşəbbüskarı olub – «Qoşulmama Hərəkatı»nın COVID-19-a həsr olunmuş Sammiti və BMT Baş Assambleyasının COVID-19-la bağlı xüsusi iclası. Bu təşəbbüs də 155 ölkə tərəfindən dəstəklənibdir. Bizim daimi verdiyimiz əsas mesajlardan biri «peyvənd millətçiliyi»nə yol verməmək və vaksinləri almaq üçün maliyyə resursları olmayan ölkələrin donor təşkilatları və zəngin ölkələr tərəfindən dəstəklənməsinə imkan yaratmaq üçün vaksinlərin ədalətli paylanılmasıdır.

Siz Azərbaycanda fəaliyyətə bizim üçün çox önəmli bir vaxtda başlayırsınız. Ermənistan tərəfindən Azərbaycan torpaqlarının uzunmüddətli işğalına son qoyan Vətən müharibəsində keçən il qazandığımız Qələ-

bə region üçün, Azərbaycan üçün yeni dönmədir, Azərbaycanın və regionun yeni inkişaf mərhələsidir. Beynəlxalq təşkilatların qərar və qətnamələrinə baxmayaraq, Ermənistan onların tələblərinə əməl etmədi və torpaqlarımızı, demək olar ki, 30 il ərzində işğal altında saxladı, beynəlxalq hüququ kobudcasına pozdu, erməni qoşunlarının ərazilərimizdən tam və qeyd-şərtsiz çıxarılmasını tələb edən Birləşmiş Millətlər Təşkilatının 4 qətnaməsini kobudcasına pozdu. Bu qətnamələr 27 il ərzində hər hansı bir irəliləyiş olmadan kağız üzərində qaldı. Odur ki, Azərbaycan bu qətnamələri özü icra etdi, ərazi bütövlüyünü bərpa etdi və bu ədalətsizliyə son qoydu. Təkcə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Təhlükəsizlik Şurası yox, həmçinin ATƏT, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı, Avropa Şurası və bir çox digər beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın Ermənistanla münaqişə ilə bağlı ədalətli mövqeyinə dəstək oldu və bu, məsələnin həlli üçün çox möhkəm beynəlxalq təməl yaratdı. Beləliklə, biz beynəlxalq hüquq çərçivəsində hərəkət etdik, biz 44 günlük müharibə zamanı bütün ölkələrə özünümüdafiə hüququ verən BMT-nin nizamnaməsi əsasında hərəkət etdik.

Müharibədən sonra regionda yeni reallıq, yeni vəziyyət yarandı və Azərbaycan işğaldan azad olunmuş ərazilərin yenidən qurulması prosesinə dərhal başladı. Siz işğaldan azad olunmuş əraziləri ziyarət edəcəksiniz, şəhərlərimizin, kəndlərimizin, tarixi və dini yerlərimizin tamamilə dağıldığını özünüz görəcəksiniz. Vandalizm və barbarlıq – işğal illəri ərzində Ermənistan dövlətinin torpaqlarımızda etdiklərini göstərmək üçün bu iki sözdən istifadə etmək olar. Biz indi böyük

bir çağırışla üzləşmişik. Biz məcburi köçkünləri qaytarmalıyıq, biz yüz minlərlə azərbaycanlını geriyyə qaytarmalıyıq, lakin minalara görə bu gün bunu etmək mümkün deyil. Ermənilər tərəfindən yüz minlərlə mina basdırılıb və müharibə dayanandan sonrakı son yeddi ay ərzində 100-dən çox azərbaycanlı Ermənistanın bizə mina xəritələrini vermədiyinə görə qətlə yetirilib və ya yaralanıbdır. Bu yaxınlarda beynəlxalq təşkilatların fəal təmasları sayəsində biz ermənilərin basdırdığı minalar haqqında müəyyən informasiyanın alınmasına yaxınlaşırıq. Ümid edirəm ki, tezliklə yaxşı xəbərlər olacaq. Lakin bu nəticələri əldə etmədən öncə heç nə söyləmək istəmirəm. Ermənistan bizə bütün minaların, basdırdıqları bütün yüz minlərlə minaların xəritəsini verməlidir. Əgər onlar bunu etməsələr, bu bir daha bu ölkənin terrorçu xislətini nümayiş etdirəcək. Ərazini təmizləyəndən sonra bununla paralel olaraq, biz şəhər və kəndlərimizin bərpasına və yenidən qurulmasına başlayacağıq. Bu, böyük ərazidir, 10 min kvadratkilometrdən çoxdur. Bu ərazi ordumuz tərəfindən, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə son qoymuş Azərbaycan, Rusiya prezidentlərinin və Ermənistanın baş nazirinin ötən il 10 noyabr tarixli Birgə Bəyanatı nəticəsində azad edilib. Ötən il noyabrın 10-da imzalanmış Bəyanat, bəzi ölkələrin təqdim etmək istədiyi kimi, sadəcə, atəşkəs barədə bəyanat deyil. Bu, atəşkəsdən daha böyük sənəddir, çünki burada gələcəkdə hadisələrin necə inkişaf edəcəyi, necə davam edəcəyi açıq-aydın göstərilir. O, kommunikasiyaların açılmasını təmin edir, sülhməramlı əməliyyatları təmin edir, o, regionda gələcək əməkdaşlığa dair bəyanatdır. Ona görə də bu, bəzi-

lərinin təqdim etmək istədiyi kimi, atəşkəs sənədi deyil. Bu, Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh sazişi üçün bünövrədir. Əfsuslar olsun ki, bizim Ermənistanla sülh razılaşmasına dair danışıqlara başlamağa hazır olmağımızla bağlı açıq bəyanatlarımız Ermənistan hökuməti tərəfindən cavablandırılmır. Bizim Ermənistanla dövlət sərhədinin delimitasiyası üzrə danışıqlara başlamaqla bağlı böyük beynəlxalq tərəflərin dəstəklədiyi təklifimizə də Ermənistan hökuməti məhəl qoymur. Biz bunu başa düşə bilmirik. Əgər Ermənistan sülh istəyirsə, bizim də sülh sazişinə ehtiyacımız vardır. Əgər Ermənistan müharibə istəyirsə, ötən ilin payızındakı eyni nəticəni əldə edəcək. Əgər Ermənistan sülh istəyirsə, onlar delimitasiya ilə bağlı bizimlə danışıqlara başlamalıdır. Əgər onlar bunu etməsələr, peşman olacaqlar. Beləliklə, biz Qafqazda yeni inkişaf mərhələsinə hazırıq, biz sülhə hazırıq və biz bunu nümayiş etdiririk. Əminəm ki, Azərbaycana gələcək səfərləriniz zamanı görəcəksiniz ki, bizim sözlərimiz, bəyanatlarımız və imzamız eyni dəyərə malikdir.

Sizi ölkəmizdə bir daha salamlayıram. Sizə uğurlar arzulayıram və ümid edirəm ki, Azərbaycana tez-tez səfər edəcəksiniz. Təşəkkür edirəm.

Sonra Prezident İlham Əliyev səfirlərlə ikitərəfli əlaqələr və regional məsələlər barədə söhbət etdi.

**FUTBOL ÜZRƏ AVROPA ÇEMPIONATININ
FİNAL MƏRHƏLƏSİNİN BAKI OLİMPİYA
STADİONUNDA KEÇİRİLMİŞ
UELS–İSVEÇRƏ MATÇINA BAXIŞ**

12 iyun 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva iyunun 12-də tarixdə ilk dəfə olaraq Azərbaycanda Bakı Olimpiya stadionunda keçirilmiş futbol üzrə Avropa çempionatının final mərhələsinin ilk oyunu Uels–İsveçrə matçına baxmışlar.

Avropa çempionatının oyunlarının Bakıda keçirilməsi Azərbaycan idmanının beynəlxalq səviyyədə qazandığı növbəti uğurun bariz nümunəsidir. Ölkəmiz indiyədək idmanın müxtəlif növlərinə aid mötəbər beynəlxalq yarışlara yüksək səviyyədə ev sahibliyi edibdir. Bu gün ən nüfuzlu idman qurumlarının böyük beynəlxalq yarışlara ev sahibliyi hüququnu tərəddüd etmədən Azərbaycana verməsi də təsadüfi deyil.

Uels–İsveçrə matçı gərgin mübarizə şəraitində keçdi. Matçın ilk hissəsi qolsuz başa çatdı. İsveçrə millisinin hücumçusu Breel Embolo matçın 49-cu dəqiqəsində hesabı açdı.

Bundan sonra hücumlarının sayını artıran Uels komandası 74-cü dəqiqədə Kiffer Murun qolu ilə hesabı bərabərləşdirdi.

Matçın 85-ci dəqiqəsində İsveçrə yığmasının hücumçusu Mario Qavranoviçin Uels millisinin qapısına vurduğu qol isə videonəzarət sistemində baxıldıqdan sonra qeydə alınmadı. Oyun 1:1 hesablı heç-heçə ilə başa çatdı.

Avropa çempionatının 60 illik yubileyi münasibətilə AVRO–2020-nin oyunları müxtəlif ölkələrdə təşkil olunacaq. Bakı Olimpiya Stadionu A qrupu çərçivəsində iyunun 16-da Türkiyə–Uels, iyunun 20-də isə Türkiyə–İsveçrə oyunlarına da ev sahibliyi edəcək. İyulun 3-də isə Bakıda dördüncü final mərhələsinin bir qarşılaşması olacaqdır.

FÜZULİ RAYONUNA SƏFƏR

14 iyun 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva iyunun 14-də Füzuli rayonuna səfərə gəlmişlər.

Dövlət başçısı və xanımı Füzuli Beynəlxalq Hava Limanında tikinti işlərinin gedişi ilə tanış oldular.

Prezident İlham Əliyevə hava limanında görülmüş işlər barədə məlumat verildi.

K a m i l Ə l i y e v («AzVirt» MMC-nin baş direktoru): Cənab Prezident, Füzuli Beynəlxalq Hava Limanının tikintisinə yanvar ayında başlanılıb. Bu plakatda 3000 metr uzunluğunda, 60 metr enində uçuş-enmə zolağı əks olunub. Təyyarələrin enişi iki tərəfdən də təmin olunur. Bu günə uçuş-enmə zolağının və peronun tikintisində torpaq işlərini bitirmişik. İndi yol geyiminin tikintisi ilə məşğuluq.

İ l h a m Ə l i y e v: Görürəm, yola artıq asfalt vurursunuz.

K a m i l Ə l i y e v: Bizim proqramımıza əsasən, sentyabrın 5-də burada birinci sınaq uçuşu yerinə yetiriləcək. Biz bu tikintini aparmaq üçün burada – Qurucayda iki Asfalt zavodu quraşdırmışdıq, üç daşqıran qurğu da vardır.

İ l h a m Ə l i y e v: Burada olan materiallardan istifadə edirsiniz?

Kamil Əliyev: Həm burada, həm də Zəfər yolunun tikintisində, 17 kilometr yolda istifadə edirik. Perronun ölçüləri 60 min kvadratmetrdir, təxminən 8 ədəd A-320 tipli təyyarə yerləşə bilər. Bir də avtomobil dayanacağı olacaq, 170 avtomobillik.

İlham Əliyev: Bu, Füzuliyə gedən yolla əlaqələndirilib?

Kamil Əliyev: Füzuliyə gedən yolla birləşməsi bu hissədir. Həm Zəfər yolu ilə birləşəcək, həm də əsas o dördzolaqlı magistral yolla. Binanın tikintisində beton işləri, demək olar, 80 faiz yekunlaşıb.

İlham Əliyev: Buradadır?

Kamil Əliyev: Bəli, buradadır. Dam örtüyü İtaliyadan gətirilib və artıq Bakıdadır. Türkiyədən fasad materialları gətirilib.

İlham Əliyev: Bu aerovağzal kompleksi təxminən nə vaxt hazır olacaq?

Kamil Əliyev: Aerovağzal kompleksi bu ilin sonuna kimi tam istifadəyə verilə bilər. İşlər bu sürətlə getsə.

İlham Əliyev: Qüllə də tikilir?

Kamil Əliyev: Bəli, qüllə tikilir, aeronaviqasiya, tikinti işləri aparılır. İşıq-siqnal sistemini türk şirkəti işləyir. Yarımstansiya tikilib, işlər hər istiqamətdə aparılır.

Sonra Prezident İlham Əliyev uçuş-enmə zolağında görülmüş işlərlə tanış oldu.

İlham Əliyev: Böyük hissəsi artıq hazırdır?

Kamil Əliyev: 800 metr. Zəngilanda da artıq torpaq işlərinə başlamışıq.

İlham Əliyev: Orada da başlamısınız?

K a m i l Ə l i y e v: Bəli. Bir də Laçın rayonunda aeroportun tikiləcəyi yerə də getdik, layihədə harada yerləşir, onu da müəyyən etdik. Torpaq işi böyük həcmdədir.

İ l h a m Ə l i y e v: Bilirəm, orada dağlar kəsilməlidir. Bu iş də nəzərdə tutulur. Nə vaxt başlayacaqsınız?

K a m i l Ə l i y e v: Biz artıq mobilizasiya olunuruq. Orada ofisimiz var, artıq texnika aparmışıq.

İ l h a m Ə l i y e v: Çox yaxşı. Avtomobil yolunda işlər necə gedir?

K a m i l Ə l i y e v: Cənab Prezident, Füzuli–Şuşa yolunun 17 kilometrlik hissəsi, bir də Füzuli–Hadrut yolunun 10 kilometri bizdədir. Biz bu yaxınlarda Ağbənd yolunun tikintisi ilə bağlı müqavilə də imzaladıq.

İ l h a m Ə l i y e v: Bəli, onu demişəm. Horadiz–Ağbənd yolunun yarısını siz inşa edəcəksiniz.

Hazırda Füzuli, Zəngilan və Laçın hava limanlarına uçuşların beynəlxalq standartlara uyğun təmin edilməsi üçün yeni beynəlxalq hava dəhlizlərinin tətbiqi üzrə işlər davam etdirilir.

Aşağı Köndələnçay su anbarına baxış

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva iyunun 14-də Füzuli rayonundakı Aşağı Köndələnçay su anbarında olmuşlar.

Dövlət başçısına su anbarının texniki göstəriciləri barədə məlumat verildi.

Bildirildi ki, ümumi tutumu 9,5 milyon kubmetr olan bu su mənbəyi 6200 hektar sahəni suvarmağa imkan verirdi. 1993-cü ildə Füzuli rayonu erməni qəsbkarları

tərəfindən işğal edildikdən sonra su anbarının Azərbaycan tərəfindən istismarı qeyri-mümkün oldu. İşğal zamanı torpaqlarımızda ekoloji terror törədən ermənilər təsərrüfat işlərində suya ciddi ehtiyac olduğu mövsümlərdə suyun qarşısını kəsir, daşqınlar zamanı, yaxud suya ehtiyac olmayan vaxtlarda isə anbarlardan suyu buraxaraq, ciddi problemlər yaradırdılar.

İ l h a m Ə l i y e v: Bura Köndələnçay su anbarıdır. Uzun illər düşmənin əlində idi. Uzun illər biz bu sudan məhrum idik. İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra artıq bizim əlimizdədir və bundan sonra Azərbaycan xalqının maraqlarına xidmət edəcəkdir. Bu su anbarı ulu öndər Heydər Əliyevin göstərişi və təşəbbüsü ilə keçən əsrin 80-ci illərinin əvvəllərində inşa edilmişdir. Bunun əsas məqsədi Füzuli rayonunda kənd təsərrüfatının inkişafı idi və minlərlə hektar torpaq bu anbar vasitəsilə suvarılırdı. Vətən müharibəsindən sonra həm Suqovuşan su anbarı, həm də Köndələnçay su anbarı bizim əlimizdədir. Artıq bu anbarların gələcək istismarı ilə bağlı müvafiq göstərişlər verilibdir.

Azad edilmiş bütün torpaqların su mənbələrinin xəritəsi hazırlanır. Bizim bütün su ehtiyatlarımız, çaylarımız, göllərimiz, su anbarlarımız indi bizim əlimizdədir. Bu sudan səmərəli şəkildə istifadə etmək üçün yeni kanalların çəkilməsi və köhnə kanalların bərpası məqsədilə artıq vəsait də ayrılıb, müvafiq göstərişlər verilib və geniş proqram icra edilməyə başlanılıbdir.

Köndələnçay su anbarına mən bir müddət bundan əvvəl bir heyət göndərmişdim. Bu anbarın vəziyyəti araşdırıldı və həyat bu bölgəyə qayıdandan sonra, əlbəttə ki, biz bu sudan istifadə edəcəyik. İşğal dövründə

mənfur düşmən bizi sudan məhrum etmişdi. Sərsəng su anbarı, Suqovuşan su anbarı düşmənin əlində olduğuna görə 100 min hektar torpaq susuz qalmışdı və bir neçə rayonda su təminatını yaxşılaşdırmaq üçün yüzlərlə subartezian quyusu qazılmışdır. Ağdam, Tərtər, Bərdə, Yevlax, Goranboy və digər rayonlar Tərtərçayın suyundan məhrum edilmişdi. Mənə bu yaxınlarda verilən məlumata görə, Vətən müharibəsindən sonra 30 min hektardan çox sahəyə Suqovuşan su anbarından su verilməyə başlanmışdır. Eyni zamanda, Ağdam rayonunda Xaçınçay su anbarı da bizim nəzarətimizdədir, o su anbarı bu su anbarından həcm baxımından daha böyükdür. Bir daha demək istəyirəm ki, bizim bütün su ehtiyatlarımız araşdırılır, təhlil edilir və gələcəkdə bizə böyük üstünlük verəcəkdir. Biz doğma torpaqlarımıza qayıtmışıq, Füzuliyə qayıtmışıq, Köndələnçay su anbarı bizim əlimizdədir və əbədi bizim əlimizdə olacaqdır.

Əhmədbəyli–Füzuli–Şuşa yolunda və Zəfər yolunda görülən işlərlə tanışlıq

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva iyunun 14-də Əhmədbəyli–Füzuli–Şuşa yolunda və Zəfər yolunda görülmüş işlərlə tanış olmuşlar.

Dövlət başçısına avtomobil yollarında tikinti işlərinin gedişi barədə məlumat verildi.

Bildirildi ki, 4 və 6 hərəkət zolaqlarından ibarət Əhmədbəyli–Füzuli–Şuşa yolunun uzunluğu 81 kilometr, Zəfər yolunun uzunluğu isə 101 kilometr olacaqdır. Hər iki yol boyunca tunellər, körpülər inşa ediləcək, bütün zəruri infrastruktur yaradılacaqdır.

Yeni tikilmiş «Füzuli» yarımstansiyasının açılışı mərasimi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva iyunun 14-də yeni tikilmiş «Füzuli» yarımstansiyasının açılış mərasimində iştirak etmişlər.

Dövlət başçısına 110/35/10 kilovoltluq yarımstansiyada görülmüş işlər barədə məlumat verildi.

Füzuli şəhərində yeni 110/35/10 kilovoltluq yarımstansiya Prezident İlham Əliyevin işğaldan azad edilmiş ərazilərin ən qısa vaxtda elektrik enerjisi ilə təchiz edilməsinə dair tapşırığına uyğun olaraq tikilib. İnşa edilən yeni hava limanının və Şuşa yolunun yaxınlığında yerləşən bu yarımstansiya hava limanı da daxil olmaqla, Füzuli şəhəri və ətraf kəndlərdə inşa ediləcək bütün infrastrukturunu elektrik enerjisi ilə təchiz edəcəkdir.

Bildirildi ki, yarımstansiya, o cümlədən yeni idarəetmə Mərkəzi ən müasir tələblərə cavab verən avadanlıqlarla təchiz olunub və komplektləşdirilibdir. İdarəetmə Mərkəzində texniki imkanlarla yanaşı, əməkdaşların səmərəli çalışmaları və istirahəti üçün hərtərəfli şərait yaradılıbdir.

Dövlət başçısı «Füzuli» yarımstansiyasını işə saldı.

Yarımstansiyanın işinə real vaxt rejimində nəzarət olunması və göstəricilərin «Azərenerji» ASC-nin SCADA sistemində ötürülməsi məqsədilə yerli mikro-SCADA dispetçer idarəetmə sistemi qurulubdur.

Sonra Prezident İlham Əliyev yenidən qurulmuş 110/35/10 kilovoltluq «Şükürbəyli» yarımstansiyasının

da məsafədən idarəolunan SCADA dispetçer sistemi vasitəsilə açılışını etdi.

Bildirildi ki, işğaldan azad edilmiş ərazilərin böyük «Zəfər yolu» hissəsinin Azərbaycanın ümumi enerji sisteminə qoşulması üçün «Şükürbəyli» yarımstansiyası genişləndirilərək, tam yenidən qurulub. Bu məqsədlə yarımstansiyanın gücü artırılmaqla yanaşı, 110 kilovoltluq açıq paylayıcı qurğu sökülərək, daha müasir formada yenidən tikilib. Burada yeni avadanlıqlarla komplektləşdirilmiş mühafizə və avtomatika sistemləri ilə təchiz edilmiş İdarəetmə Mərkəzi yaradılıb və lokal mikro-SCADA sistemi qurularaq, yarımstansiyanın idarə olunması tam rəqəmsallaşdırılıbdır.

Diqqətə çatdırıldı ki, işğaldan azad edilmiş digər rayonlarda tikiləcək yarımstansiyaların Azərbaycanın ümumi enerji sisteminə qoşulması üçün yenidən qurularaq genişləndirilmiş «Şükürbəyli» yarımstansiyasına «İmişli» yarımstansiyasından 51 kilometr məsafədə 110 kilovoltluq xətt çəkilib. «Şükürbəyli» yarımstansiyasından Şuşaya 75 kilometrlik ikidövrəli 110 kilovoltluq xətt çəkilib və həmin xətt Füzuli şəhərində yeni tikilmiş 110 kilovoltluq yarımstansiya ilə əlaqələndirilib. Paralel olaraq, hazırda «Şükürbəyli» yarımstansiyasından Cəbrayıl, Qubadlı və Zəngilan rayonlarında yeni tikilən 110/35/10 kilovoltluq yarımstansiyalara ikidövrəli 110 kilovoltluq yüksəkqərginlikli elektrik veriliş xətti çəkilir.

**«ZƏFƏR YOLU»NUN XOCAVƏND
RAYONUNDAN KEÇƏN HİSSƏSİNDƏ
İNŞA EDİLƏN KÖRPÜDƏ GÖRÜLMÜŞ
İŞLƏRLƏ TANIŞLIQ**

14 iyun 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev iyunun 14-də Füzulidən sonra «Zəfər yolu»nun Xocavənd rayonundan keçən hissəsində inşa edilən körpüdə görülmüş işlərlə tanış olmuşdur.

Dövlət başçısına körpünün texniki göstəriciləri barədə məlumat verildi.

*Bildirildi ki, Quruçay üzərində inşa olunan üçaşı-
rımlı körpünün uzunluğu 86 metr olacaq. İşğaldan
azad edilmiş ərazilərimizdə görülən bütün bərpa və ye-
nidən qurulma işləri kimi, burada da tikinti yüksək
sürətlə aparılır və yol istismara verilənədək bu körpü
də hazır olacaqdır.*

**Əhmədbəyli–Füzuli–Şuşa avtomobil yolunun
Daşaltı kəndinin ərazisindən keçən hissəsində
inşa olunacaq tunelin təməlqoyma mərasimi**

*Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev iyunun 14-də Əhmədbəyli–Füzuli–Şuşa avto-
mobil yolunun Daşaltı kəndinin ərazisindən keçən his-
səsində inşa olunacaq tunelin təməlini qoymuşdur.*

Dövlət başçısına tunelin texniki göstəriciləri barədə məlumat verildi.

Bildirildi ki, burada ümumilikdə iki tunel tikiləcək və onların hər biri ikizolaqlı olacaqdır. Tunellərin hər birinin uzunluğu 530, eni isə 12 metr olacaqdır.

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
PREZİDENTİNİN «TWITTER»
SƏHİFƏSİNDƏN**

15 iyun 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev «Twitter» səhifəsində 15 İyun – Milli Qurtuluş Günü münasibətilə paylaşım etmişdir.

Paylaşımında ümummilli lider Heydər Əliyevin bu sözləri yer alıb: «Bizim ən böyük vəzifəmiz Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini qorumaq, saxlamaq, möhkəmləndirmək, inkişaf etdirmək və onu əbədi etməkdir».

**AZƏRBAYCAN VƏ TÜRKIYƏ
PREZİDENTLƏRİNİN
ŞUŞA ŞƏHƏRİNƏ SƏFƏRİ**

15 iyun 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev iyunun 15-də Azərbaycanda səfərdə olan Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanı və xanımı Əminə Ərdoğanı Füzuli rayonunda qarşılayaraq, birgə Şuşa şəhərinə yola düşmüşlər.

İlham Əliyev: Əziz qardaşım, Qarabağ torpağına xoş gəlmisiniz!

Rəcəb Tayyib Ərdoğan: Xoş gördük. Ancaq Qarabağ torpaqlarını yaxıb-yıxıblar.

İlham Əliyev: İndi daha da görəcəksiniz. Gördünüz də?

Rəcəb Tayyib Ərdoğan: Gördük.

İlham Əliyev: Əminə xanım, xoş gəlmisiniz!

Əminə Ərdoğan: Xoş gördük.

İlham Əliyev: Bura Füzuli bölgəsidir, yəni Aşağı Qarabağ bölgəsidir. Bakıdan gələndə birinci Qarabağ bölgəsi Füzulidir.

Rəcəb Tayyib Ərdoğan: Burada yol tikintisi layihələri var.

İlham Əliyev: Bəli, başladıq. Bu da artıq Qarabağ dağlarıdır, meşələridir.

Sonra dövlət başçıları Şuşa şəhərinə yola düşdülər.

İlham Əliyev: İndi Füzulinin baş planı hazırlanır. Yəqin ki, bir neçə aya artıq təsdiqləyəcəyik. Ondan sonra isə bərpa işlərinə başlayacağıq.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan yolüstü Şuşa şəhərinin ətraf ərazilərini seyr etdilər.

İlham Əliyev: Buradan Şuşanın yerini göstərim.

Rəcəb Tayyib Ərdoğan: Göstər, baxaq.

İlham Əliyev: Bax, oradır, o qayanın başı, soldan sağa qədər. O da kənddir, Şuşanın altında, bu kəndin adı Daşaltıdır.

Rəcəb Tayyib Ərdoğan: Daşaltı, daş orada, o da altı.

İlham Əliyev: Daşaltı, yəni daşın altı.

Əminə Ərdoğan: Şuşa onun arxasındadır?

İlham Əliyev: Şuşa düz onun üstündədir.

Əminə Ərdoğan: Düzənliyin üstündə.

İlham Əliyev: Bəli, o düzənliyin üstündə. Sağdakı o dağ çıxıntısı Cıdır düzüdür. At yarışları keçirilən məşhur Cıdır düzü. Biz də gedib oraya baxacağıq.

Burada xatirə şəkilləri çəkdirildi.

**TÜRKİYƏ RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ RƏCƏB TAYYİB
ƏRDOĞANIN ŞUŞADA RƏSMİ
QARŞILANMA MƏRASİMİ**

15 iyun 2021-ci il

Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın iyunun 15-də Şuşada rəsmi qarşılama mərasimi olmuşdur.

Hər iki ölkənin Dövlət bayraqlarının dalğalandığı meydanda Türkiyə Prezidentinin şərəfinə Fəxri qarovul dəstəsi düzülmüşdü.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanı və xanımı Əminə Ərdoğanı qarşıladılar.

Fəxri qarovul dəstəsinin rəisi Türkiyə Prezidentinə raport verdi.

Türkiyə Prezidenti Azərbaycan əsgərlərini salamladı.

Prezident İlham Əliyev və Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğan Fəxri qarovul dəstəsinin qarşısından keçdilər.

Türkiyə Respublikasının və Azərbaycan Respublikasının Dövlət himnləri səsləndirildi.

Fəxri qarovul dəstəsi hərbi marşın sədaları altında Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin və Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın qarşısından keçdi.

**TÜRKİYƏ RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ RƏCƏB TAYYİB
ƏRDOĞAN İLƏ TƏKBƏTƏK
GÖRÜŞ**

15 iyun 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan ilə iyunun 15-də Şuşada rəsmi qarşılanma mərasimindən sonra təkbətək görüşü olmuşdur.

* * *

Təkbətək görüşdən sonra Prezident İlham Əliyev «Baykar» şirkətinin baş direktoru Lütfü Haluk Bayraktara «Qarabağ» ordeni təqdim etdi.

Prezident İlham Əliyevin sərəncamına əsasən, Lütfü Haluk Bayraktar bu yüksək mükafata Azərbaycanla Türkiyə arasında qardaşlıq əlaqələrinin möhkəmləndirilməsinə, əməkdaşlığın inkişafına, Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünün və suverenliyinin təmin olunması istiqamətindəki haqq işinə verdiyi töhfəyə görə layiq görülübdür.

ŞUŞA BƏYANNAMƏSİNİN İMZALANMASI MƏRASİMİ

15 iyun 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın iyunun 15-də Şuşada təkbətək görüşündən sonra «Azərbaycan Respublikası ilə Türkiyə Respublikası arasında müttəfiqlik münasibətləri haqqında Şuşa Bəyannaməsi» imzalanmışdır.

Şuşa Bəyannaməsini Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan imzaladılar.

Bəyannamədə deyilir:

Azərbaycan Respublikası və Türkiyə Respublikası, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın Azərbaycanın və bütövlükdə Türk dünyasının qədim mədəniyyət beşiyi olan Şuşa şəhərində görüşünün tarixi əhəmiyyətini vurğulayaraq,

iki dost və qardaş ölkə arasında imzalanmış bütün beynəlxalq sənədlərə, bununla əlaqədar 13 oktyabr 1921-ci il tarixli Qars müqaviləsinə sadıq olduqlarını bir daha təsdiq edərək,

9 fevral 1994-cü il tarixində imzalanmış «Azərbaycan Respublikası və Türkiyə Respublikası arasında dostluq və hərtərəfli əməkdaşlığın inkişafı barədə

Müqavilə»ni və «Azərbaycan Respublikası və Türkiyə Respublikası arasında əməkdaşlıq və qarşılıqlı yardım haqqında Protokol»u, eləcə də 16 avqust 2010-cu il tarixində imzalanmış «Azərbaycan Respublikası və Türkiyə Respublikası arasında strateji tərəfdaşlıq və qarşılıqlı yardım haqqında Müqavilə»ni rəhbər tutaraq,

iki ölkə və onun xalqları arasındakı dostluq və qardaşlıqdan çıxış edərək, Azərbaycan Respublikası və Türkiyə Respublikası arasındakı münasibətlərin keyfiyyətə yeni, müttəfiqlik səviyyəsinə qaldırılmasının iki ölkə və onların xalqlarının maraq və mənafelərinə xidmət etdiyini vurğulayaraq,

ümumi maraqların qorunmasında hər iki ölkənin siyasi, iqtisadi, müdafiə, mədəni, humanitar, səhiyyə, təhsil, sosial, gənclər və idman sahələrindəki imkan və potensiallarının birləşdirilməsinin mühüm əhəmiyyətini dərk edərək,

beynəlxalq hüququn prinsip və normalarına, o cümlədən də Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Nizamnaməsinə uyğun olaraq, qlobal və regional sülh, sabitlik və təhlükəsizliyin təmin edilməsində birgə səylərin davam etdirilməsinin vacibliyini vurğulayaraq,

müştərək maraq kəsb edən regional və beynəlxalq strateji məsələlərdə fəaliyyətlərin qarşılıqlı şəkildə əlaqələndirilməsinin zəruriliyini ifadə edərək,

Azərbaycan Respublikası və Türkiyə Respublikasının müstəqilliyi, suverenliyi, ərazi bütövlüyü, beynəlxalq səviyyədə tanınmış sərhədlərinin toxunulmazlığı kimi milli maraqlara söykənən məsələlərdə ikitərəfli və çoxtərəfli formatlarda həmrəylik və qarşılıqlı yardım prinsiplərindən çıxış edərək,

Türk dünyasının davamlı inkişafına yönəlmiş qarşılıqlı fəaliyyətlərin regional və beynəlxalq müstəvidə irəli aparılmasında səyləri birləşdirərək,

Türkiyə Cümhuriyyətinin qurucusu Mustafa Kamal Atatürkün və Azərbaycan xalqının ümummillə lideri Heydər Əliyevin müdrikəsinə söylədikləri «Azərbaycanın sevinci bizim sevincimiz, kədəri bizim kədərimizdir» və «Bir millət – iki dövlət» ifadələrinin xalqlarımızın milli-mənəvi sərvəti kimi dəyərləndirildiyini xüsusi vurğulayaraq,

Azərbaycan Respublikası və Türkiyə Respublikası arasındakı ikitərəfli münasibətlərin daha da genişləndirilməsi və dərinləşdirilməsi perspektivlərini hərtərəfli nəzərdən keçirərək, bəyan edirlər:

Tərəflər iki dost və qardaş ölkə arasında strateji səviyyədə inkişaf edən münasibətlərin durumundan məmnunluq ifadə edərək, siyasi dialoqun bütün səviyyələrdə davam etdirilməsinin və qarşılıqlı yüksək səviyyəli səfərlərin əhəmiyyətini qeyd edirlər.

Tərəflər fəxarət hissi ilə bildirirlər ki, Azərbaycan 44 günlük Vətən müharibəsi ərzində Qələbə qazanaraq, Ermənistanın 30 ildən bəri davam edən təcavüzkar siyasətinə son qoydu, torpaqlarını işğaldan azad etdi, tarixi ədalətin zəfər çalmasını və beynəlxalq hüququn bərpa olunmasını təmin etdi.

Azərbaycan Ermənistanın 30 illik təcavüzünə son qoyulmasında, işğal olunmuş torpaqların azad olunmasında, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün bərpa edilməsində Türkiyə Respublikasının mənəvi və siyasi dəstəyini yüksək qiymətləndirir. Tərəflər Qafqaz regionunda sabitliyin və təhlükəsizliyin möhkəmləndi-

rilməsi, bütün iqtisadi və nəqliyyat əlaqələrinin bərpa-sı, eləcə də region dövlətləri arasında münasibətlərin normallaşdırılması və uzunmüddətli sülhün təmin edilməsi istiqamətində səylərini davam etdirəcəklər. Bu kontekstdə Azərbaycan Respublikası Naxçıvan Muxtar Respublikasının xüsusi coğrafi vəziyyəti nəzərə alınacaqdır.

Tərəflər Türkiyənin Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş ərazilərində Türkiyə–Rusiya Birgə Mərkəzinin fəaliyyətinə verdiyi töhfənin regiondakı sülhün, sabitliyin və rifahın təmin edilməsində mühüm rol oynadığını vurğulayırlar.

Azərbaycan Respublikası və Türkiyə Respublikası müstəqillik, suverenlik, ərazi bütövlüyü, beynəlxalq səviyyədə tanınmış sərhədlərin toxunulmazlığı, dövlətlərin daxili işlərinə qarışmamaq prinsiplərini rəhbər tutaraq, müttəfiqlik münasibətlərinin qurulmasının siyasi və hüquqi mexanizmlərini müəyyən edirlər.

Tərəflər xarici siyasət sahəsində əlaqələndirmənin və müntəzəm ikitərəfli siyasi məsləhətləşmələrin həyata keçirilməsinin vacibliyini qeyd edirlər və bu istiqamətdə Azərbaycan Respublikası ilə Türkiyə Respublikası arasında Yüksək Səviyyəli Strateji Əməkdaşlıq Şurası çərçivəsində fəaliyyətlərin əhəmiyyətini vurğulayırlar.

Tərəflər öz milli maraq və mənafeələrini müdafiə və təmin etməyə yönəlmiş müstəqil xarici siyasət həyata keçirirlər. Tərəflər regional və beynəlxalq miqyasda sabitlik və rifah vasitəsilə sülh, dostluq, mehriban qonşuluğa əsaslanan beynəlxalq münasibətlərin inkişaf etdirilməsi, eləcə də münaqişələrin, regional

və global təhlükəsizlik və sabitlik məsələlərinin həlli istiqamətində birgə səylər göstərirlər.

Tərəflər aktual xarakter kəsb edən, qarşılıqlı maraq doğuran beynəlxalq məsələlər üzrə həmrəylik və qarşılıqlı dəstək nümayiş etdirərək, yaxın və ya üst-üstə düşən mövqedən çıxış etməklə ikitərəfli əməkdaşlığı dərinləşdirəcəklər və Birləşmiş Millətlər Təşkilatı, ATƏT, Avropa Şurası, Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurası, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı daxil olmaqla, beynəlxalq və regional təşkilatlar çərçivəsində bir-birinə qarşılıqlı dəstək göstərəcəklər.

Tərəflərdən hər hansı birinin fikrincə, onun müstəqilliyinə, suverenliyinə, ərazi bütövlüyünə, beynəlxalq səviyyədə tanınmış sərhədlərinin toxunulmazlığına və ya təhlükəsizliyinə qarşı üçüncü dövlət və ya dövlətlər tərəfindən təhdid və ya təcavüz edildiyi təqdirdə, Tərəflər birgə məsləhətləşmələr aparacaq və bu təhdid və ya təcavüzün aradan qaldırılması məqsədilə BMT Nizamnaməsinin məqsəd və prinsiplərinə müvafiq təşəbbüs həyata keçirəcək, bir-birinə BMT Nizamnaməsinə uyğun zəruri yardım göstərəcəklər. Bu yardımın həcmi və forması təxirə salınmadan keçirilən müzakirələr yolu ilə müəyyən edilərək, birgə tədbirlər görülməsi üçün müdafiə ehtiyaclarının ödənilməsinə qərar veriləcək və Silahlı Qüvvələrin güc və idarəetmə strukturlarının əlaqələndirilmiş fəaliyyəti təşkil olunacaqdır.

Tərəflərin Təhlükəsizlik Şuralarının milli təhlükəsizlik məsələləri üzrə müntəzəm olaraq birgə iclasları keçiriləcəkdir və bu icaslarda milli mənafə, Tərəflərin maraqlarına toxunan regional və beynəlxalq təhlükəsizlik məsələlərinin müzakirəsi həyata keçiriləcəkdir.

Tərəflər iki qardaş ölkənin silahlı qüvvələrinin müasir tələblərə uyğun olaraq yenidən formalaşdırılması və modernləşdirilməsi istiqamətində birgə səy göstərməyə davam edəcəklər.

Tərəflər minalanmış ərazilərin təmizlənməsi əsas götürülməklə, Ermənistan işğalından azad edilmiş rayonlarda həyatın normallaşdırılması istiqamətində fəaliyyətləri dəstəkləyəcəklər.

Tərəflər müdafiə qabiliyyətlərinin və hərbi təhlükəsizliyin möhkəmləndirilməsinə yönələn şəxsi heyət mübadiləsini, birgə təhsil və təlimlərin keçirilməsini, iki ölkənin silahlı qüvvələrinin birlikdə fəaliyyət qabiliyyətinin artırılmasını, müasir texnologiyalara əsaslanan silah və sursatların idarə olunmasında sıx əməkdaşlığı və bu məqsədlə səlahiyyətli struktur və qurumların əlaqəli fəaliyyətinin təmin edilməsini təşviq edəcəklər. Azərbaycan və Türkiyə digər dost dövlətlərin orduları ilə birlikdə hərbi təlimlərin keçirilməsini dəstəkləyəcəklər.

Tərəflər milli və beynəlxalq öhdəliklərini nəzərə almaqla, dəniz, hava və kosmos sahələrində qarşılıqlı texnologiya mübadiləsini həyata keçirərək, müştərək qabiliyyətlərin inkişaf etdirilməsi məqsədilə birgə layihələrin yerinə yetirilməsini təşviq edəcək və qarşılıqlı müdafiə sənayesi texnologiyalarının inkişaf etdirilməsinə müsbət töhfə verəcəklər, sahib olduqları silah və sursatla təchiz edəcək, onların istehsal texnologiyalarını qarşılıqlı şəkildə təşviq edəcək və hazırda onların ölkələrində mövcud olmayan istehsal sahələrinin yaradılmasını, birgə tədqiqat və istehsalat işlərinin həyata keçirilməsini, iki ölkənin müdafiə sənayesi

qurumlarının texnologiyalar, hərbi təyinatlı məhsullar və xidmətlər sahəsində daxili və beynəlxalq bazarlarda əməkdaşlıq etməsini dəstəkləyəcəklər.

Tərəflər bildirirlər ki, iki dövlət arasında inkişaf etdirilən və onların milli maraqlarına cavab verən hərbi-siyasi əməkdaşlıq üçüncü dövlətlərə qarşı yönəlməmişdir.

Tərəflər kiber təhlükəsizlik sahəsində əməkdaşlığın daha da inkişaf etdirilməsinin vacibliyini vurğulayırlar və bu sahədə birgə elmi tədqiqat işləri, mütəxəssis hazırlığı həyata keçirəcək, qarşılıqlı texniki əməkdaşlığı təşviq edəcəklər.

Tərəflər ticari-iqtisadi münasibətlərdə milli iqtisadiyyatlarının və ixracın şaxələndirilməsi, eləcə də perspektiv sahələrdə birgə istehsalın qurulması, investisiya əməkdaşlığının qarşılıqlı faydalı inkişafı üçün daha əlverişli şəraitin inkişaf etdirilməsi istiqamətində söylərini artıracaqlar. Bu xüsusda Azərbaycan və Türkiyə malların sərbəst hərəkətinin təşkili mexanizmlərinin yaradılması istiqamətində tədbirlər görəcəklər.

Tərəflər regionun və Avropanın enerji təhlükəsizliyinə töhfə verən, təbii qaz mənbə və marşrut şaxələndirilməsini təmin edən strateji «Cənub Qaz Dəhlizi»nin həyata keçirilməsində Türkiyə və Azərbaycanın qabaqcıl rolunu vurğulayırlar. Tərəflər «Cənub Qaz Dəhlizi»nin səmərəli şəkildə istifadə olunmasına və daha da inkişaf etdirilməsinə yönəlmiş söyləri əlaqələndirilmiş şəkildə davam etdirəcəklər. Tərəflər, həmçinin qlobal enerji sektorundakı prosesləri nəzərə alaraq, regionun enerji təchizatı təhlükəsizliyinin

gücləndirilməsi üçün elektrik sahəsində də regional əməkdaşlığa töhfə verəcək səylərin artırılaraq davam etdirilməsi üzrə niyyətlərini ifadə edirlər.

Tərəflər iki ölkənin ərazisindən keçən Şərq–Qərb beynəlxalq nəqliyyat dəhlizinin rəqabət qabiliyyətinin artırılması məqsədilə qarşılıqlı əməkdaşlığı möhkəmləndirəcəklər. Azərbaycan və Türkiyə intellektual nəqliyyat sistemləri texnologiyalarından istifadə etməklə, beynəlxalq nəqliyyat dəhlizlərinin Azərbaycan–Türkiyə hissələrində tranzit-nəqliyyat potensialını daha da inkişaf etdirəcəklər.

Tərəflər Azərbaycan və Türkiyəni birləşdirən Azərbaycan Respublikasının qərb rayonları ilə Azərbaycan Respublikasının Naxçıvan Muxtar Respublikası arasında dəhlizin (Zəngəzur dəhlizi) açılmasının və həmin dəhlizin davamı kimi, Naxçıvan–Qars dəmir yolunun tikintisinin iki ölkə arasında nəqliyyat-kommunikasiya əlaqələrinin intensivləşməsinə mühüm töhfə verəcəyini qeyd edirlər.

Tərəflər Türkiyə ilə Azərbaycan arasında əlaqələrin mövcud səviyyəsinin ümumi regional və beynəlxalq sülh və rifahə töhfə verdiyini, əlaqələrin sadəcə, iki ölkəyə deyil, eyni zamanda, regiona sülh və rifah gətirərək, başda region ölkələri olmaqla, beynəlxalq birliyin sabitlik, sülh və maraqlarına xidmət edəcəyini vurğulayırlar.

Tərəflər regional və beynəlxalq sabitliyə və təhlükəsizliyə mənfi təsir edən müxtəlif təhdid və çağırışlara, xüsusilə terrorçuluğa, onun bütün forma və təzahürlərinə, maliyyələşdirilməsinə, həmçinin kütləvi qırğın silahlarının yayılmasına, mütəşəkkil cinayətkarlığa, çirkli

pulların yuyulmasına, narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsinə, insan alverinə, qanunsuz miqrasiyaya qarşı mübarizə sahəsində birgə söylərini və əməkdaşlıqlarını genişləndirəcək və dərinləşdirəcəklər.

Azərbaycan Respublikası Türkiyə Respublikasının suverenliyinə, ərazi bütövlüyünə, sərhədlərinin toxunulmazlığına, sabitliyinə və təhlükəsizliyinə qarşı yönəlmiş bütün fəaliyyətləri, o cümlədən terrorçuluğun bütün forma və təzahürlərini pisləyir və Türkiyə Respublikasının terrorçuluğa qarşı apardığı mübarizəni qətiyyətlə dəstəkləyir.

Tərəflər müxtəlif ölkələrdə yaşayan Azərbaycan və türk diasporları arasında əməkdaşlığın daha sıx inkişaf etdirilməsi, onların məruz qaldıqları ümumi problemlər qarşısında birlikdə addımlar atılması və ardıcıl həmrəylik göstərilməsi məqsədilə söylərini birləşdirəcəklər.

Tərəflər ölkələrinin təqdim edilməsi və milli mənafələrinin qorunmasına dair tarixi həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında diasporal fəaliyyətin əlaqələndirilməsini və qarşılıqlı dəstəyi təşviq edəcəklər.

Tərəflər Ermənistanın Türkiyəyə qarşı əsassız iddialarının, tarixin təhrif olunması və tarixi faktların təhrif olunmaqla siyasiləşdirilməsi cəhdlərinin regionda sülhə və sabitliyə ziyan vurduğunu vurğulayaraq, bu kontekstdə 1915-ci il hadisələri ilə bağlı olaraq, öz arxivlərini açan Türkiyənin Ermənistandakı və digər ölkələrdəki arxivlərin açılması və bu mövzuda tarixçilər tərəfindən araşdırmaların aparılmasına yönəlmiş söylərini qətiyyətlə dəstəkləyirlər.

Tərəflər 10 dekabr 2020-ci il tarixində imzalanmış «Azərbaycan Respublikası ilə Türkiyə Respublikası

arasında media sahəsində strateji əməkdaşlıq haqqında Anlaşma Memorandumu»na uyğun olaraq, Azərbaycan–Türkiyə Media Platformasının imkanları nəzərə alınmaqla, iki ölkənin aidiyyəti qurumları arasında informasiya, kommunikasiya və ictimai diplomatiya sahələrində əməkdaşlığı daha da gücləndirəcəklər və bu çərçivədə Xarici İşlər nazirlikləri arasında davamlı olaraq informasiya üzrə sıx məsləhətləşmələr və mübadilələr həyata keçirəcəklər.

Tərəflər parlamentlərarası əməkdaşlığın daha da gücləndirilməsini və bu istiqamətdə qarşılıqlı fəaliyyətin artırılmasını təşviq edəcəklər.

Tərəflər hər iki xalqın müştərək dəyərlərinin ümdə təzahürlərinə lazımi ictimai dəstəyin göstərilməsini təmin edəcək, tarixi və mədəni irslərinin qorunması üçün birgə fəaliyyət həyata keçirəcəklər.

Tərəflər Türk dünyasının birlik və rifahına xidmət edəcək milli və beynəlxalq səylərin artırılmasına diqqət çəkdi.

Tərəflər Türk mədəni irsinin beynəlxalq səviyyədə təbliğ və təşviq edilməsi sahəsində birgə əməkdaşlığı gücləndirəcəklər.

Tərəflər Türk həmrəyliyinə daha da möhkəmləndirilməsi məqsədilə Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurası, Türk Akademiyası, Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondu, TÜRKSOY və Türkdilli Ölkələrin Parlament Assambleyası çərçivəsində həyata keçirilən fəaliyyətlərə təkan verəcəklər.

Tərəflər bir Tərəfin vətəndaşlarının digər Tərəfin ərazisinə şəxsiyyət vəsiqəsi ilə səyahət etmələri haqqında əldə edilmiş razılaşmadan məmnunluq ifadə edirlər.

və həmin razılaşmanın xalqlarımız arasında yaxınlıq və insanlar arasında əlaqələr baxımından müstəsna əhəmiyyətini qeyd edərək, bir Tərəfin vətəndaşlarının digər Tərəfin ərazisində yaşamaq hüququ əldə etmələrini qarşılıq prinsipinə uyğun olaraq, asanlaşdırmaq üçün müvafiq tədbirlərin görülməsini təqdir edirlər.

Tərəflər lazımi dövlət dəstəyini təmin edərək, xalqları arasında müştərək dəyərlərə söykənən sıx əlaqələri humanitar, sosial müdafiə, elm, təhsil, səhiyyə, mədəniyyət, gənclər və idman sahələrində daha da inkişaf etdirəcək və dərinləşdirəcəklər. Bu məqsədlə iki ölkənin aidiyyəti qurumları tərəfindən birgə davamlı fəaliyyətlər həyata keçiriləcəkdir.

Bu Bəyannamə Şuşa şəhərində 15 iyun 2021-ci il tarixində, Azərbaycan və türk dillərində olmaqla, iki əsl nüsxədə imzalanmışdır, bütün mətnlər bərabər autentikdir.

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

RƏCƏB TAYYİB ƏRDOĞAN
Türkiyə Respublikasının Prezidenti

Şuşa, 15 iyun 2021-ci il

**TÜRKİYƏ RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ RƏCƏB TAYYİB
ƏRDOĞAN İLƏ BİRGƏ MƏTBUATA
BƏYANATLARLA ÇIXIŞLAR**

15 iyun 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan iyunun 15-də Şuşa Bəyannaməsinin imzalanmasından sonra mətbuata bəyanatlarla çıxış etmişlər.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin bəyanatı

Hörmətli cənab Prezident, əziz qardaşım Rəcəb Tayyib Ərdoğan!

Türkiyədən gəlmiş hörmətli qonaqlar!

Xanımlar və cənablar!

Bu gün həyatımızda əlamətdar, tarixi bir gündür. Bu gün biz qardaş ölkənin əziz Cümhurbaşqanı Rəcəb Tayyib Ərdoğanı Qarabağ torpağında, Şuşa torpağında salamlayırıq. Mən fürsətdən istifadə edərək, bütün Azərbaycan xalqı adından əziz qardaşımı Şuşada, Qarabağda salamlamaq istəyirəm.

Əziz qardaşım Azərbaycanda dəfələrlə olub, ancaq biz ilk dəfə Qarabağ torpağında – Şuşada bir yerdəyik. Bu səfərin tarixi əhəmiyyəti vardır. Çünki

bu gün imzalanmış Şuşa Bəyannaməsi – Müttəfiqlik haqqında Bəyannamə əlaqələrimizi ən yüksək zirvəyə qaldırır. Bəyannamənin adı Müttəfiqlik haqqında Bəyannamədir və bu ad özü-özlüyündə hər şeyi göstərir, hər şeyi deyir. Biz bu gün keyfiyyətcə yeni əlaqələr qurmuşuq və bu Bəyannamədə göstərilmiş bütün müdələlər bizim gələcək işbirliyimizin təminatçısıdır.

Mən mətbuat konfranslarında, öz çıxışlarımda dəfələrlə demişəm ki, bu gün Türkiyə və Azərbaycan bir-birinə dünya çapında ən yaxın olan ölkələrdir. Bizi birləşdirən bir çox amillər var, ilk növbədə, tarix, mədəniyyət, ortaq etnik köklər, dilimiz, dinimiz, milli dəyərlərimiz, milli maraqlarımız, xalqlarımızın qardaşlığı bu birliyi təmin edir. Bu gün biz dünya miqyasında, dünya çapında nadir əməkdaşlıq, işbirliyi, müttəfiqlik nümunəsi göstəririk.

İmzalanmış Bəyannamə tarixə əsaslanır. Bəyannamədə xalqlarımızın böyük liderləri, öndərləri Mustafa Kamal Atatürkün və Heydər Əliyevin kəlamları öz əksini tapıb. XX əsrin əvvəllərində Mustafa Kamal Atatürk demişdir: «Azərbaycanın sevinci sevincimiz, kədəri kədərimizdir». XX əsrin sonlarında Heydər Əliyev demişdir: «Türkiyə və Azərbaycan bir millət – iki dövlətdir». Bu tarixi sözlər, kəlamlar bizim fəaliyyətimiz üçün əsas amildir. Biz bu vəsiyyətdə sadıq və XXI əsrdə azad edilmiş Şuşada Müttəfiqlik Bəyannaməsini imzalayarkən əcdadlarımıza sadıqlığımızı nümayiş etdiririk və gələcək nəsillərə yol göstəririk.

Birgə Bəyannamədə tarixi Qars müqaviləsinə istinad edilir. Tarixi Qars müqaviləsi düz 100 il bundan əvvəl imzalanmışdır. Bu da böyük rəmzi mənə daşıyır. Azad

edilmiş Şuşa şəhərində 100 ildən sonra müttəfiqlik haqqında imzalanmış Birgə Bəyannamə bizim gələcək işbirliyimizin istiqamətini göstərir.

Bəyannamədə bir çox önəmli məsələlər öz əksini tapır. Beynəlxalq müstəvidə birgə əməkdaşlığımız, fəaliyyətimiz, siyasi əlaqələr, iqtisadi-ticarət əlaqələri, mədəniyyət, təhsil, idman, gənclər siyasəti, demək olar ki, bütün sahələr əhatə olunur. Enerji təhlükəsizliyinin, «Cənub Qaz Dəhlizi»nin önəmi Türkiyə, Azərbaycan və Avropa üçün göstərilir və hər bir məsələ çox böyük önəm daşıyır. Mən onların arasında iki məsələni xüsusilə qeyd etmək istərdim. Birincisi, müdafiə sahəsində əməkdaşlıq, işbirliyi məsələsi. Müdafiə sənayesi sahəsində və qarşılıqlı hərbi yardım məsələləri bu Bəyannamədə öz əksini tapır. Bu, tarixi nailiyyətdir. Biz bir daha göstəririk ki, bundan sonra da hər zaman bir yerdə olacağıq. Bundan sonra da bir-birimizin təhlükəsizliyini təmin edəcəyik, necə ki, bu günə qədər Türkiyə və Azərbaycan bütün məsələlərdə bir yerdədir, bundan sonra da bu belə olacaqdır.

İkinci önəmli məsələ nəqliyyat məsələsidir. Bəyannamədə Zəngəzur dəhlizinin açılması ilə bağlı çox açıq ifadələr öz əksini tapıb. Bu da İkinci Qarabağ savaşından sonra yaranmış yeni geosiyasi vəziyyətin nəticəsidir. Bu gün biz Türkiyəni və Azərbaycanı dəmir yolu ilə, avtomobil yolu ilə birləşdirəcək Zəngəzur dəhlizi haqqında nəinki danışıyıq, bu dəhlizi əməli işlərlə yaradırıq. Müttəfiqlik haqqında imzalanmış Birgə Bəyannamədə bu məsələnin əks olunması böyük məna daşıyır.

Bu gün biz azad edilmiş Şuşada görüşürük. Bu gün Azərbaycan xalqının, əminəm ki, bütün türk xalqının

gözü buradadır, dünyanın gözü buradadır. Çünki bu səfər Azərbaycanda səbirsizliklə gözlənilirdi və bilirəm ki, böyük maraqla doğurur. Bu gün buradan – qədim şəhərimiz olan Şuşadan verilən açıqlamalar bütün dünyaya səs salacaq, bunun böyük əks-sədası olacaqdır. Bu səfərin tarixi əhəmiyyəti bundan sonra uzun illər ərzində dillərdə olacaqdır.

Şuşa şəhəri işğaldan keçən il noyabrın 8-də azad ediləndir. Şuşanı azad etmək böyük qəhrəmanlıq tələb edirdi. Şuşaya gələn hər bir insan bu sıldırım qayalara baxarkən görür ki, bu şəhəri, alınmaz qala sayılan şəhəri götürmək, azad etmək böyük qəhrəmanlıq, peşəkarlıq, şücaət, fədakarlıq tələb edir. Qəhrəman Azərbaycan əsgərləri qan tökərək, şəhid olaraq, sıldırım qayalara dırmaşaraq, demək olar ki, yüngül silahlarla, əliyalın Şuşanı düşmənin əlindən aldı və Azərbaycan bayrağını ucaltdı.

Bu gün Şuşada dalğalanan Azərbaycan və Türkiyə bayraqları bizim birliyimizi göstərir. İkinci Qarabağ müharibəsi başlanan gündən, ilk saatlardan əziz qardaşım, sayın Cümhurbaşqanı Rəcəb Tayyib Ərdöğan Azərbaycana birmənalı, dəqiq və açıq dəstək ifadə etdi. Müharibənin ilk saatlarından o dedi ki, Azərbaycan tək deyil. Bu həm bizi ruhlandırdı, eyni zamanda da, müdaxilə etmək fikrində olan bütün qüvvələri, dairələri dayandırdı, durdurdu. Dedi ki, Türkiyə Azərbaycanın yanındadır və müharibənin ilk saatlarından son dəqiqələrinə qədər əziz qardaşımın və Türkiyə Cümhuriyyətinin, qardaş türk xalqının dəstəyi bizə əlavə güc verdi. Bu siyasi və mənəvi dəstək bizi ruhlandırdı. Türkiyənin bütün yerlərindən gələn me-

sajlar, təbriklər, dəstək, həmrəylik ifadələri bir daha bütün dünyaya bizim birliyimizi nümayiş etdirdi.

Bu gün Türkiyənin mətbuat nümayəndələri burada – Şuşadadırlar, onların fəaliyyətini xüsusilə qeyd etmək istəyirəm. Onlar müharibənin ən təhlükəli anlarında real vəziyyəti əks etdirmək, tamaşaçılara və dünyaya çatdırmaq üçün öz həyatlarını risk altına atmışdılar. Mən özüm şəxsən müharibə dövründə bir çox hallarda Türkiyə televiziya kanallarında gedən reportajları izləmişdim və bir daha göürdüm ki, burada təkcə peşəkarlıq məsələləri deyil, burada həmrəylik, sevgi ilə dolu reportajlar verilir. Azərbaycanın haqq səsi, Azərbaycanın haqlı olması dünyaya çatdırılır və ən təhlükəli yerlərdən, bombalar düşdüyü yerlərdən Türkiyənin mətbuat nümayəndələri dərhal oraya gəlib, reportajlar hazırlayırdılar. Onlar yaxşı bilirdilər ki, Ermənistan döyüş meydanında qarşımızda duruş gətirmədiyi üçün bizim mülki vətəndaşları uzaqmənzilli raketlərlə, «Toçka-U», «İsgəndər-M» raketləri ilə atəşə tutub və bu namərd atəş nəticəsində 100-dən çox mülki şəxs, o cümlədən uşaqlar, qadınlar həlak olublar. Biz müharibə dövründə bütün türk xalqının məhəbbətini, sevgisini, həmrəyliyi bir daha gördük. Onsuz da bilirdik ki, biz bir millət – iki dövlətlik, necə ki, rəhmətlik atam demişdi. Ancaq müharibə bir daha bütün dünyaya bunu göstərdi və biz heç vaxt bu dəstəyi unutmayacağıq.

İkinci Qarabağ müharibəsi tarixdə qaldı, 44 günlük müharibə nəticəsində Ermənistan ordusu tam məhv edildi. Ermənistan diz çökdü, ağ bayraq qaldırdı, təslim oldu. Məcbur olub Şuşa alındıqdan sonra kapitulyasiya aktına imza atdı və bizim digər bölgələrimiz bir güllə

atmadan bizə qaytarıldı. Otuz ilə yaxın davam edən işğala son qoyuldu. Azərbaycan buna qardaş Türkiyənin dəstəyi ilə son qoydu. Otuz il ərzində aparılan danışıqlar heç bir nəticə vermədi. Bu bir daha onu göstərir ki, iradə, əzmkarlıq, güc və ədalət olan yerdə hər şey əldə etmək mümkündür. Əlbəttə, Türkiyə kimi müttəfiqi olan Azərbaycan İkinci Qarabağ savaşında bundan ruhlanaraq, tarixi missiyanı yerinə yetirdi, ədaləti bərpa etdi, ərazi bütövlüyünü bərpa etdi.

İndi isə yeni dövr başlayır. Əziz qardaşım ilə bu gün Füzuli şəhərində görüşərək, onu orada qarşılayaraq, Füzulinin dağılmış mənzərəsini göstərdim, Füzuli şəhəri yoxdur. Siz də oradan keçmişiniz, görmüsünüz, bir dənə də salamat bina yoxdur. Mənfur düşmən bütün binalarımızı yerlə bir edib. Ağdam da belə vəziyyətdədir. Bizim tarixi abidələrimizi dağıdıb, söküb və talan ediblər. Şuşa şəhəri görün nə gündədir. Şuşa tarixi şəhərdir və 28 il işğal dövründə burada bir dənə də bina tikilməmişdir. Mən əziz qardaşıma bu binanı göstərdim, Şuşa valiliyinin binası, mənim rəhmətlik atamın dövründə tikilmişdi. Şuşadakı binalar həm onun dövründə, həm də Pənahəli xanın, İbrahimxəlil xanın dövründə tikilmişdir. Mənfur düşmən daşı daş üstə qoymamışdır. İndi Şuşanın dağılmış yerlərini siz görürsünüz, hələ biz bura əl gəzdirmişik. İlk dəfə mən bu ilin əvvəlində buraya gələndə şəhər tamamilə dağılmış vəziyyətdə idi.

Şuşa tarixi Azərbaycan şəhəridir. Çünki 1752-ci ildə Pənahəli xan bu şəhərin təməlini qoyub və ondan sonra bütün dövrlərdə Şuşada yaşayan əhalinin 98 faizi azərbaycanlılar olub. 30 il işğal altında qalmasına

baxmayaraq, Şuşa əyilmədi, öz milli ruhunu qoruya bildi, ləyaqətini qoruya bildi və bizi gözləyirdi. Biz də gəldik və Şuşanı azad etdik. Bu gün qardaş ölkənin Cümhurbaşqanı tarixi şəhərdə bizim qonağıımızdır və hiss etdiyimiz duyğuları sözlərlə ifadə etmək mümkün deyil. Mən əminəm ki, buraya gələn hər bir insan eyni duyğuları hiss edir və bu çox duyğusal günləri yaşadığımız üçün ulu Tanrıya minnətdarıq.

Əziz qardaşım, biz Sizi səbirsizliklə Şuşada gözləyirdik, Sizi mən dəvət etmişdim. Biz – iki dövlətin Cümhurbaşqanı keçən ilin dekabr ayında hərbi paradı birlikdə qəbul edərkən razılaşıdıq ki, növbəti görüş burada olacaq və belə də oldu. Bir daha xoş gəlmisiniz, doğma Vətəninizə xoş gəlmisiniz, Şuşamıza xoş gəlmisiniz!

Türkiyə–Azərbaycan birliyi, qardaşlığı əbədidir!

Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın bəyanatı

Hörmətli cənab Prezident, əziz qardaşım!

Hörmətli heyət üzvləri!

Sizləri ən səmimi hisslərimlə, sevgi ilə salamlayıram. Bu gün təbii ki, fərqli bir həyəcanın, hisslərin içindəyik. Allaha şükür olsun ki, daha əvvəl verdiyimiz sözumüzü bu gün yerinə yetiririk. 44 günlük məlum müharibənin nəticəsində Qarabağ, çox şükürlər olsun ki, sahiblərinə qovuşdu və erməni zülmündən, erməni işğalından azad edildi.

Hazırda arxa fonda görünən bina əslində erməni zülmünün təəssüf ki, bu şah əsərləri nə hala gətirdiyinin bir ifadəsidir. Qardaşım da fon olaraq, mətbuat konfransı

üçün olduqca anlamlı bir yer seçib. Bir tərəfdə valilik binası, o biri tərəfdə də təəssüf ki, ermənilərin, necə deyirlər, yerlə yeksan etdikləri bir bina.

15 İyun – Azərbaycanın Milli Qurtuluş Günü münasibətilə ümummillə lider Heydər Əliyevi rəhmətlə anırıq, ruhu şad olsun deyirik.

Bildiyiniz kimi, qəhrəman Azərbaycan Ordusunun Qarabağ Zəfərinin sevincini qardaşım cənab Əliyevlə keçən il dekabrın 10-da Bakıda birlikdə bölüşmüşdük. O gün tamamilə başqa bir coşqu, başqa bir həyəcan var idi. Altı ay sonra qədim Şuşa şəhərində onunla bir yerdə olmaqdan böyük məmnunluq duyuram. Verdiyimiz söz, çox şükür, yerinə yetirildi. Azərbaycan xalqının Qarabağ Zəfərini bir daha təbrik edirəm. Tarixdə bir çox incəsənət xadimi yetişdirmiş Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı Şuşadan bölgəmizə və dünyaya verəcəyimiz mesajların çox önəmli olduğuna inanıram. Qardaşım Əliyevin uzaqgörən liderliyi və Müzəffər Ali Baş Komandanlığı ilə azadlığına qovuşan Qarabağın yenedən dirçəldilməsi işlərini yaxından izləyirik. Şuşaya gələrkən bu işləri gördük və siz də gördünüz. Fasiləsiz iş görülür, infrastruktur sahəsində intensiv iş aparılır. Bir tərəfdən yollar salınır, bir tərəfdən enerji stansiyaları açılır, bir tərəfdən yüksəkərginlikli xətlər çəkilir. Bütün bunlarla yanaşı, susuz olan bu bölgə suya qovuşur. Bu işlər hazırda fasiləsiz davam edir. İnşallah, ən qısa vaxtda bölgə hava limanlarına da qovuşacaq. Təkbətək görüşdə əziz qardaşım bunları mənə xüsusilə danışdı. Hava limanlarına da qovuşduqdan sonra buralara gediş-gəliş daha da artacaq və inanıram ki, bu bölgə o dövrdə turizmdə də ciddi bir sıçrayış yaşayacaq.

Təbii ki, Qarabağ əvvəlki ehtişamına və öz kimliyinə qovuşacaq. Buna heç şübhəmiz yoxdur. Füzuli, Cəbrayıl, Zəngilan, Qubadlı, Laçın, Şuşa, Kəlbəcər, Ağdam, Xocavənd kimi Qarabağın qədim yaşayış məntəqələrinin yenidən inkişaf etdiyi günləri yaxın vaxtlarda hamımız birlikdə görəcəyik.

Türkiyə olaraq, azadlıq mübarizəsində olduğu kimi, bərpa işlərində də qardaşlarımıza hər cür dəstəyi veririk, verməkdə də davam edəcəyik. Ən qısa müddətdə evlərinə qayıtmalarını gözlədiyimiz azərbaycanlı qardaşlarımız üçün də hər cür səy göstərəcəyik. Təbii ki, bu məsələdə hörmətli qardaşımın xüsusi fəaliyyəti vardır. Yetər ki, buranın əsl sahibləri evlərinə, məskənlərinə qayıtsın. Onlara istər maliyyə köməyi, istərsə də iş imkanı ilə bağlı hər cür dəstəyi verməklə azərbaycanlı qardaşlarımızın öz evlərinə, öz məkanlarına geri qayıtmaları buraları ciddi mənada zənginləşdirəcəkdir.

Təbii ki, bir tərəfdən, dağıntıların fəsadlarını aradan qaldırarkən, digər tərəfdən də Qarabağın və Azərbaycan torpaqlarının bir daha belə bir fəlakət yaşamaması üçün lazımı tədbirləri birlikdə görəcəyik. Bizim də bu sahədə, inşallah, Mənzil İnşaat İdarəmizlə birlikdə burada bütün bölgədə planlaşdırdığımız addımlar vardır. Mənzil İnşaat İdarəmizlə buradakı aidiyyəti qurumla birlikdə çalışaraq, bu addımları atacağıq. Bölgədə təsiri olan hər kəsi həqiqətləri görməyə, Azərbaycan xalqının Zəfərini qəbul etməyə və gələcəyə baxmağa dəvət edirik. Atəşkəs razılaşmasından sonra bölgədə artıq bütün tərəflər üçün yeni əməkdaşlıq imkanları yaranıb. Azərbaycanlı qardaşlarımızın bu məsələdə son dərəcə istəklil olmalarının ən yaxın şahidiyik.

Türkiyə olaraq, biz də coğrafi qonşuluq əlaqələrimizi daha dərin əməkdaşlıqlara yönəltmək istəyirik. Ermənistanın ona xoş niyyətlə uzadılan həmrəylik əlini tutmasını, ortaq gələcəyi birlikdə formalaşdırmaq fərsətindən yaxşı istifadə etməsini arzu edirik. Altılı platforma dedik. Bu altılı platformada bildiyiniz kimi, Rusiya, Türkiyə, Azərbaycan, Ermənistan, Gürcüstan və İran vardır. Bu altılı platforma ilə birlikdə artıq istəyirik ki, bölgə rahatlıqla, sülh içində yaşayan bir bölgə olsun. Bu addımı atmaq üçün biz qardaşımlla birlikdə hər cür fədakarlığa hazırıq. Cənab Putin eyni qaydada belə fədakarlığa hazırdır. Bu istiqamətdə atılacaq addımlarla bölgə bir sülh bölgəsinə çevriləcək.

Bu tarixi fərsətin reallığa söykənməyən həvəslər, ifadələr və fəaliyyətlərlə qaçırılmaması ən böyük arzumuzdur. Bölgədəki yeni reallığa fayda vermək istəyən hər kəsin nifrət və təhrik siyasətindən əl çəkərək, sülh və əməkdaşlığı təşviq etməyə istiqamətlənməsi əsas şərtidir. Belə bir mühit formalaşanda Ermənistan ilə münasibətlərin normallaşması üçün biz də üzərimizə düşəni edəcəyimizi hər fərsətdə deyirik. Bu ümidverici proses Azərbaycan ilə Ermənistanın imzaladıqları atəşkəs razılaşmasını əhatəli və uzaqgörən bir sülh müqaviləsi ilə tamamladıqları halda çox sağlam şəkildə davam edəcəyinə inanırıq.

Hörmətli mətbuat nümayəndələri, hörmətli qonaqlar! Qardaşım Əliyev ilə bir az əvvəl baş tutan görüşdə əlaqələrimizi bir daha ətraflı nəzərdən keçirmək fərsətimiz oldu. Yüksək Səviyyəli Strateji Əməkdaşlıq Şurasının iclasını qarşıdakı aylarda Türkiyədə keçirəcəyik. Bildiyiniz kimi, 2021-ci il aprelin 1-dən etibarən iki ölkə

arasında gediş-gəlişi şəxsiyyət vəsiqəsi ilə başlatmışıq. Bu addım qarşılıqlı əlaqələrimizi asanlaşdıraraq, bizi bir-birimizə daha da yaxınlaşdıracaqdır.

Son dövrdə ikitərəfli ticarətimizdə mühüm addımlar atdıq. Preferensial Ticarət Sazişi 2021-ci il martın 1-də qüvvəyə mindi. Ticarət dövrüyyəmizi 2023-cü ildə 15 milyard dollara çatdırmaq hədəfimizə doğru addım-addım irəliləyirik. «Türkiyə Petrolları» başda olmaqla, bir çox şirkətimizin Azərbaycanda mühüm investisiyaları vardır. Eyni qaydada, SOCAR başda olmaqla, Azərbaycan şirkətlərinin Türkiyədəki sərmayələri bizi məmnun edir. Təkcə Türkiyədə deyil, lazım gələrsə, SOCAR ilə «Türkiyə Petrolları»nın üçüncü ölkələrdə də investisiya qoymaq məsələsini qardaşımlla birlikdə müzakirə etdik. İnşallah, bunun üzərində də işləyirik və işləyəcəyik.

Qarşıdakı dövrdə ticari və iqtisadi əməkdaşlığımızın miqyasını daha da genişləndirəcəyik. Azərbaycan ilə Bakı–Tbilisi–Ceyhan, Bakı–Tbilisi–Qars və TANAP kimi nəhəng layihələri birlikdə tamamladıq. Bu layihələr ölkələrimizlə birlikdə bütün bölgənin rifahına və sabitliyinə töhfə verir. Trans–Adriatik boru kəməri layihəsi – TAP-ın tamamlanması ilə ölkəmizin ərazisindən keçən Azərbaycanın təbii qazı Avropa bazarındakı yerini almışdır. Bu gün, əziz qardaşımın da dediyi kimi, xüsusilə «Bir millət – iki dövlət» təməli üzərində yüksəltdiyimiz əlaqələrimizi daha da inkişaf etdirəcək yeni bir tarixi addımı atdıq. Bu addım çox önəmlidir. Bunu bundan sonrakı prosesdə daha da gücləndirəcəyik və gücləndirərək, yolumuza da davam edəcəyik.

Bir az əvvəl qardaşımın ifadə etdiyi kimi, Şuşa Bəyannaməsi ilə əlaqələrimizin yeni dövrdəki «Yol Xəritəsi»ni müəyyənləşdirdik. On bir A4 səhifəsindən ibarət bu Bəyannamə Şuşada bu gün reallığa çevrilir. Bu, son dərəcə önəmlidir. Türkiyə ilə Azərbaycan arasındakı bu Bəyannamə bir sıra məsələləri əhatə edir. Gələcəklə bağlı addımları atarkən, artıq tək-cə iki ölkəni deyil, bölgəni əhatə edən bir qətiyyətin bu sənəddə ifadə olunduğunu görürük.

Türkiyə olaraq, qədim Şuşa şəhərində ən qısa zamanda, inşallah, baş konsulluq açmağı planlaşdırırıq. Beləliklə, bölgədə həyata keçirəcəyimiz fəaliyyətlərin daha sürətli və səmərəli şəkildə icra olunmasını da təmin edəcəyik. Digər tərəfdən, Azərbaycanın Cənubi Zəngəzur dəhlizi layihəsini çox əhəmiyyətli hesab edir və onu dəstəkləyirik. Bu layihənin həyata keçirilməsi ilə Şərqdən Qərbə hər kəsin istifadə edə biləcəyi yeni bir orta q dəhliz açılacaqdır. Bu çox böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Pandemiyaya baxmayaraq, kənd təsərrüfatından enerjiyə, nəqliyyatdan turizmə, müdafiədən təhsil və mədəniyyətə qədər hər sahədə əməkdaşlığımızı inkişaf etdirmək üçün birgə səylərimizi qətiyyətlə davam etdiririk. Təbii ki, bütün bunlardan başqa, müdafiə sənayesi sahəsində əlaqələrimizi texnologiya transferi və birgə istehsal layihələri ilə daha da gücləndiririk. Bir az əvvəl «Baykar» şirkətinin baş direktoru Haluk bəyə qardaşım «Qarabağ» ordeni təqdim etdi. Mən də ailə adından ona xüsusilə təşəkkür edirəm. Təbii ki, pilotsuz uçuş aparatları burada ciddi işlər gördü. Müdafiə sənayesi sahəsindəki əlaqələrimiz bundan sonra daha

da fərqli şəkildə inkişaf edəcək. Bu fərqli inkişafıla yanaşı, Azərbaycan bir bazar deyil, eyni zamanda, bu prosesdə bir istehsal mərkəzi olmaq imkanı da əldə edəcək. Bizim gücümüz Azərbaycanın gücü, Azərbaycanın gücü də bizim gücümüzdür.

Bu düşüncələrlə cənab Prezident Əliyevə mənə və nümayəndə heyətimə göstərdiyi yüksək qonaqpərvərliyə görə təşəkkürümü bildirirəm. Toplantımızda qəbul etdiyimiz qərarların xeyirli olmasını arzu edirəm. Hamınızı sevgi və hörmətlə salamlayıram. Sağlıqla qalın.

**XAN QIZI NATƏVANIN, ÜZEYİR
HACIBƏYLİNİN VƏ BÜLBÜLÜN
ŞUŞADAKI HEYKƏLLƏRİNİ ZİYARƏT**

15 iyun 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, xanımı Mehriban Əliyeva, Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan və xanımı Əminə Ərdoğan iyunun 15-də Şuşada Azərbaycanın tanınmış şəxsiyyətləri Natəvan, Bülbül və Üzeyir Hacıbəylinin heykəlləri önünə gəlmişlər.

İşğal zamanı ermənilərin həmin heykəlləri Ermənistanı apararaq, əritmək istədikləri qonaqların diqqətinə çatdırıldı. Bildirildi ki, ulu öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə həmin heykəllər Ermənistandan alınaraq, Azərbaycana gətirilib və Bakıda İncəsənət Muzeyinin həyatində saxlanılmışdı. Şuşa işğaldan azad olunduqdan sonra həmin heykəllər öz əvvəlki yerlərinə qoyulublar.

«XAN QIZI» BULAĞINI ZİYARƏT

15 iyun 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, xanımı Mehriban Əliyeva, Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan və xanımı Əminə Ərdoğan iyunun 15-də Şuşada «Xan qızı» bulağına gəlmişlər.

Türkiyə Prezidentinə «Xan qızı» bulağı haqqında məlumat verildi. Bildirildi ki, Şuşa işğaldan azad olundandan qısa müddət sonra istifadəyə verilmiş «Xan qızı» bulağı şəhərin məşhur məkanlarından biridir. Xan qızı Xurşidbanu Natəvan təkcə şairə kimi deyil, xeyirxahlığı ilə də tanınırdı. Natəvanın vaxtilə şəhərə çəkdiyi su xətti «Xan qızı» bulağı adı ilə məşhur idi. Ermənistanın işğalı altında olduğu müddətdə suyu quruyan bulaq yenə də sakinlər və şəhərin qonaqlarının istifadəsindədir.

Diqqətə çatdırıldı ki, yaxın vaxtlarda bulağın ətrafı tamamilə abadlaşdırılacaqdır.

Sonda «Xan qızı» bulağının qarşısında xatirə şəkli çəkdirildi.

Sonra prezidentlər və ailə üzvləri avtobusla Cıdır düzünə yola düşdülər.

İlham Əliyev: Bu, «Qarabağ» hotelidir. Bu da atamın dövründə tikilmişdi. Ermənilər ancaq onun iki mərtəbəsindən istifadə edirdilər.

Rəcəb Tayyib Ərdoğan: Bəs, digər mərtəbələr?

İlham Əliyev: Bərbad durumda idi.

Rəcəb Tayyib Ərdoğan: İndi bərpa olunur?

İlham Əliyev: Bəli, bərpa işləri başlanıb. Üç-dörd aya başa çatdırılacaqdır.

Rəcəb Tayyib Ərdoğan: Bu binada, hava limanında işlər başa çatandan sonra buraya turistlər də gəlməyə başlayacaq.

İlham Əliyev: Siz qaldığınız da işləmirdi.

Bilal Ərdoğan: O da var idi?

İlham Əliyev: Sovetlər dönəmində o da var idi. Bu, yaşayış yeridir və müharibədən qalan yerlərdir. Bu isə Gövhərağa məscididir. Bunu da biz təmir etmişik.

Rəcəb Tayyib Ərdoğan: İndi istifadə edilirmi?

İlham Əliyev: Bəli. Keçən dəfə biz Mehribanla gəlib burada dualar etdik. Burada bir məscid yarıdağılmış vəziyyətdə idi. Bu da bulaqdır.

Əminə Ərdoğan: Burada nə qədər bulaq var imiş?

İlham Əliyev: Burada 17 bulaq vardır. Çünki Şuşada 17 məhəllə olub, 17 məscid, 17 bulaq. Ermənilər bizim binalarımızı, bax, bu vəziyyətə salıblar.

Bilal Ərdoğan: Yəni səfalət içində yaşayırdılar?

İlham Əliyev: Bəli, səfalət içində yaşayırdılar. Bu binaların hamısı sovetlər dönəmindən qalanlardır. Baxın, bunlar müharibənin izləridir. Burada küçə döyüşləri gedib. Buralar hamısı belə dağılmış vəziyyətdədir.

Rəcəb Tayyib Ərdoğan: Xarıbülül.

İ l h a m Ə l i y e v: Xarıbülbül bu gülün, çiçəyin adıdır.

B i l a l Ə r d o ğ a n: Sadəcə, burada bitir?

İ l h a m Ə l i y e v: Bəli. O da Vaqifin məqbərəsidir. Qarabağ xanının vəziri olub.

R ə c ə b T a y y i b Ə r d o ğ a n: Yeni inşa edilib?

İ l h a m Ə l i y e v: Onu mənim atam tikdirmişdi. Ermənilər sökdülər. Biz indi bərpa edirik. Bir aya hazır olacaq. Molla Pənah Vaqif İbrahimxəlil xanın vəziri, eyni zamanda, çox məşhur şair olub. 1982-ci ildə mənim atam onun məzarı üstündə, bax, bu məqbərəni inşa etdirmişdi. Ermənilər də onu sökmüşdülər.

İndi Şuşanın tarixi yerinə – Cıdır düzünə gedirik.

**AZƏRBAYCAN VƏ TÜRKİYƏ
PREZİDENTLƏRİNİN ŞƏRƏFİNƏ
TƏŞKİL EDİLMİŞ «MUSİQİ İRSİ VƏ
QARABAĞ ATLARI CİDIR DÜZÜNDƏ»
MUSİQİLİ KOMPOZİSİYAYA BAXIŞ**

15 iyun 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, xanımı Mehriban Əliyeva, Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan və xanımı Əminə Ərdoğan iyunun 15-də Şuşada Heydər Əliyev Fondu tərəfindən Azərbaycan və Türkiyə prezidentlərinin şərəfinə təşkil edilmiş «Musiqi irsi və Qarabağ atları Cıdır düzündə» adlı musiqili kompozisiyaya baxmışlar.

Musiqili kompozisiyada Azərbaycan Atçılıq Federasiyasının təqdim etdiyi Qarabağ atlarının möhtəşəm çıxışının müşayiəti ilə Azərbaycan Dövlət Akademik Opera və Balet Teatrının balet truppasının, Fikrət Əmirov adına Azərbaycan Dövlət Mahnı və Rəqs ansamblının, Azərbaycan Dövlət Rəqs ansamblının, «Mirvari» rəqs ansamblının və Bakı Xoreoqrafiya Akademiyasının tələbələrinin rəqsləri, «Natiq» ritm qrupunun ifaları təqdim olundu. Proqramda Azərbaycanın və Türkiyənin xalq və bəstəkar mahnıları səsləndirildi.

Tədbir zamanı Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğana ən qədim at cinslərindən olan «Zəfər» adlı Qarabağ atı və «Xarıbüllül» kompozisiyası

hədiyyə edildi. «Xarıbülbül» kompozisiyasında Qarabağın rəmzi sayılan iki xarıbülbül gülü birləşərək, Azərbaycan ilə Türkiyə arasındakı əbədi dostluq və qardaşlıq münasibətlərini təcəssüm etdirir.

Şuşada təşkil olunmuş tədbirin qonaqlarına, həmçinin Heydər Əliyev Fondunun «Qarabağın mədəni irsi» adlı nəşrlər toplusu hədiyyə olundu. Topluya ədəbiyyat, musiqi, memarlıq sahələrini, xalq sənətkarlığını və xalçaçılıq sənətini əks etdirən ayrı-ayrı nəşrlər daxildir. Qonaqlara, həmçinin Şuşa səfəri ilə bağlı xatirə medalları təqdim edildi.

* * *

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan iyunun 15-də Şuşada birgə nahar etdilər.

**İSLAM ƏMƏKDAŞLIQ TƏŞKİLATININ
ELM VƏ TEXNOLOGİYA ÜZRƏ
VİDEOFORMATDA KEÇİRİLMİŞ
İKİNCİ ZİRVƏ TOPLANTISINDA
İŞTİRAK**

16 iyun 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin iyunun 16-da İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının Elm və Texnologiya üzrə ikinci Zirvə toplantısında videoformatda çıxışı təqdim edilmişdir.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin çıxışı

Hörmətli dövlət və hökumət başçıları!

Hörmətli baş katib!

İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının Elm və Texnologiya üzrə ikinci Zirvə toplantısının təşkilinə görə Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri Hökumətinə və İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının Baş Katibliyinə təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Azərbaycan İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı ailəsinin fəal üzvüdür və həm ikitərəfli əsasda, həm də beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində üzv dövlətlərlə sıx əməkdaşlıq edir.

Son bir neçə il ərzində Azərbaycanda İslam Əməkdaşlıq Təşkilatına üzv dövlətlərin Xarici İşlər, Mədə-

niyyət, Turizm, Təhsil, Əmək və digər nazirləri səviyyəsinə 10-a yaxın görüş keçirilibdir.

Azərbaycan hər zaman islam ölkələri arasında həmrəyliyin gücləndirilməsi istiqamətində səylər göstərib. 2017-ci ildə 54 dövlətin iştirakı ilə IV İslam Həmrəyliyi oyunlarına ev sahibliyi etməyimiz bunun növbəti təzahürü idi. Bununla yanaşı, biz İslam Əməkdaşlıq Təşkilatına üzv ölkələrin vətəndaşları üçün ölkəmizdə təhsil almaq imkanı verən təqaüd proqramına da başlamışıq.

Biz Ermənistanın hərbi təcavüzü ilə bağlı İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı tərəfindən Azərbaycanın ədalətli mövqeyinin ardıcıl şəkildə dəstəklənməsini yüksək qiymətləndiririk. İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı tərəfindən 1994-cü il Kasablanka Zirvə görüşündən bu günə qədər Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzünü pisləyən, ölkəmizin suverenliyi və ərazi bütövlüyünü dəstəkləyən 80-dən artıq qətnamə qəbul edilibdir. Bu mənada Ermənistan Respublikasının Azərbaycan Respublikasına qarşı təcavüzü ilə bağlı 2016-cı ildə İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının Təmas Qrupunun təsis edilməsi xüsusi qeyd edilməlidir.

Azərbaycan da öz növbəsində, hər zaman İslam Əməkdaşlıq Təşkilatına üzv ölkələri dəstəkləyib, islam ölkələri arasında daha güclü həmrəyliyin və əməkdaşlığın təmin edilməsi naminə səylər göstərmişdir.

COVID-19 pandemiyası dünya üçün misilsiz çağırışlar yaradıb. «Qoşulmama Hərəkatı»nın sədri qismində Azərbaycan Hərəkatın koronavirusla mübarizəyə həsr edilmiş Zirvə toplantısının keçirilməsi təşəbbüsünü irəli sürmüş və 2020-ci ilin may ayında həmin tədbiri uğurla təşkil etmişdir. Biz həmçinin 2020-ci ilin dekabr ayında

BMT Baş Assambleyasının dövlət və hökumət başçıları səviyyəsində xüsusi sessiyasının keçirilməsinin təşəbbüskarı olmuşuq. Azərbaycan Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatına 10 milyon ABŞ dolları həcmində könüllü maliyyə töhfəsi edib və koronavirusla əlaqədar 30-dan artıq ölkəyə, o cümlədən İslam Əməkdaşlıq Təşkilatına üzv olan bir sıra dövlətlərə humanitar və maliyyə yardımı göstərmişdir.

«Peyvənd millətçiliyi», inkişaf etmiş və inkişafda olan ölkələr arasında peyvəndlərə çıxışla bağlı qeyri-bərabərlik bizi dərinlən narahat etməkdə davam edir. Beynəlxalq hesabatlarla əsasən, bu günə qədər dünyada mövcud olan peyvənd dozalarının 82 faizi zəngin ölkələr tərəfindən alınıb, peyvəndlərin yalnız 0,3 faizi azgəlirli ölkələrin payına düşüb.

Biz bir daha inkişaf etmiş ölkələri və beynəlxalq donor təşkilatlarını inkişaf etməkdə olan, xüsusilə ən az inkişaf etmiş ölkələrə zəruri maliyyə yardımı göstərməyə çağırırıq.

Bildiyiniz kimi, Ermənistan 30 ilə yaxın idi ki, ölkəmizin təqribən 20 faiz ərazisini işğal altında saxlayırdı. Ermənistan azərbaycanlılara qarşı etnik təmizləmə aparıb, 1 milyondan artıq azərbaycanlı qaçqın və məcburi köçkünə çevrilibdir. Ermənistan Xocalı soyqırımını törədib. Xocalı soyqırımını 13 ölkə tərəfindən tanımışdır.

Ermənistan silahlı qüvvələrinin Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərindən dərhal, tam və qeyd-şərtsiz çıxarılmasını tələb edən BMT Təhlükəsizlik Şurası tərəfindən 1993-cü ildə qəbul edilmiş 4 qətnamə, «Qoşulma Hərəkatı»nın bəyannamələri, İslam Əməkdaşlıq

Təşkilatının qətnamələri, ATƏT və digər beynəlxalq təşkilatların müvafiq qərarları münafiqşənin həllinin hüquqi bazasını təşkil edirdi. Lakin Ermənistan beynəlxalq ictimaiyyətin tələblərinə məhəl qoymayaraq, torpaqlarımızı əbədi olaraq işğal altında saxlamağa cəhd edirdi. Ermənistan 2020-ci ilin iyul, avqust və sentyabr aylarında üç dəfə dövlət sərhədi və keçmiş təmas xətti boyu hərbi təxribatlara əl ataraq, günahsız mülki əhalinin qətlə yetirilməsinin və müharibənin alovlanmasının səbəbkarı oldu. Ötən ilin sentyabr ayında Ermənistanın irimiqyaslı hərbi hücumuna cavab olaraq, Azərbaycan əks-hücum əməliyyatına başladı və işğal altında olan ərazilərin böyük hissəsini azad etdi.

44 günlük Vətən müharibəsində tam məğlubiyyətə uğrayan Ermənistan 2020-ci ilin 10 noyabr tarixində kapitulyasiya aktına imza ataraq, Azərbaycanın işğal altında olan digər ərazilərindən qoşunlarını çıxarmağa məcbur oldu. Azərbaycan özü BMT Təhlükəsizlik Şurasının 1993-cü ildə qəbul etdiyi qətnamələrinin icrasını təmin etdi.

Beləliklə, Azərbaycan 30 illik münafiqşəyə son qoydu və hərbi-siyasi yollarla ərazi bütövlüyünü və tarixi ədaləti bərpa etdi.

Biz müharibə zamanı İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı tərəfindən nümayiş etdirilən qətiyyətli mövqeni yüksək qiymətləndiririk. İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı Azərbaycanı dəstəkləyən bəyanatlarla çıxış edib. Xüsusilə mən müharibənin ilk günlərindən bizə siyasi dəstək ifadə edən Türkiyə, Pakistan və Əfqanıstana minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm.

Ermənistan 30 illik işğal dövründə Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərindəki bütün mədəni və dini abidələrimizi məqsədli şəkildə dağıdıb. Ermənistanın işğalı altında olmuş ərazilərdə yerləşən 67 məsciddən 65-i yerlə yeksan edilib, iki məscidə isə ciddi zərər dəyib və onlar təhqir edilib.

Mən həmkarlarıma bizim şəhər və kəndlərimizin işğaldan əvvəl və sonrakı vəziyyəti ilə bağlı qısa məlumat və fotoşekillərdən ibarət təsviredici kitab göndərəcəyəm. Orada Azərbaycanın dini və tarixi abidələrinin tamamilə məhv olunması və darmadağın edilməsi öz əksini tapıb. İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı öz qətnamələrində Azərbaycanın keçmiş işğal altında olan torpaqlarında Ermənistan tərəfindən islam tarixi və mədəniyyət nümunələrinin, ibadət yerlərinin dağıdılması və təhqir edilməsini qətiyyətlə pisləyib.

Fürsətdən istifadə edərək, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının baş katibi cənab Yusif bin Əhməd əl-Osayminə aprel ayında ölkəmizə səfər etdiyinə və Qələbəmizlə bağlı səmimi təbrikinə görə xüsusi minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm. Baş katib vəzifəsində o, Azərbaycana altı dəfə səfər edib. Bu onun ölkəmizə olan dəstək və ehtiramının təzahürüdür. Baş katib İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının beynəlxalq nüfuzunun artması və üzv dövlətlər arasında həmrəyliyin möhkəmləndirilməsi işinə böyük töhfə veribdir.

Bu il İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının Baş Katibliyi, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının Ermənistan Respublikasının Azərbaycan Respublikasına qarşı təcavüzü ilə bağlı Təmas Qrupunun üzvləri, habelə İSESKO-nun nümayəndə heyəti Azərbaycanın işğaldan azad olun-

muş ərəzilərinə səfər edib və Ermənistanın islam irsinə qarşı törətdiyi vandalizmin şahidi olublar.

Biz Ermənistanın islam ölkələri ilə münasibətlərini gücləndirmək cəhdlərini müşahidə edirik. Məscidlərdən donuz və inək tövləsi kimi istifadə etmiş və bununla da bütün islam ümmətinin hissələrini təhqir etmiş ölkə müsəlman dövlətlərinin və müsəlmanların dostu ola bilməz!

Bugünkü Zirvə toplantısının mövzusu elm və texnologiya olduğundan, vurğulamaq istərdim ki, ölkəmizin elmi və texnoloji potensialının gücləndirilməsi bizim başlıca prioritetlərimiz sırasındadır. Azərbaycan beynəlxalq kosmik klubun üzvüdür. Bu gün bizim ikisi telekommunikasiya, biri isə Yer səthinin müşahidəsi üçün istifadə olunan üç peykimiz vardır. Azərbaycan 2023-cü ildə Beynəlxalq Astronavtika Konqresinə ev sahibliyi edəcək ölkə seçilib. Bu, beynəlxalq kosmik icma tərəfindən Azərbaycanın bu sahədə nailiyyətlərinin tanınmasının təzahürüdür.

Bu yaxınlarda Azərbaycanın növbəti onillik üçün sosial-iqtisadi inkişafına dair müəyyən etdiyim 5 milli prioritet sırasında rəqabətli insan kapitalı və müasir innovasiyalar məkanının yaradılması da yer alıb. Hökumət innovasiyaların və startap ekosistemlərinin inkişafı ilə bağlı əməli addımlar atır. Azərbaycan Ümumdünya İqtisadi Forumu ilə Dördüncü Sənaye İnqilabı Mərkəzləri Şəbəkəsinin Afilədilmiş Azərbaycan Mərkəzinin yaradılması ilə bağlı saziş imzalayıb.

Mən işğaldan azad olunmuş bütün ərəziləri yaşıl enerji zonası elan etmişəm. Biz bərpa və yenidən qurulma işlərində ən müasir və innovativ texnologiyalardan

istifadə edəcəyik. «Ağıllı şəhər» və «ağıllı kənd» konsepsiyaları tətbiq olunacaqdır.

Biz qardaş İƏT dövlətlərindən olan şirkətlərin Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş ərazilərində yenidən qurulma prosesində iştirakını görmək istərdik.

Sağ olun.

**TÜRKİYƏ RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ RƏCƏB TAYYİB
ƏRDOĞANIN ŞƏRƏFİNƏ
NAHARDA İŞTİRAK**

16 iyun 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və xanımı Mehriban Əliyevanın adından iyunun 16-da Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın və xanımı Əminə Ərdoğanın şərəfinə nahar verilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva naharda iştirak etdilər.

Nahardan sonra xatirə hədiyyələri təqdim olundu.

**«AVROPA– 2020»nin A QRUPUNDA YER
ALMIŞ TÜRKİYƏ MİLLİ KOMANDASININ
BAKİ OLİMPİYA STADİONUNDA UELS
YIĞMASI İLƏ OYUNUNA BAXIŞ**

16 iyun 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, xanımı Mehriban Əliyeva, qızı Leyla Əliyeva, ölkəmizdə rəsmi səfərdə olan Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan və xanımı Əminə Ərdoğan iyunun 16-da Bakı Olimpiya stadionunda «Avro–2020»nin A qrupunda yer almış Türkiyə milli komandasının Uels yığması ilə keçirilmiş oyununa baxmışlar.

Prezident İlham Əliyev, xanımı Mehriban Əliyeva və qızı Leyla Əliyeva Avropa Futbol Federasiyaları Assosiasiyasının (UEFA) prezidenti Aleksander Çeferin ilə görüşdülər.

Oyun başa çatdıqdan sonra Prezident İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğanı və xanımı Əminə Ərdoğanı vətənə yola saldılar.

**BAKIDA BEŞULDUZLU
«INTERCONTINENTAL»
HOTELİNİN AÇILIŞI MƏRASİMİ**

18 iyun 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva iyunun 18-də Bakıda beşulduzlu «Intercontinental» hotelinin açılış mərasimində iştirak etmişlər.

Əvvəllər bu ərazidə «Cənub» mehmanxanası yerləşirdi. İndi onun yerində göz oxşayan memarlıq üslubunda yeddimərtəbəli «Intercontinental» hoteli inşa olunub. Bu gün dünyada pandemiyanın davam etməsinə, iqtisadi və maliyyə çətinliklərinə baxmayaraq, Azərbaycanda Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə mühüm sosial-iqtisadi infrastruktur layihələrinin icrası uğurla davam edir. Müasir səviyyədə inşa olunmuş «Intercontinental» hotelinin istifadəyə verilməsi bunun daha bir təzahürüdür.

Ölkəmizdə turizmin böyük gələcəyinin olduğunu daim vurğulayan dövlət başçısı hələ neçə illər bundan əvvəl Azərbaycanda ən müasir hotellərin, o cümlədən məşhur dünya brendlərinə aid mehmanxanaların inşasının vacibliyini qeyd edirdi. Həyat Prezident İlham Əliyevin uzaqgörənliyini bir daha təsdiqlədi. Pandemiyadan əvvəlki son illərdə Azərbaycanda turizmin inkişafı böyük vüsət aldı. Lakin bütün dünyada olduğu kimi, COVID-19 virusunun sürətlə yayılması ölkəmizdə də turizmin inkişafına ciddi

maneə yaratdı. İndiki şəraitdə yeni hotellərin istifadəyə verilməsi Azərbaycanı uzaqgörən siyasətin həyata keçirilməsinin bariz göstəricisidir.

Yaradılmış müasir hotel idarəçiliyi ölkəmizə beynəlxalq səviyyəli bir çox mehmanxana brendlərinin gəlməsi ilə nəticələnib. Bu isə bütün sahələrdə olduğu kimi, turizm, o cümlədən bu sektorun əsasını təşkil edən müasir hotel sisteminin yaradılması istiqamətində dövlət səviyyəsində görülmüş işlər hesabına mümkün olubdur. Ümumilikdə müasir hotellərin istifadəyə verilməsi bir neçə mühüm amili özündə ehtiva edir. Onlar turizm sektorunun inkişafına dəstək, hotel biznesinin genişləndirilməsi, turistlərin rahatlığının təmin olunması, yeni iş yerlərinin yaradılması və Bakının ümumi inkişafına verilən töhfədir.

«Intercontinental» hotelində ümumilikdə müxtəlif kateqoriyalara aid 126 otaq vardır. Otaqların hər birində qonaqların özlərini maksimum rahat hiss etməsi üçün bütün zəruri şərait yaradılıb. Hoteldə turistlərin və paytaxt sakinlərinin xidmətində olacaq restoranlar, konfrans zalları və digər infrastruktur mövcuddur.

Burada «Lamborghini Bakı Mərkəzi»nin satış salonu da yaradılıb. Salonu müştərilərə yüksək xidmət göstərmək üçün geniş imkanlar vardır.

**İRAN İSLAM RESPUBLİKASININ
YENİ SEÇİLMİŞ PREZİDENTİ
ZATI-ALİLƏRİ CƏNAB
SEYİD İBRAHİM RƏİSİYƏ**

Hörmətli cənab Rəisi!

İran İslam Respublikasının Prezidenti vəzifəsinə seçilməyiniz münasibətilə Sizi səmimi-qəlbdən təbrik edirəm.

Azərbaycan Respublikası tarixən dini və mədəni köklərlə bağlı olduğu İran İslam Respublikası ilə münasibətlərə xüsusi əhəmiyyət verir. Strateji əməkdaşlıq səviyyəsinə yüksəlmiş əlaqələrimizin mövcud vəziyyəti məmnunluq doğurur. Ölkələrimiz arasında çoxsaylı qarşılıqlı səfərlər, imzalanmış sənədlər, həyata keçirilən birgə layihələr, o cümlədən Dövlət Komissiyasının uğurlu fəaliyyəti qarşılıqlı marağ doğuran əməkdaşlığımızın inkişafında mühüm rol oynayır.

Azərbaycanın əzəli, tarixi torpaqlarının işğaldan azad edilməsi ilə Azərbaycan–İran dövlət sərhədi tam bərpa edilibdir. Bu yeni vəziyyət ölkələrimiz arasındakı ikitərəfli əlaqələrin daha da gücləndirilməsi və regional əməkdaşlığın inkişafı baxımından böyük imkanlar vəd edir.

İnanıram ki, qarşılıqlı hörmətə və mehriban qonşuluğa əsaslanan Azərbaycan–İran dostluq və əməkdaşlıq münasibətləri birgə söylərimizlə xalqlarımızın

və ölkələrimizin mənafeələrinə uyğun olaraq bundan sonra da möhkəmlənəcək və genişlənəcəkdir.

Sizə möhkəm cansağlığı, xoşbəxtlik, dost və qardaş İran xalqının rifahı naminə qarşıdakı məsul fəaliyyətinizdə uğurlar diləyirəm.

Hörmətlə,

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı, 19 iyun 2021-ci il

QEYDLƏR

1. Gürcüstan – Cənubi Qafqazın mərkəzi və qərb hissəsində dövlət. Sahəsi 69,7 min km², əhalisi 3,7 milyon nəfərdir. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı parlamentdir. Paytaxtı Tbilisi şəhəridir. – 5–7, 104, 105, 110, 125, 134, 159, 161–163, 306.

2. «Cənub Qaz Dəhlizi» – Azərbaycanda hasil olunan enerjidaşıyıcılarını Gürcüstan və Türkiyə vasitəsilə Qərb bazarlarına nəql edir. – 5, 102, 103, 105, 133, 157, 252, 263, 292, 299.

3. Mehriban Əliyeva, Mehriban Arif qızı (d.1964) – ictimai və siyasi xadim, fəlsəfə doktoru, Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti, Prezident İlham Əliyevin həyat yoldaşı. 1988-ci ildə M.Seçenov adına 1-ci Moskva Dövlət Tibb İnstitutunu bitirmişdir. 1988–92-ci illərdə akademik M.Krasnovun rəhbərliyi altında Moskva Elmi-Tədqiqat Göz Xəstəlikləri İnstitutunda işləmişdir. 1995-ci ildə «Azərbaycan Mədəniyyətinin Dostları» xeyriyyə fondunu yaratmışdır. Fəaliyyətə başladığı ilk gündən fond milli mədəniyyətimizin inkişafı, təbliği, tanınması üçün xeyli işlər görmüşdür. 1996-cı ildə fond Azərbaycan mədəniyyətini xarici ölkələrdə geniş təbliğ etmək üçün 3 dildə – Azərbaycan, rus və ingilis dillərində çıxan «Azərbaycan–İrs» jurnalını təsis etmişdir. 2004-cü ildən Azər-

baycan xalqının ümummillı liderının zəngin irsinin öyrənilməsi, həmçinin Heydər Əliyevin milli dövlətçilik ideyalarını yeni nəsillərə aşılamaq məqsədilə yaradılmış Heydər Əliyev Fonduna başçılıq edir.

Mehriban Əliyevanın təşəbbüsü ilə Heydər Əliyev Fondu respublikanın bir çox şəhər, rayon və kəndlərində yeni məktəb binaları tikdirmiş və təmir etdirmişdir. Onun keçirdiyi xeyriyyə aksiyaları şəkər, tallasemiya və anemiya xəstəliklərindən əziyyət çəkən Azərbaycan uşaqlarına yardım məqsədilə təşkil olunur.

Azərbaycanın şifahi xalq yaradıcılığı və musiqi irsinin qorunub saxlanması və inkişaf etdirilməsi sahəsindəki yorulmaz işlərinə görə UNESKO və İESKO-nun Xoşməramlı səfiri seçilmişdir.

Yeni Azərbaycan Partiyası Siyasi Şurasının üzvü, 2005–2017-ci illərdə isə Milli Məclisin üzvü olmuşdur. Mehriban Əliyeva ölkəmizdə təhsil sisteminin inkişafına, milli mədəni irsimizin qorunub saxlanılmasına və dünyada təbliğinə, xarici ölkələrdə xalqımızın müsbət imicinin möhkəmlənməsinə, genişmiqyaslı xeyriyyəçilik işlərinə xüsusi diqqət yetirir. 2015-ci ildə Bakıda keçirilmiş ilk Avropa oyunlarının Təşkilat Komitəsinin sədri olmuş, oyunların yüksək səviyyədə keçirilməsində müstəsna xidmətlərinə görə «Heydər Əliyev» ordeni ilə təltif edilmişdir. – 9, 11, 12, 43–45, 48–50, 52, 57, 64, 66, 68, 71, 73, 81, 82, 169, 230, 259, 270, 272, 274, 276, 277, 284, 310–312, 314, 323–325.

4. Heydər Əliyev, H e y d ə r Ə l i r z a o ğ l u
(1923–2003) – Müstəqil Azərbaycan dövlətinin memarı

və qurucusu, xalqımızın ümummilli lideri, görkəmli dövlət xadimi, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti (1993–2003), 2 dəfə Sosialist Əməyi Qəhrəmanı.

1964-cü ildə Azərbaycan SSR Nazirlər Soveti yanında Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsi sədrinin müavini, 1967-ci ildə isə sədri vəzifəsinə irəli çəkilmişdir.

Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin iyul (1969) plenumunda Heydər Əliyev MK-nın Büro üzvü, Azərbaycan KP MK-nın Birinci katibi seçilmişdir.

H.Əliyevin respublikaya rəhbərlik etdiyi ilk illərdən əhatəli iqtisadi konsepsiya hazırlanmış, yeni istehsal sahələri yaradılmış, Azərbaycanın iqtisadi potensialı güclənmişdir. H.Əliyevin respublikaya bilavasitə rəhbərlik etdiyi dövrdə (1969–82-ci illər) idarəetmə mexanizminin və metodlarının təkmilləşdirilməsi, əmək və ictimai-siyasi fəallığın artırılması, kənd təsərrüfatının inkişafında yüksək göstəricilər əldə edilməsi, azərbaycançılıq məfkurəsinin, milli ruhun, milli özünüdərkini yüksəlişi, müstəqil dövlətçilik ideyalarının güclənməsi və reallaşması üçün dəyərli işlər görülmüşdür.

H.Əliyev 1971-ci ildə Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin üzvü, 1976-cı ilin martında Sov.İKP MK Siyasi Bürosu üzvlüyünə namizəd, 1982-ci ilin noyabrında isə Siyasi Büro üzvü seçilmiş və eyni zamanda, SSRİ Nazirlər Soveti Sədrinin Birinci müavini təyin edilmişdir.

H.Əliyev Moskvada işlədiyi dövrdə də həmişə Azərbaycanı düşünmüş, onun taleyi ilə yaşamış, doğma respublikanın dünyada tanınması üçün əlindən gələni etmişdir.

H.Əliyev 1990-cı ilin 20 yanvarında sovet qoşunlarının Bakıda törətdiyi qanlı faciəni qətiyyətlə pisləmiş və Azərbaycanın Moskvadakı nümayəndəliyində kəskin bəyanatla çıxış etmişdir.

H.Əliyev 1990-cı ilin iyulunda Azərbaycana qayıtmış, əvvəlcə Bakıda, sonra isə Naxçıvanda yaşamışdır. O, 1991–93-cü illərdə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri, Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Sədr müavini olmuş, Ali Sovetin sessiyalarında fəal iştirak etmiş, Azərbaycanda mövcud ictimai-siyasi vəziyyəti həmişə obyektiv təhlil etmiş, mühüm prinsipial fikirlər söyləmiş, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin səbəblərini aşkara çıxarmış və təqsirkarların dəqiq ünvanını göstərmişdir. 1993-cü ilin may–iyununda dövlət böhranının, hakimiyyətsizliyin, başıpozuqluğun kulminasiya nöqtəsinə çatması ilə ölkədə vətəndaş müharibəsi və müstəqilliyin itirilməsi təhlükəsi yarandıqda Azərbaycan xalqı H.Əliyevin hakimiyyətə gətirilməsi tələbi ilə ayağa qalxdı və Azərbaycanın ozamankı dövlət rəhbərliyi onu rəsmən Bakıya dəvət etməyə məcbur oldu. H.Əliyev iyunun 15-də Azərbaycan Ali Sovetinin Sədri seçildi, iyulun 24-də Milli Məclisin qərarı ilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətlərini həyata keçirməyə başladı.

1993-cü il oktyabrın 3-də ümumxalq səsverməsi nəticəsində H.Əliyev Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçildi. H.Əliyevin Azərbaycan rəhbərliyinə qayıdışı ilə ölkənin ictimai-siyasi, sosial, iqtisadi, elmi-mədəni həyatında böyük dönüş oldu, beynəlxalq norma və prinsiplərə uyğun müstəqil dövlət quruculuğu prosesi başlandı. Dövlətimizin xarici siyasəti, eləcə də

dünyanın aparıcı dövlətləri və beynəlxalq təşkilatları ilə əlaqələri milli maraqlara əsaslanan xətlə inkişaf etməyə başladı. Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həllində ilk mərhələ kimi, cəbhə xəttində atəşkəs elan edilməsinə nail olundu. H.Əliyevin fəal diplomatiyası nəticəsində ATƏT-in Lissabon Sammitində (1996) bu beynəlxalq təşkilatın 54 üzvündən 53-ü (Ermənistandan başqa) Dağlıq Qarabağ probleminin həllində Azərbaycanın mənafeyinə uyğun prinsipləri açıq şəklə müdafiə etdi.

1994-cü ilin sentyabrında Bakıda dünyanın aparıcı neft şirkətləri ilə «Əsrin müqaviləsi» adı almış mühüm müqavilələr bağlandı.

1999-cu ilin aprelində GUÖAM birliyinin geniş bir məkanda yaranmasında H.Əliyevin önəmli xidməti olmuşdur.

H.Əliyevin «İnsan hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi haqqında» fərmanı Azərbaycanın dünyaya və Avropaya inteqrasiyası prosesinin sürətləndirilməsinə geniş imkanlar yaratdı. Məhz bunun nəticəsində Azərbaycan 1996-cı ilin iyunundan Avropa Şurasına «Xüsusi qonaq» statusu almış, 2001-ci il yanvarın 25-də isə onun tamhüquqlü üzvü olmuşdur.

H.Əliyev 1998-ci il oktyabrın 11-də xalqın yüksək siyasi fəallığı şəraitində keçirilən seçkilərdə yekdilliklə yenidən Prezident seçildi.

H.Əliyev bir sıra beynəlxalq mükafatlara, o cümlədən Beynəlxalq Atatürk Sülh Mükafatına, müxtəlif ölkə universitetlərinin Fəxri doktoru və digər yüksək nüfuzlu fəxri adlara layiq görülmüşdür. – 10–12, 16, 26, 34, 37, 51, 67, 71, 236, 247, 275, 281, 288, 298, 310.

5. İkinci dünya müharibəsi (1939–1945) – Almaniya, İtaliya və Yaponiya tərəfindən başlanılmış böyük müharibə. İkinci dünya müharibəsi 1939-cu il sentyabrın 1-də Almaniyanın Polşaya girməsi ilə başladı. Sentyabrın 3-də Böyük Britaniya və Fransa Almaniya müharibə elan etdi. 1940-cı ilin ortalarından alman qoşunları Danimarka, Norveç, Belçika, Niderland, Lüksemburq, sonra isə Fransanı işğal etdi.

1941-ci il iyunun 22-də Almaniya SSRİ-yə qarşı müharibəyə başladı. 1942–43-cü illərdə sovet ordusunun Stalinqrad və Kursk vuruşmalarında qələbəsi Almaniyanı qəti surətdə sarsıtdı.

1945-ci il mayın 2-də sovet ordusu Berlini tutdu. Mayın 8-də Karlsxorstda (Berlin yaxınlığında) Almaniyanın danışıqsız təslim olması haqqında akt imzalandı.

Yaponiyanın təslim olması haqqında sənəd isə sentyabrın 2-də imzalandı. Bununla da İkinci dünya müharibəsi qurtardı. İkinci dünya müharibəsində 62 ölkə iştirak etmişdi. Müharibədə iştirak edən ölkələrin silahlı qüvvələrinə 110 milyon adam çağırılmışdı. Müharibədə 62 milyon adam həlak olmuş, minlərlə şəhər, qəsəbə və kənd dağıdılmışdı. – 10, 28.

6. Şuşa – Azərbaycan Respublikasında şəhər. Sahəsi 289 km², əhalisi 32,8 min nəfərdir. Elmi ədəbiyyatda Şuşanın əsasının XVIII əsrin 50-ci illərinin əvvəllərində Qarabağ xanı Pənahəli xan Cavanşir tərəfindən qoyulması göstərilə də, tədqiqatlar Şuşanın qədim yaşayış məntəqəsi olduğunu qeyd edir. Qarabağ

xanlığının mərkəzi olan Şuşa bir müddət Pənahəli xanın adı ilə Pənahabad adlandırılmışdır.

Şuşa 1813-cü il Gülüstan müqaviləsinə əsasən, Qarabağ xanlığının tərkibində Rusiyaya birləşdirildi. 1920-ci ilin martında erməni daşnaklarının Qarabağda törətdikləri qırğın nəticəsində Şuşanın bir hissəsi tamamilə yandırıldı və minlərlə günahsız insan qətlə yetirildi. Lakin iyun ayının əvvəlində müsavətçilər və türk generalı Nuru paşa Şuşanı erməni qəsbkarlarından xilas etdi. 1923-cü il Azərbaycan MİK-nin dekretinə əsasən, Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti təşkil olunduqda Şuşa muxtar vilayətin tərkibinə daxil edildi. 1992-ci ildə Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilmişdir.

Ali Baş Komandanın birbaşa rəhbərliyi ilə Müzəffər Azərbaycan Ordusu Şuşa şəhərini 8 noyabr 2020-ci ildə işğaldan azad etmişdir. – 11, 15, 43–50, 52–57, 61, 64, 66, 67, 75, 140, 167, 191, 210, 214, 215, 230, 232, 274, 276–279, 282–286, 296–301, 303, 305, 310, 311, 313, 314.

7. Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti – Azərbaycan Respublikası ərazisində muxtar vilayət. Öncə ərazisi 4161 kv.km idi, sonralar bura müxtəlif ərazilər də daxil edilərək ərazisi 4400 kv.km-dək genişləndirilmişdir. 1988-ci ilə qədər burada 170 min əhali yaşayırdı.

DQMV inzibati ərazi vahidi kimi 1991-ci il noyabrın 26-da Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin qərarı ilə ləğv edilmişdir.

1988-ci ildən muxtar vilayətin erməni separatçıları və millətçiləri Ermənistan silahlı qüvvələri ilə bir-

likdə bu ərazidə yaşayan azərbaycanlıları doğma torpaqlarından çıxararaq, Dağlıq Qarabağın işğalına başlamışdır.

Azərbaycan ordusunun 2020-ci il 27 sentyabrda başladığı əməliyyatların bir hissəsi keçmiş DQMV ərazilərində həyata keçirildi. 2020-ci il noyabrın 8-də Şuşa şəhəri düşmən işğalından azad edildi. Azərbaycan ordusunun keçmiş DQMV ərazilərində irəliləməsi Ermənistanı sülhə məcbur etdi. – 11, 35, 38, 46, 50, 57, 60, 61, 63, 67, 68, 80, 83, 90, 99, 100, 102, 109, 111, 118, 119, 131, 134, 150, 153, 157, 159, 166, 174, 182, 184, 191, 195, 199, 213–215, 268, 282, 297, 303–305.

8. Zərifə xanım Əliyeva, Z ə r i f ə Ə z i z q ı z ı (1923–1985) – görkəmli Azərbaycan oftalmoloqu. Tibb elmləri doktoru, professor, Azərbaycan Milli EA-nın akademiki, Rusiya Tibb EA-nın akademiki, Azərbaycan Respublikasının Əməkdar elm xadimi. Görkəmli siyasi və dövlət xadimi Əziz Əliyevin qızı, ulu öndər Heydər Əliyevin həyat yoldaşı, Prezident İlham Əliyevin anasıdır. Zərifə xanımın Azərbaycanda oftalmologiya elminin inkişafında müstəsna xidmətləri vardır. O, vaxtilə Azərbaycanda geniş yayılmış traxomanın, dünya təcrübəsində birincilər sırasında peşə, xüsusilə kimya və elektron sənayelərində peşə fəaliyyəti ilə bağlı göz xəstəliklərinin öyrənilməsi, profilaktikası və müalicəsinə, habelə oftalmologiyanın müasir problemlərinə dair bir çox sanballı tədqiqatların müəllifidir. Həmçinin yüksəkixtisaslı səhiyyə kadrlarının hazırlanmasına böyük əmək sərf etmişdir. O, Ümumittifaq Oftalmoloqlar Cəmiyyəti Rəyasət

Heyətinin, Sovet Sülhü Müdafiə Komitəsinin, Azərbaycan Oftalmologiya Cəmiyyəti İdarə Heyətinin, «Vestnik oftalmologii» (Moskva) jurnalının redaksiya heyətinin üzvü olmuşdur. Yüksək elmi nailiyyətlərinə görə SSRİ Tibb EA-nın M.İ.Averbax adına mükafatına layiq görülmüşdür. – 12.

9. Əziz Əliyev, Ə z i z M ə m m ə d k ə r i m o ğ l u (1897–1962) – görkəmli dövlət və siyasi xadim, səhiyyə təşkilatçısı. Tibb elmləri doktoru, professor. Müxtəlif illərdə Azərbaycan Klinik İnstitutunun direktoru, Bakı Səhiyyə şöbəsinin müdiri, Azərbaycan Xalq Səhiyyə komissarının müavini və Xalq Səhiyyə komissarı, Azərbaycan Dövlət Tibb İnstitutunun və Azərbaycan Dövlət Universitetinin rektoru, Azərbaycan SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin katibi, Azərbaycan KP MK-nın katibi, Dağıstan MSSR Vilayət Komitəsinin Birinci katibi, Azərbaycan SSR Nazirlər Soveti Sədrinin Birinci müavini, Azərbaycan Elmi-Tədqiqat Ortopediya və Bərpa Cərrahiyyə İnstitutunun direktoru, Azərbaycan Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunun direktoru vəzifələrində çalışmışdır. SSRİ Ali Sovetinin və Azərbaycan SSR Ali Sovetinin deputatı olmuşdur. – 12.

10. Tamerlan Əliyev, T a m e r l a n Ə z i z o ğ l u (1921–1997) – Azərbaycan tibb elminin görkəmli nümayəndəsi, Əməkdar elm xadimi. Dövlət mükafatı laureatı, tibb elmləri doktoru, professor. 250-dən çox elmi əsərin, o cümlədən 12 monoqrafiyanın, dərslik və dərs vəsaitlərinin, metodiki tövsiyələrin, səmərələş-

dirici təklif və ixtiraların, həmçinin çoxsaylı elmi-kütləvi məqalələrin müəllifi olmuşdur. – 12.

11. Naxçıvan Muxtar Respublikası (1920–23-cü illərdə Naxçıvan Sovet Sosialist Respublikası, 1923–24-cü illərdə Naxçıvan Muxtar Diyarı, 1924–90-cı illərdə Naxçıvan Muxtar Sovet Sosialist Respublikası, 1990-cı ildən isə Naxçıvan Muxtar Respublikası) – Azərbaycan Respublikasının tərkibində muxtar dövlət. Sahəsi 5,5 min km², əhalisi 440 min nəfərdir. Hazırda 7 inzibati rayonu (Babək, Culfa, Ordubad, Sədərək, Şahbuz, Şərur, Kəngərli), 4 şəhəri (Naxçıvan, Ordubad, Culfa, Şərur), 9 qəsəbəsi, 160 kəndi vardır. – 13, 14, 17, 19–27, 117, 289, 293.

12. Vasif Talıbov, V a s i f Y u s i f o ğ l u (d.1960) – Azərbaycanın dövlət xadimi, 1995-ci ildən Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin və Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin üzvü, Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədridir. Azərbaycan Respublikasının «Şöhrət» və «Şərəf» ordenləri ilə təltif edilmişdir. – 13, 16, 17, 19, 20, 22, 26, 27.

13. Naxçıvan – Azərbaycan Respublikasında şəhər, Naxçıvan Muxtar Respublikasının paytaxtı. Sahəsi 26 km², əhalisi 92,1 min nəfərdir. Azərbaycanın ən qədim şəhərlərindəndir. Müasir Naxçıvan Antik və orta əsr şəhər yerinin xarabalıqları üzərində yerləşmişdir. E.ə. IX–VI əsrlərdə qədim Manna və Midiyanın, eramızın əvvəllərində Albaniyanın, IV əsrdən Sasanilərin tərkibində olmuşdur. 654-cü ildə isə Naxçı-

vanı ərəblər işğal etmişlər. Atabəylər dövlətinin (1136–1225) paytaxtlarından biri olmuşdur. 1828-ci il Türkmənçay müqaviləsinə qədər müxtəlif dövlətlərin nüfuz dairəsində olmuş, məhz bu ildən Rusiya imperiyasına birləşdirilmiş və qəza mərkəzinə çevrilmişdir. 1924-cü il fevralın 9-da Naxçıvan MSSR təşkil edildəndən muxtar respublikanın paytaxtıdır. – 15–19, 21, 24, 25, 206, 214, 244.

14. Vladimir Putin (d.1952) –2000–2008-ci illərdə Rusiya Federasiyasının Prezidenti olmuşdur. 1975–97-ci illərdə bir sıra məsul vəzifələrdə çalışmışdır. 1998-ci ildə Rusiya Federasiyası Prezidenti Administrasiyasının rəhbəri, 1998–99-cu illərdə FTX-nin direktoru, 1999–2000 və 2008–2012-ci illərdə Rusiya hökumətinin başçısı, 2012 və 2018-ci ildə isə yenidən Rusiya Federasiyasının Prezidenti seçilmişdir. – 28–30, 34, 91, 257, 258.

15. Rusiya, R u s i y a F e d e r a s i y a s ı – Avropanın şərqində, Asiyanın şimalında dövlət. Sahəsi 17,125 milyon km², əhalisi 146,5 milyon nəfərdir. Rusiya Federasiyasına 22 respublika, 9 diyar, 46 vilayət, federal əhəmiyyətli Moskva və Sankt-Peterburq şəhərləri, 4 muxtar vilayət və mahal daxildir. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı ikipalatalı Dövlət Duması və Federasiya Şurasıdır. Paytaxtı Moskva şəhəridir. – 28–30, 33–36, 38, 39, 91, 106–109, 117, 134, 137, 140, 145, 153, 159, 163, 243, 257–259, 268, 289, 306.

16. Sergey Lavrov (d.1950) – 1994–2004-cü illərdə Rusiya Federasiyasının BMT-də daimi nümayəndəsi, 2004-cü ildən Xarici İşlər naziri və Rusiya Federasiyası Təhlükəsizlik Şurasının üzvüdür. – 29, 33.

17. Birinci Qarabağ müharibəsi – 1980-ci illərin sonlarından 1994-cü ilin mayına kimi cənub-qərbi Azərbaycanda yerləşən Qarabağ bölgəsinə Ermənistanın hücumu ilə Azərbaycan və Ermənistan arasında baş vermiş ərazi münaqişəsi. Tərəflər arasında genişmiqyaslı döyüşlər əsasən 1992-ci ildə başlanmışdır. 1994-cü ilin mayında atəşkəs əldə olunmuşdur. Münaqişənin ATƏT-in prinsipləri əsasında sülh yolu ilə danışıqlar vasitəsilə həlli üçün isə ATƏT-in Minsk qrupu yaradılmışdır. Müharibə nəticəsində bir milyondan artıq azərbaycanlı öz doğma torpağında qaçqın və məcburi köçkün vəziyyətinə düşmüş, Dağlıq Qarabağ və ətraf rayonları isə işğal olunmuşdur. Müharibə zamanı Ermənistan silahlı qüvvələri minlərlə hərbi cinayət törətmiş, beynəlxalq hüququn bütün norma və prinsiplərini kobudcasına pozmuş, atəşkəs elan olunduqdan sonra belə, Azərbaycan tərəfinin hərbi bölmələrini və dinc insanları mütəmadi olaraq atəşə tutmuş, işğal olunmuş Azərbaycan torpaqlarında etnik, milli və mədəni təmizləmə və ekoloji terror, eləcə də qanunsuz məskunlaşma işləri aparmışdır. – 31, 116, 119, 138, 200, 205.

18. Füzuli– Azərbaycan Respublikasında inzibati ərazi vahidi. 1930-cu ildə təşkil edilmişdir. Sahəsi 1386 km², əhalisi 144 min nəfərdir. 1993-cü ildən ərazi-

sinin bir hissəsi Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilmişdir.

27 sentyabr 2020-ci il tarixindən etibarən Azərbaycan Ordusu tərəfindən keçirilmiş əks-hücum əməliyyatı nəticəsində rayonun kəndləri, 17 oktyabr tarixində isə Füzuli şəhəri işğaldan tam azad edilmişdir. – 32, 43, 44, 57, 67, 120, 167, 210, 215, 272–279, 282, 283, 302, 305.

19. Ağdam – Azərbaycan Respublikasında inzibati ərazi vahidi. İnzibati mərkəzi Ağdam şəhəridir. 1930-cu ildə təşkil edilmişdir. Sahəsi 1150 km², əhalisi 202,2 min nəfərdir. 1993-cü ildə Ağdam şəhəri və əksər kəndləri Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilmişdir.

10 noyabr 2020-ci ildə imzalanan üçtərəfli bəyanata əsasən, 20 noyabr 2020-ci ildə Ağdam yenidən Azərbaycan Respublikasının nəzarəti altına keçmidir. Ermənistan silahlı qüvvələri Ağdamı boşaldıb Azərbaycan Respublikasına təhvil vermişdir. – 32, 44, 55, 57, 110, 120, 167, 182, 188–193, 195–197, 199–204, 206, 208–211, 213, 216–221, 223, 224, 226, 227, 229–233, 276, 305.

20. İkinci Qarabağ müharibəsi – Azərbaycan Silahlı Qüvvələri və Ermənistan silahlı qüvvələri arasında atəşkəsdən sonra müşahidə olunan ən gərgin döyüşlər. Tarixə «Vətən müharibəsi», «Dəmir Yumruq» əməliyyatı kimi daxil olan döyüşlər Azərbaycanın inamlı qələbəsi ilə başa çatmışdır. Qarşıdurmalar 27 sentyabr 2020-ci il səhər saatlarında başlamışdır. Rusiyanın vasitəçiliyi ilə həm Ermənistan, həm də Azərbaycan tərəfindən qəbul edilən humanitar atəşkəs rəsmi olaraq 10 oktyabr tarixində qüvvəyə minsə də, Ermənistan

tan silahlı qüvvələri atəşkəsi yenidən pozmuşdur. Döyüşlər zamanı Azərbaycan Ordusu Müzəffər Ali Baş Komandanın birbaşa rəhbərliyi ilə işğal altındakı torpaqlar uğrunda qəhrəmancasına mübarizə aparmış və qələbə qazanmışdır. 44 günlük müharibə ərzində 4 oktyabrda Cəbrayıl, 17 oktyabrda Füzuli, 20 oktyabrda Zəngilan, 25 oktyabrda Qubadlı, 8 noyabrda isə Şuşa şəhəri işğaldan azad edilmişdir. Şuşa şəhərinin azad edilməsi ilə Ermənistan silahlı qüvvələrinə ciddi zərbə vurulmuş, bununla da məğlubiyyətə məcbur edilmişdir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Rusiya Federasiyasının Prezidenti və Ermənistanın baş naziri arasında imzalanmış müqaviləyə əsasən, 10 noyabr 2020-ci il tarixində Bakı vaxtı ilə saat 00:00-dan etibarən Dağlıq Qarabağ münaqişə zonasında atəşin və hərbi əməliyyatların tam dayandırılması, 1 dekabr 2020-ci il tarixinədək Ermənistan silahlı qüvvələrinin Azərbaycan ərazisindən çıxarılması razılaşdırılmışdır. Bu müqaviləyə əsasən, işğal altındakı digər ərazilər Azərbaycana qaytarılmış, döyüşlər Azərbaycan tərəfinin inamlı qələbəsi ilə başa çatmışdır. – 33, 114, 118, 133, 135, 148, 152, 153, 163, 183, 186, 200, 205, 212, 239, 242, 275, 299–302.

21. Həzi Aslanov, Həzi Əhəd oğlu (1910–1945) – tank qoşunları qvardiya general-mayoru, 2 dəfə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı. İkinci dünya müharibəsinin ilk günlərindən döyüşlərdə iştirak edən Həzi Aslanov Stalinqrad vuruşmasında feldmarşal Manşteynin tank ordusunun darmadağın edilməsində xüsusi məharət göstərmişdir. 1944-cü ildə Həzi Aslanovun 35-ci qvar-

diya tank briqadası Belorusiyanı, Pribaltika respublikalarını azad etmək uğrundağı vuruşmalarda xüsusilə fərqlənmişdi. 1945-ci il yanvarın 24-də Latviyanın Liepay şəhəri yaxınlığındakı vuruşmada qəhrəmancasına həlak olmuşdur. – 35–36.

22. UNESKO – BMT-nin maarif, elm və mədəniyyət üzrə hökumətlərarası təşkilatı. 1945-ci ilin noyabrında yaradılmış, 1946-cı ildən fəaliyyətə başlamışdır. Ali orqanı 2 ildən bir çağırılan konfransdır. Katibliyi Parisdə yerləşir. Azərbaycan 1992-ci ildən UNESKO-nun üzvüdür. – 37, 148.

23. Birləşmiş Millətlər Təşkilatı (BMT) – müasir dünyanın ən nüfuzlu beynəlxalq təşkilatı. Qərargahı Nyu Yorkda yerləşir. Əsas vəzifəsi beynəlxalq sülhü və təhlükəsizliyi qorumaq və möhkəmlətmək, dövlətlər arasında əməkdaşlığı inkişaf etdirməkdir. BMT-nin Nizamnaməsi 1945-ci il iyulun 26-da San Fransisko Konfransında 50 dövlətin nümayəndəsi tərəfindən imzalanıb və 1945-ci il oktyabrın 24-də qüvvəyə minib. Hazırda BMT-yə 193 dövlət daxildir.

BMT-nin əsas orqanları Baş Assambleya, Təhlükəsizlik Şurası, İqtisadi və Sosial Şura, Qəyyumluq Şurası, Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsi və Katiblikdir. Azərbaycan Respublikası 1992-ci ildən BMT-nin üzvüdür. – 38, 94, 111, 143, 144, 147, 148, 222, 249, 265–267, 287, 290.

24. «Qoşulmama Hərəkatı» – özlərini heç bir bloka tərəfdar olmadığını bildirmiş 120 dövlətin üzv olduğu digər 17 ölkənin və 10 beynəlxalq təşkilatın müşahidəçi

statusunda birləşdikləri blok. 1961-ci ildə yaradılmışdır. Mənzil-qərargahı Cakartadadır. Azərbaycan Respublikası 25–26 oktyabr 2019-cu il tarixində Bakı şəhərində Hərəkatın 18-ci dövlət və hökumət başçılarının Zirvə görüşünə ev sahibliyi etmişdir. Bakı Sammiti ilə Hərəkatda sədrlik 2019–2022-ci illər üzrə Azərbaycan Respublikasına keçmişdir. – 38, 39, 142, 144–147, 248, 249, 265, 266, 317, 318.

25. Avropa Şurası (AŞ) – Avropada hökumətlər-arası təşkilat. 1949-cu ildə yaradılmışdır. Avropa Şurasının əsas məqsədi Avropada sülhü və təhlükəsizliyi qorumaq, seçki sistemində çoxpartiyalılığa riayət etmək, demokratiyanı və insan hüquqlarını müdafiə etmək, möhkəmləndirmək, Avropa ölkələrinin mədəniyyətlərinin yaxınlaşmasına çalışmaq və s. ibarətdir. AŞ-ın bütün üzv dövlətləri Avropa İnsan hüquqları, demokratiya və qanunun aliliyini qorumağı nəzərdə tutan müqaviləni – insan hüquqlarının müdafiəsi haqqında Konvensiyanı imzalamışdır. Üzv dövlətlərdə yerli və regional demokratiyanın gücləndirilməsində məsul olan Yerli və Regional Hakimiyyətlər Konqresi AŞ-ın bir təsisatıdır. 2 palata və 3 komitədən ibarətdir. AŞ-ın ali orqanları Nazirlər Komitəsi, Məsləhət Assambleyası, Sahə Nazirliklərinin Müşavirəsi və Katiblikdir. Azərbaycan 25 yanvar 2001-ci ildən Avropa Şurasının tam hüquqlu üzvüdür. Mənzil-qərargahı Strasburqda yerləşir. – 38, 267, 290.

26. ATƏT – Avropada Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Təşkilatı. 57 üzv, 11 əməkdaşlıq üzrə tərəfdaş dövlətlə

dünyanın ən böyük regional təşkilatıdır. Əsası 1973-cü ilin iyulunda Helsinkidə qoyulmuşdur. Burada Avropanın 33 dövlətinin, ABŞ və Kanadanın dövlət və hökumət rəhbərləri iştirak edir. ATƏT «soyuq müharibə»nin qurtarmasından sonra Ümumavropa təhlükəsizlik sistemini formalaşdıran, yeni Avropanın siyasi və iqtisadi həyatının sivil birgəyaşayış qaydalarını müəyyən edən, dövlətlərarası münasibətləri rəqiblik və münaqişə yolundan əməkdaşlıq və qarşılıqlı mənafe istiqamətlərinə yönəldən bir təşkilat funksiyasını icra edir.

Azərbaycan 1992-ci ildən ATƏT-in üzvüdür və 1993-cü ilin ikinci yarısından ATƏT-in zirvə görüşlərində Azərbaycan nümayəndə heyəti fəal iştirak edir. – 38, 148, 265, 267, 290, 319.

27. Ramazan bayramı – müsəlman aləmində oruc-luq bitəndən sonra keçirilən bayram. Quran oruc tutmağı islamın vacib əməllərindən biri hesab edir və günahların oruc tutmaqla bağışlanmasını təsbit edir. Bu bayram bir də ona görə əzizdir ki, Quran məhz müqəddəs Ramazan ayında nazil olmuşdur. – 40, 41, 47, 56, 57, 65, 70.

28. Leyla Əliyeva, Leyla İlham qızı (d.1986) – «Baku» jurnalının baş redaktoru, Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyevanın böyük qızı. 2006–2008-ci illərdə Moskva Dövlət Beynəlxalq Əlaqələr İnstitutunun magistraturasında oxumuş və

bu institutda oxuyan azərbaycanlı tələbələrin nümayəndəsi kimi fəaliyyət göstərmişdir. Moskvada Heydər Əliyev Fondunun filialına başçılıq edir. Azərbaycan Respublikasının «Tərəqqi» medalı ilə təltif edilmişdir. – 43–45, 48–50, 52, 57, 64, 66, 71, 73, 74, 81, 82, 324.

29. Arzu Əliyeva, Arzu İlham qızı (d.1989) – Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyevanın kiçik qızı. Film prodüseri. – 43–45, 48–50, 52, 57, 64, 66.

30. Kəlbəcər – Azərbaycan Respublikasında inzibati ərazi vahidi. İnzibati mərkəzi Kəlbəcər şəhəridir. 1930-cu ildə təşkil edilmişdir. Sahəsi 3050 km², əhalisi 93 min nəfərdir. 1993-cü ildə Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilmişdir. 10 noyabr 2020-ci ildə imzalanan üçtərəfli bəyanata əsasən, 15 noyabr tarixində təhvil verilməsi qərarlaşdırılan Kəlbəcər rayonu 25 noyabrda Azərbaycana təhvil verildi. Məğlubiyyətlə barışa bilməyən ermənilər bölgədə Azərbaycana qarşı ekoloji terror fəaliyyətləri həyata keçirmişdir. – 44, 55, 57, 61, 67, 191, 305.

31. Suqovuşan (Madagiz) – Azərbaycan Respublikası Tərtər rayonu Çaylı kənd inzibati ərazi dairəsində kənd. Suqovuşan ilk dəfə 1991–92-ci illərdə Azərbaycan Ordusu tərəfindən işğaldan azad edilib. 1994-cü ilin aprel ayında isə yenidən Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilmişdir.

3 oktyabr 2020-ci il tarixində Azərbaycan Silahlı Qüvvələri tərəfindən işğaldan azad edilmişdir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən tarixi adı bərpa edilərək Suqovuşan adlandırılmışdır. – 44, 220.

32. Zəngilan – Azərbaycan Respublikasında inzibati ərazi vahidi. 1930-cu ildə təşkil edilmişdir. Sahəsi 707 km², əhalisi 42 min nəfərdir. 1993-cü ildə Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilmişdir.

20 oktyabr 2020-ci ildə Azərbaycan Silahlı Qüvvələri tərəfindən işğaldan azad edilmişdir. – 44, 57, 67, 210, 215, 273, 274, 278, 305.

33. Cəbrayıl – Azərbaycan Respublikasında inzibati ərazi vahidi. 1930-cu ildə təşkil edilmişdir. Sahəsi 1050 km², əhalisi 80,8 min nəfərdir. 1993-cü ildə Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilmişdir.

4 oktyabr 2020-ci ildə Azərbaycan Silahlı Qüvvələri tərəfindən işğaldan azad edilmişdir. – 44, 57, 67, 191, 209, 278, 305.

34. Qubadlı – Azərbaycan Respublikasında inzibati ərazi vahidi. İnzibati mərkəzi Qubadlı şəhəridir. 14 mart 1933-cü ildə yaradılmışdır. Əhalisi 40,2 min nəfər, sahəsi 802 km²-dir. 1993-cü ildə Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilmişdir.

25 oktyabr 2020-ci ildə Azərbaycan Silahlı Qüvvələri tərəfindən işğaldan azad edilmişdir. – 44, 57, 67, 210, 215, 278, 305.

35. Zəfər Günü (*8 noyabr*) – Azərbaycan Respublikasında İkinci Qarabağ müharibəsində qazanılan qələbə şərəfinə təsis edilən Zəfər Günü. Prezident İlham Əliyevin 2020-ci il dekabrın 3-də imzaladığı «Azərbaycan Respublikasında Zəfər Günü'nün təsis edilməsi haqqında» Sərəncama əsasən qeyd edilir. – 47, 55, 56, 67.

36. Natəvan, Xurşidbanuxan qızı (1832–1897) – tanınmış Azərbaycan şairi. Mehdiqulu xanın qızı, İbrahimxəlil xanın nəvəsidir. «Xan qızı» adı ilə tanınmışdır. Əsərləri dərin səmimiyyəti, incə lirizmi ilə seçilir. Yüksək sənətkarlıq nümunəsi olan şeirlərində təkrir, qoşa qafiyə, rədif, məcaz və s. bədii vasitələri məharətlə işlətmişdir. O həm də istedadlı rəssam olmuşdur. – 48, 49, 57, 192, 310, 311.

37. Heydər Əliyev Fondu – qeyri-hökumət, qeyri-kommersiya təşkilatı. Rəsmi açılışı 10 may 2004-cü ildə olmuşdur. Heydər Əliyev Fondunun prezidenti UNESKO və İSESKO-nun Xoşməramlı səfiri, Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyevadır.

Fondun yaradılmasında məqsəd ümummillə lider Heydər Əliyevin xatirəsinə ehtiramı ifadə etmək, Heydər Əliyev siyasi məfkurəsinin həmişəyaşar səciyyəsinə əks etdirmək, Heydər Əliyevin yaratdığı milli dövlətçilik ideyalarını yeni nəsillərə daima aşılamaq olmuşdur.

Fondun prezidenti onun səlahiyyətli qanuni nümayəndəsidir. Fondun işinə bilavasitə rəhbərlik icraçı

direktora aiddir. Fondun nəzdində Ekspert Şurası və digər qurumlar fəaliyyət göstərir. – 53, 64, 66, 76–78, 81, 82, 211, 230, 314, 315.

38. Pənah xan, P ə n a h ə l i x a n (1693–1763) Qarabağ xanlığının yaradıcısı və birinci hakimi. Cavanşir xanları sülaləsinin əsasını qoymuşdur. – 55, 63, 167, 191–193, 199, 227, 302.

39. Laçın – Azərbaycan Respublikasında inzibati ərazi vahidi. İnzibati mərkəzi Laçın şəhəridir. 1930-cu ildə təşkil edilmişdir. Sahəsi 1835 km², əhalisi 79,9 min nəfərdir. Laçın rayonu 18 may 1992-ci ildə Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilmişdir. 10 noyabr 2020-ci ildə imzalanan üçtərəfli bəyanata əsasən, 1 dekabr 2020-ci ildə Laçın rayonu 28 il sonra yenidən Azərbaycan Respublikasının nəzarəti altına keçmişdir. – 55, 57, 67, 274, 305.

40. Cocuq Mərcanlı – Azərbaycan Respublikasının Cəbrayıl rayonu Çaxırlı inzibati ərazi vahidində kənd. 1993-cü ildə Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilmişdir. 1994-cü ilin əvvəlində kənd Azərbaycan Ordusu tərəfindən erməni işğalından azad edilmişdir. Cocuq Mərcanlı cəbhə xəttinə çox yaxın olduğuna görə əhali kəndə qayıda bilməmişdir. 2016-cı ildə Cocuq Mərcanlı kəndinə yaxın yerləşən Lələtəpə yüksəkliyi Azərbaycan Ordusu tərəfindən işğaldan azad edilmişdir. Kənd tamamilə bərpa olunmuş, azərbaycanlılar öz doğma kəndlərinə qayıtmışlar. – 56.

41. Zəngəzur mahalı, Zəngəzur qəzası – XIX əsrin 2-ci yarısında Azərbaycanda inzibati ərazi vahidi. 1861-ci ildə təşkil edilmişdir. Çar Rusiyası hökumətinin 1867-ci il dekabr tarixli Fərmanına əsasən yaradılmış Yelizavetpol (Gəncə) quberniyasının tərkibinə daxil edilmişdir. – 60, 99, 162, 168, 214, 242, 243, 293, 299, 308.

42. Kasım-Jomart Tokayev (d.1953) – Qazaxıstanın dövlət və siyasi xadimi. 2013–2019-cu illərdə Qazaxıstan Senatının Sədri olmuşdur. 2019-cu ildən Qazaxıstan Respublikasının Prezidentidir. – 65, 84.

43. Qazaxıstan, Qazaxıstan Respublikası – Avrasiyanın mərkəzi hissəsində dövlət. Sahəsi 2,7 milyon km², əhalisi 18,5 milyon nəfərdir. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı ikipalatalı parlamentdir. Paytaxtı Nur-Sultan şəhəridir. – 65, 84, 85, 246.

44. Türk Şurası – 3 oktyabr 2009-cu ildə Naxçıvan müqaviləsi ilə Azərbaycan, Türkiyə, Qazaxıstan, Qırğızıstan arasında qurulmuş beynəlxalq təşkilat. Türk Şurasının üç mərkəzi vardır. İstanbul Ümumi katibliyin, Bakı Parlamentar Assambleyanın, Nur-Sultan isə Türk Akademiyasının mərkəzidir. – 65.

45. Fərhad Bədəlbəyli, Fərhad Şəmsioğlu (d.1947) – Azərbaycan pianoçusu və musiqi xadimi. Ü.Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyasının 1991-ci ildən rektoru, professor. Azərbaycan Dövlət mükafatı laureatı. Azərbaycan və SSRİ Xalq artisti.

Beynəlxalq müsabiqələr laureatı. Azərbaycan piano məktəbini ləyaqətlə təmsil edən çoxlu sayda pianoçu yetişdirmiş istedadlı pədaqoq, Azərbaycan Respublikası Musiqi Xadimləri İttifaqının sədridir. Azərbaycan Respublikasının «Şöhrət» və «İstiqlal» ordenləri ilə təltif edilmişdir. – 66.

46. Qara Qarayev, Q a r a Ə b ü l f ə s o ğ l u (1918–1982) – dahi Azərbaycan bəstəkarı. Musiqisi ümumdünya şöhrəti qazanmış, baletləri respublikamızın və bir sıra dünya teatrlarının səhnəsində tamaşaya qoyulmuşdur. Musiqiyə gətirdiyi yeniliklər Azərbaycan və dünya musiqisinin inkişafında mühüm rol oynamışdır. SSRİ Xalq artisti, Sosialist Əməyi Qəhrəmanı, SSRİ Dövlət və Lenin mükafatları laureatı. – 66.

47. Fikrət Əmirov, F i k r ə t M ə ş ə d i C ə m i l o ğ l u (1922–1984) – görkəmli Azərbaycan bəstəkarı, SSRİ Xalq artisti, Sosialist Əməyi Qəhrəmanı, SSRİ və Azərbaycan Dövlət mükafatları laureatı. Simfonik muğam janrının yaradıcısı, instrumental konsert janrında əsərlər yaradan ilk Azərbaycan bəstəkarlarından. Əsərləri, xüsusilə simfonik muğamları Niyazi, Rojdestvenski (Rusiya), L.Stokovski (ABŞ), Ş.Münş (Fransa), Ç.Aabendrot (Almaniya) kimi məşhur dirijorların reperuarlarında səslənmişdir. – 66, 314.

48. Mənsum İbrahimov, M ə n s u m İ s r a f i l o ğ l u (d.1960) – muğam xanəndəsi, professor. Azərbaycan Respublikasının Xalq artisti. Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrının solistidir. Azərbaycan Respublikası-

nın «Şöhrət» və «Şərəf» ordenləri ilə təltif edilmişdir. – 66, 211.

49. Alim Qasimov, A l i m H ə m z ə o ğ l u (d.1957) – xanəndə. Azərbaycan Respublikasının Xalq artisti, Dövlət Mükafatı laureatı. Muğam sənətinin, xüsusilə də «tarab» janrının bilicilərindəndir. Alim Qasimov 1999-cu ildə Beynəlxalq İMC YUNESKO musiqi mükafatını almışdır. Azərbaycan Respublikasının «Şöhrət» və «Şərəf» ordenləri ilə təltif edilmişdir. – 66.

50. Müslüm Maqomayev, M ü s l ü m M ə h ə m m ə d o ğ l u (1942–2008) – görkəmli Azərbaycan opera və estrada müğənnisi. Azərbaycan Respublikası və SSRİ Xalq artisti. Bəstəkar Müslüm Maqomayevin nəvəsi. Keçmiş SSRİ məkanında və bir çox xarici ölkələrdə müvəffəqiyyətlə çıxış etmişdir. Azərbaycan Respublikasının «Şöhrət» və «İstiqlal» ordenləri ilə təltif edilmişdir. – 66.

51. Polad Bülbüloğlu, P o l a d M u r t u z a o ğ l u (d.1945) – bəstəkar, müğənni, dövlət xadimi. Azərbaycan Respublikasının Xalq artisti. 1988–2005-ci illər Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət naziri olmuşdur. Hazırda Azərbaycan Respublikasının Rusiya Federasiyasında Fövqəladə və Səlahiyyətli səfirdir. Birinci çağırış Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin üzvü olmuşdur. Azərbaycan Respublikasının «Şərəf», «İstiqlal» və «Heydər Əliyev» ordenləri ilə təltif edilmişdir. – 66.

52. Üzeyir Hacıbəyli, Üzeyir Əbdülhüseyn oğlu (1885–1948) – dahi Azərbaycan bəstəkarı, musiqişünas-alim, publisist, dramaturq, pedaqoq və ictimai xadim. Müasir Azərbaycan professional musiqi sənətinin və milli operasının, həmçinin şərqdə ilk operanın banisi, SSRİ Xalq artisti, SSRİ Dövlət mükafatı laureatı. – 66, 232, 233, 310.

53. Niyazi, Tağızadə – Hacıbəyov Niyazi Zülfüqar oğlu (1912–1984) – görkəmli Azərbaycan dirijoru, bəstəkar, SSRİ Xalq artisti, Sosialist Əməyi Qəhrəmanı, iki dəfə SSRİ Dövlət mükafatı laureatı. Azərbaycan milli dirijorluq məktəbinin formalaşması və inkişafı onun adı ilə bağlıdır. – 66.

54. Əfqanıstan, Əfqanıstan İslam Respublikası – Cənub-Qərbi Asiyada dövlət. Sahəsi 652,8 min km², əhalisi 32,2 milyon nəfərdir. İnzibati ərazisi 34 vilayətə bölünür. Dövlət başçısı Prezidentdir. Paytaxtı Kabil şəhəridir. – 70, 123, 246, 319.

55. Əsrəf Qani (d.1949) – Əfqanıstanın siyasi xadimi. 2014-cü ildən Əfqanıstan İslam Respublikasının Prezidentidir. – 70.

56. Nic qəsəbəsi – Azərbaycan Respublikasının Qəbələ rayonunun inzibati ərazi vahidində qəsəbə. Azərbaycanın ən zəngin tarixi və mədəniyyət abidələrinin qorunduğu yerlərdən biri olan qəsəbə, Alban kilisəsi ilə tarixi əhəmiyyətli yerlər siyahısındadır. – 73–76, 80–83.

57. Ağoğlan (Hadrut) – Azərbaycan Respublikasının Xocavənd rayonu inzibati ərazi dairəsində qəsəbə. Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən 1992-ci ildə işğal edilmişdir.

9 oktyabr 2020-ci ildə Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin həyata keçirdiyi hərbi əməliyyatlar nəticəsində işğaldan azad edilmişdir. – 75, 210, 215.

58. Amerika Birləşmiş Ştatları (ABŞ) – Şimali Amerikada dövlət. Şimaldan Kanada, cənubdan Meksika, şərqdən Atlantik okeanı və qərbdən Sakit okeanla əhatə olunur. Sahəsi 9,5 milyon km², əhalisi 327,6 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən 50 ştat və Kolumbiya federal paytaxt dairəsinə bölünür. Ali qanunvericilik orqanı ikipalatalı (Nümayəndələr Palatası və Senat) ABŞ Konqresidir. Dövlət başçısı Prezidentdir. Paytaxtı Vaşinqton şəhəridir. – 86, 87, 94, 101, 104, 106–109, 111–113, 117, 123–126, 134, 137, 140, 142, 145, 153, 162, 163, 190, 212, 247, 248.

59. 10 noyabr Bəyanatı – Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Rusiya Federasiyasının Prezidenti və Ermənistanın baş naziri arasında imzalanmış, 10 noyabr 2020-ci il tarixində Bakı vaxtı ilə saat 00:00-dan etibarən Dağlıq Qarabağ münaqişə zonasında atəşin və hərbi əməliyyatların tam dayandırılması, 1 dekabrədək Ermənistan silahlı qüvvələrinin Dağlıq Qarabağın ətrafında Ermənistanın nəzarətindəki Azərbaycan ərazilərindən çıxarılması və Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə Azərbaycanın qərb rayonlarını birləşdirən yeni nəqliyyat kommunikasiyalarının inşasının

təmin edilməsi haqqında bəyanat. – 87, 91, 99, 120, 268.

60. Aleksandr Lukaşenko (d.1954) – Belarusun dövlət və siyasi xadimi. 1994-cü ildən Belarus Respublikasının Prezidentidir. Azərbaycan Respublikasının «Heydər Əliyev» ordeni ilə təltif edilmişdir. – 88–90, 176.

61. Belarus, Belarus Respublikası – Avropada dövlət. Sahəsi 207,6 min km², əhalisi 9,5 milyon nəfərdir. İnzibati ərazisi 6 vilayətə, 117 rayona bölünür. Dövlət başçısı Prezident, qanunverici orqanı parlamentdir. Paytaxtı Minsk şəhəridir. – 88–90, 176, 177.

62. Nizami Gəncəvi, İlyas Yusif oğlu (1141–1209) – dahi Azərbaycan şairi və mütəfəkkiri. Dünya ədəbiyyatı tarixinə məsnəvi formasında yazdığı 5 epik poemadan ibarət «Xəmsə» müəllifi kimi daxil olmuşdur. Onun ilkin Şərq Renessansının zirvəsi olan yaradıcılığında dövrünün ən humanist, ümumbəşəri ictimai-siyasi, sosial və mənəvi-əxlaqi idealları parlaq bədii əksini tapmışdır, Yaxın Şərq ədəbiyyatında mənzum roman janrının əsasını qoymuş, yeni ədəbi məktəb yaratmışdır. Nizami Gəncəvi həm də dövrünün görkəmli mütəfəkkiri olmuşdur. Onun bütün əsərlərində şəxsiyyət azadlığı, insanın mənəvi azadlığı tərənnüm olunur. – 93, 94, 96, 97, 111, 112, 118, 126, 129, 131, 136, 137, 142, 143, 152, 154, 161–163, 165, 168–170.

63. Hikmət Hacıyev, H i k m ə t F ə r h a d o ğ l u (d.1979) – Azərbaycan Respublikası Prezident Administrasiyası Xarici Əlaqələr şöbəsinin rəhbəri, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin köməkçisi. 2014–2018-ci illərdə Azərbaycan Respublikası Xarici İşlər Nazirliyinin mətbuat xidmətinin rəhbəri olmuşdur. – 94, 95, 112.

64. Çin Xalq Respublikası (ÇXR) – Mərkəzi və Şərqi Asiyada dövlət. Sahəsi 9,6 milyon km², əhalisi 1,4 milyard nəfərdir. İnzibati cəhətdən 22 əyalətə (Tayvansız), 5 muxtar rayona və mərkəz tabeliyində olan 3 şəhərə (Pekin, Şanxay, Tyantszin) bölünür. Ali dövlət hakimiyyəti orqanı Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisidir. Dövlət başçısı Çin Xalq Respublikasının Sədridir. Paytaxtı Pekin şəhəridir. – 94, 95, 102, 103, 126–129, 134, 137, 140, 142, 250, 251.

65. COVID-19 – koronavirus pandemiyası. 2019-cu ilin ortalarında Çinin mərkəzi Hubey əyalətində yerli sakinlərdə naməlum mənşəli virusun yayılması ilə başlanan xəstəlik. – 95, 126, 135, 145, 157, 247, 248, 250, 266, 317, 325.

66. Latviya, L a t v i y a R e s p u b l i k a s ı – Şərqi Avropada, Pribaltikada dövlət. Sahəsi 64,5 min km², əhalisi 1,9 milyon nəfərdir. İnzibati ərazisi 26 rayona bölünür. Dövlət başçısı prezident, qanunverici orqanı Seymdir. Paytaxtı Riqa şəhəridir. – 96, 149.

67. Avropa İttifaqı (Aİ) – Avropa dövlətlərinin ən iri inteqrasiya birliyi. Avropa İttifaqına 27 dövlət daxildir.

Avropa İttifaqının yaradılması haqqında müqavilə 1993-cü ildə Maastrixtdə imzalanmışdır. Aİ azadlıq, demokratiya, insan hüquqları və azadlıqlarına hörmət, həmçinin hüququn aliliyi prinsiplərinə – üzv dövlətlər üçün ümumi olan prinsiplərə əsaslanır.

Aİ Avropada iqtisadi inteqrasiyanın daha da inkişaf etmiş formasıdır. İqtisadi və valyuta ittifaqı 1999-cu ildən fəaliyyətə başlamış və vahid valyuta – avro dövriyyəyə buraxılmışdır. Aİ üzvləri yalnız Avropa dövlətləri ola bilər. Avropa İttifaqı ilə əməkdaşlıq Azərbaycan Respublikasının xarici siyasətinin əsas istiqamətlərindəndir. Təşkilatın mənzil-qərargahı Brüsseldə yerləşir. – 102, 112, 118, 130, 132–134, 148, 151, 152, 155, 252, 253.

68. Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankı – Qərbi və Şərqi Avropa, MDB ölkələrini uzunmüddətli kreditlə təchiz edən regional dövlətlərarası bank. 1990-cı ildə yaradılmışdır. Mənzil-qərargahı Londonda yerləşir. Bankın 61 üzvü var, eləcə də Avropa İnvestisiya Bankı və Avropa İttifaqı ora daxildir. – 103.

69. Dünya Bankı – BMT-nin hökumətlərarası ixtisaslaşdırılmış idarəsi. 1944-cü ildə ABŞ-da Bretton-Vuds konfransında təsis olunmuşdur. İdarə Heyəti Vaşinqtondadır. Məqsədi inkişaf etməkdə olan ölkələrin iqtisadi və sosial dirçəlişinə kömək etməkdir. Səhm-

dar cəmiyyəti formasındadır və iştirakçıları yalnız Beynəlxalq Valyuta Fondunun üzvləridir. Banka 188 dövlət daxildir. 1992-ci ildən Azərbaycan Respublikası Dünya Bankının üzvüdür. – 103.

70. Bakı–Tbilisi–Ceyhan – 1998-ci il oktyabrın 29-da Azərbaycan, Türkiyə, Gürcüstan, Qazaxıstan, Özbəkistan prezidentləri və ABŞ-ın Enerji naziri Bakı–Tbilisi–Ceyhan marşrutunu müdafiə edən «Ankara Bəyannaməsi»ni imzalamışlar. Uzunluğu 1768 km olan Bakı–Tbilisi–Ceyhan neft kəməri 2006-cı ildə istifadəyə verilmişdir. – 105, 307.

71. Bakı–Tbilisi–Qars – Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyəni dəmir yolu ilə birləşdirən nəqliyyat dəhlizi. 30 oktyabr 2017-ci ildə istifadəyə verilmişdir. Yolun uzunluğu 826 km-dir. – 106, 242, 307.

72. İsrail Dövləti – Yaxın Şərqdə dövlət. Sahəsi 22,1 min km², əhalisi 8,7 milyon nəfərdir (1948–49-cu illərdə işğal edilmiş ərazi daxil olmaqla). İsrail Dövləti BMT Baş Məclisinin 1947-ci il 29 noyabr tarixli Qərarına əsasən yaradılmışdır. İsrail inzibati cəhətdən 6 mahala bölünür. Dövlət başçısı Prezidentdir, onu birpalatalı parlament (Knesset) seçir. Hökumətə geniş səlahiyyəti olan Baş Nazir başçılıq edir. Paytaxtı Yerusəlim şəhəridir. – 106, 119, 121, 122, 136, 146, 256.

73. GUAM – Avropada adi silahların azaldılması haqqında müqavilənin cinah sənədi müzakirə olunduq-

dan sonra həmin sənədi bəyənən ölkələrdən – Gürcüstan, Ukrayna, Azərbaycan və Moldovadan ibarət qeyri-rəsmi «dördlər qrupu» yaradıldı. Sonralar bu quruma Özbəkistan da qatıldı (10 oktyabr 1997-ci il) və 2005-ci ildə qurumu tərk etdi. – 107, 109, 110, 111.

74. ATƏT-in Minsk qrupu – 1992-ci il martın 24-də yaradılmışdır. Qrupun əsas vəzifəsi Ermənistan–Azərbaycan münaqişəsinin sülh yolu ilə aradan qaldırılmasına və Dağlıq Qarabağ probleminin dinc vasitələrlə həll edilməsinə bilavasitə kömək etməkdir. 1997-ci ildə Minsk qrupunun tərkibinə aşağıdakı dövlətlər daxil olmuşdur: Azərbaycan, Ermənistan, Belarus, Almaniya, İtaliya, Rusiya, ABŞ, Fransa, Türkiyə, Danimarka və İsveç. 1994-cü ilin dekabrından Minsk qrupuna 2 sədr – Rusiya və İtaliya rəhbərlik edirdi. 1996-cı ilin dekabrından Rusiya, ABŞ və Fransa həmsədr ölkələrdir. – 107, 113, 117, 147.

75. NATO (Şimali Atlantika Müqaviləsi Təşkilatı) – hərbi-siyasi ittifaq. 1949-cu il aprelin 4-də Vaşinqtonda ABŞ, Böyük Britaniya, Fransa, Belçika, Niderland, Lüksemburq, Kanada, İtaliya, Portuqaliya, Norveç, Danimarka, İslandiyanın imzaladıqları Şimali Atlantika müqaviləsi əsasında yaradılmışdır. 1952-ci ildə Yunanıstan və Türkiyə, 1955-ci ildə Almaniya Federativ Respublikası, 1982-ci ildə İspaniya NATO-ya qoşulmuşlar. Varşava Müqaviləsi Təşkilatı dağıldıqdan (1991) sonra əvvəllər sosialist ölkələri düşərgəsinə daxil olmuş ölkələrin bir qismi NATO-ya üzvlüyə qəbul edilmiş, digər qismi isə ilkin mərhələ kimi, NATO-nun

«Sülh naminə tərəfdaşlıq» Proqramına qoşulmuşdur. Ali orqanı NATO Şurasının sessiyasıdır. Mənzil-qərar-gahı Brüsseldə yerləşir. – 108, 162, 163.

76. Trans-Adriatik boru kəməri (TAP) – Azərbaycan qazını Yunanıstandan Albaniyaya, oradan Adriatik dənizindən keçərək İtaliyaya, daha sonra qərbi Avropaya nəql edən boru kəməri. – 112, 307.

77. İtaliya, İ t a l i y a R e s p u b l i k a s ı – Avropanın cənubunda dövlət. Ərazisinə Alp dağlarının qərb yamaqları, Padan düzənliyi, Apennin yarımadası, Siciliya və Sardinia adaları daxildir. Sahəsi 301,3 min km², əhalisi 61 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən 20 vilayətə bölünür. Paytaxtı Roma şəhəridir. – 112, 262–264, 273.

78. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Təhlükəsizlik Şurası (BMTTŞ) – BMT-nin daimi fəaliyyət göstərən mühüm orqanı. BMT Nizamnaməsinə görə, beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin qorunmasında əsas məsuliyyət daşıyır. 15 üzvü var: 5 daimi (Çin, Fransa, Rusiya, Böyük Britaniya, ABŞ), 10 üzvü isə 2 il müddətinə seçilir. Şuranın hər bir üzvü 1 səsə malikdir. Prosedura məsələlərinə dair qərarlar Şuranın 9 üzvü səs verdikdə qəbul olunmuş sayılır.

Dövlətimizin apardığı uğurlu xarici siyasət nəticəsində Azərbaycan 24 oktyabr 2011-ci ildə BMT Təhlükəsizlik Şurasına qeyri-daimi üzv qəbul olunmuşdur. – 115, 125, 131, 146, 267, 318, 319.

79. İran, İ r a n İ s l a m R e s p u b l i k a s ı – Cənub-Qərbi Asiyada dövlət. Sahəsi 1,65 milyon km², əhalisi 81 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən 24 ostanə bölünür. Ali qanunverici orqanı 4 il müddətinə seçilən Xalq Şurası Məclisidir. Hökuməti Baş Nazir təşkil, Prezident isə təsdiq edir. Paytaxtı Tehran şəhəridir. – 117, 137, 138, 140, 141, 158, 159, 178, 179, 306, 327.

80. Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsi – xüsusi xeyriyyə təşkilatı olaraq, 1863-cü ildə İsveçrənin Cenevrə şəhərində yaradılmışdır. Təşkilatın 25 üzv komitəsi beynəlxalq humanitar hüquqa uyğun olaraq, beynəlxalq və daxili silahlı münaqişə qurbanlarının həyat və ləyaqətlərinin qorunmasında xüsusi hüquqa sahibdir. Təşkilat 3 dəfə Nobel Sülh Mükafatına layiq görülmüşdür. – 117.

81. Türkiyə, T ü r k i y ə C ü m h u r i y y ə t i – Qərbi Asiyada və Avropanın cənub-şərqində dövlət. Sahəsi 783,5 min km², əhalisi 83 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən 81 ilə (vilayətə) bölünür. Dövlət başçısı Prezident, ali qanunverici orqanı Türkiyə Böyük Millət Məclisidir. Paytaxtı Ankara şəhəridir. – 118, 134, 137, 140, 159, 162–164, 183, 184, 186, 187, 190, 241–244, 271, 273, 282–289, 292–295, 297–303, 305, 306, 308, 310, 311, 314, 315, 319, 323, 324.

82. Co Bayden (d.1942) – Amerika siyasətçisi və dövlət xadimi. ABŞ Demokrat Partiyasının üzvü, Amerika Birləşmiş Ştatlarının 46-cı Prezidenti. – 123.

83. Barak Obama (d.1961) – ABŞ-ın 44-cü Prezidenti (2008–2016). 2004–2008-ci illərdə Demokratlar Partiyasından ABŞ Senatının üzvü olmuşdur. 2009-cu ildə Nobel Sülh mükafatına layiq görülmüşdür. – 123.

84. İpək yolu, böyük İpək yolu – beynəlxalq tarixi tranzit ticarət yolu, eramızdan əvvəl II əsrin sonlarından eramızın XVI əsrinədək fəaliyyət göstərmiş, Çindən Şimali Afrika və İspaniyaya qədər uzanaraq, ayrı-ayrı qolları ilə o zaman dünyanın məlum olan, demək olar ki, bütün ölkələrini birləşdirmişdir.

Əlverişli coğrafi mövqedə yerləşməsi və zəngin maddi sərvətlərə malik olması sayəsində Azərbaycan qədim zamanlardan dünya ölkələri arasında iqtisadi və mədəni əlaqələrdə mühüm yer tutmuşdur.

XX əsrin sonunda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin böyük İpək yolunun yenidən dirçəldilməsi ideyasını irəli sürməsi bütün dünyada, xüsusilə də böyük İpək yolunun üstündə yerləşən ölkələrdə ciddi maraqla qarşılandı. Bu məqsədlə 1998-ci ilin sentyabrında Bakıda 33 dövlətin və Avropa İttifaqının iştirakı ilə beynəlxalq konfrans keçirildi, TRASEKA proqramı çərçivəsində nəzərdə tutulan Asiya–Qafqaz–Avropa ticarət dəhlizinin – böyük İpək yolunun bərpaasının və onun imkanlarından hamılıqla bəhrələnməyin vacibliyi qeyd olundu. – 127, 128.

85. Si Cinpin (d.1953) – Çinin dövlət və siyasi xadimi, fəaliyyətdə olan Çin Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin Baş katibi, 2013-cü ildən Çin

Xalq Respublikasının, ÇXR Mərkəzi Hərbi Şurasının Sədridir. – 127, 250, 251.

86. «Huawei» – informasiya-kommunikasiya texnologiyaları sahəsində dünyanın aparıcı şirkətlərindən biri. 1987-ci ildə yaradılmışdır. – 128.

87. Xocalı soyqırımı – 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Ermənistan silahlı qüvvələri və Xankəndidə yerləşən Rusiyanın 366-cı alayının əsgər və zabıtləri Xocalıya hər tərəfdən hücum etmiş, şəhəri tamamilə yandırmış, 613 azərbaycanlı öldürülmüş, yüzlərlə şəhər sakinini yaralanmış, itkin düşmüşdür. Faciəni qətliam kimi dünyanın 10-dan çox ölkəsi, həmçinin ABŞ-ın 22 ştatı tanımışdır. – 131, 138, 195, 204.

88. BMT Baş Assambleyası – BMT-nin qanunverici orqanı. Hal-hazırda hər bir sessiyada iştirak etməli olan və 5-dən çox nümayəndəsi olmayan 191 üzv dövlətdən ibarətdir. Baş Assambleya Baş Assambleyanın sessiyalararası görüşən 7 Əsas Komitə, Prosessual Komissiya və Daimi Komissiyalar kimi Daimi Komitələrdən ibarətdir. O həmçinin Təhlükəsizlik Şurasının rəyi ilə növbəti 5 il müddətində fəaliyyət göstərəcək Baş Katiibi təyin etmək üçün də məsuliyyət daşıyır. – 145, 248, 266, 318.

89. Fransa, Fransa Respublikası – Qərbi Avropada dövlət. Sahəsi 643,8 min km², əhalisi 67 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən 101 departamentə bölünür. Qanunverici orqanı iki palatadan ibarət parla-

mentdir. İcra hakimiyyəti Prezident və Nazirlər Şurasına məxsusdur. Paytaxtı Paris şəhəridir. – 153, 163.

90. Yaponiya – Sakit okeanın Şərqi Asiya sahilləri yaxınlığındakı adalarda dövlət. Sahəsi 378 min km², əhalisi 125,9 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən 47 prefekturaya bölünür. Yaponiya konstitusiyalı monarxiyadır. Paytaxtı Tokio şəhəridir. – 159.

91. İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı (İƏT) – 1969–2011-ci illərdə İslam Konfransı Təşkilatı adlanırdı. Müsəlman ölkələrinin çoxunu birləşdirir. Nizamnaməsinə görə İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının fəaliyyəti müsəlmanların həmrəyliyinin möhkəmlənməsinə, üzv dövlətlər arasında əməkdaşlığa yönəlmişdir. İqamətgahı Ciddədə yerləşir. Azərbaycan 1991-ci ildən İƏT-in üzvüdür. – 160, 265, 290, 316–318, 320, 322.

92. Müstəqil Dövlətlər Birliyi (MDB) – 1991-ci il dekabrın 8-də Belarusiya, Rusiya və Ukrayna dövlət başçılarının imzaladıqları saziş əsasında SSRİ dağılıdıqdan sonra yeni dövlətlərarası birlik kimi yarıdılmışdır. Azərbaycan 1993-cü ilin sentyabrında MDB-yə daxil olmuşdur. Tərkibinə Azərbaycan, Belarus, Ermənistan, Qazaxıstan, Qırğızıstan, Moldova, Özbəkistan, Rusiya, Tacikistan, Türkmənistan daxildir. MDB-nin 1993-cü ildə qəbul edilmiş Nizamnaməsində aşağıdakı bircə fəaliyyət sahələri nəzərdə tutulur: insan hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi; xarici siyasi fəaliyyətin əlaqələndirilməsi; ümumi iqtisadi məkanın formalaşdırılmasında, nəqliyyat sisteminin və rabitənin inkişafında əməkdaşlıq; əhalinin sağlam-

lığının və ətraf mühitin mühafizəsi; sosial və mühacirət məsələləri, mütəşəkkil cinayətkarlıqla mübarizə; müdafiə siyasətində və sərhədlərin qorunmasında əməkdaşlıq.

MDB-nin orqanları aşağıdakılardır: Dövlət başçıları Şurası; Hökumət başçıları Şurası; Xarici İşlər nazirləri Şurası; Dövlətlərarası İqtisadi Şura; Mərkəzi Sankt-Peterburq şəhərində olan Parlamentlərarası Assambleya və s. MDB-nin daimi fəaliyyət göstərən orqanı Minsk şəhərində yerləşən Əlaqələndirmə Məsləhət Komitəsidir. – 160.

93. İSESKO – elm, təhsil və mədəniyyət məsələləri üzrə islam təşkilatı. 1979-cu ildə təşkil edilmişdir. Azərbaycan İSESKO ilə yaxından əməkdaşlıq edir və islam aləmində mədəniyyət abidələrinin qorunması prinsiplərini dəstəkləyir. – 164–166, 320.

94. Böyük Britaniya, Böyük Britaniya və Şimali İrlandiya Birləşmiş Krallığı – Qərbi Avropada dövlət. Böyük Britaniya adası, İrlandiya adasının şimal-şərq hissəsi, Anqlsi, Uayt, Normand, Orkney, Hebrid, Şetlend adaları və bir sıra kiçik adalardan ibarətdir. Sahəsi 244,1 min km², əhalisi 65,6 milyon nəfərdir. İnzibati cəhətdən qraflıqlara və qraflıq hüququnda olan şəhərlərə bölünür. Böyük Britaniya parlamentli monarxiyadır. Paytaxtı London şəhəridir. – 173, 174, 260.

95. Tereza Mey (d.1956) – Böyük Britaniya siyasətçisi. Mühafizəkarlar Partiyasının lideri. 2016–2019-cu

illərdə Böyük Britaniyanın Baş Naziri olmuşdur. – 173.

96. bp – dünyanın ən iri neft şirkətlərindən biri. 1909-cu ildən bir çox ölkələrdə neftin kəşfiyyatı, çıxarılması, emalı və satışı ilə məşğuldur. 1994-cü ildən Azərbaycanda fəaliyyət göstərir. – 174, 175.

97. Həsən Ruhani (d.1948) – İranın siyasi və dövlət xadimi. 2013–2021-ci illərdən İran İslam Respublikasının Prezidenti olmuşdur. – 178, 179.

98. Rəcəb Tayyib Ərdoğan (d.1954) – Türkiyənin siyasi və dövlət xadimi. 1980-ci ildən siyasi fəaliyyətə başlamışdır. 1994-cü ilin martında İstanbul Böyük Şəhər Bələdiyyəsinin sədri olmuşdur. Ədalət və İnkişaf Partiyasının lideridir.

2002-ci ildə keçirilən növbədənkənar seçkilər nəticəsində Ədalət və İnkişaf Partiyası təkbaşına hakimiyyətə gəlmək imkanı əldə etdi və Rəcəb Tayyib Ərdoğan TBMM-də Türkiyənin Baş Naziri, 2014-cü ilin sentyabrında və 2018-ci ilin aprelində yenidən Türkiyə Cümhuriyyətinin Prezidenti seçilmişdir. Azərbaycan Respublikasının «Heydər Əliyev» ordeni ilə təltif edilmişdir. – 184, 186, 187, 241, 244, 282–286, 297, 300, 303, 310–315, 323, 324.

99. İbrahim xan, İ b r a h i m x ə l i l x a n (1732–1806) – Qarabağ xanı. İbrahimxəlil xan dövründə Qarabağ xanlığı inkişaf etmiş, Şuşada elm, mədəniyyət və incəsənət işçilərindən ibarət ziyalı sinfi yaranmış-

dı. 1806-cı ildə İbrahim xan Şuşa yaxınlığında ailəsi ilə birlikdə rus mayoru Lisaneviçin dəstəsi tərəfindən qətlə yetirilmişdir. – 192, 302, 313.

100. «Twitter» – onlayn sosial şəbəkə xidməti. «Twitter» 2006-cı ildə San-Fransiskoda yaradılmışdır. Əsas server ofisləri Nyu York, Boston və San-Antonio şəhərlərində yerləşir. – 209, 281.

101. Mikayıl Cabbarov, Mikayıl Çingiz oğlu (d.1976) – hüquqşünas-iqtisadçı. 2004–2009-cu illərdə Azərbaycan Respublikası İqtisadi İnkişaf nazirinin müavini, 2013–2017-ci illərdə Azərbaycan Respublikasının Təhsil naziri, 2017–2019-cu illərdə isə Vergilər naziri olmuşdur. 23 oktyabr 2019-cu ildən İqtisadiyyat naziridir. – 236.

102. «Şərq Tərəfdaşlığı» Proqramı – Avropa İttifaqının üzv ölkələri Polşa və İsveçin MDB-yə daxil olan Azərbaycan, Gürcüstan, Ermənistan, Moldova, Belarus və Ukrayna ilə qonşuluq siyasəti çərçivəsində münasibətlərin yaxşılaşdırılmasına aid layihə. – 253.

103. Patriarx Kirill (d.1946) – Rusiyanın din xadimi. 2009-cu ildən Moskva və bütün Rusiyanın Patriarxıdır. – 259.

104. II Elizabet (d.1926) – Böyük Britaniya Kraliçası. Vindzor sülaləsindəndir. 1952-ci ildə atası VII Georqun ölümündən sonra taxt-taca sahib olmuşdur. – 260.

105. Sercio Mattarella (d.1941) – İtaliyanın siyasi və dövlət xadimi. 2015-ci ildən İtaliya Respublikasının

Prezidentidir. Azərbaycan Respublikasının «Heydər Əliyev» ordeni ilə təltif edilmişdir. – 264.

106. Mustafa Kamal Atatürk, Q a z i M u s t a f a K a m a l (1881–1938) – Türkiyənin dövlət, siyasi və hərbi xadimi, Türkiyə Respublikasının banisi və ilk Prezidenti (1923–1938).

Atatürk 1919-cu ildə «Kamalçılar hərəkatı»na – milli azadlıq hərəkatına başçılıq etmişdir. 1920-ci ildə Atatürk Ankarada yeni parlament – Türkiyə Böyük Millət Məclisini (TBMM) yaratdı, məclisin və təşkil edilən hökumətin sədri seçildi. Sakarya çayı yaxınlığında qələbəyə görə TBMM Atatürkə marşal rütbəsi və «Qazi» fəxri adını vermişdir. 1922-ci ildə Atatürkün komandanlığı ilə türk ordusu Türkiyəni xarici müdaxiləçilərdən tamamilə azad etdi.

Atatürk soyadı ona 1934-cü ildə TBMM tərəfindən verilmişdir. – 288, 298.

107. SOCAR, A z ə r b a y c a n R e s p u b l i k a - s ı D ö v l ə t N e f t Ş i r k ə t i (ARDNŞ) – Azərbaycan Respublikası ərazisində neft sərvətlərindən istifadəni vahid siyasət əsasında həyata keçirən, neft sənayesinin idarəetmə strukturunu təkmilləşdirən, yanacaq enerji kompleksinin inkişafını təmin edən şirkət. Respublikanın bütün ərazisində (quru və dənizdə) neft və qaz yataqlarının axtarışı, kəşfiyyatı və işlənilməsi, emalı və nəqli, həmçinin onlardan alınan məhsulların daxili və xarici bazarlarda satışı ilə məşğul olur. 1992-ci ildə «Azərneft» Dövlət Konserninin və «Azərneftkimya» İstehsalat Birliyinin bazasında yaradılmışdır. ARDNŞ Azərbaycan Respublikasının təmsilçisi kimi, dünyanın

tanınmış neft şirkətləri ilə «Hasilatın Pay Bölgüsü» Sazişi üzrə 30-a qədər neft müqaviləsi imzalamışdır.

ARDNŞ 2008-ci ildən mühasibat hesablarının beynəlxalq standartlarına keçmişdir. – 307.

108. Trans-Anadolu qaz boru kəməri (TANAP) – Kəmərin uzunluğu 2000 km-dir. Borudan ildə təxminən 16 milyard kubmetr qaz ötürülməsi nəzərdə tutulur. Qaz Türkiyə – Bolqarıstan və Türkiyə – Yunanıstan sərhədindən Avropa ölkələrinə nəql edilir. – 307.

109. Molla Pənah Vaqif, P ə n a h M e h d i a ğ a o ğ l u (1717) – XVIII əsr Azərbaycan şairi, məşhur ictimai və siyasi xadim, Qarabağ xanı İbrahimxəlil xan Cavanşirin baş vəziri. Vaqif lirikasının əsas xüsusiyyətləri millilik, xəlqilik, realizm, sadəlik və nikbinlikdir. Vaqif yaradıcılığında «Badi-səba, bir xəbər ver könlümə», «Namə gedər olsan yarım kuyinə», «Bayram oldu», «Gözlərin cəlladdır, baxışın yağ», «Durnalar», «Heyran olmuşam» və s. şeirləri xüsusi yer tutur. 12 yanvar 2017-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Molla Pənah Vaqifin 300 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında sərəncam imzalamışdır. – 313.

Şəxsi adlar göstəricisi

Abbas Aqil	– 214
Abbasova Xuraman	– 216
Abdullayev Rauf	– 66
Adıgözəlov Vasif	– 66
Adıgözəlov Yalçın	– 66
Adıgözəlzadə Murad	– 66
Ağayev Mirşahin	– 58, 59, 60
Aslanov Həzi	– 35–36
Aslanov Teyyub	– 67
Atatürk Mustafa Kamal	– 288, 298
Azərin	– 66
Barak Ehd	– 136, 137
Bayden Co	– 123
Bayraktar Lütfü Haluk	– 285
Bədənəbəyli Fərhad	– 66
Birçal Ana	– 155
Bjezinski Zbiqnev	– 101
Braun Qordon	– 95
Bülbül Murtuza	– 66
Bülbül	– 310
Bülbülüoğlu Polad	– 66
Cabbarov Mikayıl	– 236
Cavad Zərif Məhəmməd	– 178, 179
Cəfərov İldırım	– 216
Cəfərov Samir	– 66

- Cinpin Si** – 127, 250, 251
- Çao Vanq** – 126
- Çeferin Aleksander** – 324
- Embolo Breel** – 270
- Eyvazov Əsgər** – 197
- Eyvazov Yusif** – 67
- Əliyev Əlirza** – 16
- Əliyev Əziz** – 12
- Əliyev Heydər** – 10–12, 16, 26, 34, 37, 51,
67, 71, 236, 247, 275, 281,
288, 298, 310
- Əliyev Kamil** – 272–274
- Əliyev Tamerlan** – 12
- Əliyeva Arzu** – 43–45, 48–50, 52, 57, 64,
66
- Əliyeva Dinarə** – 66
- Əliyeva Leyla** – 43–45, 48–50, 52, 57, 64,
66, 71, 73, 74, 81, 82, 324
- Əliyeva Mehriban** – 9, 11, 12, 43–45, 48–50,
52, 57, 64, 66, 68, 71, 73,
81, 82, 169, 230, 259, 270,
272, 274, 276, 277, 284,
310–312, 314, 323–325
- Əliyeva Zərifə xanım** – 12
- Əl-Osaymin Yusif** – 320
- Əl-Tüveycri Əbdüləziz** – 164
- Əmirov Fikrət** – 66, 314
- Ərdoğan Bilal** – 312, 313
- Ərdoğan Əminə** – 282–284, 310, 311, 314,
323, 324

Ərdoğan Rəcəb Tayyib	– 184, 186, 187, 241, 244, 282–286, 297, 300, 303, 310–315, 323, 324
Əşrəf Qani Məhəmməd	– 70
Əzizov Elçin	– 66
Fernanda Mariya	– 143
Fətəliyev Şirzad	– 67
Foksman Abraham	– 119
Frattini Franko	– 112
Gəncəvi Nizami	– 93, 94, 96, 97, 111, 112, 118, 126, 129, 131, 136, 137, 142, 143, 152, 154, 161–163, 165, 168–170
Hacıbəyli Üzeyir	– 66, 232, 233, 310
Hacıyev Hikmət	– 94, 95, 112
Hersoq İsxak	– 256
Hüseynov Emin	– 197, 198
Hüseynov Zaur	– 238
Xrenin Viktor	– 88
Xurşidbanu Natəvan	– 48, 49, 57, 192, 310, 311
II Elizabet	– 260
İbrahim Rəisi Seyid	– 327
İbrahimxəlil xan	– 192, 302, 313
İbrahimov Fuad	– 66
İbrahimov Mənsüm	– 66, 211
İhsanoğlu Ekmələddin	– 160
İmanov Şəhriyar	– 67
İmanova Gülbacı	– 66
Karaismailoğlu Adil	– 242, 243, 245
Kiril Aleksandr	– 259

Qaburiç Kiril	– 157
Qarayev Qara	– 66
Qaribaşvili İrakli	– 5, 7
Qasımov Alim	– 66
Qasımova Fərqanə	– 67
Qavranoviç Mario	– 271
Qebreyesus Tedros Adhanom	– 246
Qəhrəman Ağa	– 50
Qrabar-Kitaroviç Kolinda	– 130
Quliyev Cəbi	– 25
Quliyev Tofiq	– 66
Laqumdjiya Zlatko	– 131
Lavrov Sergey	– 29, 33
Leterm İv	– 151, 163, 166
Livni Tzipi	– 106
Lukaşenko Aleksandr	– 88–90, 176
Maqomayev Müslüm	– 66
Mattarella Sercio	– 264
Mehdiqulu xan	– 193
Merkel Deyvid	– 101–103
Məmməd Araz	– 214, 215
Məmmədov Fikrət	– 234
Mikayılov Əvəz	– 213
Minnixanov Rüstəm	– 42
Mirələmov Mirələm	– 67
Mişel Şarl	– 252, 253
Molla Pənah Vaqif	– 313
Muradov Rövşən	– 94, 169
Murun Kiffer	– 270
Musa Amr	– 141, 142

Mustafayev Kərəm	– 14, 18
Mey Tereza	– 173
Morton Vendi	– 173
Niyazi	– 66
Obama Barak	– 123
Paşazadə Sahib	– 67
Pənahəli xan	– 55, 63, 167, 191–193, 199, 227, 302
Plevneliyev Rosen	– 118, 119
Putin Vladimir	– 28–30, 34, 91, 257, 258
Roman Petre	– 165, 168
Rondolat Erik	– 181
Ruhani Həsən	– 178, 179
Rzayev Baba	– 254
Sadıxov Ruslan	– 189, 191–199
Sadiqov Bəxtiyar	– 211
Sullivan Ceyk	– 86, 123
Sekuta Robert	– 111, 117
Serageldin İsmail	– 97, 170
Səlcuk Ziya	– 183, 184, 187
Səmədov Əlixan	– 66
Styuart Qraham	– 173, 174
Şahin Bəkir	– 241
Şirinov Natiq	– 66
Tadiç Boris	– 136
Taffuri Klaudio	– 262, 264
Tağıyev Ələkbər	– 66
Talıbov Vasif	– 13, 16, 17, 19, 20, 22, 26, 27
Tkeşelaşvili Eka	– 104

Tokayev Kasım-Jomart	– 65, 84
Vanqmo Deçen	– 246
Vike-Freyberqa Vayra	– 96
Yuşşenko Viktor	– 107, 109, 110
Zakariya Farid	– 122, 123
Zatlers Valdis	– 149

Coğrafi adlar göstəricisi

Abrıx	– 71
Ağbənd	– 274
Ağbulaq (<i>yüksəklik</i>)	– 15
Ağdam	– 32, 44, 55, 57, 110, 120, 167, 182, 188–193, 195– 197, 199–204, 206, 208– 211, 213, 216–221, 223, 224, 226, 227, 229–233, 276, 305
Ağdaş	– 83
Ağcabədi	– 204, 221
Ağoğlan (<i>Hadrut</i>)	– 75, 210, 215, 274
Amerika Birləşmiş Ştatları	– 86, 87, 94, 101, 104, 106–109, 111–113, 117, 123–126, 134, 137, 140, 142, 145, 153, 162, 163, 190, 212, 247, 248
Anadolu	– 138
Araz çayı	– 22, 141
Argentina	– 246
Albaniya	– 265
Aşağı Köndələnçay	– 274
Avrasiya	– 6, 101
Avstraliya	– 246
Babək	– 24

Belarus	– 88–90, 176, 177
Belçika	– 151
Berlin	– 9, 222
Bərdə	– 188, 204, 208, 221, 223, 224, 276
Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri	– 159, 316
Bosniya və Herseqovina	– 131, 134, 135
Böyük Britaniya	– 173, 174, 260
Bum çayı	– 71
Bum (<i>qəsəbə</i>)	– 71
Butan	– 246
Cəbrayıl	– 44, 57, 67, 191, 209, 278, 305
Cənubi Qafqaz	– 6, 32, 33, 36, 50, 93, 94, 97, 98, 99, 105, 124, 125, 134, 137, 150, 160, 161, 253
Cıdır düzü	– 52, 56, 57, 61, 66, 68, 69, 283, 311, 313, 314
Cocuq Mərcanlı	– 56
Culfa	– 20, 21, 24
Çin	– 94, 95, 102, 103, 126–129, 134, 137, 140, 142, 250, 251
Çuxurməhlə	– 219
Danimarka	– 8, 265
Daşaltı	– 60, 279, 283
Dağlıq Qarabağ	– 11, 35, 38, 46, 50, 57, 60, 61, 63, 67, 68, 80, 83, 90, 99, 100, 102, 109, 111,

	118, 119, 131, 134, 150, 153, 157, 159, 166, 174, 182, 184, 191, 195, 199, 213–215, 268, 282, 297, 303–305
Dilucu	– 244
Ekvador	– 143
Estoniya	– 265
Eyvazxanbəyli	– 221
Əfqanıstan	– 70, 123, 246, 319
Əhmədbəyli	– 276, 279
Ətyeməzli	– 219
Fələstin	– 146
Fransa	– 153, 163
Füzuli	– 32, 43, 44, 57, 67, 120, 167, 210, 215, 272–279, 282, 283, 302, 305
Gəncə	– 182, 222
Goranboy	– 221, 276
Günnüt	– 14
Gürcüstan	– 5–7, 104, 105, 110, 125, 134, 159, 161–163, 306
Hacıalı	– 83
Horadiz	– 214, 243, 274
Xaçınçay	– 218, 221, 276
Xıdırli	– 219
Xındırstan	– 216
Xirosima	– 32
Xocalı	– 131, 138, 195, 204
Xocasən	– 239

Xocavənd	– 79, 209, 279, 305
Xorvatiya	– 130, 132, 133, 135
Xudavəng	– 75
Xunut dağı	– 15
İngiltərə	– 95
İran	– 117, 137, 138, 140, 141, 158, 159, 178, 179, 306, 327
İrlandiya	– 265
İsrail	– 106, 119, 121, 122, 136, 146, 256
İsveçrə	– 270, 271
İtaliya	– 112, 262–264, 273
Kaliforniya	– 153
Kazan	– 175
Kəlbəcər	– 44, 55, 57, 61, 67, 191, 305
Kəngərli	– 24
Kopenhagen	– 8
Qafqaz	– 9, 32, 89, 104, 106, 112, 135, 149, 164, 269, 288
Qaraçuxur	– 239
Qaraqaşlı	– 219
Qarazeynallı	– 219
Qarqarçay	– 218
Qars	– 106, 242, 244, 286, 293, 298, 307
Qazaxıstan	– 65, 84, 85, 246
Qəbələ	– 71, 72, 73, 75, 81, 82, 83, 182
Qərbi Balkan	– 106, 130, 131, 135, 136

Qərvənd	– 216, 220
Qızılqaya dağı	– 15
Qiyashlı	– 198, 199, 230
Qubadlı	– 44, 57, 67, 210, 215, 278, 305
Quruçay	– 272, 279
Quzanlı	– 201, 211, 233
Qüds	– 142, 146
Qvatemala	– 265
Laçın	– 55, 57, 67, 274, 305
Latviya	– 96, 149
Ləki	– 83
Lənkəran	– 182
Lissabon	– 228
Livan	– 121, 159
Malayziya	– 246
Mehridağ	– 15
Mərkəzi Asiya	– 101, 111, 251
Mingəçevir	– 182
Misir	– 142
Moldova	– 157
Monteneqro	– 134, 265
Moskva	– 30, 35, 259
Murovdağ	– 210, 215
Naxçıvan	– 15–19, 21, 24, 25, 206, 214, 244
Naxçıvan Muxtar Respublikası	– 13, 14, 17, 19–27, 117, 289, 293
Nic	– 73–76, 80–83
Norveç	– 77, 265

Ordubad	– 20–26
Pakistan	– 319
Pekin	– 127, 251
Peru	– 143
Portuqaliya	– 228
Rumniya	– 155–157, 165, 167
Rusiya	– 28–30, 33–36, 38, 39, 91, 106–109, 117, 134, 137, 140, 145, 153, 159, 163, 243, 257–259, 268, 289, 306
Sarihacılı	– 219
Serbiya	– 136
Sədrək	– 24
Səudiyyə Ərəbistanı	– 159
Sloveniya	– 265
Somali	– 265
Suqovuşan	– 44, 220
Sumqayıt	– 181, 222
Suraxanı	– 234
Şahbulağ	– 63, 199, 221
Şahbuz	– 24
Şamaxı	– 181
Şəhriyar (qəsəbə)	– 23
Şəki	– 182
Şərur	– 14, 24
Şimali İrlandiya	– 260
Şirvan	– 182, 235
Şurnuxu	– 60
Şuşa	– 11, 15, 43–50, 52–57, 61,

- 64, 66, 67, 75, 140, 167,
191, 210, 214, 215, 230,
232, 274, 276–279, 282–
286, 296–301, 303, 305,
310, 311, 313, 314
- Şükürbəyli** – 43, 278
- Tatarıstan** – 42
- Tbilisi** – 6, 7, 105, 106, 242, 307
- Tərtər** – 221, 276
- Tikanlı** – 71
- Tuğa** – 79
- Türyançay** – 76
- Türkiyə** – 118, 134, 137, 140, 159,
162–164, 183, 184, 186,
187, 190, 241–244, 271,
273, 282–289, 292–295,
297–303, 305, 306, 308,
310, 311, 314, 315, 319,
323, 324
- Ukrayna** – 107, 109, 110
- Venesiya** – 230
- Yaponiya** – 159
- Yeni Zelandiya** – 265
- Yevlax** – 221, 276
- Yuqoslaviya** – 106
- Zəngəzur** – 60, 99, 162, 168, 214, 242,
243, 293, 299, 308
- Zəngilan** – 44, 57, 67, 210, 215, 273,
274, 278, 305

MÜNDƏRİCAT

GÜRCÜSTANIN BAŞ NAZİRİ İRAKLİ QARİBAŞVİLİ İLƏ GÖRÜŞ	
<i>5 may 2021-ci il</i>	5
AVRO–2020-nin KUBOK TURU ÇƏRÇİVƏSİNDƏ AVROPA ÇEMPİONATI KUBOKUNUN TƏQDİMETMƏ MƏRASİMİ	
<i>7 may 2021-ci il</i>	8
FAŞİZM ÜZƏRİNDƏ TARİXİ QƏLƏBƏ MÜNASİBƏTİLƏ SOVET İTTİFAQI QƏHRƏMANI HƏZİ ASLANOVUN MƏZARINI ZİYARƏT	
<i>9 may 2021-ci il</i>	9
ULU ÖNDƏRİN MƏZARINI ZİYARƏT	
<i>10 may 2021-ci il</i>	11
NAXÇIVAN MUXTAR RESPUBLİKASINA SƏFƏR	
<i>10 may 2021-ci il</i>	13
RUSİYA FEDERASİYASININ PREZİDENTİ VLADİMİR PUTİN İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ	
<i>10 may 2021-ci il</i>	28
RUSİYA FEDERASİYASININ XARİCİ İŞLƏR NAZİRİ SERGEY LAVROVUN BAŞÇILIQ ETDİYİ NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ	
<i>10 may 2021-ci il</i>	29

**RAMAZAN BAYRAMI MÜNASİBƏTİLƏ
AZƏRBAYCAN XALQINA TƏBRİK**

11 may 2021-ci il..... 40

**TATARISTAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
CƏNAB RÜSTƏM MİNNİXANOVA**

11 may 2021-ci il..... 42

ŞUŞA ŞƏHƏRİNƏ SƏFƏR

12 may 2021-ci il 43

**ŞUŞADA «XARİBÜLBÜL» MUSİQİ FESTİVALININ
AÇILIŞI MƏRASİMİ**

12 may 2021-ci il..... 52

**QAZAXISTAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
KASIM-JOMART TOKAYEV İLƏ TELEFONLA
GÖRÜŞ**

13 may 2021-ci il..... 65

**ŞUŞANIN CİDIR DÜZÜNDƏ KEÇİRİLMİŞ
«XARİBÜLBÜL» MUSİQİ FESTİVALININ
QALA-KONSERTİ**

13 may 2021-ci il..... 66

**ƏFQANISTAN İSLAM RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ MƏHƏMMƏD ƏŞRƏF QANİ
İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ**

14 may 2021-ci il..... 70

QƏBƏLƏ RAYONUNA SƏFƏR

15 may 2021-ci il 71

**QAZAXISTAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
KASIM-JOMART TOKAYEV İLƏ TELEFONLA
GÖRÜŞ**

17 may 2021-ci il 84

**ABŞ PREZİDENTİNİN MİLLİ TƏHLÜKƏSİZLİK
MƏSƏLƏLƏRİ ÜZRƏ MÜŞAVİRİ CEYK
SALLİVAN İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ**

17 may 2021-ci il 86

**BELARUS RESPUBLİKASININ MÜDAFİƏ
NAZİRİ VİKTOR XRENİN İLƏ GÖRÜŞ**

18 may 2021-ci il..... 89

**RUSİYA FEDERASİYASININ PREZİDENTİ
VLADİMİR PUTİN İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ**

19 may 2021-ci il..... 91

**NİZAMİ GƏNCƏVİ BEYNƏLXALQ MƏRKƏZİNİN
«CƏNUBİ QAFQAZ: REGIONAL İNKİŞAF VƏ
ƏMƏKDAŞLIQ PERSPEKTİVLƏRİ» ADLI VİDEO-
FORMATDA MÜZAKİRƏLƏRDƏ İŞTİRAK**

20 may 2021-ci il 93

**AZƏRBAYCANDA ONKOLOJİ XİDMƏTİN
YARADILMASININ 80 İLLİYİNƏ HƏSR
OLUNMUŞ BEYNƏLXALQ KONFRANSIN
İŞTİRAKÇILARINA**

21 may 2021-ci il..... 171

**BÖYÜK BRİTANİYANIN İXRACAT NAZİRİ
QRAHAM STÜART İLƏ GÖRÜŞ**

21 may 2021-ci il..... 173

**BELARUS RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
ALEKSANDR LUKAŞENKO İLƏ TELEFONLA
GÖRÜŞ**

22 may 2021-ci il 176

**İRAN İSLAM RESPUBLİKASININ XARİCİ İŞLƏR
NAZİRİ MƏHƏMMƏD CAVAD ZƏRİF İLƏ GÖRÜŞ**

25 may 2021-ci il..... 178

**«SİGNİFY» ŞİRKƏTİNİN BAŞ İCRAÇI DİREKTORU
ERİK RONDOLAT VƏ RƏHBƏRLİYİN DİGƏR
NÜMAYƏNDƏLƏRİ İLƏ GÖRÜŞ**

25 may 2021-ci il..... 181

**TÜRKİYƏ RESPUBLİKASININ MİLLİ TƏHSİL
NAZİRİ ZİYA SƏLCUK İLƏ GÖRÜŞ**

27 may 2021-ci il..... 183

AĞDAM RAYONUNA SƏFƏR

28 may 2021-ci il 188

**AĞDAM İCTİMAİYYƏTİNİN NÜMAYƏNDƏLƏRİ
İLƏ GÖRÜŞ**

28 may 2021-ci il..... 200

**SURAXANI RAYON MƏHKƏMƏSİNİN YENİ
İNZİBATİ BİNASININ AÇILIŞI MƏRASİMİ**

29 may 2021-ci il..... 234

**İQTİSADİYYAT NAZİRLİYİNİN YENİ
İNZİBATİ BİNASININ AÇILIŞI MƏRASİMİ**

29 may 2021-ci il 236

**BAKİ METROPOLİTENİNİN «8 NOYABR»
STANSİYASININ AÇILIŞI MƏRASİMİ**

29 may 2021-ci il 238

**TÜRKİYƏ RESPUBLİKASI ALİ MƏHKƏMƏSİNİN
BAŞ PROKURORU BƏKİR ŞAHİNİN BAŞÇILIQ
ETDİYİ NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ**

30 may 2021-ci il 241

**TÜRKİYƏ RESPUBLİKASININ NƏQLİYYAT
VƏ İNFRASTRUKTUR NAZİRİ ADİL KARAIŞ-
MAİLOĞLUNUN BAŞÇILIQ ETDİYİ NÜMA-
YƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞ**

30 may 2021-ci il 242

**ÜMUMDÜNYA SƏHIYYƏ TƏŞKİLATININ
«PANDEMİYAYA SON QOYARAQ, NÖVBƏTİ
PANDEMİYAYA TƏHLÜKƏSİNİN QARŞISININ
ALINMASI: BİRLİKDƏ DAHA SAĞLAM,
TƏHLÜKƏSİZ VƏ ƏDALƏTLİ DÜNYANIN
QURULMASI» MÖVZUSUNA HƏSR EDİLMİŞ
VİRTUAL KONFRANSDA ÇIXIŞ**

30 may 2021-ci il 246

**ÇİN XALQ RESPUBLİKASININ SƏDRİ
Sİ CİNPİN İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ**

2 iyun 2021-ci il 250

**AVROPA İTTİFAQI ŞURASININ PREZİDENTİ
ŞARL MİŞEL İLƏ TELEFONLA GÖRÜŞ**

2 iyun 2021-ci il 252

**BİNƏQƏDİ RAYONUNDA «AZƏRENERJİ»
ASC-nin YENİDƏN QURULMUŞ 110/35/6
KİLOVOLTLUQ «BİNƏQƏDİ» YARIMSTAN-
SİYASININ AÇILIŞI MƏRASİMİ**

2 iyun 2021-ci il 254

**İSRAİL DÖVLƏTİNİN YENİ SEÇİLMİŞ PREZİ-
DENTİ ZATİ-ALİLƏRİ CƏNAB İSXAK HERSOQA**

3 iyun 2021-ci il..... 256

**RUSİYA FEDERASIYASININ PREZİDENTİ
ZATİ-ALİLƏRİ CƏNAB VLADİMİR PUTİNƏ**

11 iyun 2021-ci il..... 257

**MOSKVA VƏ BÜTÜN RUSİYANIN PATRIARXI
ZATİ-MÜQƏDDƏSLƏRİ KİRİLƏ**

11 iyun 2021-ci il..... 259

**BÖYÜK BRİTANİYA VƏ ŞİMALİ İRLANDİYANIN
KRALİÇASI ÜLYAHƏZRƏT II ELİZABETƏ**

11 iyun 2021-ci il..... 260

**İTALİYA RESPUBLİKASININ ÖLKƏMİZDƏ
YENİ TƏYİN OLUNMUŞ FÖVQƏLADƏ VƏ
SƏLAHIYYƏTLİ SƏFİRİ KLAUDIO TAFFURİ
İLƏ GÖRÜŞ**

12 iyun 2021-ci il 262

**BİR NEÇƏ DÖVLƏTİN ÖLKƏMİZDƏ YENİ
TƏYİN OLUNMUŞ QEYRİ-REZİDENT
SƏFİRLƏRİ İLƏ GÖRÜŞ**

12 iyun 2021-ci il 265

**FUTBOL ÜZRƏ AVROPA ÇEMPİONATININ
FİNAL MƏRHƏLƏSİNİN BAKI OLİMPİYA
STADİONUNDA KEÇİRİLMİŞ UELS–İSVEÇRƏ
MATÇINA BAXIŞ**

12 iyun 2021-ci il 270

FÜZULİ RAYONUNA SƏFƏR

14 iyun 2021-ci il 272

**«ZƏFƏR YOLU»NUN XOCAVƏND RAYO-
NUNDAN KEÇƏN HİSSƏSİNDƏ İNŞA EDİLƏN
KÖRPÜDƏ GÖRÜLMÜŞ İŞLƏRLƏ TANIŞLIQ**

14 iyun 2021-ci il 279

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN
«TWİTTER» SƏHİFƏSİNDƏN**

15 iyun 2021-ci il 281

**AZƏRBAYCAN VƏ TÜRKMİYƏ PREZİDENTLƏRİNİN
ŞUŞA ŞƏHƏRİNƏ SƏFƏRİ**

15 iyun 2021-ci il 282

**TÜRKMİYƏ RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
RƏCƏB TAYYİB ƏRDOĞANIN ŞUŞADA RƏSMİ
QARŞILANMA MƏRASİMİ**

15 iyun 2021-ci il 284

**TÜRKMİYƏ RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
RƏCƏB TAYYİB ƏRDOĞAN İLƏ TƏKBƏTƏK
GÖRÜŞ**

15 iyun 2021-ci il 285

**ŞUŞA BƏYANNAMƏSİNİN İMZALANMASI
MƏRASİMİ**

15 iyun 2021-ci il 286

**TÜRKİYƏ RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
RƏCƏB TAYYİB ƏRDOĞAN İLƏ BİRGƏ
MƏTBUATA BƏYANATLARLA ÇIXIŞLAR**

15 iyun 2021-ci il 297

**XAN QIZI NATƏVANIN, ÜZEYİR HACIBƏYLİNİN
VƏ BÜLBÜLÜN ŞUŞADAKI HEYKƏLLƏRİNİ
ZİYARƏT**

15 iyun 2021-ci il 310

«XAN QIZI» BULAĞINI ZİYARƏT

15 iyun 2021-ci il 311

**AZƏRBAYCAN VƏ TÜRKİYƏ PREZİDENTLƏRİNİN
ŞƏRƏFİNƏ TƏŞKİL EDİLMİŞ «MUSİQİ İRSİ VƏ
QARABAĞ ATLARI CIDIR DÜZÜNDƏ» MUSİQİLİ
KOMPOZİSİYAYA BAXIŞ**

15 iyun 2021-ci il 314

**İSLAM ƏMƏKDAŞLIQ TƏŞKİLATININ ELM VƏ
TEKNOLOGİYA ÜZRƏ VİDEOFORMATDA
KEÇİRİLMİŞ İKİNCİ ZİRVƏ TOPLANTISINDA
İŞTİRAK**

16 iyun 2021-ci il 316

**TÜRKİYƏ RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
RƏCƏB TAYYİB ƏRDOĞANIN ŞƏRƏFİNƏ
NAHARDA İŞTİRAK**

16 iyun 2021-ci il 323

**«AVROPA– 2020»nin A Qrupunda yer almış
Türkiyə Milli Komandasının Bakı
Olimpiya Stadionunda Uels yığması ilə
oyununa baxış**

16 iyun 2021-ci il 324

**BAKIDA BEŞULDUZLU «INTERCONTINENTAL»
HOTELİNİN AÇILIŞI MƏRASİMİ**

18 iyun 2021-ci il..... 325

**İRAN İSLAM RESPUBLİKASININ YENİ
SEÇİLMİŞ PREZİDENTİ ZATİ-ALİLƏRİ
CƏNAB SEYİD İBRAHİM RƏSİYƏ**

19 iyun 2021-ci il..... 327

QEYDLƏR..... 329

Şəxsi adlar göstəricisi..... 370

Coğrafi adlar göstəricisi..... 376

Texniki redaktor	<i>Zoya Nəcəfova</i>
Yığım üzrə operator	<i>İlhamə Kərimova</i>
Kompüter tərtibatı	<i>Məhəbbət Orucov</i>

Cildin hazırlanmasında AZƏRTAC-ın materiallarından istifadə olunmuşdur.

«Tayms» qarnitur. Formatı 84×108 1/32. Ofset kağızı № 1
Şərti çap vərəqi 24,5. Uçot nəşr vərəqi 25,0. Tirajı 5000
Müqavilə qiyməti ilə.

Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyi
Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatı
Bakı – Mehdi Hüseyn küç. 55, dalan 2, ev 3.

«Şərq-Qərb» mətbəəsi, Aşıq Ələsgər küçəsi 17.